

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

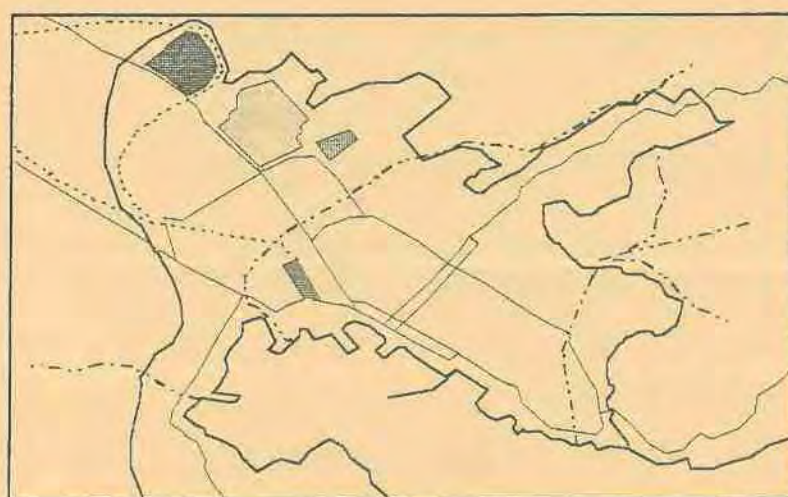
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΞΑΜΗΝΟ : 10ο

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ :

«Ολοκληρωμένη παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου,
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας»

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Δήμοι: Βόλου & Ν. Ιωνίας
- Περιοχή Μελέτης
- Στρατόπεδο Ν. Ιωνίας
- Σιδ/κός Σταθμός
- Νεκροταφείο
- Σιδηροδρομική Γραμμή
- Κύριοι Οδικοί Άξονες
- Χείμαρροι

ΦΟΙΤΗΤΕΣ : Καλαμαράς Δημήτριος
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ : Οικονόμου Δημήτρης
Κοτζαμάνης Βύρων

Βόλος, Σεπτέμβριος 1995

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

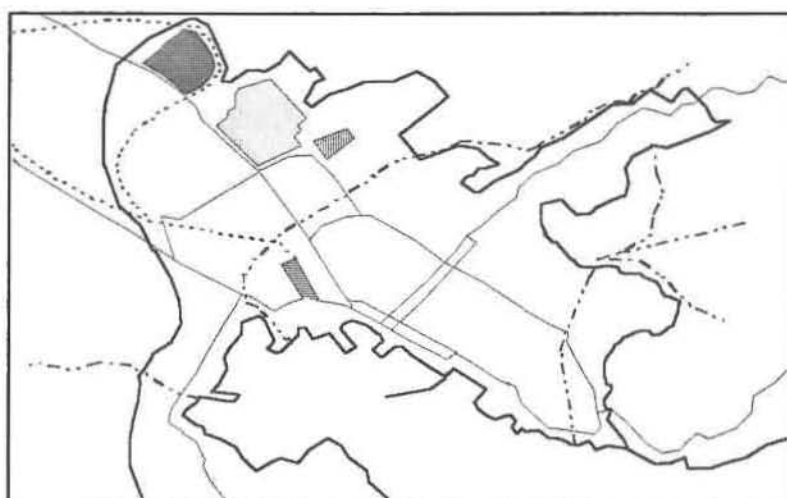
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΞΑΜΗΝΟ : 10ο

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ :

**«Ολοκληρωμένη παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου,
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας»**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Δήμοι: Βόλου & Ν. Ιωνίας
- Περιοχή Μελέτης
- Στρατόπεδο Ν. Ιωνίας
- Σιδ/κός Σταθμός
- Νεκροταφείο
- ..... Σιδηροδρομική Γραμμή
- Κύριοι Οδικοί Άξονες
- Χείμαρροι

ΦΟΙΤΗΤΕΣ : Καλαμαράς Δημήτριος
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ : Οικονόμου Δημήτρης
Κοτζαμάνης Βύρων

Βόλος, Σεπτέμβριος 1995

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

	Σελίδα.
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
A.1. Θέμα και Στόχοι της εργασίας	6
A.2. Μεθοδολογία - Φερεγγυότητα στοιχείων	8
A.3. Ερωτηματολόγιο και η συμβολή του στην υλοποίηση της εργασίας	13
A.4. Περαιτέρω θέματα προς διερεύνηση	15
B. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ROM	16
B.1. Καταγωγή των Rom, (Χάρτης 1)	16
B.2. Εμφάνιση των Rom στον Ελλαδικό χώρο, (Χάρτης 2)	19
B.3. Οι Rom στην Ελλάδα από τον μεσαίωνα έως σήμερα	20
B.4. Οι φυλές των Rom στην Ελλάδα σήμερα, (Διάγραμμα 1)	22
B.5. Συμπεράσματα	24
Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ROM	25
Γ.1. Διαβίωση - Οικογένεια	25
Γ.2. Γάμος	26
Γ.3. Μαγεία και Ανθρώπινες σχέσεις	28
Γ.4. Συμπεράσματα	28
Δ. ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΥΤΗΣ (Χάρτης 3)	30
Ε. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ-ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	31
E.1. Δημογραφική δομή	31
E.1.1. Στοιχεία πληθυσμού και νοικοκυριών	31
E.1.2. Ηλικιακή διαστρωμάτωση, (Διάγραμμα 2)	32
E.1.3. Συνθετικοί δημογραφικοί δείκτες, (Διάγραμμα 3)	34
E.2. Κοινωνική δομή	36
E.2.1. Καταγωγή κατοίκων περιοχής, (Διάγραμμα 4)	36

E.2.2. Εγκατάσταση - Ένταξη κατοίκων περιοχής (Διάγραμμα 5, Διάγραμμα 6)	38
E.2.3. Σχέσεις κοινωνικών ομάδων (Διάγραμμα 7, Διάγραμμα 8)	41
E.2.4. Χαρακτηριστικά οικογένειας - νοικοκυριού (Διάγραμμα 9, Διάγραμμα 10)	44
E.2.5. Χώρος κατοικίας - Καθεστώς ενοίκησης (Διάγραμμα 11, Διάγραμμα 12)	47
E.2.6. Όροι διαβίωσης νοικοκυριών, (Διάγραμμα 13)	50
E.2.7. Περιοχές αγοράς και εξυπηρέτησης κατοίκων Αλιβερίου (Διάγραμμα 14, Διάγραμμα 15)	53
E.2.8. Εκπαίδευση, (Διάγραμμα 16)	58
E.2.9. Περίθαλψη - Ασφάλιση	61
E.2.10. Θρήσκευμα - Γλώσσα, (Διάγραμμα 17)	61
E.3. Οικονομικά χαρακτηριστικά - Απασχόληση, (Διάγραμμα 18, Διάγραμμα 19, Διάγραμμα 20, Διάγραμμα 21, Διάγραμμα 22)	62
E.4. Συμπεράσματα	67
ΣΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	69
ΣΤ.1. Ορισμός κοινωνικού αποκλεισμού	69
ΣΤ.2. Οι Rom και ο κοινωνικός αποκλεισμός	70
ΣΤ.3. Rom και μορφές εκδήλωσης του κοινωνικού αποκλεισμού	72
ΣΤ.4. Συμπεράσματα	73
Ζ. ROM ΤΟΥ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	75
Z.1. Εισαγωγή	75
Z.2. Ληξιαρχείο Νέας Ιωνίας	75
Z.3. Στρατολογικό Γραφείο Μαγνησίας	76
Z.4. Πρόνοια	76
Z.5. Ένωση Πολυτέκνων	77

Z.6. Διεύθυνση Υγιεινής: Τμήμα Εμβολιασμού	77
Z.7. Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε.)	78
Z.8. Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.)	78
Z.9. Διεύθυνση Εμπορίου Νομαρχίας Μαγνησίας	79
Z.10. Αστυνομική Διεύθυνση Μαγνησίας	80
Z.11. Συμπεράσματα	81
 Η. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ-ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	82
H.1. Φυσικό περιβάλλον, (Χάρτης 4)	82
H.2. Ανθρωπογενές περιβάλλον, (Χάρτης 5)	83
H.2.1. Θεσμοθετημένες χρήσεις γης, (Χάρτης 6, Διάγραμμα 23)	83
H.2.2. Πραγματοποιημένες χρήσεις γης - Συγκρούσεις χρήσεων γης (Χάρτης 7, Χάρτης 8)	86
H.2.3. Θεσμοθετημένοι όροι δόμησης	87
H.2.4. Μέγιστη χωρητικότητα - Πραγματοποιημένος συντελεστής δόμησης	87
H.2.5. Οικιστική - Πολεοδομική δομή	88
H.2.5.1. Κτιριακό απόθεμα, (Χάρτης 9)	88
H.2.5.2. Κατάσταση κτιριακού αποθέματος (Χάρτης 10, Διάγραμμα 24, Διάγραμμα 25)	89
H.2.5.3. Πυκνότητες	91
H.2.6. Υποδομές	92
H.2.6.1. Οδικό δίκτυο - Κοινόχρηστοι & κοινωφελείς χώροι (Χάρτης 11, Διάγραμμα 26)	92
H.2.6.2. Ηλεκτρικό ρεύμα - Τηλεπικοινωνίες, (Χάρτης 12)	95
H.2.6.3. Ύδρευση - Αποχέτευση, (Χάρτης 13)	96
H.2.6.4. Απορρίμματα, (Χάρτης 14)	98
H.2.6.5. Κοινωνική υποδομή	98
H.2.7. Προγραμματισμένα έργα - Προγραμματικό πλαίσιο	98
H.3. Συμπεράσματα	101

Θ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ ΤΟΥ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ	103
Θ.1. Εισαγωγή	103
Θ.2. Επιλογή κοινωνικών & τεχνικών παραμέτρων	104
Θ.3. Αναλυτική παρουσίαση παραμέτρων και συγκεντρωτικοί δείκτες	106
Θ.3.1. Φυλή	106
Θ.3.2. Παράμετροι κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων	108
Θ.3.2.1. Εκπαίδευση	108
Θ.3.2.2. Επάγγελμα	110
Θ.3.2.3. Χαρακτήρας επαγγέλματος	111
Θ.3.3. Δείκτης κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων	114
Θ.3.4. Παράμετροι φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος	116
Θ.3.4.1. Κατάσταση κτιριακού αποθέματος	116
Θ.3.4.2. Μέσο εμβαδόν κατοικίας ανά άτομο	118
Θ.3.4.3. Οδικό δίκτυο	121
Θ.3.4.4. Δίκτυο ύδρευσης	122
Θ.3.5. Δείκτης φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος	124
I. ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ	126
I.1. Φυλή, (Χάρτης 15)	126
I.2. Δείκτης κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων, (Χάρτης 16)	127
I.3. Δείκτης φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος, (Χάρτης 17)	129
I.4. Σχέσεις μεταξύ: κοινωνικής φυσιογνωμίας και φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος	132
I.5. Cluster Analysis των δεικτών φυλής, κοινωνικής φυσιογνωμίας και φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος, (Χάρτες 18 - 19)	133
I.6. Συμπεράσματα	142
ΙΑ. ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	144
ΙΑ.1. Προβλήματα οικιστικού περιβάλλοντος και υποδομών	144
ΙΑ.2. Προβλήματα ανθρώπινου δυναμικού	147
ΙΑ.3. Προβλήματα που εντοπίζουν οι κάτοικοι του Αλιβερίου	149

ΙΒ. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ Ν. ΙΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ.....	151
ΙΒ.1. Επιχείρηση κατεδάφισης αυθαιρέτων, (Χάρτης 20).....	151
ΙΒ.2. Θέσεις και απόψεις για την επιχείρηση κατεδάφισης.....	152
ΙΒ.3. Συμπεράσματα.....	155
ΙΓ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	156
ΙΓ.1. Επιθυμίες - Επιστημονικές των κατοίκων του Αλιβερίου.....	156
ΙΓ.2. Προτάσεις.....	157
ΙΓ.2.1. Δράσεις αντιμετώπισης αυθαίρετης δόμησης.....	157
ΙΓ.2.2. Αντιμετώπιση προβλημάτων οικιστικού περιβάλλοντος.....	163
ΙΓ.2.3. Αντιμετώπιση προβλημάτων ανθρώπινου δυναμικού.....	166
ΙΔ. ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ.....	169
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	171
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	175

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

A.1. Θέμα και Στόχοι της εργασίας.

Πριν ακόμη ξεκινήσει οποιαδήποτε ανησυχία για την διεξαγωγή της διπλωματικής μας εργασίας, μας είχε απασχολήσει έντονα η ανάπτυξη διαφόρων αντιδράσεων και επεισοδίων που καταγράφονταν στον τοπικό τύπο και συνέβαιναν στην συνοικία του Αλιβερίου του Δήμου Ν. Ιωνίας του Νομού Μαγνησίας. Στην συγκεκριμένη συνοικία έχουν εγκατασταθεί Τσιγγάνοι, που αποτελούν και την πλειοψηφία των κατοίκων της, οι οποίοι είτε είναι μόνιμοι κάτοικοι της, είτε έχουν εγκατασταθεί προσωρινά σε αυτήν, ενώ ο πληθυσμός της συμπληρώνεται παράλληλα και από μη Τσιγγάνους. Έτσι στο Αλιβέρι συχνά αναπτύσσονται εντάσεις τόσο μεταξύ των δύο φυλών όσο και μεταξύ των μόνιμως εγκατεστημένων και των πλανόδιων Τσιγγάνων. Η επίσκεψη μας στη συγκεκριμένη περιοχή στις αρχές του προηγούμενου ακαδημαϊκού έτους (Σεπτέμβριος 1994) ήταν καθοριστική για την επιλογή του συγκεκριμένου χώρου ως την περιοχή μελέτης της διπλωματικής μας εργασίας. Τα ερωτήματα που γεννήθηκαν ήταν πολλαπλά και οι εντυπώσεις συγκεχυμένες, ωστόσο δεν υπήρχε αμφιβολία για την αναγκαιότητα διεξαγωγής μιας μελέτης, η οποία θα ερχόταν να διερευνήσει τις ελλείψεις και τον προβληματικό χαρακτήρα του οικιστικού χώρου, καθώς και την δομή του κοινωνικού περιβάλλοντος της περιοχής. Άρα η διερεύνηση που θα έπρεπε να γίνει για την υλοποίηση της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας και οι προτάσεις που θα διατυπώνονταν, ήταν ανάγκη να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα δεδομένων καταστάσεων και προβληματισμών. Αυτός είναι ο λόγος που μας οδήγησε στην υλοποίηση μιας μελέτης που χαρακτηρίζεται ως ολοκληρωμένη παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου.

Η ευρύτητα του θέματος απαιτούσε την πολύπλευρη προσέγγιση των χαρακτηριστικών των κατοίκων και του χώρου της περιοχής μελέτης. Το γεγονός αυτό μας οδήγησε, στη διατύπωση μιας σειράς ερωτημάτων που η διερεύνηση τους αποτέλεσε σκοπό για την καλύτερη αντίληψη των συνιστωσών που χαρακτηρίζουν την περιοχή. Η εξαγωγή συμπερασμάτων και απαντήσεων στα συγκεκριμένα ερωτηματικά θα αποτελούσε το πλαίσιο δράσης για την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων θα εντοπίζονταν.

Το πρώτο ερώτημα που μας απασχόλησε ήταν η διερεύνηση της προέλευσης της φυλής των Τσιγγάνων, η εμφάνιση τους στον Ελλαδικό χώρο, η πορεία και ο ρόλος τους στην Ελληνική κοινωνία και η αναγνώριση των κοινωνικοπολιτιστικών χαρακτηριστικών της φυλής, όπως αυτά καταγράφονται στα πλαίσια της ιστορικής πορείας τους στο Ελλαδικό χώρο από τις πρώτες περιόδους της εμφάνισης τους έως σήμερα. Ο λόγος για τον οποίο διατυπώθηκαν τα συγκεκριμένα ερωτήματα ήταν πως πριν προχωρούσαμε σε οποιοδήποτε επόμενο στάδιο ανάλυσης θα έπρεπε να γνωρίζουμε τουλάχιστον κάποια βασικά ιστορικά στοιχεία για αυτήν τη φυλή και να κατανοήσουμε όσον το δυνατόν καλύτερα το τρόπο διαβίωσης τους και τη γενικότερη συμπεριφορά τους.

Ένα πρώτο συμπέρασμα που καλό θα ήταν να διατυπωθεί από την αρχή, είναι πως ο πλέον κατάλληλος χαρακτηρισμός για την ονομασία των Τσιγγάνων είναι «Rom», όρος με τον οποίο αυτοαποκαλούνται οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι, ενώ ειδική αναφορά και αιτιολόγηση της χρήσης αυτού του όρου γίνεται σε επόμενο κεφάλαιο. Για να υπάρχει στην συνέχεια διάκριση ανάμεσα στους Τσιγγάνους και τους μη Τσιγγάνους, οι τελευταίοι θα αποκαλούνται στο εξής ως «Μπαλαμοί», χαρακτηρισμός που χρησιμοποιείται από τους Rom όταν αναφέρονται στους υπόλοιπους Έλληνες.

Επόμενο θέμα που αποτέλεσε σημείο διερεύνησης, ήταν η αναγνώριση κάποιων κοινωνικών, οικονομικών και βιοτικών παραμέτρων που χαρακτηρίζουν τους κατοίκους του Αλιβερίου, ανεξάρτητα από τη φυλή τους, προκειμένου να αποκτηθεί μια εικόνα της φυσιογνωμίας του συγκεκριμένου χώρου από την ανθρώπινη και την υλική διάσταση.

Η υποβαθμισμένη εικόνα ορισμένων γειτονιών στις οποίες κατοικούσαν Rom και το πολύ χαμηλό βιοτικό επίπεδο αποτέλεσε ερέθισμα για την αναφορά μας στην έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού και την εξέταση των τρόπων εμφάνισης του φαινομένου στη φυλή των Rom.

Στην συνέχεια τον ενδιαφέρον στράφηκε στην εξέταση των σχέσεων των Rom του Αλιβερίου με κοινωνικούς και διοικητικούς φορείς της πόλης, ώστε να διερευνηθεί αν και κατά πόσο υφίστανται τον κοινωνικό αποκλεισμό, τουλάχιστον όσον αφορά τις σχέσεις τους με του παραπάνω φορείς και τις παροχές που αυτοί προσφέρουν.

Όλα τα παραπάνω ερωτήματα στόχευαν στην διαμόρφωση μιας όψης της φυσιογνωμίας των κατοίκων της περιοχής μελέτης και ειδικότερα των Rom, αφού αυτοί κατέχουν και το μεγαλύτερο πληθυσμιακό μερίδιο στην περιοχή.

Μετά την διερεύνηση των χαρακτηριστικών του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής μελέτης, προβήκαμε στην καταγραφή των χαρακτηριστικών του οικιστικού χώρου, ώστε να εξεταστεί η ποιότητα του και η επαρκής κάλυψη, ή μη, της περιοχής από κάποιες βασικές και απαραίτητες για την ποιότητα ζωής των κατοίκων, υποδομές.

Η διαφοροποίηση του οικιστικού χώρου όσον αφορά την ποιότητα του και η ανομοιογένεια των οικοδομικών τετραγώνων που κατοικούνται από Rom, σε σχέση με αυτά που κατοικούνται από Μπαλαμούς, όπου το οικιστικό περιβάλλον εκεί είναι καλύτερης ποιότητας, δημιούργησε το ερώτημα αν και κατά πόσο η εικόνα του οικιστικού περιβάλλοντος είναι συνάρτηση του κοινωνικοφυλετικού στοιχείου, που εγκαθίσταται σε αυτό.

Η απάντηση των ερωτημάτων που τέθηκαν ώθησε στην εκ νέου προσέγγιση της περιοχής μελέτης, ώστε πλέον να αναδειχθούν κάποια διαφαινόμενα προβλήματα που η εξεύρεση πρακτικών και μεθόδων για την αντιμετώπιση τους αποτέλεσε ένα νέο χώρο διερεύνησης.

Τέλος οι τελευταίες εξελίξεις το καλοκαίρι του 1995 στην περιοχή του Αλιβερίου δημιούργησαν κάποια νέα ερωτηματικά σχετικά με την εφικτότητα των στόχων και την αποτελεσματικότητα της δράσης των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκείνη τη δεδομένη στιγμή και στη μελλοντική εξέλιξη της φυσιογνωμίας της περιοχή μελέτης.

A.2. Μεθοδολογία - Φερεγγυότητα στοιχείων.

Η προσέγγιση των ζητημάτων που τέθηκαν απαιτούσε την χρήση μεθόδων και τεχνικών, ώστε να κατανοηθούν οι μηχανισμοί που διακρίνουν τα προς εξέταση θέματα, ώστε τελικά να μπορέσει να υπάρξει μια εμπειριστατωμένη τοποθέτηση επ' αυτών.

Η υλοποίηση του πρώτου στόχου μας, που ήταν η αναζήτηση της ιστορικής ταυτότητας των Rom και των κοινωνικοπολιτιστικών χαρακτηριστικών τους όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί από την παρουσία τους στον Ελλαδικό χώρο, επιτεύχθηκε με την αναζήτηση και προσέγγιση ατόμων που έχουν να επιδείξουν συγγραφικό και ερευνητικό έργο καθώς και επαγγελματική εμπειρία, σε θέματα που σχετίζονται με την φυλή των Rom. Έτσι από συνεντεύξεις που πήραμε, συγκεντρώσαμε χρήσιμες πληροφορίες που έδιναν απαντήσεις στα ερωτήματα μας, αλλά παράλληλα μας δόθηκαν και κατευθύνσεις για την εξεύρεση έγκυρων γραπτών κειμένων, που κατά την προσωπική τους εκτίμηση απέδιδαν εμπεριστατωμένα τις επικρατούσες απόψεις επί των τιθέμενων ερωτημάτων μας.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί πως η προσέγγιση των συγκεκριμένων ατόμων αποτέλεσε αρκετά δύσκολη διαδικασία λόγω των αυξημένων υποχρεώσεων τους και της διασποράς τους στο Ελληνικό χώρο. Ένα ακόμη σημείο το οποίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως περιοριστικός και χρονοβόρος παράγοντας της δράσης μας για την εξέταση αυτών των ερωτημάτων ήταν η δυσκολία εξεύρεσης βιβλιογραφίας συναφούς προς το αντικείμενο της εργασίας μας, καθώς και ο εντοπισμός και η απόκτηση των όποιων βιβλίων κρίθηκε πως θα αποτελούσαν χρήσιμο εργαλείο στη δουλεία μας.

Η αναγνώριση των κοινωνικών, οικονομικών και βιοτικών χαρακτηριστικών των κατοίκων της περιοχής μελέτης έγινε από την ανάλυση του ερωτηματολογίου που καταρτίστηκε για την μελέτη αναβάθμισης της περιοχής Αλιβερίου, Δήμου Ν. Ιωνίας, Ν. Μαγνησίας. Τα ερωτηματολόγια υποβλήθηκαν σε κατοίκους του Αλιβερίου. Ερευνητική μονάδα ήταν το νοικοκυριό και ερωτώμενος ένας από τους υπευθύνους του νοικοκυριού. Η έρευνα διεξήχθη τον Νοέμβριο του 1991 και περιλάμβανε το σύνολο των νοικοκυριών που παρίστατο την συγκεκριμένη περίοδο στην περιοχή. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη περίοδος επελέγη λόγω του υψηλού ποσοστού παρουσίας των πλανόδιων - εποχιακών κατοίκων.

Η χρήση του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου κρίθηκε ότι θα μπορούσε παρά τις όποιες ελλείψεις παρατηρήθηκαν σχετικά με τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης εργασίας, να ικανοποιήσει σε αρκετά υψηλό βαθμό τις ανάγκες μας, αφενός, διότι η χρονική περίοδος στην οποία είχε υποβληθεί δεν απέιχε πολύ από το χρόνο

διεξαγωγής της δικής μας μελέτης και όπως κρίναμε δεν είχαν σημειωθεί ριζικές αλλαγές στα χαρακτηριστικά της περιοχής και των κατοίκων της, αφετέρου, διότι το ποσοστό των κατοίκων που απάντησαν στο συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο ήταν πολύ υψηλό και άρα υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις για ικανοποιητική και αρκετά πιστή αποτύπωση του χαρακτήρα της περιοχής μελέτης. Παράλληλα οι περιορισμοί σε χρόνο και ανθρώπινο δυναμικό που είναι εγγενείς με τον χαρακτήρα μιας διπλωματικής εργασίας οδήγησαν στην λήψη απόφασης της χρήση του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου και όχι ενός νέου που ενδεχομένως θα κάλυπτε με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα τα ερωτήματα που χαρακτηρίζουν την εργασία μας.

Η προσέγγιση του ζητήματος του κοινωνικού αποκλεισμού έγινε σε πρώτη φάση με την ανάγνωση σχετικής βιβλιογραφίας και στη συνέχεια για να επαληθευτεί το ερώτημα, εάν οι Rom του Αλιβερίου είναι κοινωνικώς αποκλεισμένοι, καταφύγαμε σε διοικητικούς και κοινωνικούς φορείς του Νομού, όπου πραγματοποιήσαμε συνεντεύξεις με τους προϊσταμένους τους. Πιστεύουμε πως αυτή η μέθοδος ήταν ίσως η πιο αποδοτική για την εξακρίβωση της ύπαρξης, ή όχι, αυτού του φαινομένου στους Rom του Αλιβερίου, όπως συχνά αυτοί παραπονούνται, αν λάβει κανείς υπόψη και την θετική αντιμετώπιση που είχαμε από τους υπεύθυνους αυτών των φορέων και το κλίμα ειλικρινούς και γόνιμου διαλόγου που επικράτησε μεταξύ ημών και αυτών.

Η αναγνώριση του οικιστικού περιβάλλοντος υλοποιήθηκε έπειτα από επιτόπιες επισκέψεις στην περιοχή μελέτης και καταγραφές των στοιχείων του οικιστικού χώρου που κρίθηκε ότι είχαν αξία για την επίτευξη της ανάλυσης που θα επιχειρούσαμε και για την ανάδειξη των προβλημάτων του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Συγχρόνως για την εκπλήρωση αυτού του στόχου απευθυνθήκαμε σε δημόσιες υπηρεσίες που το αντικείμενο των εργασιών τους συμβάλλει άμεσα στη διαμόρφωση της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος. Η καταγραφή και παρουσίαση των στοιχείων που συλλέχθηκαν έγινε με χαρτογραφική αποτύπωση τους. Η ποιότητα των στοιχείων που προέκυψαν είναι αρκετά έγκυρη και αποδίδει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, στα πλαίσια βέβαια πάντα των απαιτήσεων της διπλωματικής εργασίας μας, την πραγματικότητα. Πρέπει να σημειωθεί ότι δυσκολίες αντιμετωπίστηκαν όσον αφορά την προσέγγιση των κατοίκων του Αλιβερίου και ειδικότερα των Rom, οι οποίοι διακατέχονταν από αισθήματα καχυποψίας και επιφυλακτικότητας, τα οποία, όταν αντελήφθησαν το σκοπό της εργασίας μας μετατράπηκαν σε επιθυμία εκμετάλλευσης

των γνώσεων μας για την προώθηση και υποστήριξη των θέσεων τους, κυρίως στους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στα προηγούμενα στάδια της δουλειάς μας αναγνωρίστηκε η φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης, τόσο από απόψεως οικιστικού περιβάλλοντος, όσο και από οικονομικοκοινωνικής δομής των κατοίκων. Επόμενο βήμα αποτέλεσε η διερεύνηση ύπαρξης, ή μη, σχέσης εξάρτησης μεταξύ του οικιστικού περιβάλλοντος και του κοινωνικοφυλετικού παράγοντα.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου προσπαθήσαμε να ποσοτικοποιήσουμε τις έννοιες της φυσιογνωμίας του οικιστικού περιβάλλοντος και του κοινωνικού προφίλ των κατοίκων καθώς και την αναλογία της φυλής στο χώρο. Για την υλοποίηση αυτής της επιδίωξης χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που προέκυψαν από την ανάλυση του ερωτηματολογίου, στοιχεία που καταγράφηκαν και συλλέχθηκαν από επιτόπιες επισκέψεις στην περιοχή μελέτης και από αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες (Τεχνική Υπηρεσία και Πολεοδομία Δήμου Ν. Ιωνίας, Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Μείζονος Βόλου, Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής επιμόρφωσης και Πρόνοια). Καταρτίστηκαν λοιπόν κάποιοι δείκτες τόσο για την κοινωνική φυσιογνωμία, όσο και για την φυσιογνωμία του οικιστικού περιβάλλοντος, η δημιουργία των οποίων είναι απόρροια μιας διαδικασίας εκμαίευσης απόψεων για την βαρύτητα όσον αφορά την χρήση ορισμένων μεταβλητών, από αρμόδιους, ως προς τα σχετικά θέματα, εκπροσώπους φορέων και επαγγελματίες, που το τελικό αποτέλεσμα σαφώς εμπεριέχει αξιολογικές κρίσεις, οι οποίες δύνανται να τεθούν υπό αμφισβήτηση όταν προσεγγιστούν από μια άλλη οπτική γωνία. Τα προβλήματα τα οποία συναντήθηκαν στην δημιουργία αυτών των δεικτών, περιστρέφονταν κυρίως γύρω από την επιλογή συγκεκριμένων μεταβλητών που τους συνθέτουν και από το αναλυτικό επίπεδο στο οποίο έφταναν τα δεδομένα που προέκυψαν από την επεξεργασία του ερωτηματολογίου, η δημιουργία του οποίου δεν είχε γίνει για να προσαρμοστεί σε μια τέτοιου είδους δουλειά, σαν αυτή που επιδιώξαμε να κάνουμε.

Η ανάλυση έγινε σε επίπεδο οικοδομικού τετραγώνου και οι τιμές των δεικτών ομαδοποιήθηκαν και κατόπιν χαρτογραφήθηκαν. Η σύγκριση των χαρτών και τα αποτελέσματα της Cluster Analysis, που πραγματοποιήθηκε με την χρήση του

προγράμματος Systat 5.0 for Windows, έγινε για να διαπιστωθούν περιοχές με κοινά χαρακτηριστικά βοήθησαν στην διεξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τις σχέσεις που διέπουν το οικιστικό περιβάλλον και το κοινωνικοφυλετικό χαρακτήρα των κατοίκων της περιοχής μελέτης.

Η προσεκτική επανεξέταση όλων των προηγούμενων κεφαλαίων μας βοήθησε στον εντοπισμό των προβλημάτων της περιοχής που αφορούν τόσο τον οικιστικό χώρο όσο και το ανθρώπινο δυναμικό της.

Η διατύπωση προτάσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που διαγνώστηκαν στο ανθρώπινο και ανθρωπογενές στοιχείο της περιοχής, βασίστηκε στην εξεύρεση ανάλογης βιβλιογραφίας, στην αναζήτηση απόψεων ειδικών επί αντίστοιχων θεμάτων, στην καταγραφή των απόψεων των κατοίκων της περιοχής μελέτης και των διαφόρων κοινωνικών και διοικητικών φορέων. Όλα αυτά αξιολογήθηκαν και όπου ήταν αυτό δυνατό προσαρμόστηκαν στις ιδιάζουσες ανάγκες της περιοχής Αλιβερίου.

Τέλος η προσέγγιση του ζητήματος των τελευταίων κατεδαφίσεων στην περιοχή Αλιβερίου από την τοπική αυτοδιοίκηση, αξιολογήθηκε βάσει της εμπειρίας που αποκτήσαμε από την διερεύνηση όλων των προηγούμενων ζητημάτων και αφού πρώτα προσπαθήσαμε να έχουμε ενημερωθεί με συνεντεύξεις και ανάγνωση γραπτών κειμένων για τις εξελίξεις που συνέβησαν, όπως αυτές αντιμετωπίζονταν από την τοπική αυτοδιοίκηση, από τους κατοίκους του Αλιβερίου και από τον τοπικό ημερήσιο τύπο.

A.3. Ερωτηματολόγιο και η συμβολή του στην υλοποίηση της εργασίας.

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μια συνοπτική περιγραφή και αναφορά στο ερωτηματολόγιο που καταρτίστηκε για την μελέτη αναβάθμισης της περιοχής Αλιβερίου, Δήμου Ν. Ιωνίας, Ν. Μαγνησίας και χρησιμοποιήθηκε για να καλύψει κάποιες από τις ανάγκες της δικιάς μας διπλωματικής εργασίας. Το ερωτηματολόγιο σε πλήρη μορφή παρατίθεται στο Παράρτημα της εργασίας.

Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε 26 ερωτήσεις, από τις οποίες οι 20 συμπληρώνονταν βάσει των απαντήσεων του ερωτώμενου και οι 6 από τον ερωτώντα. Τα ερωτήματα ήταν κατά το πλείστο «κλειστού» τύπου και αφορούσαν τα χαρακτηριστικά: φύλλο, μέλη νοικοκυριού, θάνατοι παιδιών, εκπαίδευση παιδιών, τόπο γέννησης, οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο εκπαίδευσης, επάγγελμα (θέση, χαρακτήρας, τόπος εξάσκησης, δεύτερο επάγγελμα), χρόνος εγκατάστασης στην περιοχή, χρόνος παραμονής στην περιοχή (ετήσια), προθέσεις για την μελλοντική παραμονή, καθεστώς ενοίκησης, εκτίμηση των τιμών των οικοπέδων, πρόθεση απόκτησης σπιτιού, ύπαρξη κάποιων συγκεκριμένων αγαθών στο νοικοκυριό, εκτίμηση αριθμού των Rom στο Αλιβέρι, χαρακτηρισμός περιοχής Αλιβερίου βάση κάποιων συγκεκριμένων εξυπηρετήσεων, περιοχές εξυπηρέτησης ερωτώμενου, προτάσεις για την αναβάθμιση του Αλιβερίου, χαρακτηρισμός σχέσεων και επαφών μεταξύ συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, γλώσσες που μιλάει ο ερωτώμενος, είδος και μέγεθος καταλύματος και καταγωγή μελών νοικοκυριού.

Τα ερωτηματολόγια απάντησαν 163 νοικοκυριά, που αποτελούνταν από 1070 μέλη. Η επεξεργασία τους έγινε με το πρόγραμμα Microsoft Excel 5.0. Τα συμπεράσματα θα παρατεθούν στις επόμενες παραγράφους της μελέτης.

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες μιας άλλης μελέτης, που όμως αν και αυτή εξέταζε τον ίδιο χώρο είχε διαφορετικό χαρακτήρα από την συγκεκριμένη διπλωματική. Το ερωτηματολόγιο κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων, χωρίς συχνά να επιτυγχάνει υψηλό βαθμό ανάλυσης των διερευνούμενων ζητημάτων. Απόρροια αυτής της αδυναμίας ήταν η ανάπτυξη ουσιαστικού προβληματισμού για τον τρόπο με τον οποίο θα εκμεταλλευόμασταν την πληροφορία την οποία απέδιδε, όταν χρειάστηκε να ερευνήσουμε πιο αναλυτικά κάποια ζητήματα που αποτελούσαν σημείο διερεύνησης της εργασίας μας.

Η πρώτη δυσκολία που αντιμετωπίσαμε αφορούσε την εξεύρεση των κατάλληλων παραμέτρων που διερευνούνταν από το ερωτηματολόγιο για να αποδώσουμε ποσοτικά πλέον την κοινωνική φυσιογνωμία κάθε οικοδομικού τετραγώνου της περιοχής μελέτης. Έτσι μετά από έντονο προβληματισμό και συνεργασία με φορείς όπως ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), η Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε.), η Πρόνοια και με τους επιβλέποντες καθηγητές καταλήξαμε στην επιλογή της εκπαίδευσης του επαγγέλματος και του χαρακτήρα του επαγγέλματος.

Η επιλογή των συγκεκριμένων παραμέτρων σαφώς και εμπεριείχε αδυναμίες όσον αφορά την αναλυτική ικανότητα που επιτυγχάνετο από το ερωτηματολόγιο για την προσέγγιση τους. Έτσι όσον αφορά την εκπαίδευση οι κατηγορίες που εξετάζονταν ήταν εναρμονισμένες ως προς το μορφωτικό επίπεδο της πλειοψηφίας του Ελληνικού πληθυσμού. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί ως πλεονέκτημα του ερωτηματολογίου, διότι τα αποτελέσματα από την περιοχή του Αλιβερίου θα μπορούσαν να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο σύστημα αναφοράς, αλλά παράλληλα αποτελεί και μειονέκτημα διότι δεν υπάρχει αναλυτική διαβάθμιση όσον αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, γεγονός που θα απέδιδε μια πιο αναλυτική εικόνα του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων, δεδομένου ότι εκ των προτέρων κανείς περιμένει το μορφωτικό τους επίπεδο να είναι χαμηλό.

Η προσέγγιση της παραμέτρου του επαγγέλματος από το ερωτηματολόγιο γινόταν με εννέα κατηγορίες επαγγελματιών οι οποίες όμως δεν μπορούσαν να προσφέρουν μια ευδιάκριτη και κατά κάποιο τρόπο σαφή και χρήσιμη εικόνα για την απασχόληση των κατοίκων της περιοχής μελέτης. Προβήκαμε λοιπόν σε μια ομαδοποίηση αυτών των εννέα κατηγοριών λαμβάνοντας ως κριτήριο την υφή του επαγγέλματος, την κοινωνική και οικονομική θέση που αυτό συνεπάγεται.

Παρά τις όποιες δυσκολίες που παρουσιάστηκαν από την χρήση του ερωτηματολογίου, οι οποίες όμως δεν πρέπει να μας ξενίζουν αφού η δημιουργία του είχε γίνει για τις ανάγκες κάποιας άλλης μελέτης, θα λέγαμε πως αποτέλεσε ένα χρήσιμο εργαλείο για μια πιο εμπεριστατωμένη απόδοση των χαρακτηριστικών της περιοχής μελέτης.

A.4. Περαιτέρω θέματα προς διερεύνηση.

Αν επιχειρούσαμε να αναζητήσουμε κάποια σημεία τα οποία θα βελτίωναν την πιστότητα της εικόνας που λαμβάνεται για την περιοχή μελέτης, εξειδικεύοντας και διερευνώντας την εφικτότητα των προτάσεων μας, τότε σε πρώτη φάση θα καταρτίζαμε ένα νέο ερωτηματολόγιο το οποίο θα ήταν προσανατολισμένο αποκλειστικά στις απαιτήσεις και στους στόχους της μελέτης μας. Ακόμη τα αποτελέσματα που θα προέκυπταν από την ανάλυση των απαντήσεων θα γινόταν προσπάθεια να συγκριθούν με αυτά τα οποία εξάγονται από το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήσαμε.

Σε ένα επόμενο στάδιο ανάλυσης θα επιχειρούσαμε να αποσαφηνίσουμε τις προτάσεις μας, εξειδικεύοντας τις σχεδιαστικά, οριοθετώντας τους χώρους που θα φιλοξενήσουν τις προτεινόμενες λειτουργίες και χρήσεις και θα διαμορφώναμε, ενδεχομένως, κάποια τυπολογία κτιρίων, η οποία θα έθετε τις ελάχιστες απαιτούμενες προδιαγραφές για την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος που αντιμετωπίζουν οι Rom.

Τέλος θα προσπαθούσαμε να διερευνήσουμε την αρμοδιότητα και ικανότητα διαφόρων φορέων, να χρηματοδοτήσουν τις ενέργειες που προτείνονται από την μελέτη μας, ώστε να υλοποιηθεί μια δουλειά παρέμβασης σε μια αστική περιοχή, με παράλληλη αναβάθμιση της κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων της.

Πιστεύουμε πως η υλοποίηση αυτών των ενεργειών, εάν υπήρχε χρονική ευχέρεια και μεγαλύτερο πλήθος ατόμων που θα ασχολούνταν με την εκπλήρωση αυτών των στόχων, θα έθετε τις βάσεις για μια πολυδιάστατη, εφικτή και αποτελεσματική προσέγγιση του ζητήματος της ολοκληρωμένης παρέμβασης στην περιοχή μελέτης.

B. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ROM.

B.1. Καταγωγή των Rom.

Η καταγωγή των Rom είναι μία υπόθεση που έχει απασχολήσει και εξακολουθεί να απασχολεί έως σήμερα επιστήμονες από πολλούς κλάδους. Αποτέλεσμα αυτής της εκτεταμένης διερεύνησης, ήταν η διατύπωση πολλαπλών απόψεων για την καταγωγή των Rom. Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιασθούν μερικές από τις επικρατέστερες.

- Μία άποψη που έχει διατυπωθεί για τους Rom είναι πως αποτελούν Θρακικά φύλα και πως εδώ και τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια πλανώνται στη Βαλκανική, την Ουγγαρία, την Μ. Ασία, την νότια Ρωσία, την Ασσυρία, την Αίγυπτο διαμορφώνοντας και αναπτύσσοντας τον πολιτισμό τους, ο οποίος είναι ταυτισμένος με τις τέχνες των μετάλλων, την μουσική, τις θρησκευτικές τελετές και την ανάπτυξη της μαντικής. Η εξέλιξη αυτής της θεωρίας οδήγησε στο συμπέρασμα πως οι Θράκες, οι Φρύγες, οι Κάρες, οι Λυδοί, οι Πελασγοί, οι Τρώες, οι Χάλυβες οι Χαλδαίοι, οι Κόλχοι, οι Αιγύπτιοι, οι Τυρρηνοί αποτελούσαν Τσιγγάνικη ομοφυλία. (Ελευθεροτυπία 26 Απριλίου 1994).

- Η αναζήτηση της καταγωγής των Rom στο απώτερο παρελθόν, οδήγησε άλλους να υποστηρίξουν πως είναι άμεσοι απόγονοι του Κάιν, τεκμηριώνοντας την άποψή τους με την παράθεση εδαφίων από την Παλαιά Διαθήκη. (Ελευθεροτυπία 26 Απριλίου 1994).

- Μία άλλη άποψη που έχει διατυπωθεί για τους Rom είναι πως υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ αυτών που αποκαλούνται άλλοτε ως Γύφτοι και άλλοτε πάλι ως Τσιγγάνοι. Έτσι οι Γύφτοι είναι Αιγυπτιακής καταγωγής, ενώ οι Τσιγγάνοι Ινδικής. Η τεκμηρίωση αυτής της άποψης βασίζεται στο γεγονός πως πριν εκατό χρόνια στην Ελλάδα Γύφτος ή Γύφτης σήμαινε Αιγύπτιος. Άλλο ένα στοιχείο που τεκμηριώνει αυτήν την άποψη είναι πως ο Ιμπραήμ Πασάς είχε για τακτικό στρατό Γύφτους οι οποίοι ήταν γνωστοί για την βαρβαρότητά τους και προέρχονταν από την Αίγυπτο. Αποτελούσε δε, μεγάλη ντροπή για τους Έλληνες να ηττηθούν από Γύφτους. (Ελευθεροτυπία 26 Απριλίου 1994).

- Σύμφωνα με μία άλλη εκδοχή για την καταγωγή των Rom, πιστεύεται πως αυτοί είναι Παφλαγώνες, οι οποίοι ήταν γένος Αιγυπτιακό. Η άποψη αυτή βασίζεται σε μαρτυρία του βασιλιά του Βυζαντίου, Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου. Η μαρτυρία αυτή δίνει ένα ακόμη στοιχείο για την παρουσία Rom στην περιοχή της ανατολικής Μεσόγειου από τον δέκατο 10 μ.Χ. κιώλας αιώνα, αφού η βασιλεία του Πορφυρογέννητου διήρκησε από το 945-959 μ.Χ. (Ελευθεροτυπία 26 Απριλίου 1994).

- Μία άλλη τοποθέτηση που υπάρχει όσον αφορά την καταγωγή των Rom, αλλά δεν είναι δυνατόν να τεκμηριωθεί, είναι αυτή που παρουσιάζει ως πρόγονους των Rom τους επιζήσαντες από την Ατλαντίδα (Ελευθεροτυπία 27 Απριλίου 1994).

- Τέλος έχει διατυπωθεί η άποψη για την Ινδική καταγωγή των Rom. Σε αυτό το συμπέρασμα έχει οδηγήσει η μελέτη της γλώσσας τους. Συγκεκριμένα οι λέξεις Rom, Rommi που χρησιμοποιείται για τους Τσιγγάνους καθώς και Rommani που αποκαλείται η γλώσσα τους, έχουν κοινή ρίζα με την Σανσκριτική λέξη Raama που σημαίνει σκουρόχρωμος αλλά και εράσμιος, θελκτικός δηλαδή για έρωτα. Η λέξη Raama χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει πολλούς θεούς και ήρωες της Ινδικής μυθολογίας. Ένα ακόμη επιχείρημα που χρησιμοποιείται για να υποστηριχθεί η παραπάνω άποψη, είναι πως οι Τσιγγάνοι αποκαλούν σήμερα Rom τον ομόφυλό τους και τον συμβιό τους, ενώ Roma είναι η λέξη που χρησιμοποιείται όταν θέλουν να αναφερθούν σε όλη τη φυλή τους. Οι ονομασίες αυτές είναι δανεισμένες από τον χαρακτηρισμό Raama, για τους θεούς που λατρεύονταν στην Ινδία (Ελευθεροτυπία 26 Απριλίου 1994).

- Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η άποψη που θεωρεί τους Τσιγγάνους και τους Γύφτους ένα και το αυτό, έχοντας και οι δύο ομάδες Ινδική καταγωγή. Σύμφωνα με αυτή την άποψη στην Ινδία των πρώτων αιώνων του μεσαίωνα υπήρχε μία ταξική διαστρωμάτωση η οποία βασίζετο στην καταγωγή και σε κάποιους ιερούς νόμους. Τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα αποτελούν οι Παρίες που είναι δούλοι, απομονωμένα άτομα και άνθρωποι κατώτερης καταγωγής. Ένα τμήμα από τους Παρίες περιθωριοποιείται και δεν αποδέχεται την υπάρχουσα ταξική διαστρωμάτωση και οδηγείται στην δημιουργία μιας ομάδας ανθρώπων που οργανώνεται με βάση τις γενιές. Μέσα σε αυτή την νέα ομάδα που δημιουργήθηκε υπήρχε μία φυλετική ομάδα,

οι Ντομά οι οποίοι πιστεύεται πως είναι απόγονοι των σημερινών Roma (Ρομά), Rom.

Παράλληλα στην βορειοδυτική Ινδία η τάξη των γαιοκτημόνων, επονομαζόμενοι ως Τζατ, έχει αναπτύξει μια νέα μορφή θρησκευτικής πίστης που αποδέχεται την ύπαρξη ενός μόνο θεού και την ισοτιμία όλων των ανθρώπων ανεξάρτητα από την καταγωγή τους, την οικονομική τους κατάσταση, το χρώμα του δέρματός τους και τη γλώσσα τους. Εκεί λοιπόν πιστεύεται πως υπήρξε ενσωμάτωση των Ντομά όπου μέσα από μια κοινωνική ζύμωση με τους Τζατ αναπτύχθηκε η ομάδα που αποτελεί τους πρόγονους των ανθρώπων που σήμερα χαρακτηρίζουμε Τσιγγάνους και Γύφτους.

Σε αυτό το σημείο τίθεται το ερώτημα γιατί να χρησιμοποιούμε δύο διαφορετικούς χαρακτηρισμούς για τους Rom αφού σύμφωνα με την παραπάνω θεωρία η καταγωγή τους είναι κοινή; Η απάντηση δίνεται αν παρακολουθήσουμε την μετέπειτα ιστορική πορεία αυτής της ομάδας που δημιουργήθηκε γύρω στον 6ο αιώνα μ.Χ. στην βορειοδυτική Ινδία. Η ομάδα αυτή αποτελούσε κάτι επαναστατικό για την εποχή εκείνη με αποτέλεσμα να υπάρξουν συγκρούσεις που διάρκεσαν πολλά χρόνια και να υποστεί διωγμούς.

Έτσι τον 9ο μ.Χ. αιώνα οι ομάδες που βρίσκονταν στην βορειοδυτική Ινδία μεταναστεύουν, ενώ οι κυριότερες ονομασίες που υπάρχουν σε διάφορες μαρτυρίες για αυτές είναι Τζάδ-Ζοτ, Νούροι ή Λούροι και Rom ή Λομ.

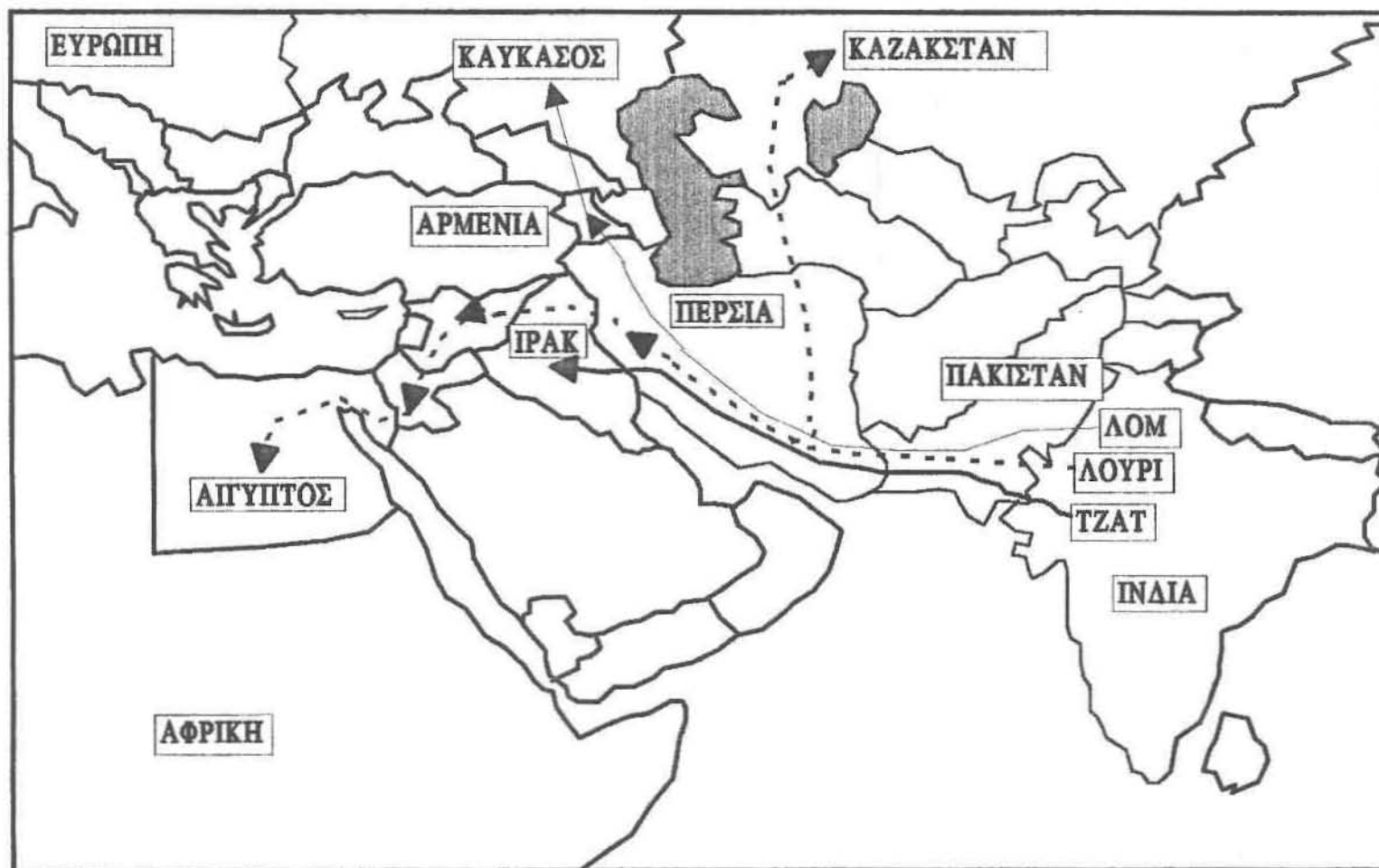
- Οι Τζατ-Ζοτ κατευθύνονται δια μέσου της Περσίας προς το Ιράκ όπου και από εκεί εκδιώκονται, (Χάρτης 1).

- Οι Λούροι κατευθύνονται προς την δυτική Περσία στο Λουριστάν και προς το Καζακστάν, ενώ αναφέρεται πως υπάρχουν και στη Μέση Ανατολή και την Αίγυπτο κατά τον 14ο μ.Χ. αιώνα και είναι αυτοί που οι βυζαντινοί ονομάζουν Αιγυπτίους και αργότερα με παραφθορά της λέξης, ΓΥΦΤΟΥΣ, (Χάρτης 1).

- Οι Rom ή Λομ ακολούθησαν άλλη πορεία. Κατευθύνθηκαν προς τον Καύκασο και την Αρμενία και ταυτίστηκαν από τους Βυζαντινούς και την Ορθόδοξη Εκκλησία με τους αιρετικούς Αθίγγανους του 8ου μ.Χ. αιώνα, εξαιτίας της ενασχόλησής τους με

ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΡΟΜ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΝΔΙΑ ΠΡΟΣ ΑΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΙΑ

ΧΑΡΤΗΣ 1

μαντικές τέχνες. Αυτοί είναι που αργότερα εκ παραφθοράς ονομάστηκαν *ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ*. (Ελευθεροτυπία 26 Απριλίου 1994), (Χάρτης 1).

Η εκτίμησή μας είναι πως αυτή η τελευταία θεωρία περί προέλευσης των Τσιγγάνων και των Γύφτων από περιοχές της Δυτικής Ινδίας φαίνεται να είναι η πιο θετικά τεκμηριωμένη έχοντας αποφύγει ερμηνείες που μπορεί να χάνουν την αξιοπιστία τους, επειδή βασίζονται σε εθνικιστικές ή ρατσιστικές διαθέσεις. Η υιοθέτηση αυτής της θεωρίας αποτελεί τον κύριο λόγο που στην παρουσίαση που γίνεται, δεν αναφερόμαστε ξεχωριστά σε Γύφτους και Τσιγγάνους, αλλά σε Rom.

B.2. Εμφάνιση των Rom στον Ελλαδικό χώρο.

Οι διωγμοί που υπέστησαν οι Rom στην Δυτική Ινδία κατά τον δέκατο αιώνα τους ανάγκασε όπως ήδη έχουμε αναφέρει, να αναζητήσουν νέες περιοχές στις οποίες θα μπορούσαν να «εγκατασταθούν». Έτσι τα ταξίδια τους προς τη Δύση και οι διωγμοί που κατά καιρούς υφίσταντο από τους λαούς των χωρών που κατέφευγαν, δεν άργησαν να τους φέρουν στην περιοχή της Μεσογείου και ως εκ τούτου και στον Ελλαδικό χώρο, υπό την ευρεία έννοιά του.

- Η πρώτη μαρτυρία που έχουμε για την εμφάνιση Rom στον Ελλαδικό χώρο, είναι από βιβλίο του Αγίου Όρους και συγκεκριμένα από τον «Βίο του Αγίου Γεωργίου του Αθωνίτη». Το βιβλίο αυτό είναι του 1068 και σύμφωνα με αυτό Ανδρόνικος ο Μονομάχος κάλεσε στην Κωνσταντινούπολη μια ομάδα «Ατζιγγάνων» κατά το έτος 1050 μ.Χ. (Ελευθεροτυπία 29 Απριλίου 1994 σελ.22 «Οι μεγάλες μετακινήσεις των Τσιγγάνων»).

- Η επόμενη ιστορική αναφορά σε Rom γίνεται το 1322 από Φραγκισκανό μοναχό περιηγητή όπου έξω από το Ηράκλειο Κρήτης συναντά Rom οι οποίοι αποτελούν μέλη της φυλής Χάιμ ή Κάιν, δηλαδή μέλη ομάδας Αιγυπτίων που αναφέρεται πως κατοικούν σε σπηλιές ή σε αντίσκηνα, κάτω από άθλιες συνθήκες διαβίωσης. (Ελευθεροτυπία 29 Απριλίου 1994).

- Άλλες μαρτυρίες επίσης κάνουν φανερή την ύπαρξη Rom στην Κέρκυρα το έτος 1349, βάσει των οποίων, έχουν δημιουργήσει Feudum Acinganozum δηλαδή Φέουδο Τσιγγάνων. (Ελευθεροτυπία 29 Απριλίου 1994).

- Χρονικά επόμενη περιοχή στην οποία έχει καταγραφεί η παρουσία Rom, είναι η Μεθώνη που λεγόταν Gypte ή Μικρή Αίγυπτος, ίσως γιατί έμοιαζε με το Δέλτα του Νείλου, αφού ήταν μια εύφορη περιοχή ανάμεσα σε ξηρές εκτάσεις. Κατά το 1384 έξω από τα τείχη της πόλης είναι εγκατεστημένες ομάδες που ονομάζονται Ρομνίτες. (Ελευθεροτυπία 29 Απριλίου 1994).

Συχνά οι Rom υποστηρίζουν πως κατάγονται από την Αίγυπτο γεγονός που έχει χαρακτηριστεί ως «Ο Μύθος των Γύπτων». Δεν πρέπει όμως να δημιουργείται σύγχυση, διότι αναφέρονται στην Μεθώνη η οποία αποτέλεσε ένα από τα πρώτα και σημαντικότερα σημεία εμφάνισης των Rom στην Ευρώπη. (Ελευθεροτυπία 27 Απριλίου 1994).

- Ένα ακόμη σημείο εμφάνισης Rom, αποτελεί η περιοχή του Ναυπλίου κατά την ένατη δεκαετία του 14ου αιώνα μ.Χ. (Ελευθεροτυπία 29 Απριλίου 1994).

Βλέπε Χάρτη 2.

B.3. Οι Rom στην Ελλάδα από τον μεσαίωνα έως σήμερα.

Η ιστορία δείχνει πως στην Ελλάδα οι Rom δεν δέχτηκαν διώξεις ανάλογης έντασης με αυτές που έχουν κατά καιρούς συμβεί σε χώρες που αποτέλεσαν τόπο εγκατάστασης τους. Μάλιστα, φαίνεται πως μόλις μερικές δεκαετίες πριν, για όποιες αντιθέσεις προέκυπταν από την συνύπαρξή τους με τους υπόλοιπους Έλληνες μπορούσαν να υπάρξουν αντισταθμιστικές δυνάμεις για την εξάλειψή τους, βασισμένες στην προσφορά τους στο κοινωνικό περιβάλλον.

Αν παρακολουθήσει κανείς την πορεία τους στον Ελληνικό χώρο θα δει πως αυτοί οι άνθρωποι παρουσιάζουν στοιχεία ενσωμάτωσης στην Ελληνική κοινωνία. Συγκεκριμένα η επαγγελματική τους ενασχόληση αποτελεί το κύριο μέσο

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΩΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΡΟΜ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΧΑΡΤΗΣ 2

ενσωμάτωσης. Παρακάτω αναφέρουμε μερικά χαρακτηριστικά επαγγέλματα των Rom που ασκήθηκαν από την εμφάνισή τους έως και μερικά χρόνια πριν.

Ειδικά:

- Ο Γύφτος-Σιδεράς είναι απόλυτα αναγκαίος για κάθε τοπική κοινωνία και χαίρει της αναγνώρισης των λοιπών μελών της για τις υπηρεσίες που προσφέρει.
- Οι Μουσικοί-Οργανοπαίχτες αντιμετωπίζονται με πολύ θετικό τρόπο από τα μέλη των τοπικών κοινωνιών καθώς κατέχουν μία τέχνη που τους καθιστά μορφές με εξέχοντα ρόλο για κάθε κοινωνική εκδήλωση.
- Οι Αρκουδιάρηδες αποτελούν τους διασκεδαστές της εποχής τους.
- Οι Καζαντζήδες, οι Καρεκλάδες, οι Καλαθοπιοί είναι απόλυτα χρήσιμοι στις τοπικές κοινωνίες αφενός γιατί το επάγγελμά τους είναι χρήσιμο, αφετέρου διότι ασχολούνται με εργασίες που οι υπόλοιποι Έλληνες αποφεύγουν.

Τα επαγγέλματα των Rom αποτέλεσαν συγχρόνως προσδιοριστικό παράγοντα για τον χαρακτηρισμό τους από τους Έλληνες.

- Έτσι Γύφτοι συνηθίστηκε να λέγονται όσοι κατοικούσαν στις παρυφές και τα όρια των οικισμών και των πόλεων και ασκούσαν μικροεπαγγέλματα ή ασχολούνταν με την κατασκευή και επισκευή αγροτικών εργαλείων.

- Από την άλλη πλευρά Τσιγγάνοι χαρακτηρίζονταν οι πλανόδιοι Rom που ασχολούνταν με την καλαθοπλεκτική και με επαγγέλματα σχετιζόμενα με τον νομαδισμό.

Ο παραπάνω διαχωρισμός είναι ενδεικτικός και δεν ισχύει για όλον τον Ελληνικό χώρο αφού στη νότια Ελλάδα Γύφτοι ονομάζονται οι νομάδες και Τσιγγάνοι οι εγκατεστημένοι Rom.

Όσο και αν στην συνείδηση όλων μας η ζωή των Rom είναι ταυτισμένη με την διαρκή περιπλάνησή τους σε διάφορους τόπους και χώρες, αυτό δεν σημαίνει πως αυτή η κατάσταση αποτελούσε και αποτελεί επιθυμητή και ενσυνείδητη επιλογή. Η

επιθυμία των Rom από την αρχή της πορείας τους από την Ινδία προς, αργότερα, όλο τον κόσμο, ήταν η εξεύρεση ενός χώρου μόνιμης εγκατάστασης.

Ωστόσο:

- Οι διωγμοί που δέχονταν,

- Τα επαγγέλματά τους που τους ανάγκαζαν να μετακινούνται και

- Η ανάγκη για επικοινωνία με ομόφυλες ομάδες ήταν και είναι οι κύριοι λόγοι που συνετέλεσαν στο να «διάγουν βίο πλάνητα» όπως συνηθίζεται να λέγεται.

Τα ταξίδια λοιπόν των Rom και η νομαδική ζωή ήταν μία κατάσταση δεδομένη στον Ευρωπαϊκό χώρο και ειδικότερα στην περιοχή της Βαλκανικής. Η κατάσταση αυτή διαταράχθηκε από την υπογραφή των «Συνθηκών Χάραξης και Παγίωσης των Συνόρων» όπου:

- Τίθεται φρένο στις διασυννοριακές μετακινήσεις των Rom.

- Οικογένειες, «Σόγια» διασπώνται και εγκλωβίζονται σε διαφορετικά κράτη.

- Ενισχύονται οι προσπάθειές τους για εξεύρεση χώρων μόνιμης εγκατάστασης.

Αν και η προσπάθεια των Rom για μόνιμη εγκατάσταση αποτελεί σημαντικής προτεραιότητας ζήτημα, η διατήρηση της συνοχής ανάμεσα στα Σόγια και τις Φυλές τους είναι το πρώτο και κύριο μέλημά τους. Αυτός είναι ίσως ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο δεν διασπείρονται σε αστικές περιοχές και ερμηνεύει το φαινόμενο της εγκατάστασής τους στα όρια των οικισμών και στις παρυφές των πόλεων. Όπου κάτι τέτοιο δεν επιτυγχάνεται, συνεχίζουν το νομαδισμό.

B.4. Οι φυλές των Rom στην Ελλάδα σήμερα.

Οι Rom που συναντάμε σήμερα στον ελληνικό χώρο δεν ανήκουν όλοι στην ίδια φυλή. Ο λόγος είναι πως δεν έχουν όλες οι ομάδες των Rom απολύτως όμοια

χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά που αποτελούν και κριτήρια κατάταξης των Rom σε κάποια φυλή είναι κυρίως:

- η χώρα προέλευσης,
- το θρήσκευμα,
- το επάγγελμα και
- ο βαθμός ενσωμάτωσης.

Οι κυριότερες κατηγορίες που συναντάμε στον ελληνικό χώρο σύμφωνα με τη χώρα προέλευσης είναι:

- οι Βλάχοι οι οποίοι προέρχονται από τη Μολδοβλαχία. Αυτοί διακρίνονται σε Ρουμελία, στους προερχόμενους δηλαδή από την Ανατολική Ρωμυλία και σε Φιλιππιζία, στους προερχόμενους από την Φιλιππούπολη.

- οι Χαντούρια, οι οποίοι ήρθαν στην Ελλάδα ως πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ή την Μικρασιατική καταστροφή το 1913 και 1922 αντίστοιχα.

Οι φυλές που υπάρχουν στην Ελλάδα βάσει του θρησκειώματος είναι:

- Μπαλαμανέ-Ρομά, οι οποίοι είναι Ρωμιόγυφτοι Χριστιανοί,
- Χοραχανέ-Ρομά, δηλαδή Τουρκόγυφτοι Μουσουλμάνοι,
- Αρναούτια-Ρομά, Αρβανιτόγυφτοι Μουσουλμάνοι.

Το επάγγελμα των Rom ως κριτήριο κατηγοριοποίησης οδήγησε στις ακόλουθες ομάδες:

- Ντερμετζήδες (Μυλωνάδες),
- Μετσκάρηδες (Αρκουδιάρηδες),
- Τσιληγκήρηδες (Κλειδαράδες),

- Καρεκλόγυφτοι.

Ο βαθμός ενσωμάτωσης των Rom έδωσε τρεις κατηγορίες:

- Φυτσίρια (Νομάδες),
- Μπατσόρια (Ημινομάδες),
- Ερλήδες (Εδραίοι και Ενσωματωμένοι).

Πηγή: (Ελευθεροτυπία 28 Απριλίου 1994).

Οι κατηγορίες που αναφέρθηκαν πιο πάνω δεν είναι οι μοναδικές που χρησιμοποιούνται, αλλά είναι ενδεικτικές όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο έχουν διακριθεί οι Rom του Ελληνικού χώρου σε φυλετικές ομάδες (Διάγραμμα 1).

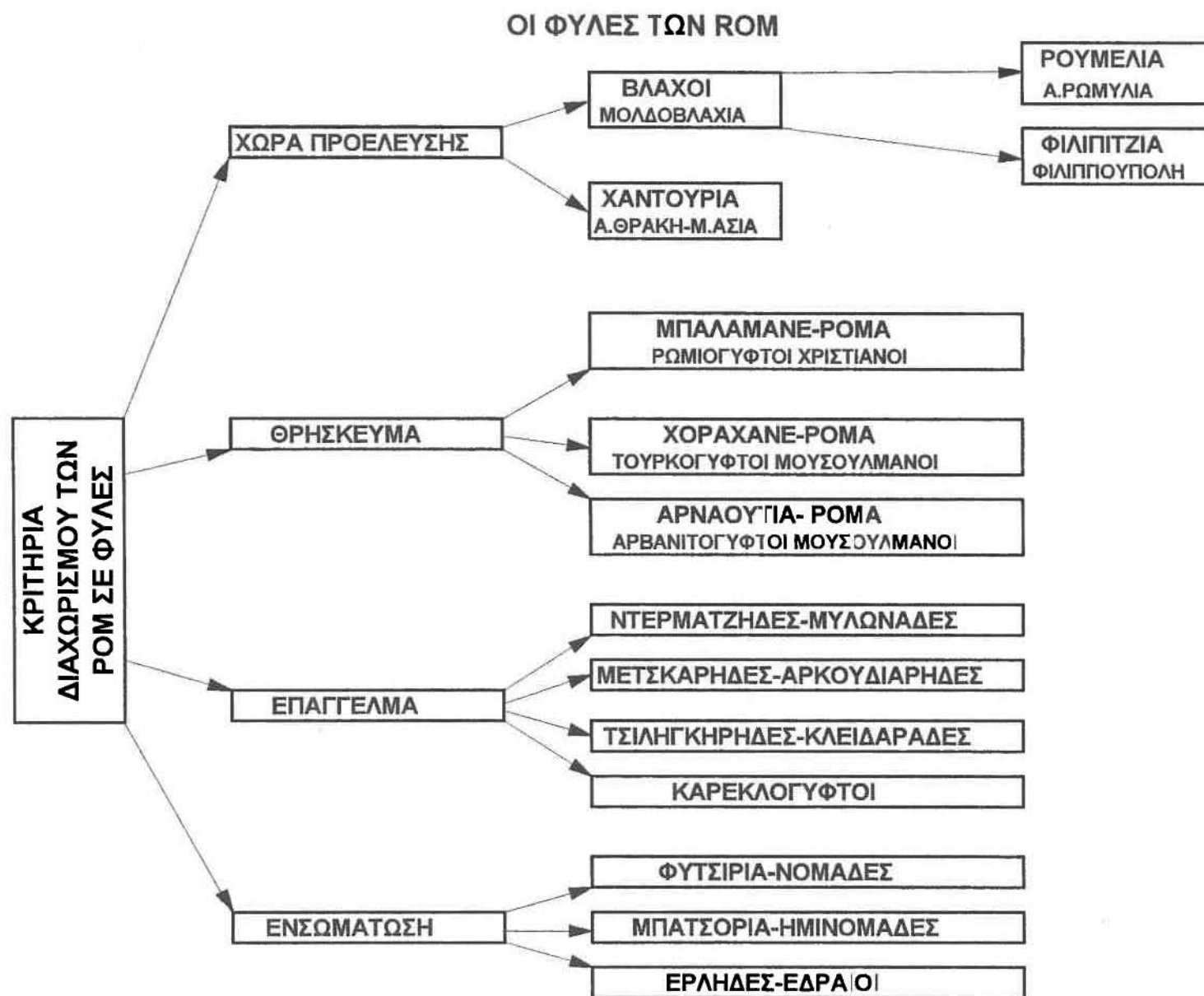
B.5. Συμπεράσματα.

Συνοπτικά θα μπορούσαν να επισημανθούν οι τρεις ακόλουθοι άξονες σκιαγράφησης της προέλευσης, εμφάνισης και διαβίωσης των Rom, από τις πρώτες περιόδους γένεσης της φυλής τους, έως και σήμερα.

Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε πως αν και έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις για την καταγωγή των Rom, η πιο τεκμηριωμένη κατά τη δική μας άποψη, είναι αυτή βάσει της οποίας οι Rom αποτελούν Ινδικά φύλα, τα οποία μεταναστεύουν τον 9ο μ.Χ. αιώνα σε περιοχές της δυτικής Ασίας, από όπου στην συνέχεια περνάνε στην Ευρώπη και στην Αφρική.

Η παρουσία τους στον Ελλαδικό χώρο έχει παρατηρηθεί από τον 11ο αιώνα μ.Χ., στην Κωνσταντινούπολη, ενώ πληθαίνουν οι μαρτυρίες εμφάνισης τους στον υπόλοιπο Ελλαδικό χώρο κατά το 14ο αιώνα μ.Χ..

Από τότε έως σήμερα ακολουθούν έναν ιδιόρρυθμο για την Ελληνική κοινωνία τρόπο ζωής, τον οποίο χαρακτηρίζει η νομαδικότητα, που οφείλεται στους διωγμούς που δέχονται, στα επαγγέλματα που ασκούν και στην ανάγκη για διατήρηση της επικοινωνίας και της συνοχής μεταξύ τους.

Διάγραμμα 1

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ROM.

Γ.1. Διαβίωση - Οικογένεια.

Η πορεία των Rom από την Ασία στην περιοχή της Μεσογείου και στην Ευρώπη συνοδεύτηκε από την διαμόρφωση ορισμένων στοιχείων που είναι καθοριστικής σημασίας για την κοινωνική τους οργάνωση.

Έτσι το πλέον αντιπροσωπευτικό χαρακτηριστικό των Rom είναι η νομαδική ζωή και ο πλάνητας βίος. Στις συνειδήσεις όλων μας έχει καταγραφεί η διαρκής περιπλάνηση των Rom, τα συνεχόμενα ταξίδια, που δεν γίνονται διότι όπως οι περισσότεροι νομίζουν, αρέσκονται σε αυτόν τον τρόπο ζωής, αλλά κατά κύριο λόγο επειδή οι επαγγελματικές τους ασχολίες το επιβάλλουν (έμποροι, εργάτες γης κ.λ.π.).

Σε αυτόν τον τρόπο ζωής η σημασία της οικογένειας είναι σαφώς υψηλή. Έτσι δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε πως ο ακρογωνιαίος λίθος της κοινωνίας των Rom είναι η οικογένεια. Η οικογένεια είναι πατριαρχική και αποτελεί το κύτταρο που θα εξελιχθεί στο Γένος-Φάρα και αργότερα στη Φυλή, κοινωνικοί σχηματισμοί πολύ σημαντικοί για τους Rom. Επίσης μέσα από την οικογένεια θα υλοποιηθεί η κοινωνικοποίηση των νέων Rom. Ακόμη η οικογένεια και οι συγγενικοί δεσμοί είναι αυτοί που καθορίζουν επαγγελματικές συνεργασίες, επιλογή συγκεκριμένου χώρου εγκατάστασης και γαμήλιες επιλογές. (Καθημερινή 8 Ιανουαρίου 1995).

Στην οικογένεια το κάθε άτομο έχει το ρόλο του, έτσι ο πατέρας έχει όλες εκείνες τις υποχρεώσεις που συναντάμε σε μια πατριαρχική κοινωνία.

Η μητέρα έχει έναν πολύ σημαντικό ρόλο διότι είναι αυτή, που πέρα από τις συνηθισμένες υποχρεώσεις που έχει μια μητέρα, πρέπει παράλληλα να φροντίζει για τη διατήρηση και τη μετάδοση των παραδόσεων στις επόμενες γενεές, ενώ παράλληλα πρέπει να φροντίσει για την διατήρηση των δεσμών και των καλών σχέσεων μεταξύ των συγγενικών προσώπων. (Καθημερινή 8 Ιανουαρίου 1995). Η μητέρα είναι αυτή που πρέπει σε κάθε μετακίνηση της οικογένειας να συγκεντρώσει όλα τα υπάρχοντα και να φτιάξει τους «Γιούκους» (μεγάλα δέματα με τα ρούχα και τα είδη του νοικοκυριού που περιβάλλονται από μεγάλα κομμάτια υφάσματος) και στη συνέχεια να ξανατακτοποιήσει τα πράγματα της οικογένειας όταν αυτή εγκατασταθεί κάπου αλλού.

Τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία βοηθούν την οικογένεια, έχουν δηλαδή παραγωγικό χαρακτήρα, ενώ τα κορίτσια επιφορτίζονται με τη βοήθεια στις δουλειές του σπιτιού και το μέγαλωμα των μικρότερων παιδιών της οικογένειας.

Οι ηλικιωμένοι άνδρες Rom δεν έπεται πως έχουν ηγετικό ρόλο μέσα στη δική τους κοινωνία. Σαφώς είναι άτομα σεβαστά λόγω ηλικίας, αυτό όμως δεν σημαίνει πως η άποψή τους έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, εάν δεν έχουν καταφέρει να πείσουν για την «καλή σκέψη τους» και άρα να κερδίσουν και την εκτίμηση των υπολοίπων μελών της κοινωνίας. (Οι Τσιγγάνοι της Αγίας Βαρβάρας και της Κάτω Αχαΐας σελ.48).

Γ.2. Γάμος.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο δημιουργείται η οικογένεια. Σαφώς η διαδικασία για τον σχηματισμό της οικογένειας δεν είναι άλλη από αυτή του Γάμου που όμως διαφέρει αρκετά από τον συνηθισμένο Ελληνικό γάμο.

Πρώτα από όλα πρέπει να τονίσουμε πως τα άτομα που παντρεύονται είναι πολύ μικρής ηλικίας, σύμφωνα βέβαια με τα δεδομένα της κοινωνίας των «Μπαλαμών», (δηλαδή των υπολοίπων Ελλήνων). Χαρακτηριστικό είναι πως τα κορίτσια θεωρείται πως είναι έτοιμα για να παντρευτούν από την στιγμή που θα παρουσιάσουν περίοδο. Η ηλικία λοιπόν γάμου για τις γυναίκες είναι από 12-15 ετών, ενώ για τους άντρες είναι από 16-18 ετών. Βέβαια δεν σημαίνει πως πέρα των ηλικιών αυτών δεν τελούνται γάμοι, απλά η πλειονότητα των νέων ατόμων παντρεύεται ενώ βρίσκεται σε αυτές τις ηλικίες. (Οι Τσιγγάνοι της Αγίας Βαρβάρας και της Κάτω Αχαΐας σελ.42).

Η γαμήλια επιλογή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις φάρες. Είναι αν όχι αδύνατο, τουλάχιστον πολύ δύσκολο να πραγματοποιηθεί γάμος ενώ ο άντρας και η γυναίκα ανήκουν σε διαφορετικές φάρες οι οποίες δεν έχουν καλές σχέσεις.

Ο πατέρας είναι αυτός που υποδεικνύει στο γιο τη μελλοντική του γυναίκα και συνήθως αυτοί συμφωνούν. Δεν είναι λίγες πάντως οι περιπτώσεις που ο γιος δεν δέχεται να παντρευτεί το κορίτσι που του έχει υποδειχθεί.

Σε πολλές περιπτώσεις προκειμένου να ενισχυθεί κάποια φάρα και να αποφευχθεί ο κατακερματισμός της, παρουσιάζονται φαινόμενα ενδογαμίας. Παντρεύονται δηλαδή πρώτα ξαδέλφια. Γενικά όμως απαγορεύονται γάμοι ανάμεσα σε «πρωτοξάδελφα», ενώ προτιμώνται γάμοι μεταξύ δεύτερων ξαδέλφων.

Εφόσον γίνει η επιλογή της νύφης υπάρχει μία περίοδος αρραβωνιάσματος κατά την οποία η μέλλουσα νύφη προσφέρει κατά διαστήματα οικιακή εργασία στην οικογένεια του γαμπρού, προκειμένου να πιστοποιηθεί η «αξιοσύνη της». (Καθημερινή 8 Ιανουαρίου 1995).

Δύο είναι οι πρακτικές που ακολουθούνται για την υλοποίηση ενός Γάμου:

- Η εξαγορά της Νύφης. Ο πατέρας του αγοριού προσφέρει ένα χρηματικό ποσό στο σόι της νύφης. Το ποσό αυτό θα χρησιμοποιηθεί αργότερα για την ενίσχυση του ζευγαριού. Όμως είναι δυνατό να μην πρόκειται κατά ανάγκη για χρηματικό ποσό, αλλά για υλικά αγαθά που αργότερα θα χρειασθούν στο νέο ζευγάρι π.χ. επαγγελματικό αυτοκίνητο.

- Η απαγωγή της νύφης. Αυτή η πρακτική ακολουθείται όταν ο γάμος δεν έχει εγκριθεί από τους γονείς του ζευγαριού. Αυτά τα ζευγάρια δεν γίνονται αποδεκτά και αντιμετωπίζουν την απόρριψη των υπολοίπων. Συχνά όμως αυτή η πρακτική εφαρμόζεται με την συγκατάθεση των γονιών προκειμένου για γάμους οι οποίοι προκύπτουν από έρωτα.

Ο γάμος είναι σπουδαία κοινωνική εκδήλωση και διαρκεί τρία εικοσιτετράωρα, ενώ παράλληλα αποτελεί την οδό για την ολοκλήρωση ενός ατόμου.

Η νύφη οφείλει να είναι «αγνή» γεγονός που θα πιστοποιηθεί από τις γηραιότερες με την επίδειξη του συζυγικού σεντονιού. Η αγνότητα της νύφης είναι ίσως το σημαντικότερο στοιχείο για επιτυχία του γάμου και την αποδοχή του ζευγαριού από την υπόλοιπη κοινωνία. Έχουν υπάρξει περιπτώσεις που το γλέντι του γάμου έχει μετατραπεί σε πόλεμο μεταξύ των δύο οικογενειών-σόγια επειδή η νύφη δεν ήταν αγνή. (Οι Τσιγγάνοι της Αγίας Βαρβάρας και της Κάτω Αχαΐας σελ.42).

Γ.3. Μαγεία και Ανθρώπινες σχέσεις.

Μία ακόμη ενδιαφέρουσα πτυχή της κοινωνίας των Rom είναι η αντίληψη που έχουν για το «κακό». Έτσι οτιδήποτε τους συμβεί που μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή τους, το αποδίδουν στο «κακό μάτι» ή στο ότι κάποιος τους έκανε «μάγια». Για να εξορκίσουν το «κακό», απαραίτητη είναι η βοήθεια της σοφής γερόντισσας-μάγισσας που θα λύσει τα μάγια και με μάγια θα επαναφέρει το «καλό». (Καθημερινή 8 Ιανουαρίου 1995). Συχνά αυτό που για κάποιον είναι «καλό» για κάποιον άλλο μπορεί να είναι «κακό». Μπορεί λοιπόν, τα αποτελέσματα για κάποιον να είναι πολύ ευεργετικά με την επίλυση και την απαλλαγή από τα μάγια, ενώ αντιθέτως αυτός που τα έχει προκαλέσει είναι δυνατόν να βρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση.

Ένα στοιχείο που κανείς μπορεί να διαπιστώσει από την επαφή με τους Rom, είναι πως σε κάθε σχέση τους με ανθρώπους από διαφορετικές φυλές υπάρχει διάχυτη μία διάθεση απόσπασης οφέλους. Ένας τρόπος για να ενισχύσουν τις σχέσεις με κάποια πρόσωπα που επιθυμούν να έχουν μια πιο σταθερή επαφή, συχνά για να αποκτήσουν προσβάσεις σε χώρους που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν, είναι η «κουμπαριά».

Γ.4. Συμπεράσματα.

Τα κοινωνικά και πολιτιστικά των Rom βρίσκονται υπό την άμεση επίδραση δομών και αντιλήψεων που είναι απόρροια της ιστορικής πορείας της φυλής τους από της πρώτες περιόδους εμφάνισης της έως σήμερα, καθώς και των βιωμάτων και των εμπειριών των μελών της κοινωνίας τους.

Συγκεκριμένα ιδιαίτερη βαρύτητα στην κοινωνία των Rom έχει ο θεσμός της οικογένειας, όπου αποτελεί τον σημαντικότερο δομικό λίθο της. Μέσα από αυτήν επιτυγχάνεται η «μύηση» των μικρών Rom στους κανόνες και στους θεσμούς του μηχανισμού λειτουργίας της κοινωνίας τους, ώστε κατά την ενηλικίωση τους η ένταξη τους και ενσωμάτωση τους σε αυτήν να επιτευχθεί με τον ομαλότερο δυνατό τρόπο. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας είναι σαφώς προσδιορισμένοι και κάθε άτομο από το μικρότερο έως το μεγαλύτερο, ανεξαρτήτως φύλου, έχει προδιαγεγραμμένες,

με αυστηρό τρόπο, αρμοδιότητες και υποχρεώσεις στα πλαίσια της οικογενειακής συνύπαρξης.

Επόμενο είναι λοιπόν να αποδίδεται μεγάλη σημασία στον θεσμό του γάμου, που τον χαρακτηρίζει ένα ξεχωριστό τελετουργικό, αφού αυτός οδηγεί στην δημιουργία της οικογένειας.

Χαρακτηριστική της δομής της κοινωνίας των Rom είναι η αντίληψη και η στάση που αυτοί διατηρούν απέναντι στις έννοιες του «καλού» και του «κακού» καθώς και η «μεταφυσικοί» τρόποι επίτευξης του πρώτου και αποφυγής του δεύτερου.

Δ. ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΥΤΗΣ.

Περιοχή μελέτης αποτελεί ο οικισμός του Αλιβερίου. Βρίσκεται στον νομό Μαγνησίας και συγκεκριμένα στο βορειοδυτικό τμήμα του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου (Π.Σ.Β.). Το Π.Σ.Β. αποτελείται από τους Δήμους Βόλου, Νέας Ιωνίας και από τις κοινότητες Άλλης Μεριάς, Ανακασιάς, Άνω Βόλου, Διμηνίου. Διοικητικά το Αλιβέρι ανήκει στο δήμο Ν. Ιωνίας (Χάρτης 3).

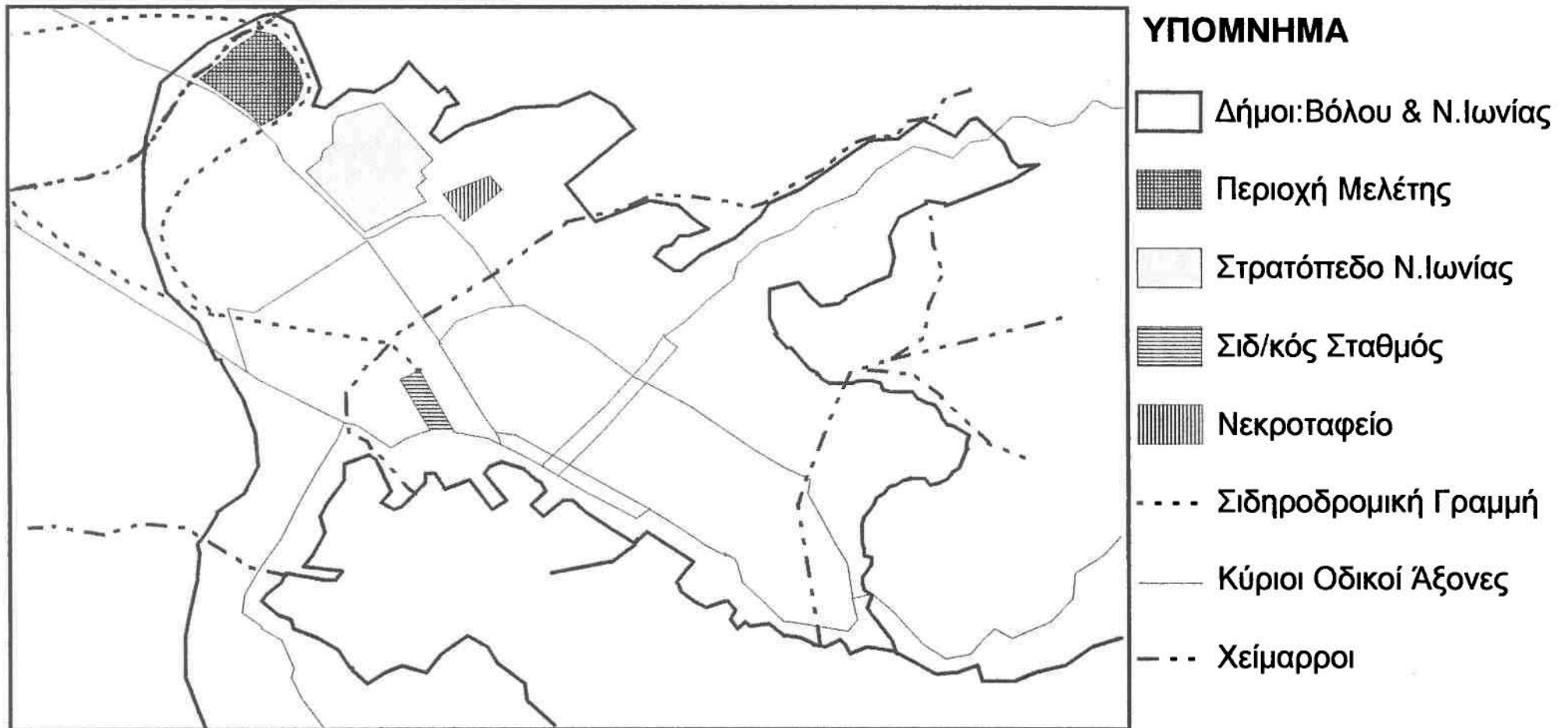
Ο Δήμος Ν. Ιωνίας είχε 28248 κατοίκους το 1991, απόγονοι οι περισσότεροι των περίπου 12000 προσφύγων που ήρθαν στην περιοχή μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Ως Δήμος ορίσθηκε το 1947. Το 1955 σεισμοί έπληξαν το δήμο, με συνέπεια την καταστροφή και την εκ νέου οικοδόμηση του 80% των κτιρίων. Ένα χρόνο μετά και πριν την έναρξη της διαδικασίας της Ε.Π.Α. έγινε επέκταση του σχεδίου πόλεως. Η τελευταία επέκταση έγινε πρόσφατα και περιελάμβανε σχεδόν όλη την περιοχή μελέτης.

Ο οικισμός του Αλιβερίου βρίσκεται επί του δρόμου Ν. Ιωνίας - Μελισσιάτικων και δεξιά μετά την διασταύρωση της σιδηροδρομικής γραμμής Βόλου - Λάρισας με την οδό Ελευθερίου Βενιζέλου. Όρια της χωρικής οντότητας είναι από τα ανατολικά η σιδηροδρομική γραμμή, από τα βορειοδυτικά ο χείμαρρος Ξηριάς και από νοτιοδυτικά ο δρόμος Ν. Ιωνίας - Μελισσιάτικων.

Οι κάτοικοι του Αλιβερίου είναι επί το πλείστον Rom, αλλά υπάρχουν και αρκετοί που δεν είναι (Μπαλαμοί ή Gaje στην γλώσσα των Rom). Οι συγκεκριμένοι Rom του Αλιβερίου κατάγονται από πρόσφυγες που ήρθαν από την Τουρκία με την Μικρασιατική καταστροφή. Στο Αλιβέρι έκαναν την εμφάνιση τους περίπου στα τέλη της δεκαετίας του '50 (2-3 οικογένειες). Στην δεκαετία του '60 εκτιμάται ότι εγκαταστάθηκε περίπου το 20-25% του σημερινού πληθυσμού, ενώ το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού των Rom εγκαταστάθηκε την δεκαετία του '70. Στο σύνολο τους είναι δημότες Ν. Ιωνίας ή Βόλου.

ΧΑΡΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΗΜΩΝ ΒΟΛΟΥ & Ν. ΙΩΝΙΑΣ

ΧΑΡΤΗΣ 3

Ε. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ - ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ε.1. Δημογραφική δομή.

Ε.1.1. Στοιχεία πληθυσμού και νοικοκυριών.

Όσον αφορά το μέγεθος του πληθυσμού της περιοχής στηριζόμαστε σε εκτιμήσεις των ίδιων των κατοίκων. Οι εκτιμήσεις όσον αφορά το μέγεθος του πληθυσμού των Rom το φθινόπωρο του 1991 (ερώτηση 14) είχαν μέσο όρο περίπου τα 1800-1900 άτομα. Το 1995 εκτιμούν ότι ο πληθυσμός των Rom πρέπει να υπερβαίνει τα 2000 άτομα. Είναι κατανοητό ότι δεν μπορούμε να αναφερθούμε με αξιοπιστία σε μεταβολές του πληθυσμού, αλλά αυτήν την αύξηση μπορούμε να την αιτιολογήσουμε από την φυσιογνωμία του μεγαλύτερου μέρους των κατοίκων και από την «μονιμοποίηση» όλο και περισσότερων Rom.

Όπως προαναφέρθηκε το Αλιβέρι κατοικείται από πληθυσμιακές ομάδες με έντονες διαφορές στα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά. Από την μια πλευρά υπάρχουν Rom, οι οποίοι αποτελούν την πλειοψηφία των κατοίκων, ενώ ανάμεσα σ' αυτούς μένουν αρκετές οικογένειες Μπαλαμών. Συγκεκριμένα την χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα με το ερωτηματολόγιο εντοπίστηκαν 107 νοικοκυριά Rom με 850 μέλη και 56 νοικοκυριά Μπαλαμών με 220 μέλη. Η ποσοστιαία αναλογία των νοικοκυριών είναι 66% Rom και 34% Μπαλαμοί, ενώ η αναλογία των ατόμων του πληθυσμού της περιοχής είναι 79% Rom και 21% Μπαλαμοί (Πίνακας 1). Η διαφοροποίηση αυτή της ποσοστιαίας αναλογίας νοικοκυριών και μελών μεταξύ των δύο πληθυσμιακών ομάδων ερμηνεύεται καλύτερα από τα μέσα μεγέθη των νοικοκυριών αυτών. Συγκεκριμένα το μέσο μέγεθος των νοικοκυριών των Rom είναι 7,9 άτομα / νοικοκυριό ενώ το αντίστοιχο των Μπαλαμών είναι 3,9 άτομα / νοικοκυριό. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι ο μέσος αριθμός μελών ανά νοικοκυριό του Δήμου Ν. Ιωνίας είναι 3,26 άτομα (Ε.Σ.Υ.Ε., 1991).

Παρατηρούμε λοιπόν ότι τα νοικοκυριά των Rom έχουν υπερδιπλάσια μέλη από τον υπόλοιπο πληθυσμό του Δήμου Ν. Ιωνίας. Αυτό οφείλεται στο ότι η οικογένεια παίζει βασικό ρόλο στην κοινωνική τους δομή. Οι οικογένειες με πολλούς απογόνους δικαιώνουν την ύπαρξη τους στην κοινωνία περισσότερο από αυτές με λιγότερους ή καθόλου απογόνους. Ένας άλλος παράγοντας που δικαιολογεί το φαινόμενο είναι το

πολύ μεγάλο ποσοστό διευρυμένων οικογενειών που παρουσιάζει ο πληθυσμός των Rom, δηλαδή συστεγάζονται ο αρχηγός της οικογένειας και τα παιδιά της, μαζί με γονείς, πεθερούς, τυχόν συγγενείς και διάφορους άλλους.

Πίνακας 1

(%) Ποσοστό ομάδων στην περιοχή & μέσο μέγεθος νοικοκυριού.

Εθνότητα	Νοικοκυριά	Άτομα	% νοικοκ.	% άτομα	Μέσο μέγεθος νοικοκυριού
Rom	107	850	66%	79%	7,9 άτομα
Μπαλαμοί	56	220	34%	21%	3,9 άτομα
Σύνολο	163	1070	100%	100%	6,6 άτομα

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

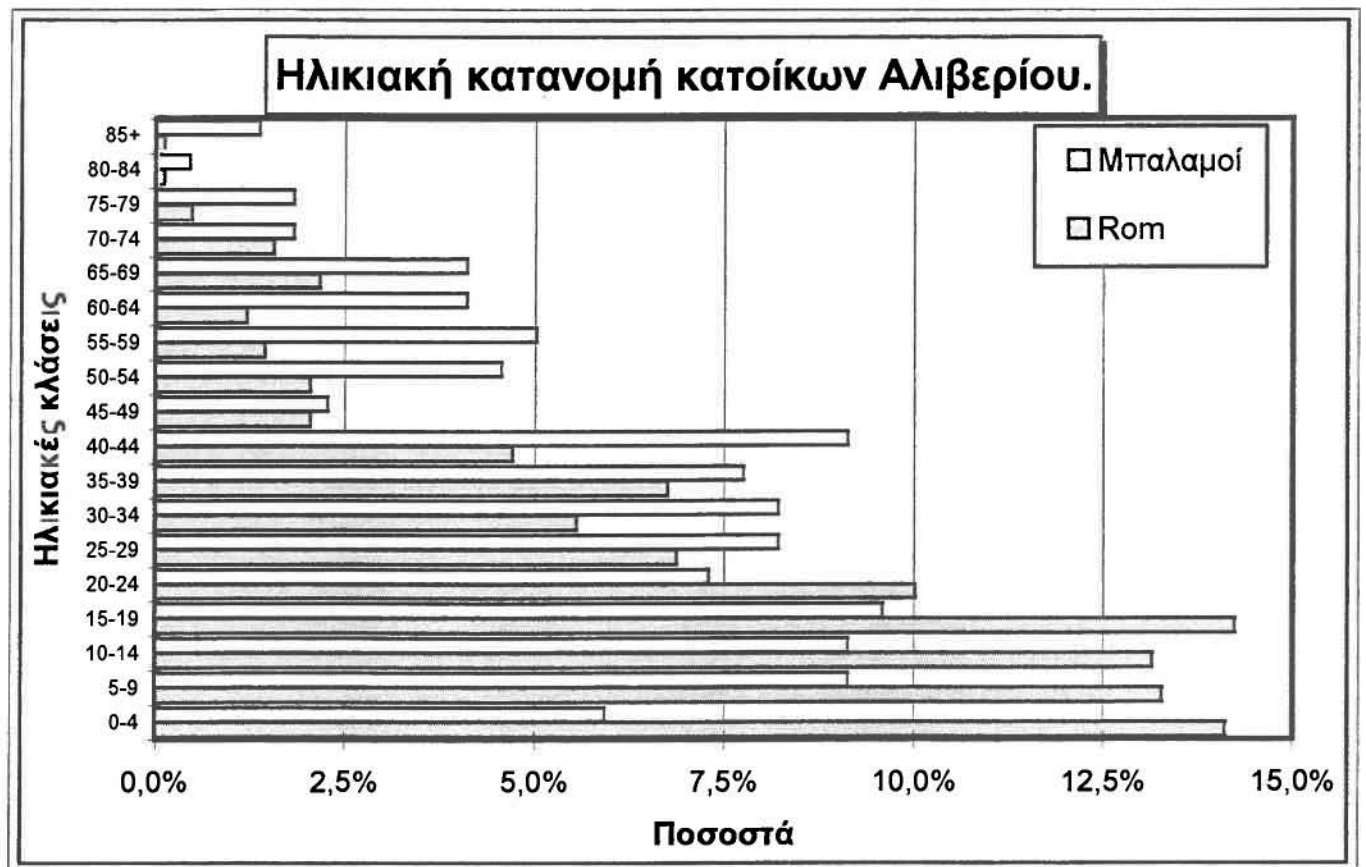
Ε.1.2. Ηλικιακή διαστρωμάτωση.

Η ηλικιακή διαστρωμάτωση των δύο κοινωνικών ομάδων που κατοικούν στο Αλιβέρι είναι ανάλογη των χαρακτηριστικών της κάθε μίας (Πίνακας 2). Η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού των Rom παρουσιάζει μεγάλες διαφορές σε σχέση με την αντίστοιχη των υπολοίπων κατοίκων της περιοχής. Συγκεκριμένα το σχήμα της πυραμίδας στην περίπτωση των Rom (Διάγραμμα 2), είναι απόλυτα τριγωνικό, με τις μικρές ηλικίες να καταλαμβάνουν μεγαλύτερο ποσοστό από τις μεγαλύτερες, είναι δηλαδή μια ομάδα με αρκετά νεανικό πληθυσμό. Η μορφή της αντίστοιχης πυραμίδας των υπολοίπων κατοίκων του Αλιβερίου (Διάγραμμα 2), έχει παρόμοια μορφή με αυτήν της χώρας, δηλαδή σχεδόν ορθογώνια, αν εξαιρέσουμε τις μεγάλες ηλικίες.

Η μορφή αυτή της πυραμίδας των Rom (αρκετά φαρδιά βάση) εξηγείται από την υψηλή γεννητικότητα που παρουσιάζουν. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι πολλές γεννήσεις των Rom δεν είναι δηλωμένες ληξιαρχικά, οπότε δεν μπορούμε να βγάλουμε ακριβή συμπεράσματα για τις γεννήσεις. Παρατηρούμε κάποιες απώλειες από τις ηλικίες 5-14 (παιδική θνησιμότητα) που μάλλον οφείλονται στις άσχημες συνθήκες ζωής και στην μειωμένη ιατρική παρακολούθηση των παιδιών (έλλειψη εμβολιασμού κ.α.). Οι μεγάλες απώλειες στις ηλικίες 20-24 πρέπει να αποδοθούν

στην στράτευση των ανδρών. Από τις ηλικίες των 45 και άνω παρατηρούμε μία ισοκατανομή των ατόμων κατά ηλικιακή κλάση και μια σταδιακή μείωση του εύρους της πυραμίδας. Η μείωση αυτή εκτιμάται ότι οφείλεται κυρίως σε δύο λόγους, στην εγκατάσταση νέων στην ηλικία Rom την δεκαετία του '80 και στον υψηλό δείκτη θνησιμότητας που οδηγεί σε μικρότερο μέσο όρο ζωής των Rom, από των υπολοίπων Ελλήνων.

Όπως προαναφέρθηκε η ηλικιακή κατανομή των υπολοίπων κατοίκων της περιοχής ακολουθεί την κατανομή του συνόλου των κατοίκων της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, παρουσιάζει μικρή γεννητικότητα (στενή βάση πυραμίδας) και μεγάλη διόγκωση στις μεγαλύτερες ηλικίες, βλέπουμε δηλαδή έναν πληθυσμό αρκετά ώριμο. Παρατηρούμε και εδώ απώλειες στις ηλικίες 20-24 λόγω στράτευσης των ανδρών. Αξιοσημείωτη είναι η εσοχή που παρατηρούμε στις ηλικίες 45-49, με έτη γέννησης 1942-1946, δηλαδή κατά την περίοδο της κατοχής της χώρας από τους Γερμανούς και των πρώτων ετών του εμφυλίου πολέμου, που υπήρχε υψηλή παιδική θνησιμότητα.

Διάγραμμα 2

Πίνακας 2

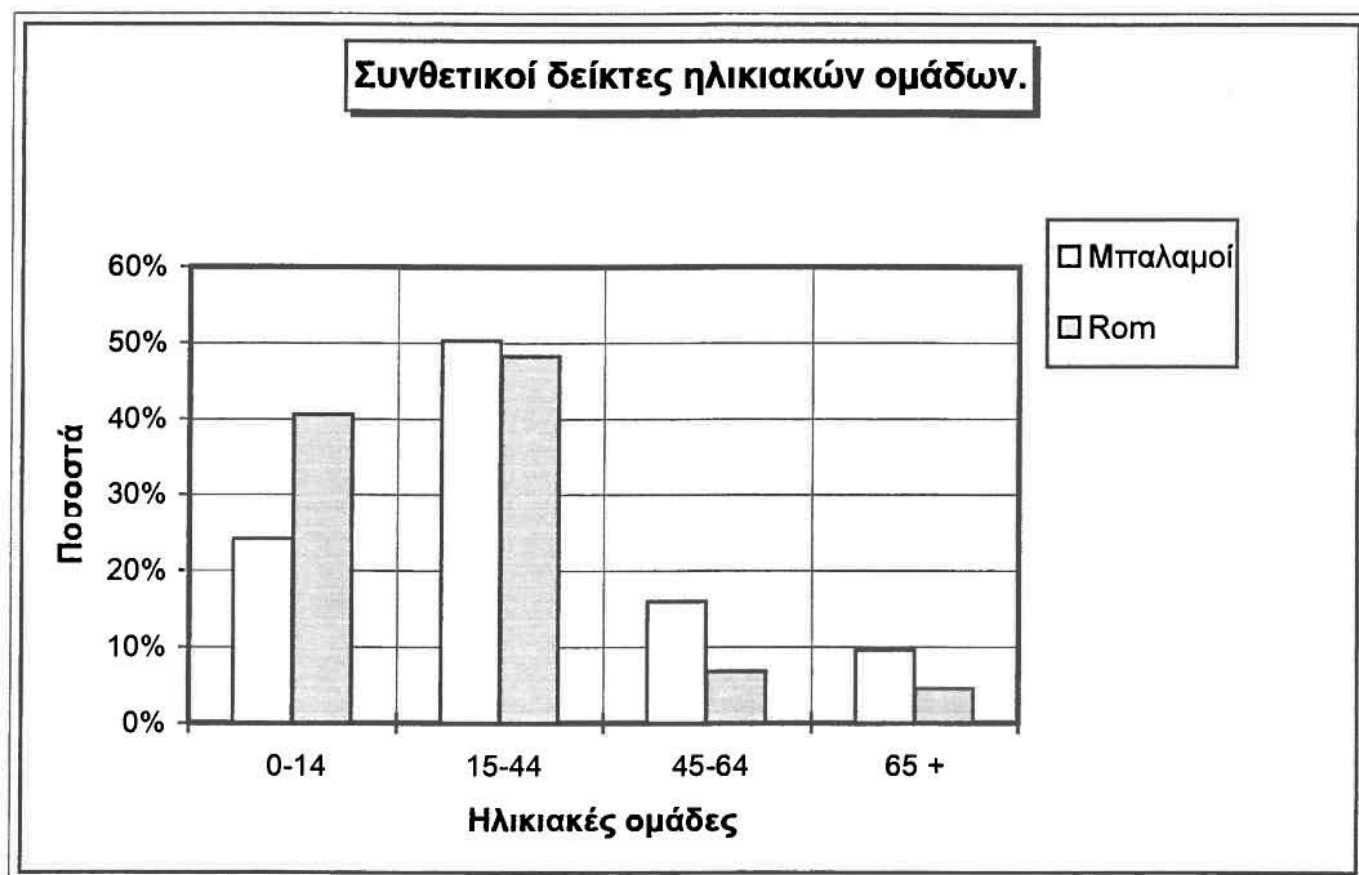
Ηλικιακή κατανομή κατοίκων Αλιβερίου.

Ηλικίες	Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό (%)	Άτομα	Ποσοστό (%)
0-4	13	5,9%	117	14,1%
5-9	20	9,1%	110	13,3%
10-14	20	9,1%	109	13,2%
15-19	21	9,6%	118	14,3%
20-24	16	7,3%	83	10,0%
25-29	18	8,2%	57	6,9%
30-34	18	8,2%	46	5,6%
35-39	17	7,8%	56	6,8%
40-44	20	9,1%	39	4,7%
45-49	5	2,3%	17	2,1%
50-54	10	4,6%	17	2,1%
55-59	11	5,0%	12	1,4%
60-64	9	4,1%	10	1,2%
65-69	9	4,1%	18	2,2%
70-74	4	1,8%	13	1,6%
75-79	4	1,8%	4	0,5%
80-84	1	0,5%	1	0,1%
85+	3	1,4%	1	0,1%
Σύνολο	219	100,0%	828	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.1.3. Συνθετικοί δημογραφικοί δείκτες.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις συγκεκριμενοποιούνται από την εξέταση κάποιων συνθετικών δεικτών του πληθυσμού της περιοχής (Πίνακας 3). Από τους δείκτες των ευρύτερων ηλικιακών ομάδων (0-14, 15-44, 45-64 και 65+) φαίνεται ξεκάθαρα η διαφορετική ηλικιακή δομή των δύο ομάδων. Από τον πληθυσμό των Rom το 40% είναι μεταξύ 0-14 ετών, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από αυτό των Μπαλαμών. Η κύρια παραγωγική ομάδα (15-44) καταλαμβάνει περίπου το ίδιο κομμάτι στους δύο πληθυσμούς, περίπου 50%. Ο χαρακτηρισμός του πληθυσμού των Μπαλαμών ως πιο ώριμου επιβεβαιώνεται και από τον αντίστοιχο δείκτη των ηλικιών 45-64 και 65+ που είναι υπερδιπλάσιος από αυτόν των Rom (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3

Πίνακας 3**Συνθετικοί δείκτες ηλικιακών ομάδων.**

Δείκτες ηλικιακών ομάδων				
Ηλικίες	Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό (%)	Άτομα	Ποσοστό (%)
0-14	53	24,2%	336	40,6%
15-44	110	50,2%	399	48,2%
45-64	35	16,0%	56	6,8%
65 +	21	9,6%	37	4,5%
Σύνολο	219	100,0%	828	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Τα παραπάνω συμπεράσματα επιβεβαιώνονται για άλλη μια φορά και από άλλους συνθετικούς δείκτες (Πίνακας 4):

Ο δείκτης γήρανσης δείχνει την ποσοστιαία σχέση που έχουν σε έναν πληθυσμό οι νέοι με τους ηλικιωμένους δηλαδή οι ηλικίες 0-14 και 65+ αντίστοιχα. Από αυτόν τον δείκτη φαίνεται ότι στον πληθυσμό των Μπαλαμών, στους 100 νέους «αντιστοιχούν» περίπου 40 ηλικιωμένοι, ενώ στους Rom «αντιστοιχούν» 11. Βλέπουμε για άλλη μια φορά την τεράστια διαφορά στον ηλικιακό χαρακτήρα των δύο ομάδων.

Ο δείκτης εξάρτησης είναι το κατά πόσο οι μη παραγωγικές ηλικίες 0-14 και 65+ «εξαρτώνται-συντηρούνται» από τις παραγωγικές 15-64. Αυτό είναι σχετικό για τους Rom, οι οποίοι δεν ακολουθούν αυτό τον διαχωρισμό αφού εργάζονται από πολύ μικρή ηλικία και σχεδόν στο σύνολο της ζωής τους, αφού οι περισσότεροι δεν συνταξιοδοτούνται ή και αν πάρουν κάποια σύνταξη συνεχίζουν να ασκούν το επάγγελμά τους. Δεν μπορούμε δηλαδή να πούμε ότι στους Rom υπάρχει εξάρτηση των ατόμων που ανήκουν στις παραπάνω κλάσεις, περίπου 1 προς 1 όπως φαίνεται από τον δείκτη (82%). Αντίθετα στους Μπαλαμούς, 2 άτομα που εργάζονται «συντηρούν» 1 άτομο από τις μη παραγωγικές ηλικίες.

Τέλος από τον δείκτη αντικατάστασης φαίνεται πόσα άτομα μπαίνουν στις παραγωγικές ηλικίες και πόσοι αποχωρούν κυρίως λόγω παρόδου της ηλικίας τους και συνταξιοδότησης. Στον πληθυσμό των Μπαλαμών είναι 45%, δηλαδή περίπου

όσα άτομα αρχίζουν να εργάζονται άλλα τόσα αποχωρούν. Όπως προαναφέρθηκε λόγω των παραγωγικών χαρακτηριστικών των Rom δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα από τον συγκεκριμένο δείκτη.

Πίνακας 4

Λοιποί συνθετικοί δείκτες.

Λοιποί δείκτες		
	Μπαλαμοί	Rom
Δείκτης γήρανσης	39,6%	11,0%
Δείκτης εξάρτησης	51,0%	82,0%
Δείκτης αντικατάστασης	45,0%	9,2%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.2. Κοινωνική δομή.

Ε.2.1. Καταγωγή κατοίκων περιοχής.

Οι σημερινοί κάτοικοι του Αλιβερίου σχεδόν στο σύνολο τους κατάγονται από περιοχές της Ελλάδας, δεν παρατηρείται δηλαδή το φαινόμενο της εγκατάστασης παλιννοστούντων του εξωτερικού (Πίνακας 5). Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού (45,1%) προέρχεται από την ευρύτερη περιοχή του Π.Σ.Β., ενώ από το υπόλοιπο του Νομού Μαγνησίας κατάγεται ένα αρκετά μικρό κομμάτι (8%). Σημαντικό μέρος κατάγεται από την υπόλοιπη Θεσσαλία (26,5%) και από την υπόλοιπη Ελλάδα (19,8%). Ειδικότερα από αυτούς που προέρχονται από το υπόλοιπο της Ελλάδας, οι μισοί είναι από την Μακεδονία και ένα ποσοστό 9,4% από την Στερεά Ελλάδα (Πίνακας 6). Αξιοσημείωτο είναι ότι περίπου το ένα τρίτο από τους παραπάνω δεν δήλωσαν από πιο μέρος της Ελλάδας κατάγονται, με πιθανές εξηγήσεις είτε την άγνοια του τόπου καταγωγής, είτε το νομαδικό χαρακτήρα της ζωής τους, στην περίπτωση των Rom.

Από του Μπαλαμούς οι περισσότεροι κατάγονται από το Π.Σ.Β. (41,8%) και το υπόλοιπο της Θεσσαλίας (32,7%), με το υπόλοιπο του Νομού Μαγνησίας και το

υπόλοιπο της Ελλάδας να ακολουθούν. Το μοναδικό νοικοκυριό που ο αρχηγός του απάντησε ότι κατάγεται από το εξωτερικό (Γερμανία) ανήκει στους Μπαλαμούς (Διάγραμμα 4).

Παρόμοια είναι και η κατανομή ανάλογα τον τόπο καταγωγής του πληθυσμού των Rom. Οι περισσότεροι κατάγονται από το Π.Σ.Β. (46,7%) και το υπόλοιπο της Θεσσαλίας (23,4%), όμως αξιοσημείωτο είναι ότι περίπου το ένα τέταρτο των ατόμων που απάντησαν (24,3%), κατάγεται από το υπόλοιπο της Ελλάδας. Αυτό εξηγείται κυρίως από το νομαδικό χαρακτήρα τους, όπως προαναφέρθηκε, αλλά και την τυχόν ύπαρξη στην περιοχή συγγενικών προσώπων που οδήγησαν στην εγκατάστασή τους εκεί (Διάγραμμα 4).

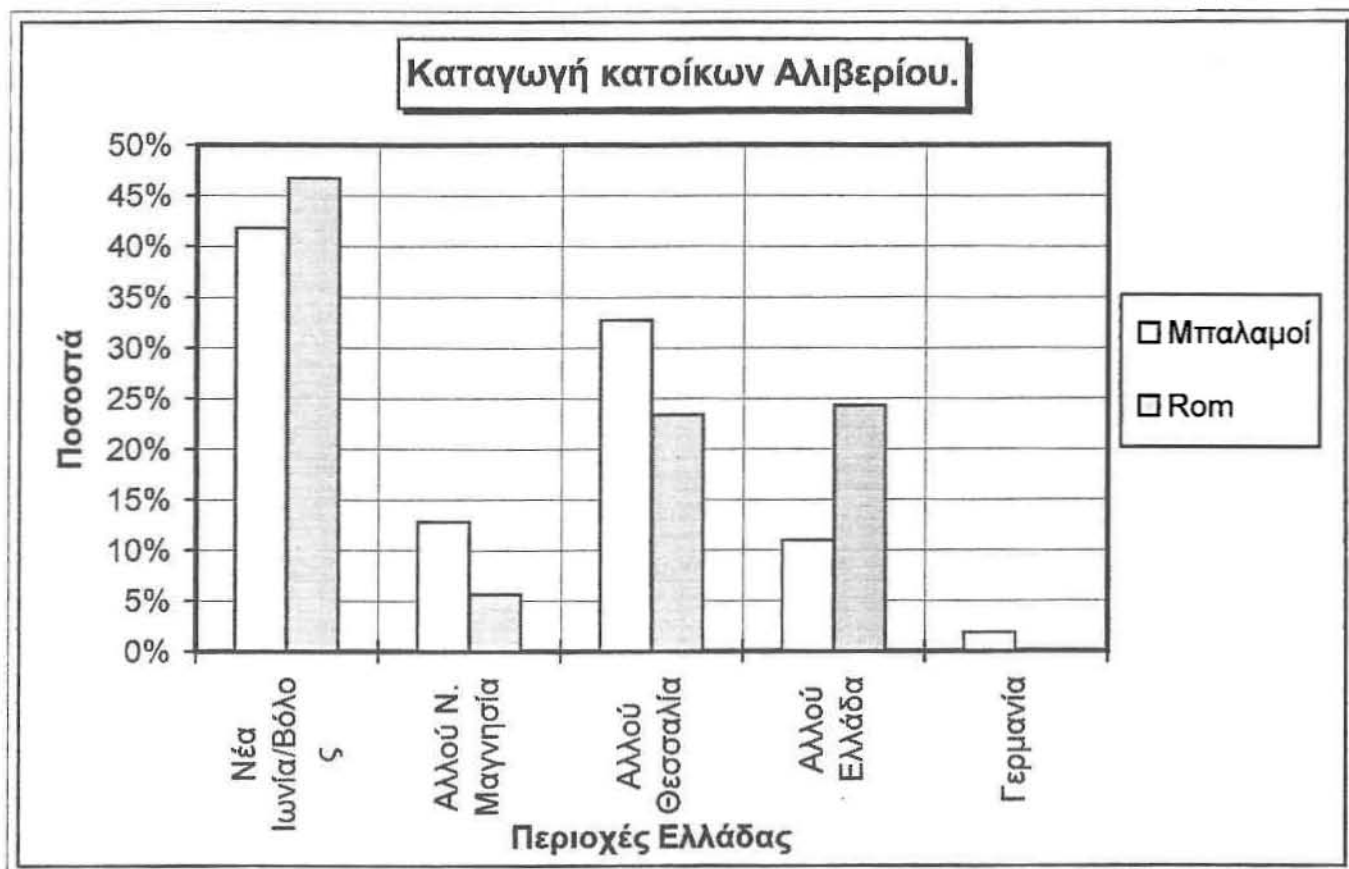
Πίνακας 5

Καταγωγή κατοίκων (ερωτώμενων) περιοχής.

Περιοχή καταγωγής.	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Νέα Ιωνία/Βόλος	73	45,1%	23	41,8%	50	46,7%
Αλλού Ν. Μαγνησίας	13	8,0%	7	12,7%	6	5,6%
Αλλού Θεσσαλίας	43	26,5%	18	32,7%	25	23,4%
Αλλού Ελλάδας	32	19,8%	6	10,9%	26	24,3%
Γερμανία	1	0,6%	1	1,8%	0	0,0%
Σύνολο	162	100,0%	55	100,0%	107	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Διάγραμμα 4

Πίνακας 6

Περιοχές της Ελλάδας από τις οποίες κατάγονται άτομα από το Αλιβέρι.

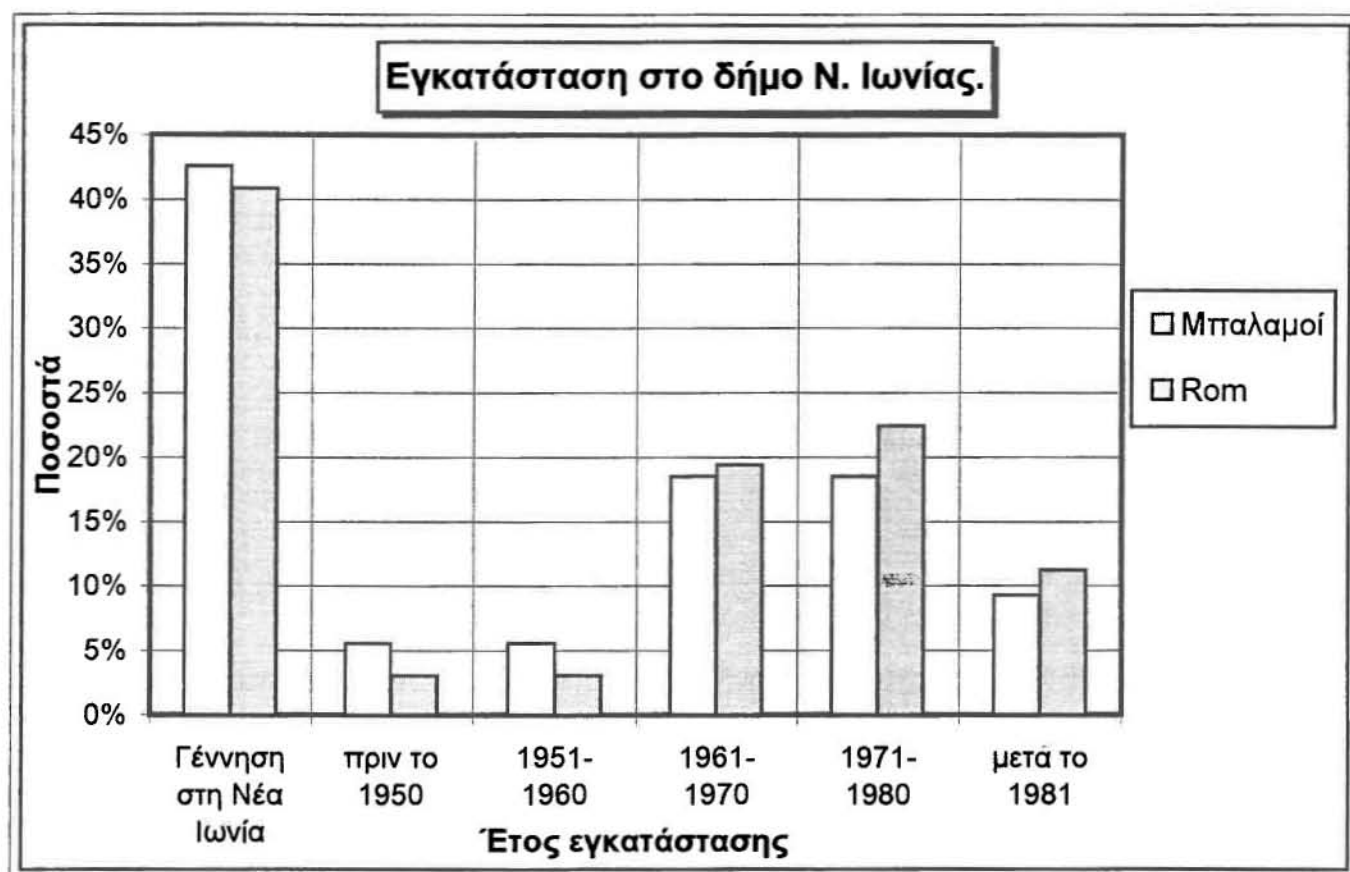
Περιοχές της Ελλάδας που τροφοδότησαν με άτομα την περιοχή		
Περιοχή	Άτομα	Ποσοστό
Θράκη	1	3,1%
Στερεά	3	9,4%
Κ. Μακεδονία	8	25,0%
Απική	1	3,1%
Δ. Μακεδονία	5	15,6%
Νησιά Αιγαίου	1	3,1%
Α. Μακεδονία	3	9,4%
Πελοπόννησος	1	3,1%
Δεν δήλωσαν	9	28,1%
Σύνολο	32	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.2.2. Εγκατάσταση - Ένταξη κατοίκων περιοχής.

Όσον αφορά το έτος εγκατάστασης των κατοίκων στην περιοχή (Πίνακας 7), περίπου το 42% απ' αυτούς είναι γηγενείς και παραπάνω από τους μισούς εγκαταστάθηκαν μετά το 1961 μέχρι σήμερα. Εντονότερο ήταν το φαινόμενο της εγκατάστασης, την δεκαετία 1971-81 με ποσοστό 21% των κατοίκων και την δεκαετία 1961-71 με ποσοστό 19%. Μόνο το 10,5% των κατοίκων εγκαταστάθηκε μετά το 1981.

Παρόμοια κατανομή με την παραπάνω παρουσιάζουν και οι επιμέρους κοινωνικές ομάδες των κατοίκων. Οι μόνες διαφορές είναι ότι, εντονότερη εγκατάσταση, οι Μπαλαμοί παρουσιάζουν μέχρι το 1960, ενώ οι Rom από το 1961 και έπειτα. Ίσως η μείωση του ποσοστού εγκατάστασης των Μπαλαμών από το 1961 και μετά να έχει σχέση με την παρουσία στο χώρο των Rom, η παρουσία των οποίων θεωρείται «αρνητικό στοιχείο» για μια περιοχή (Διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 5

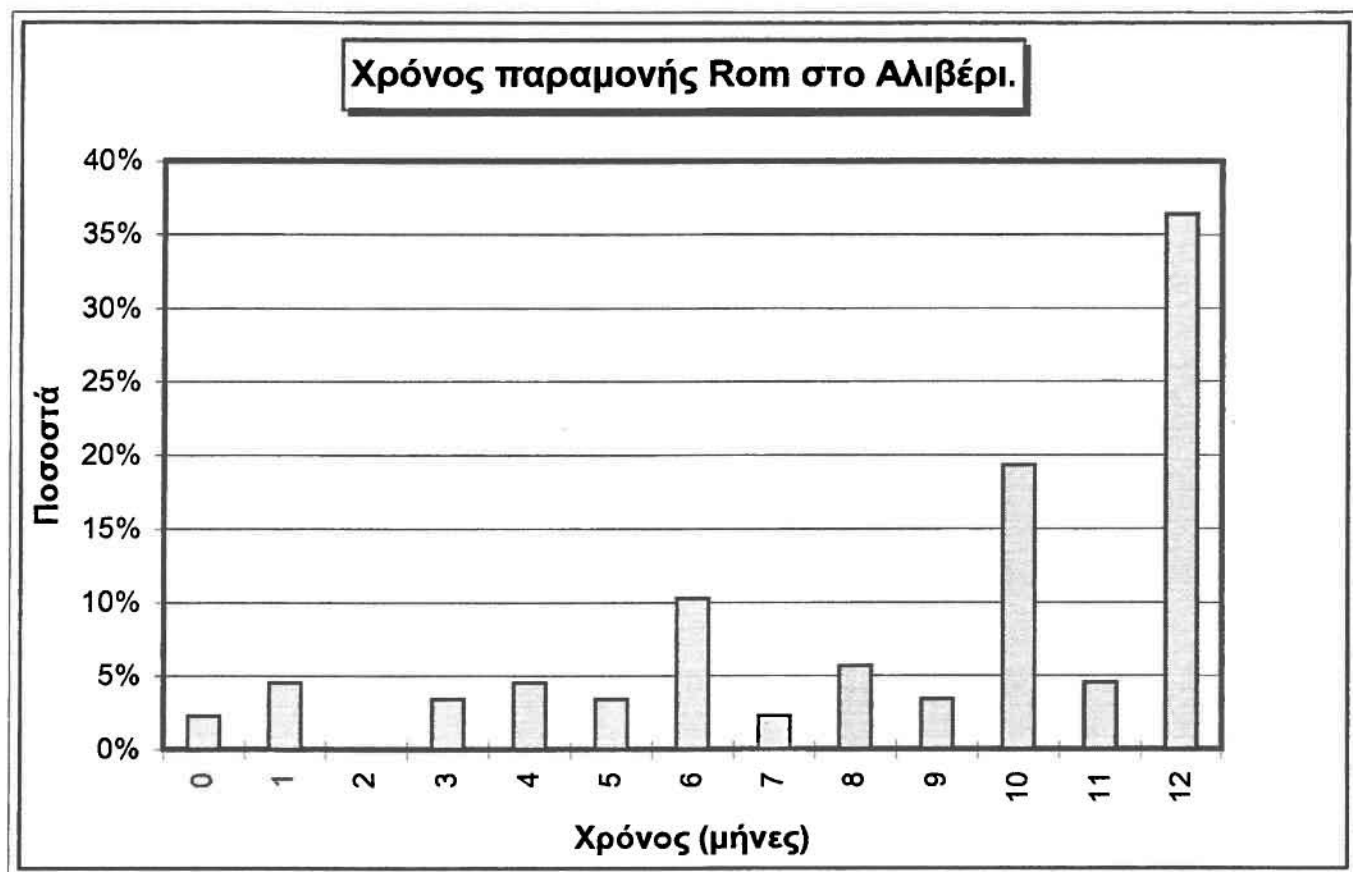
Πίνακας 7**Χρονολογία πρώτης εγκατάστασης του ερωτώμενου στην περιοχή.**

Πρώτη εγκατάσταση στη Νέα Ιωνία.						
Έτος εγκατάστασης.	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Γέννηση στη Νέα Ιωνία	63	41,4%	23	42,6%	40	40,8%
πριν το 1950	6	3,9%	3	5,6%	3	3,1%
1951-1960	6	3,9%	3	5,6%	3	3,1%
1961-1970	29	19,1%	10	18,5%	19	19,4%
1971-1980	32	21,1%	10	18,5%	22	22,4%
μετά το 1981	16	10,5%	5	9,3%	11	11,2%
Σύνολο	152	100,0%	54	100,0%	98	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Οι Rom είναι μια ομάδα που παραδοσιακά ζει κυρίως νομαδικά, ασκώντας πλανόδια επαγγέλματα. Η νομαδικότητα είναι περισσότερο από μια κατάσταση την οποία βιώνουν, είναι μία ψυχική κατάσταση την οποία αισθάνονται. Ο κάθε Rom ακόμη και μόνιμα να είναι εγκατεστημένος, στην ουσία παραμένει νομάδας. Το ταξίδι λοιπόν υπάρχει στην φυσιογνωμία τους περισσότερο σαν ιδέα, σαν στάση ζωής, παρά σαν γεγονός καθεαυτό. Σήμερα η μηχανοκίνητη μεταφορά ατόμων και αγαθών έχει επηρεάσει αρκετά το βαθμό εγκατάστασης τους. Έτσι τους δίνεται η δυνατότητα να είναι μόνιμα εγκατεστημένοι σε μια περιοχή και να μετακινούνται για την εργασία τους.

Παρόμοια με την παραπάνω κατάσταση παρουσιάζεται και στο Αλιβέρι (Πίνακας 8). Συγκεκριμένα, περισσότεροι από το ένα τρίτο των ερωτώμενων Rom (36,4%), παραμένει στο Αλιβέρι και τους 12 μήνες του έτους, ενώ περίπου το ένα τέταρτο (23,8%) παραμένει 10-11 μήνες. Από τα παραπάνω φαίνεται ότι και οι Rom της περιοχής του Αλιβερίου έχουν αρχίσει να εγκαθίστανται για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα στην περιοχή. Υπάρχουν βέβαια και αυτοί που ζουν αρκετά νομαδικά, με μικρό χρόνο παραμονής στο Αλιβέρι. Συγκεκριμένα, περίπου το 11% των Rom παραμένει στην περιοχή 7-9 μήνες, το 10% περίπου παραμένει 6 μήνες και οι υπόλοιποι (περίπου 18%) παραμένουν λιγότερο από 5 μήνες (Διάγραμμα 6).

Διάγραμμα 6

Πίνακας 8**Χρόνος παραμονής των Rom στο Αλιβέρι.**

Μήνες/ανά έτος παραμονής στη Ν. Ιωνία (Μόνο για τους Rom)		
Μήνες	Άτομα	Ποσοστό (%)
0	2	2,3%
1	4	4,5%
2	0	0,0%
3	3	3,4%
4	4	4,5%
5	3	3,4%
6	9	10,2%
7	2	2,3%
8	5	5,7%
9	3	3,4%
10	17	19,3%
11	4	4,5%
12	32	36,4%
Σύνολο	88	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Όπως φαίνεται από τις προθέσεις μονιμότερης παραμονής στο Αλιβέρι των ερωτώμενων (Πίνακας 9), υπάρχουν σημαντικές διαφορές ως προς τον επιθυμητό βαθμό ένταξης των ατόμων των δύο ομάδων, στην κοινωνία της περιοχής. Οι Μπαλαμοί σχεδόν στο σύνολο τους (95%) επιθυμούν να κατοικούν και να εργάζονται στο Αλιβέρι. Δηλαδή το «πρότυπο» εργασίας/κατοικίας των Μπαλαμών είναι επικεντρωμένο στο Αλιβέρι. Αντίθετα, οι Rom παρόλο που σχεδόν στο σύνολο τους προτιμούν να έχουν ως τόπο κατοικίας το Αλιβέρι, το 55% επιθυμεί να ασκεί πλανόδια εργασία, ενώ το υπόλοιπο 44% προτιμά να ασκεί την εργασία του στο Αλιβέρι.

Πίνακας 9**Προθέσεις παραμονής των κατοίκων στο Αλιβέρι.**

Πρόθεση παραμονής στη Νέα Ιωνία						
Προθέσεις κατοίκων	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Κατοικ. & Εργασία Αλιβέρι	102	61,1%	53	94,6%	49	44,1%
Κατοικ. Αλιβ. & Πλανόδ.Εργασ.	62	37,1%	1	1,8%	61	55,0%
Προσωρ.Κάτοικ.& Θέλει Εγκάτ.	1	0,6%	0	0,0%	1	0,9%
Προσωρ.Κάτοικ. & Μέλλον ??	1	0,6%	1	1,8%	0	0,0%
Θα φύγει από ΝΙ	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Φύγει από Αλιβ. & Θα μείνει ΝΙ	1	0,6%	1	1,8%	0	0,0%
Σύνολο	167	100,0%	56	100,0%	111	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.2.3. Σχέσεις κοινωνικών ομάδων.

Οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων των Μπαλαμών, των μόνιμων Rom και των πλανόδιων Rom, που ζουν στο Αλιβέρι, χαρακτηρίζονται διαφορετικά από τους ερωτώμενους (Πίνακας 10). Οι σχέσεις μεταξύ Μπαλαμών και Rom θεμελιώνονται σε κίνητρα οικονομικά και πολιτικά. Αντίθετα οι σχέσεις μεταξύ των Rom χαρακτηρίζονται γενικά από συνεργασία και αμοιβαία βοήθεια, χωρίς να εμπεριέχουν το στοιχείο των οικονομικών συναλλαγών, βέβαια δεν λείπουν οι περιπτώσεις αλληλοσύγκρουσης μεταξύ Rom, μόνιμωσ εγκατεστημένων και νομάδων (Διάγραμμα 7), (Διάγραμμα 8).

Ειδικότερα τις σχέσεις μεταξύ των Μπαλαμών και των μόνιμων Rom, οι περισσότεροι Μπαλαμοί της περιοχής (58,2%) τις χαρακτηρίζουν κακές και μόνο το 5,5% τις θεωρούν καλές. Φαίνεται λοιπόν η αρνητική στάση τους στην εγκατάσταση Rom κοντά στα δικά τους σπίτια, με αποτέλεσμα να τους αποφεύγουν και να μη συνάπτοντας σχέσεις μαζί τους. Ένα μικρότερο ποσοστό των ερωτώμενων (27,3%) τις χαρακτηρίζουν μέτριες που είτε βελτιώνονται, είτε χειροτερεύουν. Πιστεύουμε ότι οι σχέσεις αυτές είναι κυρίως εμπορικές και αναφέρονται σε απλές γνωριμίες και δεν είναι καθόλου ουσιαστικές. Αντίθετα οι περισσότεροι Rom (74,8%) τις ίδιες σχέσεις τις χαρακτηρίζουν καλές. Η μόνη εξήγηση που μπορούμε να δώσουμε γι' αυτή την αντίφαση, που μάλλον δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, είναι ότι συχνά

υπάρχει η τάση των Rom, να «ωραιοποιούν» την πραγματικότητα και να μη δηλώνουν την γνώμη τους.

Όσον αφορά τις σχέσεις των Μπαλαμών και των πλανόδιων Rom, ακόμα πιο πολλοί Μπαλαμοί (67,3%) λένε ότι είναι κακές. Η αρνητική στάση που έχουν απέναντι στους μόνιμους Rom γίνεται εντονότερη για τους πλανόδιους. Αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός της προσωρινής παραμονής τους στο Αλιβέρι, οπότε δεν υπάρχουν τα περιθώρια δημιουργίας παρόμοιων εμπορικών σχέσεων. Την ίδια περίπτωση άποψη έχουν και οι Rom. Το 21,5% του πληθυσμού τους υποστηρίζει ότι οι σχέσεις μεταξύ Μπαλαμών και πλανόδιων Rom είναι κακές, αλλά και το 22,4% λέει ότι είναι μέτριες που όμως χειροτερεύουν. Υπάρχει και ένα μεγάλο κομμάτι των Rom (31,8%) που τις χαρακτηρίζει καλές.

Τέλος οι σχέσεις μεταξύ των μόνιμων και των πλανόδιων Rom χαρακτηρίζονται με κοινό τρόπο από τις δύο κοινωνικές ομάδες. Οι περισσότεροι Μπαλαμοί (57,3%) και Rom (57%) θεωρούν ότι αυτές είναι κακές, ή μέτριες που συνεχώς χειροτερεύουν. Ενδιαφέρον είναι ότι, αρκετοί Μπαλαμοί (41,8%) δεν απάντησαν σ' αυτήν την ερώτηση, μάλλον από αδιαφορία για τις σχέσεις μεταξύ των Rom, ενώ και εδώ ένα σημαντικό ποσοστό Rom (27,1%) τις χαρακτηρίζει καλές.

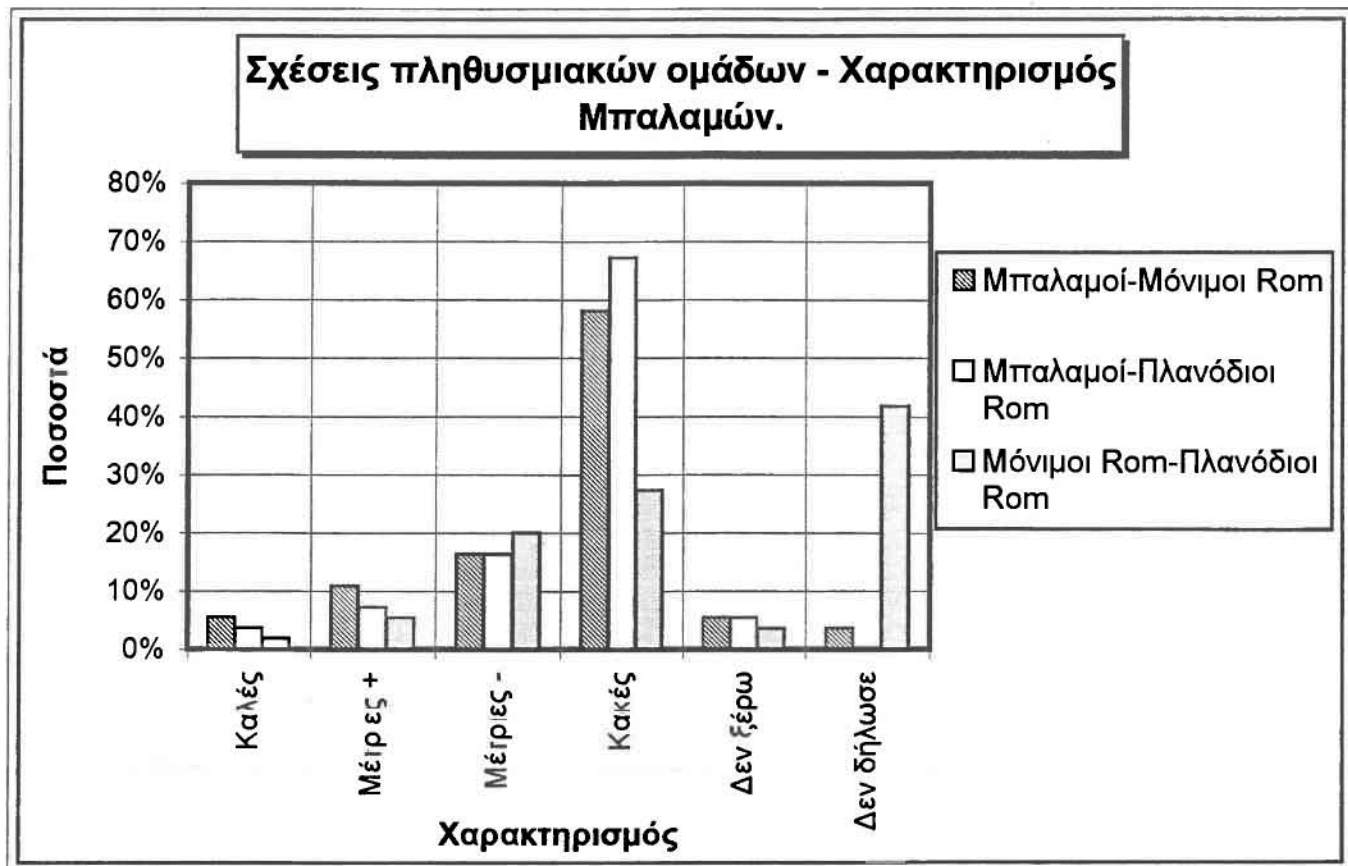
Από τις απαντήσεις τόσο των Μπαλαμών όσο και των Rom διαφαίνεται μια γενική «αντίδραση-αντιπάθεια», για την παρουσία στην περιοχή πλανόδιων Rom. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στον τρόπο ζωής των πλανόδιων (διαβίωση σε παράγκες), που πολλές φορές οδηγεί σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος και του τοπίου. Φαίνεται λοιπόν ότι δεν υπάρχει πάντα η ομαλή συνύπαρξη αλλά υπάρχουν και προστριβές. Οι μόνιμοι Rom στην προσπάθεια τους να μετατοπίσουν κάποιες ευθύνες και «άσχημα χαρακτηριστικά της ομάδας τους» από αυτούς, τα επιρρίπτουν στους πλανόδιους ομοφύλους τους. Βέβαια υπάρχουν και οι μόνιμοι Rom που έχουν καλές σχέσεις με τους πλανόδιους, πολλές από τις οποίες είναι μεταξύ συγγενικών οικογενειών.

Πίνακας 10

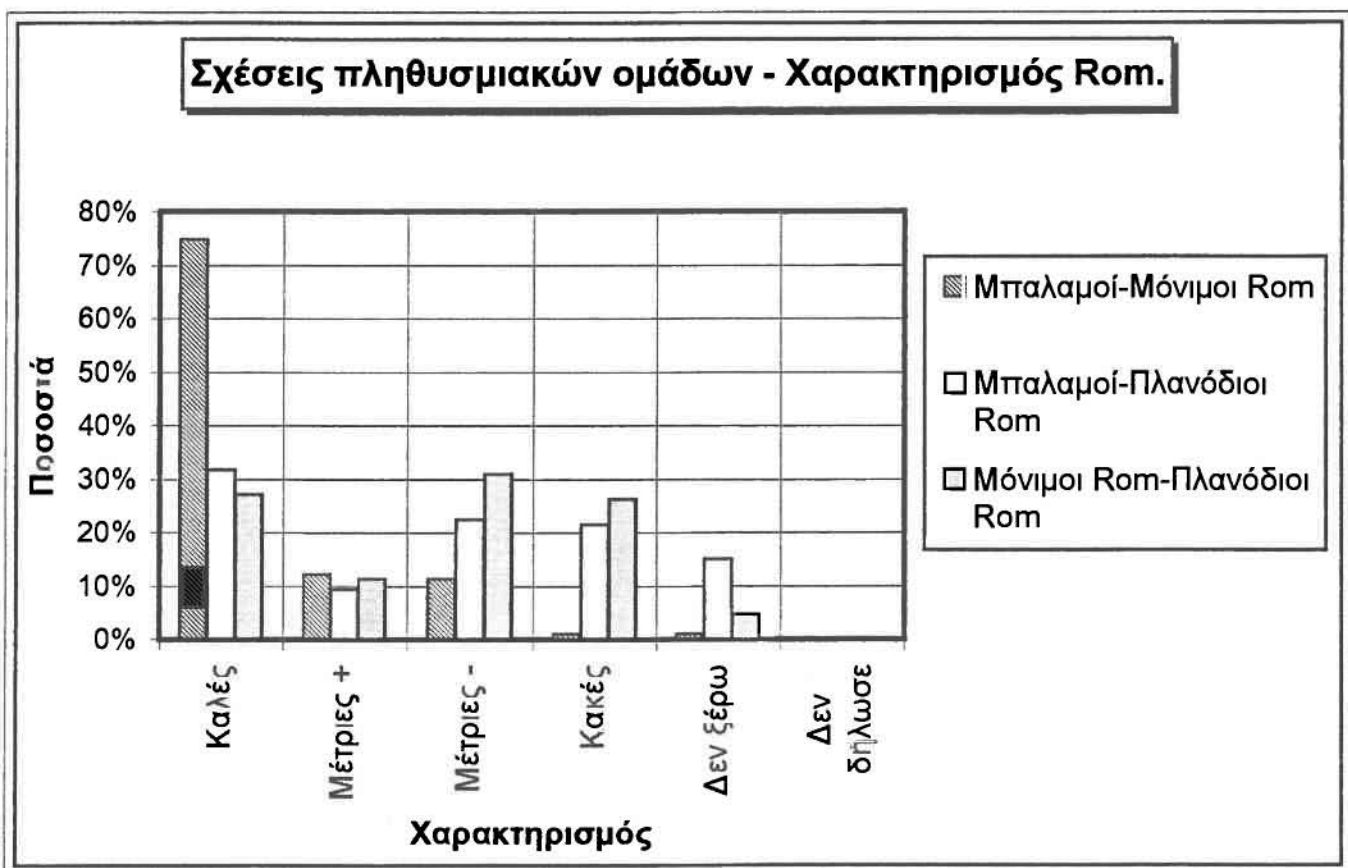
Σχέσεις μεταξύ πληθυσμιακών ομάδων στο Αλιβέρι.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ						
	Μπαλαμοί - Μόνιμοι Rom		Μπαλαμοί - Πλανόδιοι Rom		Μόνιμοι Rom - Πλανόδιοι Rom	
	Άτομα	Αριθμός	Άτομα	Αριθμός	Άτομα	Αριθμός
Όλοι						
Καλές	83	51,2%	31	19,1%	30	18,5%
Μέτριες +	19	11,7%	16	9,9%	15	9,3%
Μέτριες -	21	13,0%	42	25,9%	44	27,2%
Κακές	33	20,4%	65	40,1%	43	26,5%
Δεν ξέρω	4	2,5%	8	4,9%	7	4,3%
Δεν δήλωσε	2	1,2%	0	0,0%	23	14,2%
Σύνολο	162	100,0%	162	100,0%	162	100,0%
Μπαλαμοί						
Καλές	3	5,5%	2	3,6%	1	1,8%
Μέτριες +	6	10,9%	4	7,3%	3	5,5%
Μέτριες -	9	16,4%	9	16,4%	11	20,0%
Κακές	32	58,2%	37	67,3%	15	27,3%
Δεν ξέρω	3	5,5%	3	5,5%	2	3,6%
Δεν δήλωσε	2	3,6%	0	0,0%	23	41,8%
Σύνολο	55	100,0%	55	100,0%	55	100,0%
Rom						
Καλές	80	74,8%	34	31,8%	29	27,1%
Μέτριες +	13	12,1%	10	9,3%	12	11,2%
Μέτριες -	12	11,2%	24	22,4%	33	30,8%
Κακές	1	0,9%	23	21,5%	28	26,2%
Δεν ξέρω	1	0,9%	16	15,0%	5	4,7%
Δεν δήλωσε	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Σύνολο	107	100,0%	107	100,0%	107	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Διάγραμμα 7

Διάγραμμα 8

Ε.2.4. Χαρακτηριστικά οικογένειας - νοικοκυριού.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στην §Ε.1.1 και φαίνεται και στον Πίνακα 1, το μέσο μέγεθος των νοικοκυριών της περιοχής μελέτης είναι περίπου 6,6 άτομα, αριθμός κατά πολύ υψηλότερος από τον μέσο όρο της χώρας. Ειδικότερα, η κατανομή των νοικοκυριών της περιοχής ανάλογα το μέγεθος τους, παρόλο που μπορεί να χαρακτηριστεί κανονική, είναι αρκετά ιδιόζουσα, κυρίως όσον αφορά την παρουσία πολυμελών οικογενειών (Πίνακας 11). Πιο συγκεκριμένα, τα περισσότερα νοικοκυριά έχουν από 3-8 μέλη, με τα ποσοστά τους να κυμαίνονται μεταξύ 10% - 14% περίπου. Τα μέλη των προηγούμενων νοικοκυριών καταλαμβάνουν και το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού. Σημαντικό είναι ότι, ένα όχι ευκαταφρόνητο ποσοστό των νοικοκυριών, περίπου το 10%, έχουν πάνω από 10 μέλη, τα οποία αποτελούν και το 25% του συνόλου των μελών. Αυτά τα νοικοκυριά παύουν να είναι συνηθισμένες οικογένειες, αλλά αποτελούν μικρές κοινότητες, που στην περίπτωση του Αλιβερίου φτάνουν μέχρι και τα 24 μέλη (Διάγραμμα 9).

Πίνακας 11

Κατανομή νοικοκυριών ανάλογα το μέγεθος τους στο Αλιβέρι.

Κατανομή νοικοκυριών κατά μέγεθος				
Αρ. Μελών	Αρ. Νοικοκυρ.	Ποσοστό	Σύν. Ατόμων	Ποσοστό
1	2	1,2%	2	0,2%
2	12	7,4%	24	2,2%
3	18	11,0%	54	5,0%
4	23	14,1%	92	8,6%
5	20	12,3%	100	9,3%
6	22	13,5%	132	12,3%
7	21	12,9%	147	13,7%
8	16	9,8%	128	12,0%
9	6	3,7%	54	5,0%
10	7	4,3%	70	6,5%
>10	16	9,8%	267	25,0%
Σύνολο	163	100,0%	1070	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Η έντονη παρουσία στον πληθυσμό της περιοχής πολυμελών νοικοκυριών εξηγείται από το γεγονός ότι περίπου οι μισές από τις οικογένειες είναι διευρυμένες. Διευρυμένες οικογένειες είναι αυτές στις οποίες συστεγάζονται οι γονείς και τα παιδιά τους μαζί με γονείς, πεθερούς, τυχόν συγγενείς και διάφορους άλλους. Αντίθετα αυτές στις οποίες συστεγάζονται μόνο οι γονείς με τα παιδιά τους χαρακτηρίζονται ως πυρηνικές. Ειδικότερα, η ομάδα που παρουσιάζει εντονότερη παρουσία διευρυμένων οικογενειών είναι οι Rom με ποσοστό 57%, ενώ στους Μπαλαμούς το αντίστοιχο ποσοστό είναι 28,6% (Πίνακας 12), (Διάγραμμα 10).

Το υψηλό ποσοστό διευρυμένων νοικοκυριών στους Rom οφείλεται στο ότι στην κοινωνία τους συνηθίζεται, αν όχι επιβάλλεται, τα νέα ζευγάρια να ζουν στα σπίτια των γονιών τους για αρκετό χρονικό διάστημα. Το ζευγάρι μένει με τους γονείς μέχρι να κάνει παιδιά και να αποφασίσει να αποκτήσει δική του στέγη, χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο. Ακόμα, ο νεότερος γιος έχει την υποχρέωση να φροντίζει τους γονείς του και να μένει με αυτούς. Βλέπουμε λοιπόν ότι τα κοινωνικά γνωρίσματα των Rom, κυρίως όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ γονιών και παιδιών, αλλά και τις σχέσεις με υπόλοιπους συγγενείς, είναι αρκετά συγκεκριμένα και θέλουν αυτές οι σχέσεις να είναι πολύ ισχυρές.

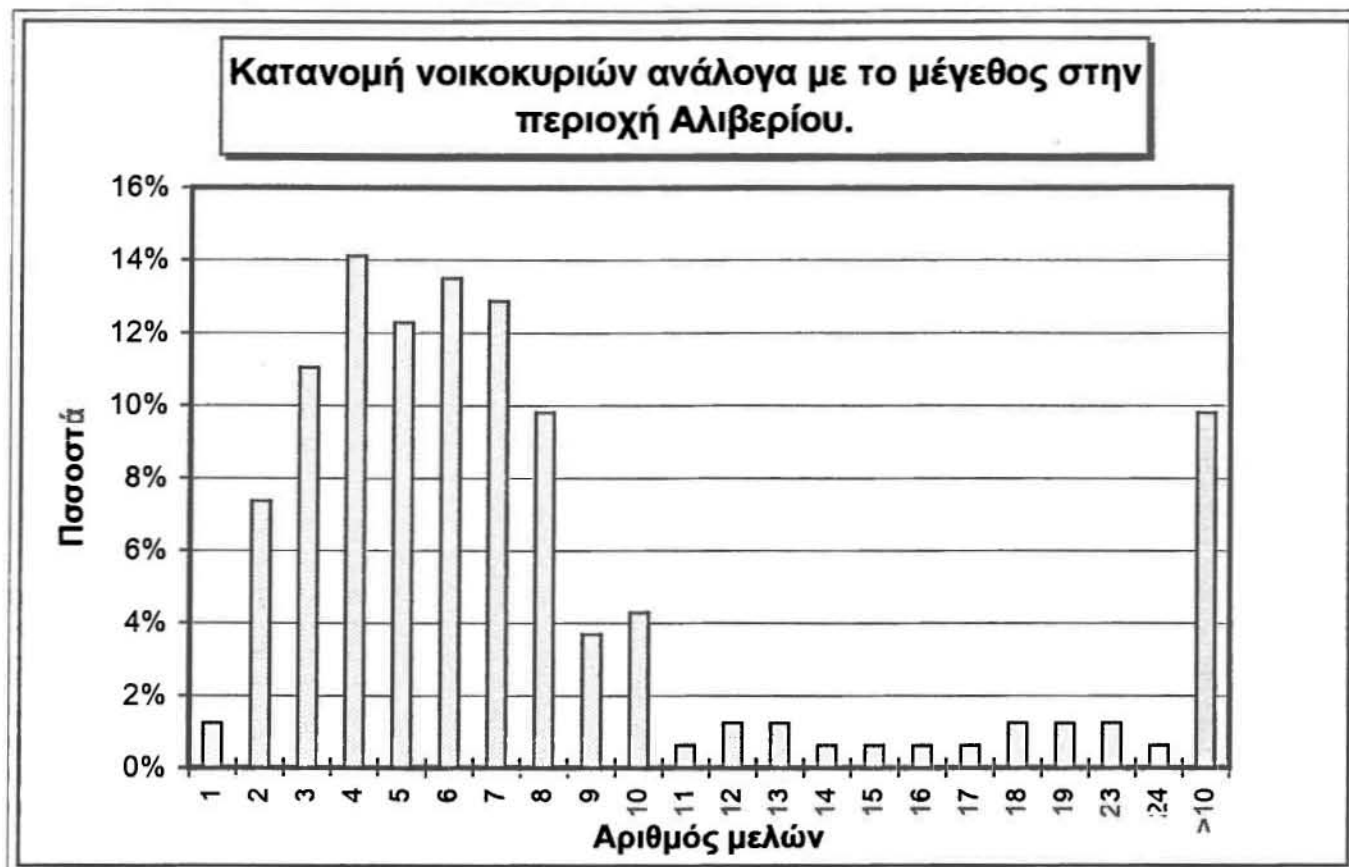
Πίνακας 12

Δομή οικογενειών Αλιβερίου.

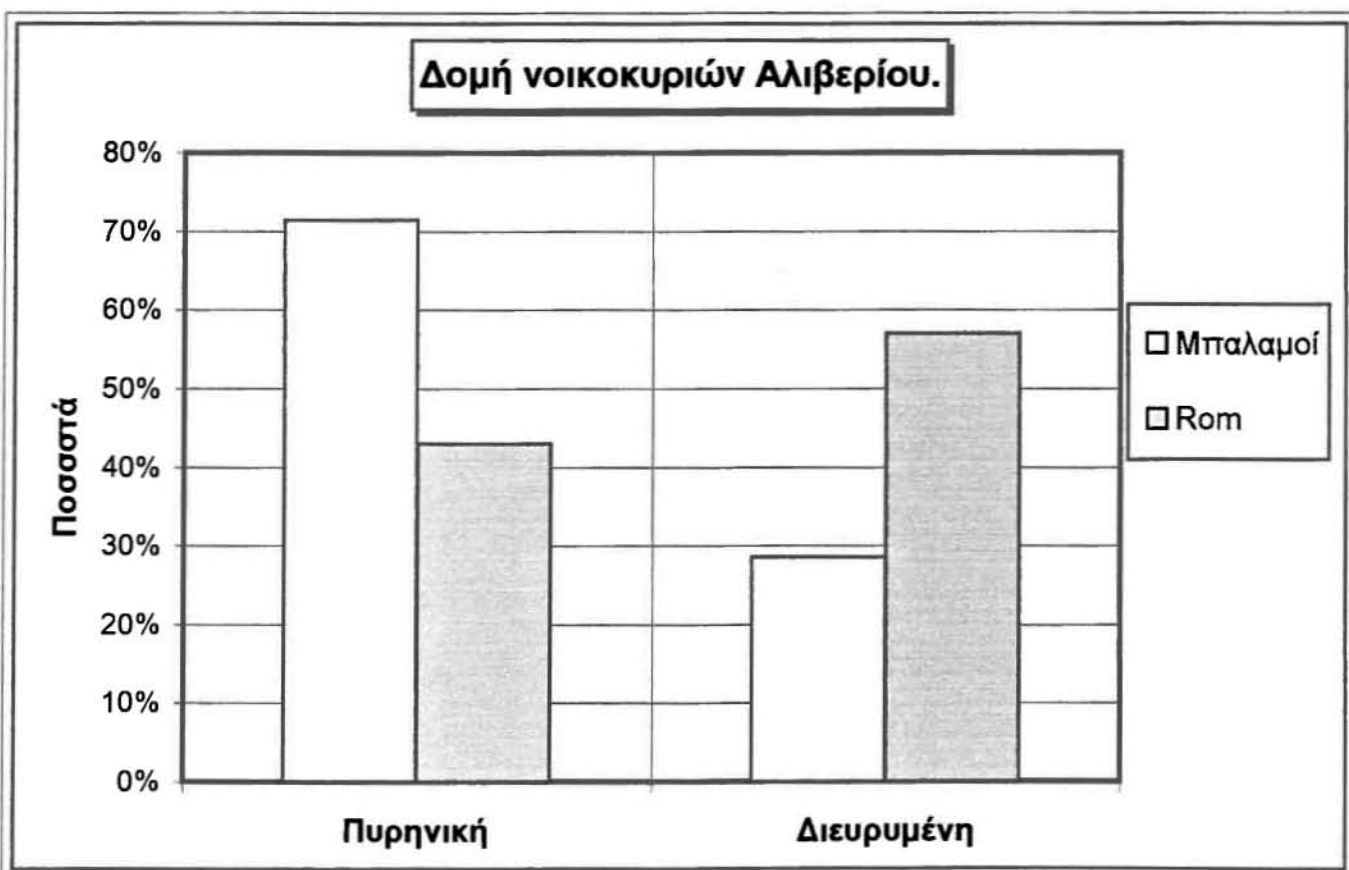
Δομή οικογένειας						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Πυρηνική	86	52,8%	40	71,4%	46	43,0%
Διευρυμένη	77	47,2%	16	28,6%	61	57,0%
Σύνολο	163	100,0%	56	100,0%	107	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Η σύνθεση του πληθυσμού των νοικοκυριών του Αλιβερίου διαφοροποιείται από τον συνηθισμένο της Ελληνικής κοινωνίας. Εκτός από τον ερωτώμενο, τον ή την σύζυγο και τα παιδιά τους, συστεγάζονται και διάφορα άλλα πρόσωπα. Τα πρόσωπα που παρουσιάζονται συχνότερα στα νοικοκυριά της περιοχής είναι τα εγγόνια

Διάγραμμα 9

Διάγραμμα 10

(10,6%), ο γαμπρός ή η νύφη (5,1%) και οι γονείς (4,4%). Κάποια μικρότερη παρουσία έχουν τα αδέλφια και τα ανίψια (Πίνακας 13).

Είναι σίγουρο ότι τα νοικοκυριά που διαμορφώνουν αυτή την εικόνα είναι αυτά των Rom, τα οποία όπως προαναφέρθηκε έχουν αυτά τα χαρακτηριστικά λόγω της συγκεκριμένης κοινωνικής τους δομής. Βλέπουμε λοιπόν τους Rom του Αλιβερίου, να διατηρούν τη δομή και το χαρακτήρα της Τσιγγάνικης οικογένειας, παρ' όλο μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους, έχει σχεδόν απαρνηθεί το νομαδικό χαρακτήρα και προσπαθεί να ενταχθεί στην κοινωνία της Ν. Ιωνίας. Αυτό δείχνει την εμπιστοσύνη που έχουν στο θεσμό και τη δύναμη της οικογένειας, που τους βοήθησε να επιβιώσουν και να διατηρηθούν αναλλοίωτοι ως κοινωνική ομάδα στο πέρασμα των χρόνων.

Πίνακας 13

Σύνθεση πληθυσμού νοικοκυριών σε σχέση με τον ερωτώμενο.

Σύνθεση του πληθυσμού (σχέση προς ερωτώμενο)		
Σχέση προς τον ερωτώμενο	Αρ. Μελών	Ποσοστό
Ερωτώμενος	162	15,1%
Πατέρας	21	1,9%
Μητέρα	27	2,5%
Πεθερός	8	0,7%
Πεθερά	16	1,5%
Σύζυγος (ο)	71	6,6%
Σύζυγος (η)	82	7,6%
Κουνιάδος/ -α	11	1,0%
Αδελφός/ ή	24	2,2%
Γαμπρός/ νύφη	54	5,1%
Γιος	237	22,0%
Κόρη	211	19,6%
Ανιψιός/ ά	21	1,9%
Εγγονός/ ή	114	10,6%
Δεν δηλώθηκε	18	1,7%
Σύνολο	1076	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Τέλος να αναφερθούμε στην οικογενειακή κατάσταση των ερωτώμενων της περιοχής του Αλιβερίου, όπου παρατηρείται μια κυριαρχία της έγγαμης κατάστασης, με 85,7% στους Μπαλαμούς και 95,3% στους Rom. Οι λοιπές κατηγορίες οικογενειακής κατάστασης (άγαμος, χήρος, διαζευγμένος), δεν αντιπροσωπεύονται παρά ελάχιστα στην τοπική κοινωνία (Πίνακας 14).

Πίνακας 14

Οικογενειακή κατάσταση ερωτώμενου.

Οικογενειακή κατάσταση						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Άγαμος	5	3,1%	2	3,6%	3	2,8%
Χήρος	5	3,1%	3	5,4%	2	1,9%
Διαζευγμένος	1	0,6%	1	1,8%	0	0,0%
Έγγαμος	150	92,0%	48	85,7%	102	95,3%
Δεν δήλωσε	2	1,2%	2	3,6%	0	0,0%
Σύνολο	163	100,0%	56	100,0%	107	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.2.5. Χώρος κατοικίας - Καθεστώς ενοίκησης.

Ο τρόπος ενοίκησης που κυριαρχεί στο Αλιβέρι και στις δύο κοινωνικές ομάδες είναι η ιδιοκατοίκηση (Πίνακας 15), (Διάγραμμα 11). Σχεδόν το σύνολο των Μπαλαμών της περιοχής (92,5%), κατοικούν σε ιδιόκτητα σπίτια, ενώ πολύ υψηλό είναι και το ποσοστό ιδιοκτησίας των Rom (81,3%). Μάλιστα τα παραπάνω ποσοστά είναι πολύ ανώτερα από το μέσο όρο των αντίστοιχων ποσοστών, των αστικών περιοχών της χώρας [το συγκεκριμένο ποσοστό σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις φθάνει το 55%, (Β' φάση Μελέτης Αναβάθμισης της περιοχής Αλιβερίου, Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας)]. Φαίνεται λοιπόν, ότι η περιοχή ακολουθεί τη γενικότερη αντίληψη στο τομέα της στέγασης, όπου η ιδιοκατοίκηση είναι ο πρώτος στόχος για κάθε νοικοκυριό.

Η ενοικίαση ως τρόπος κατοικίας είναι αρκετά σπάνιος, ιδιαίτερα στους Rom. Αυτό εξηγείται από το γεγονός του περιορισμένου αριθμού διαθέσιμων προς

ενοικίαση σπιτιών και από την άρνηση των ιδιοκτητών να ενοικιάσουν τα σπίτια τους στους Rom.

Υπάρχουν αρκετά νοικοκυριά των Rom (17,6%) που κατοικούν σε μη ιδιόκτητα σπίτια, χωρίς να πληρώνουν ενοίκιο στους ιδιοκτήτες (δωρεάν παραχώρηση). Η ιδιομορφία αυτή δικαιολογείται προφανώς από τους ισχυρούς συγγενικούς δεσμούς που υπάρχουν μεταξύ των Rom.

Πίνακας 15

Καθεστώς ενοίκησης νοικοκυριών Αλιβερίου.

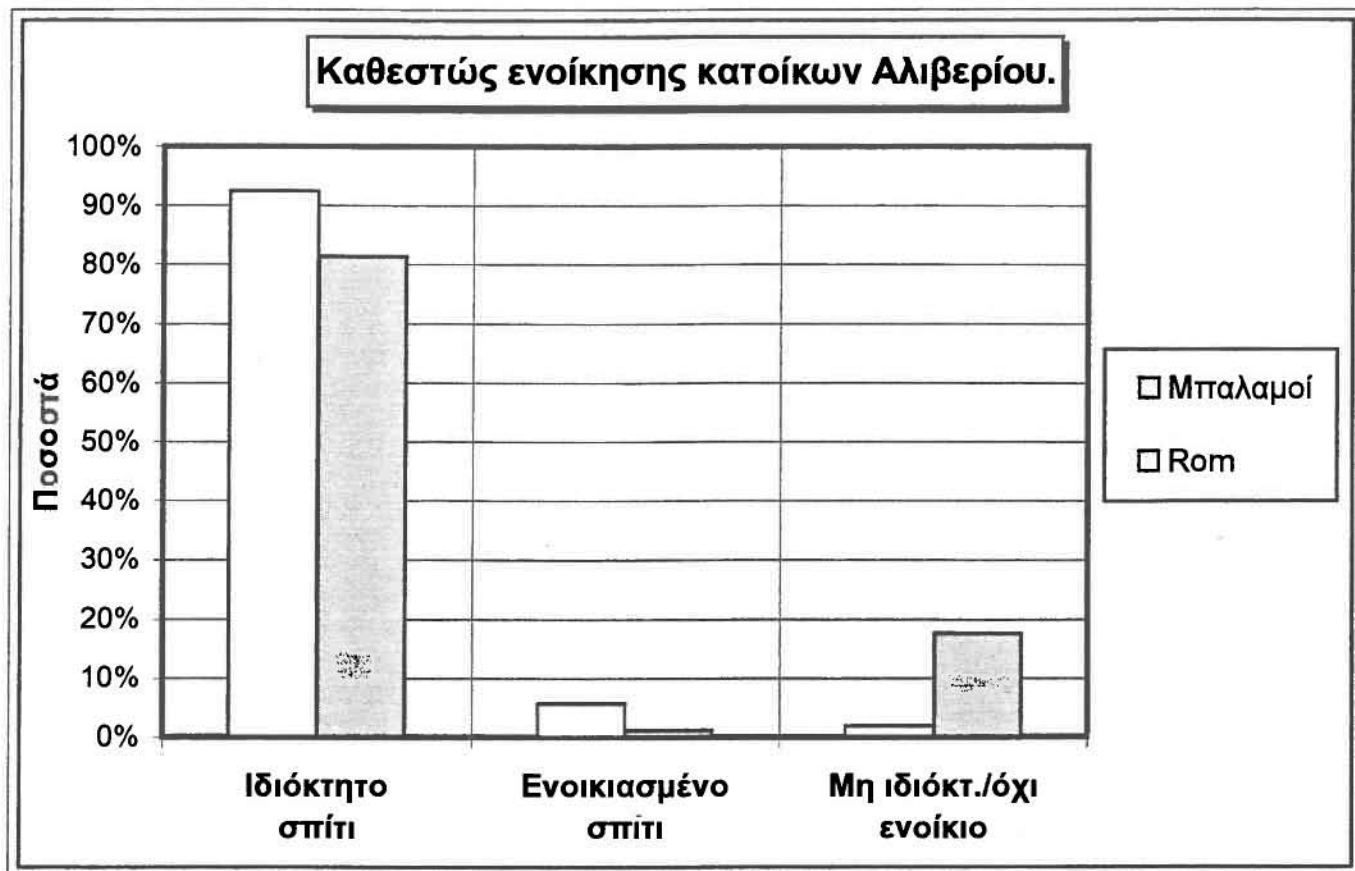
Καθεστώς ενοίκησης						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Ιδιόκτητο σπίτι	123	85,4%	49	92,5%	74	81,3%
Ενοικιασμένο σπίτι	4	2,8%	3	5,7%	1	1,1%
Μη ιδιόκτ./όχι ενοίκιο	17	11,8%	1	1,9%	16	17,6%
Σύνολο	144	100,0%	53	100,0%	91	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

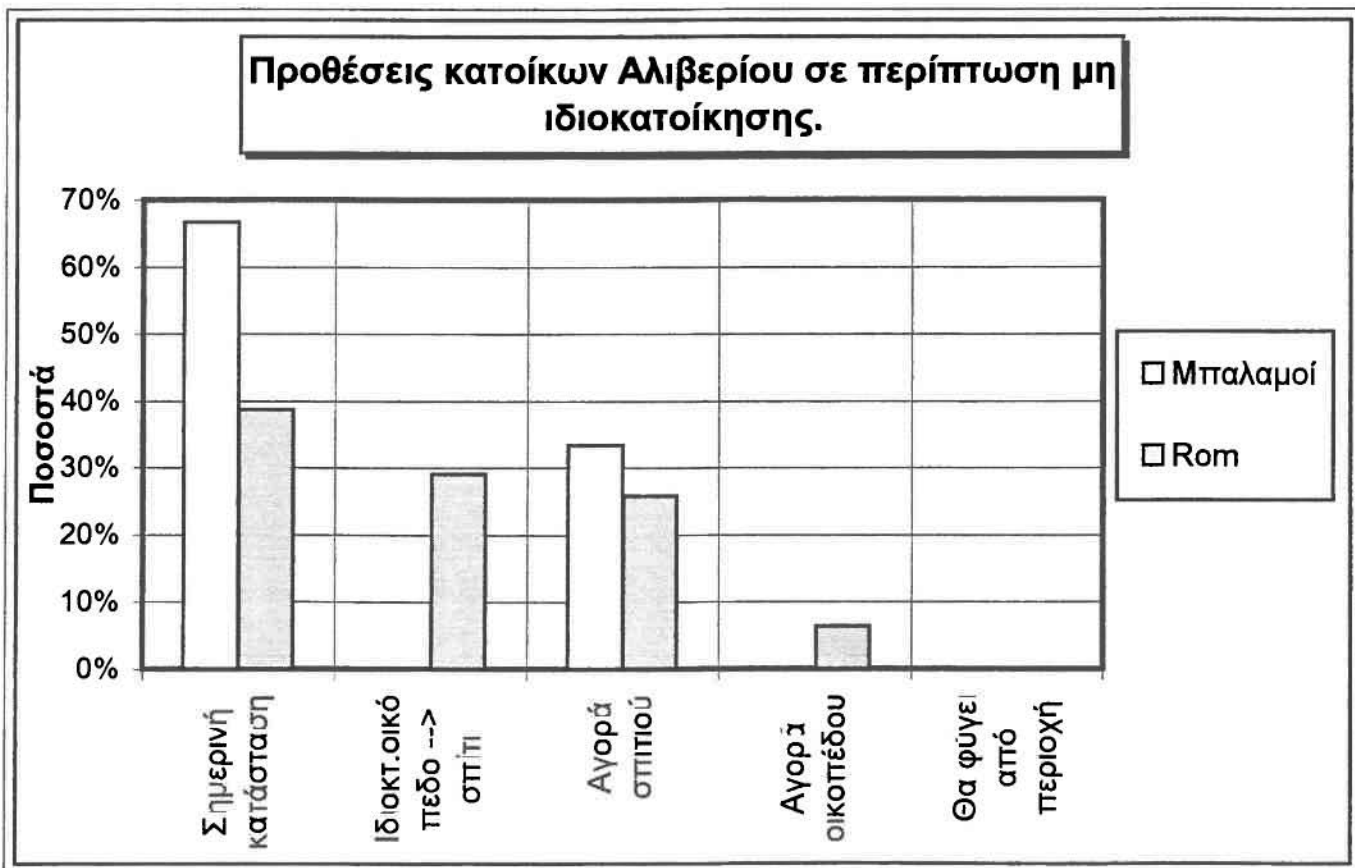
Όσον αφορά τις προθέσεις των κατοίκων της περιοχής που δεν ιδιοκατοικούν, φαίνεται να στρέφονται προς την ιδιοκατοίκηση. Συγκεκριμένα περίπου το 59% των ερωτηθέντων και από τις δύο ομάδες προγραμματίζει με διάφορους τρόπους την απόκτηση ιδιόκτητης κατοικίας. Σημαντικό είναι επίσης ότι κανείς δεν δήλωσε ότι επιθυμεί να φύγει από την περιοχή λόγω του καθεστώτος ενοίκησης (Πίνακας 16).

Ωστόσο, διαφοροποίηση παρατηρείται στις προθέσεις των μη ιδιοκατοικούντων ανάμεσα στις δύο ομάδες (Διάγραμμα 12). Το σύνολο σχεδόν των Μπαλαμών, που είναι ενοικιαστές, οι δύο στους τρεις (ποσοστό 66,7%), επιθυμούν την συνέχιση του συγκεκριμένου τρόπου κατοίκησης. Φαίνεται λοιπόν ότι παρά την σχεδόν καθολική κυριαρχία της ιδιοκατοίκησης στην ομάδα τους, τα συγκεκριμένα άτομα δεν τη θέτουν ως επιθυμητό στόχο.

Αντίθετα στους Rom, ουσιαστικά δεν υπάρχει η ενοικίαση στις μέχρι τώρα επιλογές των νοικοκυριών, αλλά οι περισσότεροι μη ιδιοκατοικούντες ζουν σε σπίτια

Διάγραμμα 11

Διάγραμμα 12

συγγενών τους χωρίς αντίτιμο. Έτσι αρκετοί (38,7%) αποδέχονται το σημερινό καθεστώς ενοίκησης και επιθυμούν να το διατηρήσουν και στο μέλλον. Όμως στους Rom η ιδιοκατοίκηση έχει χαρακτηριστικά ιδεατού προτύπου και αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι περίπου τα 2/3 της περίπτωσης αυτής αποβλέπουν στην ιδιοκατοίκηση.

Πίνακας 16

Προθέσεις σε περίπτωση μη ιδιοκατοίκησης.

Προθέσεις σε περίπτωση μη ιδιοκατοίκησης						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Σημερινή κατάσταση	14	41,2%	2	66,7%	12	38,7%
Ιδιοκτ.οικότ. --» σπίτι	9	26,5%	0	0,0%	9	29,0%
Αγορά σπιτιού	9	26,5%	1	33,3%	8	25,8%
Αγορά οικοτ.--» σπίτι	2	5,9%	0	0,0%	2	6,5%
Θα φύγει από περιοχ.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Σύνολο	34	100,0%	3	100,0%	31	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Οι επιλογές σε πολεοδομική κλίμακα, του χώρου στον οποίο επιθυμούν να αγοράσουν οικόπεδο ή σπίτι, διαφοροποιούνται ανάμεσα στις δύο ομάδες (Πίνακας 17). Ενώ οι Rom σχεδόν στο σύνολο τους (97,7%), επιζητούν την παραμονή τους στο Αλιβέρι, οι επιθυμίες των Μπαλαμών είναι μοιρασμένες μεταξύ της περιοχής του Αλιβερίου και των υπολοίπων περιοχών του Π.Σ.Β.. Οι προτιμήσεις αυτές όσον αφορά τους Rom εξηγούνται από τους ισχυρούς δεσμούς (συγγενικούς και φιλικούς), που είναι ανεπτυγμένοι μεταξύ τους. Αντίθετα οι Μπαλαμοί αποφεύγουν την περιοχή του Αλιβερίου κυρίως λόγω της εγκατάστασης σ' αυτήν Rom, με τους οποίους αρνούνται να συμβιώσουν.

Πίνακας 17

Επιλογή περιοχής απόκτησης σπιτιού ή οικοπέδου.

Επιλογή περιοχής απόκτησης σπιτιού ή οικοπέδου						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Αλιβέρι	91	92,9%	5	50,0%	86	97,7%
Αλλού Ν.Ι. / Βόλο	7	7,1%	5	50,0%	2	2,3%
Σύνολο	98	100,0%	10	100,0%	88	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.2.6. Όροι διαβίωσης νοικοκυριών.

Στις μέρες μας υπάρχει πληθώρα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται στα νοικοκυριά και συμβάλουν στην όσο το δυνατόν καλύτερη διαβίωση τους. Μερικά από αυτά τα στοιχεία που αποτελούν τον εξοπλισμό των κατοικιών θα εξετάσουμε αν και κατά πόσο υπάρχουν στις κατοικίες του Αλιβερίου (Πίνακας 18), (Διάγραμμα 13).

- Η κατοχή αυτοκινήτου παρόλο που δεν αποτελεί εξοπλισμό κατοικίας, είναι αλληλένδετη με θέματα που συνδέονται με την κατοικία και κυρίως με την κινητικότητα. Υπάρχει μία σημαντική υπεροχή των Rom σε σχέση με τους Μπαλαμούς, όσον αφορά το ποσοστό ιδιοκτησίας (85% έναντι 60,7% αντίστοιχα). Είναι φανερό ότι λόγω του τρόπου ζωής των Rom (συνεχείς μετακινήσεις είτε για εργασία, είτε για κατοικία), το αυτοκίνητο αποτελεί ένα αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής τους ζωής και δεν έχει πάντα άμεση σχέση με το εισοδηματικό τους επίπεδο.

- Η ύπαρξη ηλεκτρικού ρεύματος στις κατοικίες των Μπαλαμών είναι περίπου 93%. Το συγκεκριμένο ποσοστό μπορεί να φαίνεται υψηλό, αλλά στις μέρες μας όπου το ηλεκτρικό ρεύμα μαζί με το νερό είναι πλέον απαραίτητα σε ένα νοικοκυριό, η αδυναμία πρόσβασης του 7% των Μπαλαμών στην συγκεκριμένη υποδομή, δεν μπορεί παρά να θέτει σοβαρούς προβληματισμούς. Ακόμα λιγότερες είναι οι κατοικίες των Rom που έχουν ηλεκτρικό (60,7%). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι παράγκες και τα αυθαίρετα κτίρια που αποτελούν χώρο κατοικίας αρκετών νοικοκυριών, δεν συνδέονται με το δίκτυο της Δ.Ε.Η..

- Παρόμοια με την προηγούμενη κατάσταση παρατηρείται και για την παροχή νερού στις κατοικίες. Οι Μπαλαμοί υπερτερούν κατά πολύ από τους Rom (91,1% έναντι 59,8%), όμως και πάλι διαφαίνεται κάποιο πρόβλημα. Οι Rom που ζουν σε παράγκες ή σε αυθαίρετα κτίρια δεν έχουν παροχή νερού.

- Οι κατοικίες στο Αλιβέρι που είναι συνδεδεμένες με δίκτυο υπονόμων είναι ελάχιστες και στις δύο ομάδες, όπου πάλι υπερτερούν οι Μπαλαμοί (17,9%) έναντι των Rom (5,6%). Φαίνεται σημαντική η υπεροχή των Μπαλαμών αλλά και στις δύο περιπτώσεις τα ποσοστά είναι πολύ χαμηλά. Έχουμε λοιπόν μία αρνητική κατάσταση ανεξάρτητη από πληθυσμιακές ομάδες.

- Η διάθεση των λυμάτων στην περιοχή γίνεται κατά πλειοψηφία σε βόθρους. Το 80,4% των Μπαλαμών και το 58,9% Rom των εξυπηρετούνται από βόθρους. Το άθροισμα των ποσοστών των δύο τρόπων αποχέτευσης (υπόνομοι και βόθροι) για τους Μπαλαμούς είναι 98,3%, που καλύπτει πρακτικά το σύνολο τους, αν λάβουμε υπόψη και κάποια πιθανότητα απωλειών απαντήσεων. Αντίθετα στους Rom το παραπάνω άθροισμα είναι 64,5%, όπου φαίνεται καθαρά η κακή κατάσταση στον τομέα της αποχέτευσης, πολλών νοικοκυριών. Τα νοικοκυριά αυτά είναι που κατοικούν κυρίως σε παράγκες, κάτω από εξαιρετικά υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης. Η ανυπαρξία αποχέτευσης δημιουργεί αρνητικές επιπτώσεις στην καθαριότητα του χώρου που περιβάλλει τις κατοικίες και ενέχει κινδύνους μόλυνσεων και επιδημιών.

- Η θέρμανση με καλοριφέρ δεν συνηθίζεται ως τρόπος θέρμανσης στις κατοικίες του Αλιβερίου. Στους Rom μονάχα ένα νοικοκυριό είχε καλοριφέρ (0,9%), ενώ στους Μπαλαμούς παρόλο που είχαν περισσότερα νοικοκυριά κεντρική θέρμανση (16,1%), δεν μπορούμε να πούμε ότι η κατάσταση είναι ικανοποιητική.

- Άλλος τρόπος θέρμανσης είναι με ηλεκτρικό, τρόπος όμως που είναι εντελώς περιορισμένος στις κατοικίες της περιοχής, με τους Μπαλαμούς και εδώ να υπερτερούν.

- Φαίνεται λοιπόν ότι οι κάτοικοι του Αλιβερίου χρησιμοποιούν άλλο είδος θέρμανσης από τα δύο προαναφερθέντα. Αν και δεν έχουμε ακριβή στοιχεία για τους εναλλακτικούς τρόπους θέρμανσης των νοικοκυριών, μπορούμε εύκολα να

συμπεράνουμε, από τις χαρακτηριστικές σωλήνες-καπνοδόχους που βγαίνουν από τις περισσότερες κατοικίες, ότι χρησιμοποιούνται σόμπες, πετρελαίου, ξύλου, κλπ. Οι Μπαλαμοί έχουν και εδώ μια μικρή υπεροχή έναντι των Rom (67,9% έναντι 63,6%). Παρόμοιο φαινόμενο με την περίπτωση της αποχέτευσης παρατηρείται και εδώ, δηλαδή αν προσθέσουμε τα ποσοστά των τρόπων θέρμανσης (καλοριφέρ, ηλεκτρικό και άλλους) της κάθε ομάδας, σε καμιά δεν καλύπτεται το σύνολο των κατοικιών της περιοχής (Μπαλαμοί: 89,4% και Rom: 65,4%). Το φαινόμενο είναι εντονότερο στους Rom όπου το 1/3 περίπου των κατοικιών δεν θερμαίνονται με κανένα τρόπο. Άλλη μια εικόνα των συνθηκών διαβίωσης μερικών νοικοκυριών.

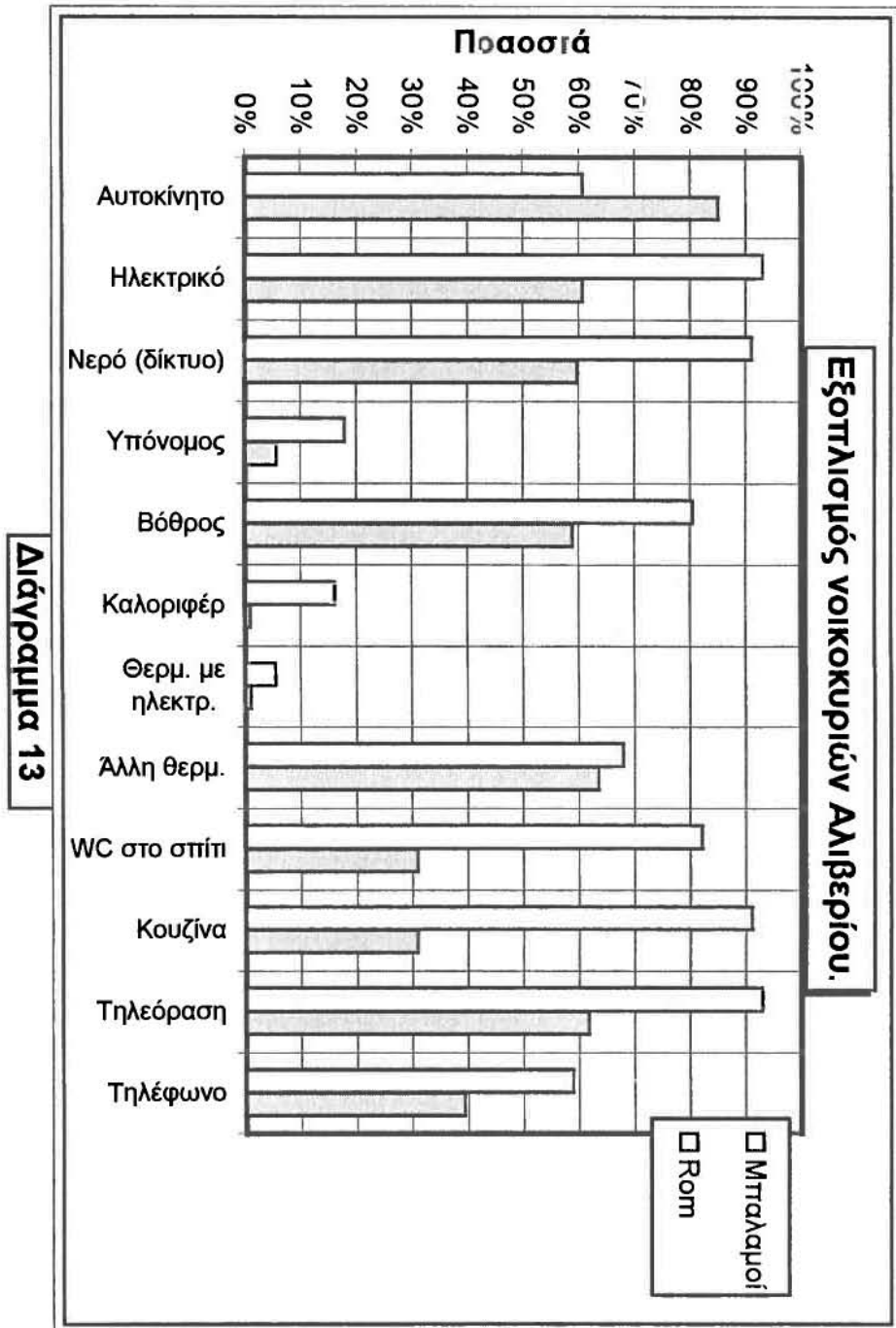
- Ένα στοιχείο που συνδέεται άμεσα με την αποχέτευση είναι η ύπαρξη WC εντός του σπιτιού. Οι περισσότεροι Μπαλαμοί (82,1%) έχουν εσωτερικό WC, όμως δεν καλύπτεται το σύνολο του πληθυσμού και η κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική. Δυσμενέστερη είναι η κατάσταση στους Rom, όπου μόνο το 30,8% των κατοικιών τους έχει εσωτερικό WC. Υπάρχει ένα σημαντικό πρόβλημα που παραπέμπει στο πρόβλημα της αποχέτευσης που προαναφέραμε.

- Η κατάσταση όσον αφορά την ύπαρξη κουζίνας εντός του σπιτιού ακολουθεί παρόμοια κατανομή με την προηγούμενη (Μπαλαμοί: 91,1%, Rom: 30,8%). Έτσι διαφέρεται ακόμα μία πτυχή του τρόπου διαβίωσης της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας.

- Όσον αφορά την ύπαρξη τηλεόρασης στα νοικοκυριά της περιοχής, στους Μπαλαμούς είναι πάρα πολύ συχνή, σχεδόν καθολική (92,9%), ενώ και στους Rom παρόλο που δεν είναι το ίδιο συχνή (61,7%), το ποσοστό παραμένει υψηλό. Φαίνεται ότι οι κάτοικοι του Αλιβερίου ακολουθούν αρκετά πιστά τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας στην οποία ζουν.

- Το τηλέφωνο το οποίο αποτελεί μια σημαντική υποδομή δεν υπάρχει σε πολλά νοικοκυριά, με τους Μπαλαμούς και εδώ να υπερέχουν των Rom (46% έναντι 39,3%). Διαφαίνεται και εδώ η ύπαρξη κάποιου προβλήματος.

Συμπερασματικά μπορούμε να διακρίνουμε πολλές ελλείψεις στην περιοχή, κυρίως σε υποδομές (αποχέτευση, νερό, ηλεκτρικό, δίκτυα τηλεφώνου κ.α.), που συντελούν στην υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης. Τα φαινόμενα αυτά είναι

εντονότερα στην ομάδα των Rom, που αρκετών η διαβίωση, θυμίζει άλλες εποχές. Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι σε αρκετές περιπτώσεις κατοικιών των Rom, είναι αδύνατη η σύνδεση τους με τα δίκτυα υποδομών (αποχέτευση, νερό, ηλεκτρικό, δίκτυα τηλεφώνου κ.α.) λόγω του ότι είναι αυθαίρετες.

Πίνακας 18

Εξοπλισμός κατοικιών Αλιβερίου.

Εξοπλισμός κατοικίας						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Αυτοκίνητο	125	76,7%	34	60,7%	91	85,0%
Ηλεκτρικό	117	71,8%	52	92,9%	65	60,7%
Νερό (δίκτυο)	115	70,6%	51	91,1%	64	59,8%
Υπόνομος	16	9,8%	10	17,9%	6	5,6%
Βόθρος	108	66,3%	45	80,4%	63	58,9%
Καλοριφέρ	10	6,1%	9	16,1%	1	0,9%
Θέρμ. με ηλεκτρ.	4	2,5%	3	5,4%	1	0,9%
Άλλη θέρμανση	106	65,0%	38	67,9%	68	63,6%
WC στο σπίτι	79	48,5%	46	82,1%	33	30,8%
Κουζίνα στο σπίτι	84	51,5%	51	91,1%	33	30,8%
Τηλεόραση	118	72,4%	52	92,9%	66	61,7%
Τηλέφωνο	75	46,0%	33	58,9%	42	39,3%
Σύνολ. νοικοκυρ.	163		56		107	

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.2.7. Περιοχές αγοράς και εξυπηρέτησης κατοίκων Αλιβερίου.

Οι περιοχές αγοράς και εξυπηρέτησης των κατοίκων της περιοχής ποικίλουν ανάλογα με το είδος των αγαθών και των υπηρεσιών. Από τις περιοχές αυτές μπορούμε να αντιληφθούμε τις εξαρτήσεις σε χωρικό επίπεδο του Αλιβερίου και των κατοίκων του με την ευρύτερη περιοχή (Πίνακας 19), (Διαγράμματα 14,15).

Οι συνηθισμένες σχεδόν καθημερινές αγορές (π.χ. τρόφιμα), είναι το είδος των αγορών που χαρακτηρίζεται από μικρή χωρική εμβέλεια. Οι περισσότεροι κάτοικοι της περιοχής μελέτης εξυπηρετούνται, όσον αφορά την αγορά τροφίμων, κυρίως από

την περιοχή της Ν. Ιωνίας, (Αλιβέρι και υπόλοιπο Ν.Ι.). Συγκεκριμένα, στους Μπαλαμούς 90,8%, εξυπηρετείται από την Ν. Ιωνία και μόνο το 9,2% από το Βόλο. Οι Rom διαφοροποιούνται κάπως από την παραπάνω κατανομή, με αυτούς που αγοράζουν τα τρόφιμα τους από την Ν. Ιωνία να καταλαμβάνουν το 78,6% του πληθυσμού τους και αυτούς που τα αγοράζουν από το Βόλο να καταλαμβάνουν το υψηλό ποσοστό, 20,7%.

Βλέπουμε λοιπόν τους Rom να μετακινούνται σε αρκετά μεγάλες αποστάσεις, παρόλο που ο χαρακτήρας των αγορών αυτών δεν το απαιτεί. Αυτό δικαιολογείται από την έντονη κινητικότητα που διακρίνει την ομάδα των Rom, η οποία τους χαρακτηρίζει και είναι ανεξάρτητη πολλές φορές από την αναγκαιότητα της μετακίνησης.

Εξετάζοντας ειδικά τις αγορές που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της Ν. Ιωνίας, για τους Μπαλαμούς το 43,1% γίνονται στο Αλιβέρι και το 47,7% στο υπόλοιπο της Ν. Ιωνίας, ενώ για τους Rom τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 47,6% και 31%. Φαίνεται λοιπόν ότι το Αλιβέρι εξυπηρετεί ικανοποιητικά τις καθημερινές ανάγκες σε αγορές των κατοίκων του.

Συμπερασματικά μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι επιλογές των δύο ομάδων διαφοροποιούνται. Εκτός από το Αλιβέρι που σχεδόν ισοεπιλέγεται, οι Μπαλαμοί έχουν μια σαφή προτίμηση προς τη Ν. Ιωνία, ενώ οι Rom σχεδόν μοιράζονται μεταξύ Ν. Ιωνίας και Βόλου. Από τις προηγούμενες παρατηρήσεις λαμβάνουμε μια εικόνα του βαθμού ενσωμάτωσης της κάθε ομάδας. Οι Μπαλαμοί έχουν υψηλό βαθμό ενσωμάτωσης στο δήμο Ν. Ιωνίας, ενώ οι Rom θα μπορούσε κανείς να πει πως έχουν ενσωματωθεί λιγότερο στην τοπική κοινωνία.

Όσον αφορά τις σπάνιες αγορές (π.χ. ενδυμασία, ηλεκτρικά είδη), φαίνεται ότι το Αλιβέρι ως χώρος πραγματοποίησης τους, δεν τους ικανοποιεί, αφού δεν έχει αγορά τέτοιου χαρακτήρα. Οι επιλογές των δύο ομάδων στρέφονται κυρίως προς το υπόλοιπο της Ν. Ιωνίας και το Βόλο. Συγκεκριμένα οι Μπαλαμοί εξυπηρετούνται από τη Ν. Ιωνία σε ποσοστό 58,9% και από το Βόλο σε ποσοστό 37%, ενώ οι Rom σε ποσοστά 44,9% και 46,8% αντίστοιχα. Παρατηρούμε και εδώ από τον «προσανατολισμό» των αγορών των δύο ομάδων, ανάλογα με το πόσο ενσωματωμένες είναι στην τοπική κοινωνία της Ν. Ιωνίας.

Η εξυπηρέτηση των νοικοκυριών από Δημοτικά σχολεία πραγματοποιείται κυρίως στην ευρύτερη περιοχή του Αλιβερίου. Συγκεκριμένα το 61% των Μπαλαμών και το 38,9% των Rom, την επιλέγουν. Υπάρχουν βέβαια και νοικοκυριά που επιλέγουν την υπόλοιπη Ν. Ιωνία ή το Βόλο, αλλά αυτά είναι σχετικά λίγα. Πολύ σημαντικό είναι ότι από τις συγκεκριμένες απαντήσεις, ιδιαίτερα των Rom, φαίνεται μεγάλη αποχή των παιδιών από το Δημοτικό σχολείο. Το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν δήλωσαν χρήση του Δημοτικού σχολείου είναι 57,8% για τους Rom και 31,7% για τους Μπαλαμούς. Το σχετικά υψηλό αυτό ποσοστό των Rom, σε συνδυασμό με την πυραμίδα του πληθυσμού τους (ευρεία βάση, δηλαδή μεγάλο ποσοστό παιδιών σχολικής ηλικίας), μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πολλά παιδιά δεν πάνε σχολείο. Αυτή είναι μια πρώτη επισήμανση του προβλήματος εκπαίδευσης που παρατηρείται στους Rom, το οποίο θα εξετάσουμε εκτενέστερα στην επόμενη παράγραφο (§Ε.2.8).

Στην περίπτωση του Γυμνασίου αυξάνεται σημαντικά ο όγκος των νοικοκυριών που εξυπηρετούνται από την Ν. Ιωνία. Οι Μπαλαμοί ισομοιράζονται μεταξύ της ευρύτερης περιοχής του Αλιβερίου και της Ν. Ιωνίας (30% και 30% αντίστοιχα), ενώ οι ελάχιστοι Rom που εξυπηρετούνται από Γυμνάσιο επιλέγουν κυρίως την Ν. Ιωνία (10,5%) και λιγότερο το Αλιβέρι (4,7%). Είναι σημαντικό ότι το ποσοστό των Rom που δεν παρακολουθούν μαθήματα Γυμνασίου (83,7%) είναι αυξημένο σημαντικά σε σχέση με το αντίστοιχο του Δημοτικού σχολείου, έτσι οδηγούμαστε στα ίδια με τα παραπάνω συμπεράσματα.

Όσον αφορά τις τράπεζες οι κάτοικοι της περιοχής στρέφονται κυρίως προς το υπόλοιπο της Ν. Ιωνίας και το Βόλο, ενώ στην γειτονική περιοχή του Αλιβερίου δεν εξυπηρετούνται παρά ελάχιστοι. Οι Μπαλαμοί έχουν σχεδόν στο σύνολο τους τραπεζικές συναλλαγές (89,9%), δείγμα του βαθμού διείσδυσης του συγκεκριμένου μοντέλου αποταμίευσης στην καθημερινή ζωή. Οι περισσότερες πραγματοποιούνται στην Ν. Ιωνία (60,9%) και οι υπόλοιπες στο Βόλο (27,5%), χωρίς να αποκλείονται περιπτώσεις συνδυασμού των δύο περιοχών, ανάλογα με τις υπηρεσίες που παρέχει η κάθε τράπεζα (ύπαρξη εξειδικευμένων τραπεζών), την διαθεσιμότητα υποκαταστημάτων, την ύπαρξη και άλλων κεντρικών λειτουργιών υψηλού επιπέδου ή τέλος με τις μετακινήσεις κατοικία - εργασία των ατόμων.

Περισσότεροι Rom δήλωσαν ότι δεν εξυπηρετούνται από τράπεζες (44,4%), όμως αρκετοί είναι αυτοί που έχουν τραπεζικές συναλλαγές. Φαίνεται λοιπόν ότι ανάλογα με τις ανάγκες τους, αποδέχονται κάποιες πτυχές του κυρίαρχου μοντέλου οργάνωσης της ζωής. Οι περιοχές εξυπηρέτησης είναι και σ' αυτούς η Ν. Ιωνία και ο Βόλος με παρόμοια κατανομή του πλήθους των εξυπηρετούμενων ατόμων (40,4% και 13,1% αντίστοιχα). Αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχουν άτομα που έχουν τραπεζικές συναλλαγές εκτός Μαγνησίας, απ' όπου φαίνεται η κινητικότητα κυρίως για επαγγελματικούς λόγους της συγκεκριμένης ομάδας.

Στην περίπτωση της διασκέδασης παρατηρείται μια διάχυση των επιλογών στο σύνολο του Π.Σ.Β., με σημαντικές όμως διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο ομάδων. Ελάχιστοι Μπαλαμοί (11,3%) δήλωσαν ότι δεν απολαμβάνουν κάποιες σχετικές υπηρεσίες, αλλά εξίσου λίγοι είναι και αυτοί που επιλέγουν το Αλιβέρι ως τόπο διασκέδασης. Οι υπόλοιποι κατανέμουν τις επιλογές του ανάμεσα στην υπόλοιπη Ν. Ιωνία και το Βόλο (31% και 46,5%), εξυπηρετούμενοι από το ευρύ φάσμα τρόπων διασκέδασης που παρέχει το Π.Σ.Β., αλλά και νιώθοντας πλήρως ενσωματωμένοι στη περιοχή.

Αξιοσημείωτο είναι ότι το 43,1% του πληθυσμού των Rom δηλώνει ότι δεν καταναλώνει σχετικές υπηρεσίες. Όμως αυτό είναι εντελώς πλασματικό, αφού ο ίδιος ο τρόπος ζωής τους εμπεριέχει την διασκέδαση που λαμβάνει χώρα στα πλαίσια της γειτονιάς ή ακόμα και του καταλύματος τους, χωρίς να έχει κάποιες τυποποιημένες μορφές. Οι υπόλοιποι (66,9%) διαφοροποιούν τις επιλογές τους σε σχέση με τους Μπαλαμούς. Το ίδιο το Αλιβέρι επιλέγεται ως ο συνηθέστερος χώρος διασκέδασης (33,3%), ενώ οι υπόλοιπες περιοχές ακολουθούν με χαμηλότερα ποσοστά. Αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχουν άτομα που επιλέγουν χώρους διασκέδασης από το υπόλοιπο της Μαγνησίας και ακόμα εκτός του Νομού, απ' όπου φαίνεται η υψηλή κινητικότητα της συγκεκριμένης ομάδας.

Τέλος όσον αφορά την άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων οι επιλογές διαχέονται σε όλες τις εξεταζόμενες περιοχές. Οι περισσότεροι Μπαλαμοί ψηφίζουν στην Ν. Ιωνία (59,6%), όμως σημαντικά ποσοστά δηλώνουν περιοχές του υπολοίπου της Μαγνησίας και εκτός Νομού (13,5% και 15,4% αντίστοιχα), όπου επαληθεύεται το φαινόμενο της Ελληνικής κοινωνίας, με πολλά νοικοκυριά να είναι εγγεγραμμένα

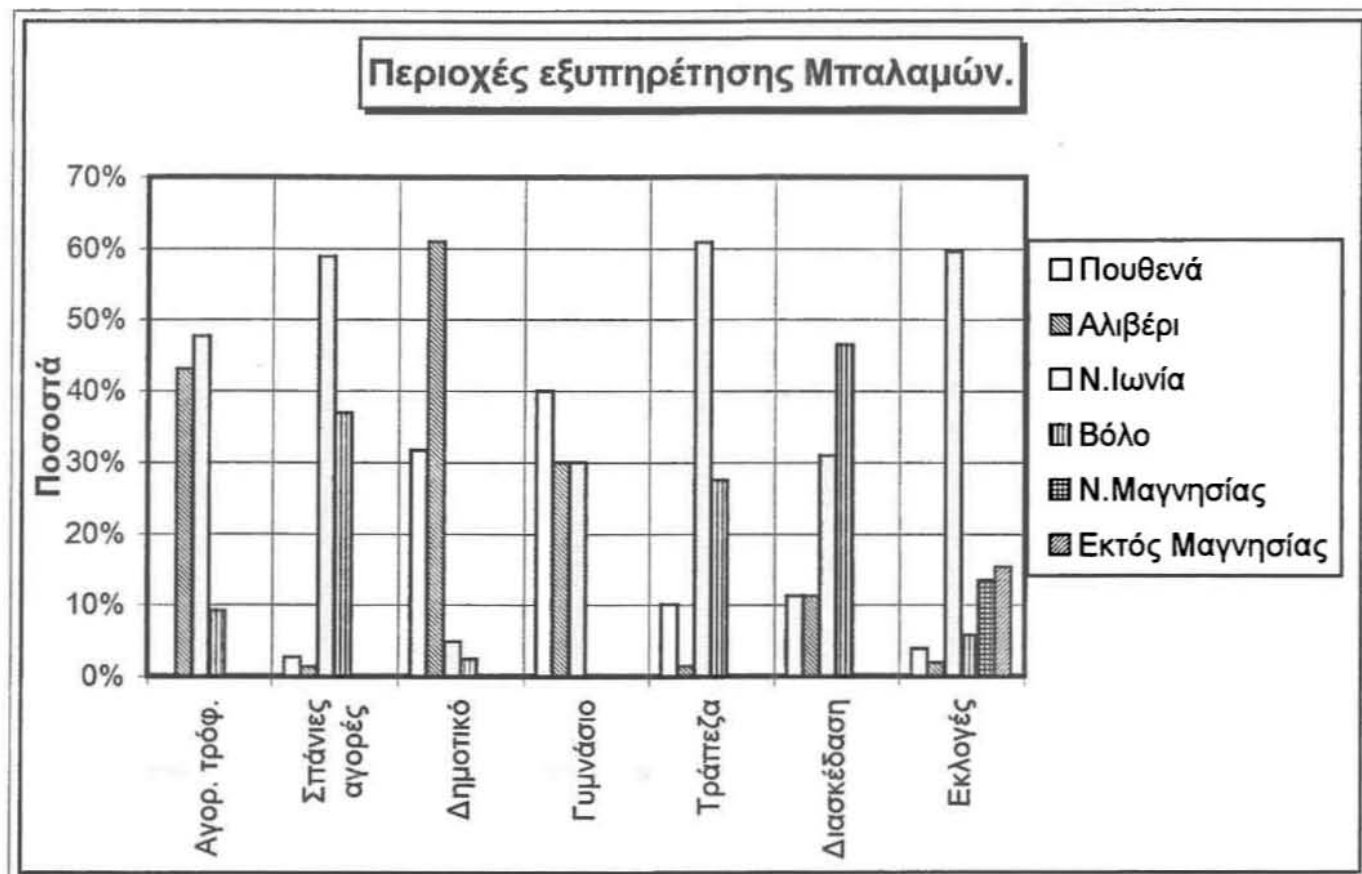
στους τόπους καταγωγής, συνήθως των αρχηγών τους. Από την άλλη μεριά οι Rom δείχνουν μια συγκέντρωση των εκλογικών τους δικαιωμάτων στον δήμο Ν. Ιωνίας (81,6%), που φαίνεται ότι οι περισσότεροι ως νέοι οικιστές στην περιοχή εγγράφηκαν στις καταστάσεις του Δήμου. Και εδώ υπάρχουν άτομα που ψηφίζουν στις υπόλοιπες περιοχές αλλά είναι σχετικά λιγότερα και μόνο ο Βόλος ξεχωρίζει (9,6%).

Πίνακας 19

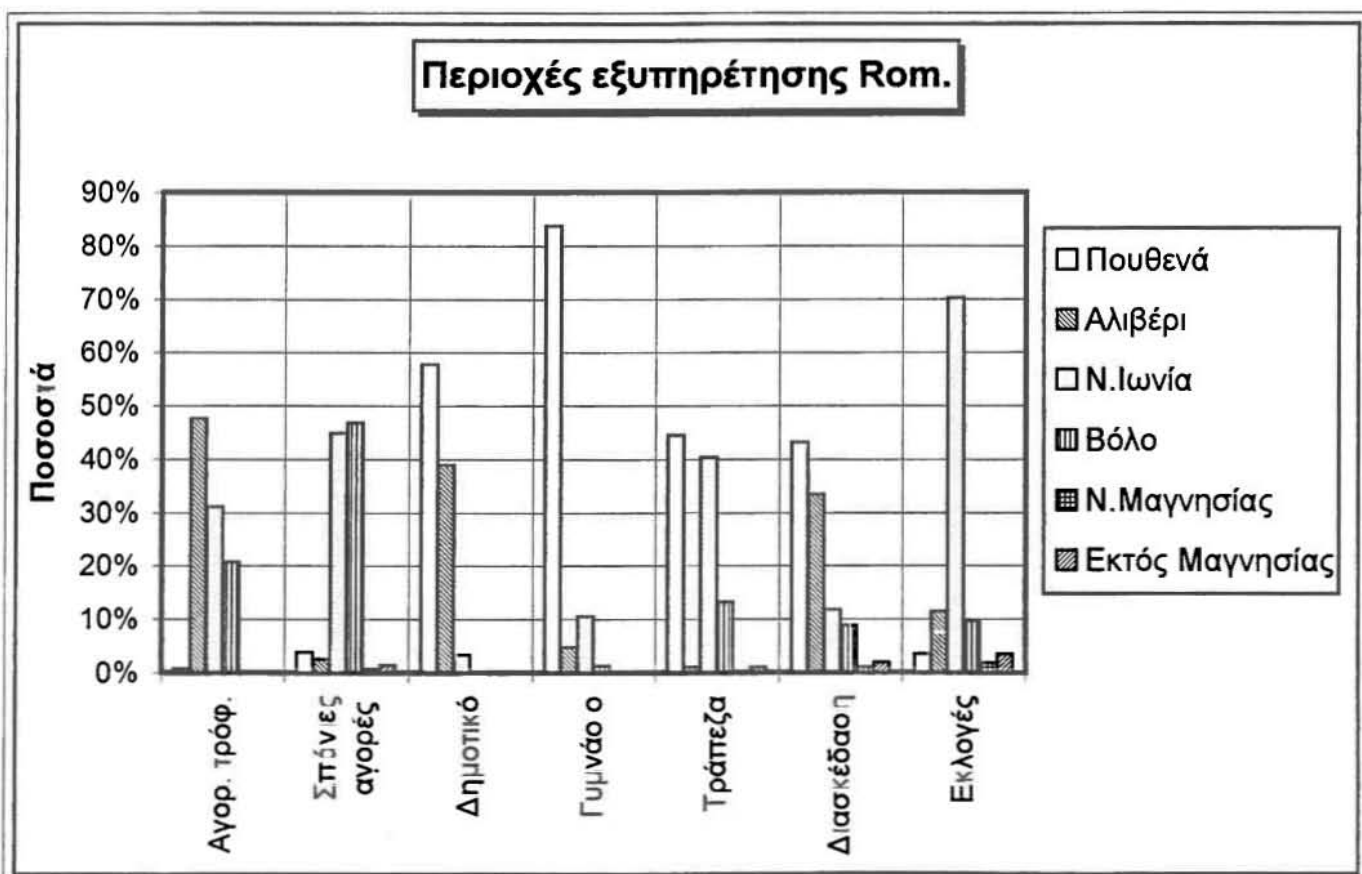
Περιοχές εξυπηρέτησης κατοίκων Αλιβερίου.

Περιοχές εξυπηρέτησης							
Σύνολο	Πουθενά	Αλιβέρι	Υπόλοιπο Ν. Ιωνίας	Βόλος	Υπόλοιπο Ν.Μαγνησ.	Εκτός Μαγνησ.	Πολλαπλές απαντήσεις
Αγορά τροφίμ.	0,5%	46,2%	36,2%	17,1%	0,0%	0,0%	129,6%
Σπάνιες αγορές	3,5%	2,2%	49,3%	43,7%	0,4%	0,9%	141,4%
Δημοτικό	49,6%	45,8%	3,8%	0,8%	0,0%	0,0%	80,9%
Γυμνάσιο	69,8%	12,7%	16,7%	0,8%	0,0%	0,0%	77,8%
Τράπεζα	30,4%	1,2%	48,8%	19,0%	0,0%	0,6%	103,7%
Διασκέδαση	30,1%	24,3%	19,7%	24,3%	0,6%	1,2%	106,8%
Εκλογές	3,6%	8,4%	66,9%	8,4%	5,4%	7,2%	102,5%
Μπαλαμοί							
Μπαλαμοί	Πουθενά	Αλιβέρι	Υπόλοιπο Ν. Ιωνίας	Βόλος	Υπόλοιπο Ν.Μαγνησ.	Εκτός Μαγνησ.	Πολλαπλές απαντήσεις
Αγορά τροφίμ.	0,0%	43,1%	47,7%	9,2%	0,0%	0,0%	116,1%
Σπάνιες αγορές	2,7%	1,4%	58,9%	37,0%	0,0%	0,0%	130,4%
Δημοτικό	31,7%	61,0%	4,9%	2,4%	0,0%	0,0%	73,2%
Γυμνάσιο	40,0%	30,0%	30,0%	0,0%	0,0%	0,0%	71,4%
Τράπεζα	10,1%	1,4%	60,9%	27,5%	0,0%	0,0%	123,2%
Διασκέδαση	11,3%	11,3%	31,0%	46,5%	0,0%	0,0%	126,8%
Εκλογές	3,8%	1,9%	59,6%	5,8%	13,5%	15,4%	92,9%
Rom							
Rom	Πουθενά	Αλιβέρι	Υπόλοιπο Ν. Ιωνίας	Βόλος	Υπόλοιπο Ν.Μαγνησ.	Εκτός Μαγνησ.	Πολλαπλές απαντήσεις
Αγορά τροφίμ.	0,7%	47,6%	31,0%	20,7%	0,0%	0,0%	135,5%
Σπάνιες αγορές	3,8%	2,6%	44,9%	46,8%	0,6%	1,3%	145,8%
Δημοτικό	57,8%	38,9%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	84,1%
Γυμνάσιο	83,7%	4,7%	10,5%	1,2%	0,0%	0,0%	80,4%
Τράπεζα	44,4%	1,0%	40,4%	13,1%	0,0%	1,0%	92,5%
Διασκέδαση	43,1%	33,3%	11,8%	8,8%	1,0%	2,0%	95,3%
Εκλογές	3,5%	11,4%	70,2%	9,6%	1,8%	3,5%	106,5%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Διάγραμμα 14

Διάγραμμα 15

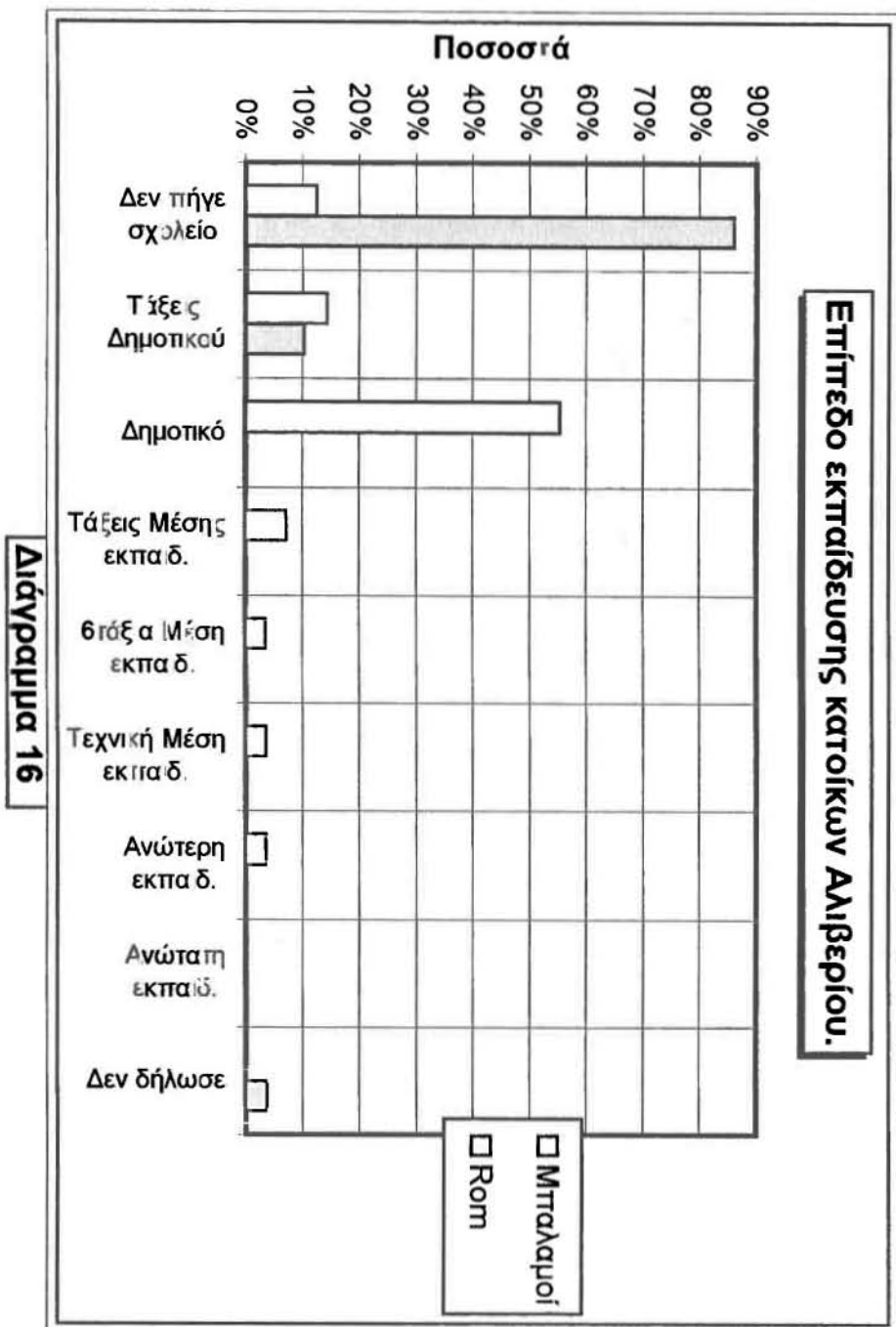
Ε.2.8. Εκπαίδευση.

Το επίπεδο μόρφωσης των κατοίκων του Αλιβερίου παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ των αρχηγών των νοικοκυριών των δύο πληθυσμιακών ομάδων που κατοικούν στην περιοχή. Οι Μπαλαμοί έχουν αισθητά υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από τους Rom (Πίνακας 20), (Διάγραμμα 16).

Συγκεκριμένα, περισσότεροι από τους μισούς Μπαλαμούς (55,4%) έχουν παρακολουθήσει το σύνολο των τάξεων του δημοτικού, ενώ το 14,3% μονάχα μερικές τάξεις αυτού. Αυτοί που δεν έχουν αποκτήσει σχολική μόρφωση είναι 12,5% και ακολουθούν με μικρότερη συμμετοχή όσοι έχουν παρακολουθήσει ανώτερες βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης. Διακρίνουμε ένα σχετικά χαμηλό επίπεδο μόρφωσης των Μπαλαμών του Αλιβερίου, που ακολουθεί το ευρύτερο εκπαιδευτικό επίπεδο του Δήμου Ν. Ιωνίας το οποίο είναι χαμηλότερο από αυτό του Δήμου Βόλου, χαμηλότερο από αυτό του συνόλου της χώρας και βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με αυτό των ημιαστικών περιοχών του Νομού Μαγνησίας (Β' φάση Μελέτης Αναβάθμισης της περιοχής Αλιβερίου, Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας).

Όσον αφορά τους Rom η κατάσταση είναι απογοητευτική. Σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού τους (86%) δεν έχει πάει σχολείο, ενώ μόλις το 10,3% παρακολούθησε μερικές τάξεις του δημοτικού. Το 3,7% των ερωτηθέντων δεν απάντησε στην συγκεκριμένη ερώτηση.

Πίνακας 20**Επίπεδο εκπαίδευσης ερωτώμενου.**

Επίπεδο εκπαίδευσης ερωτώμενου						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Δεν πήγε σχολείο	99	60,7%	7	12,5%	92	86,0%
Τάξεις Δημοτικού	19	11,7%	8	14,3%	11	10,3%
Δημοτικό	31	19,0%	31	55,4%	0	0,0%
Τάξεις Μέσης εκπαίδ.	4	2,5%	4	7,1%	0	0,0%
6τάξια Μέση εκπαίδ.	2	1,2%	2	3,6%	0	0,0%
Τεχνική Μέση εκπαίδ.	2	1,2%	2	3,6%	0	0,0%
Ανώτερη εκπαίδευση	2	1,2%	2	3,6%	0	0,0%
Ανώτατη εκπαίδευση	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Δεν δήλωσε	4	2,5%	0	0,0%	4	3,7%
Σύνολο	163	100,0%	56	100,0%	107	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Η παραπάνω μορφωτική κατάσταση των αρχηγών (γονέων) των νοικοκυριών του Αλιβερίου, τείνει να συνεχιστεί και στο μέλλον, αφού μεγάλο ποσοστό παιδιών σχολικής ηλικίας δεν πηγαίνει σχολείο. Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας 5-18 ετών που πάνε σχολείο είναι μόλις 23,5%, και τα περισσότερα από αυτά τα παιδιά είναι Μπαλαμοί. Βλέπουμε λοιπόν τους Rom να συμβάλουν στην διατήρηση του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και για τα παιδιά τους (Πίνακας 21).

Πίνακας 21**Μέλη νοικοκυριών ηλικίας 5-18 ετών που πάνε σχολείο.**

Μέλη νοικοκυριών ηλικίας 5-18 ετών που πάνε σχολείο			
	Σύνολο	(%) Ποσοστό στο σύνολο πληθυσμού	(%) Ποσοστό στο σύνολο 5-18 ετών
Μέλη νοικοκυριών ηλικίας 5-18 ετών	370	34,4%	100,0%
Μέλη νοικοκυριών ηλικίας 5-18 ετών που πάνε σχολείο	87	8,1%	23,5%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Το υψηλότερο αυτό ποσοστό αναλφαριθμητισμού των Rom της περιοχής του Αλιβερίου συμβαδίζει με τα αντίστοιχα υψηλά ποσοστά αναλφαριθμητισμού που διακρίνουν τους Rom ως πληθυσμιακή ομάδα. Η «αποχή» τους αυτή από την εκπαίδευση είναι σε ένα βαθμό ηθελημένη, σε ένα άλλο βαθμό αποτέλεσμα του δεδομένου τρόπου ζωής τους, αλλά είναι και συνέπεια του δεδομένου εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδας.

Η κοινωνία των Rom δεν θεωρεί την εκπαίδευση απαραίτητο στοιχείο, η γραφή και η ανάγνωση θεωρούνται λίγο πολύ άχρηστα, για την καθημερινή τους ζωή. Βέβαια αυτές οι απόψεις τείνουν να αναθεωρηθούν, κυρίως από τους Rom που έχουν πάψει την νομαδική ζωή και έχουν εγκατασταθεί μόνιμα. Από γενιά σε γενιά αυξάνεται το ποσοστό παρακολούθησης των σχολικών προγραμμάτων, αφού αρχίζουν να εκτιμούν κάπως, τον παράγοντα εκπαίδευση στη ζωή τους. Μάλιστα στις μέρες μας εκτιμούν πολύ τους «δικούς τους» που μπορούν να διαβάζουν και να γράφουν, ακόμα κι αν έχουν παρακολουθήσει μόνο λίγες τάξεις του δημοτικού.

Ο μέχρι πρότινος στους περισσότερους, κυρίαρχος τρόπος ζωής (νομαδική ζωή, με συχνές και μακροχρόνιες μετακινήσεις), δεν επέτρεπε στα παιδιά τους να προσαρμοστούν στο σχολικό πρόγραμμα. Εκτός του νομαδικού τρόπου ζωής, η συμμετοχή των παιδιών από μικρή ηλικία στην οικονομική ζωή της οικογένειας, είναι ένας άλλος παράγοντας που δεν τους επιτρέπει τη συστηματική παρακολούθηση των μαθημάτων, έτσι παρουσιάζονται συχνές διαρροές. Ακόμα παρατηρείται αρνητική αντιμετώπιση, προκατάληψη και καχυποψία από τα παιδιά των Μπαλαμών, από τους γονείς τους, αλλά πολύ συχνά και από τους ίδιους τους δασκάλους. Τέλος παρατηρούνται ελλείψεις στην ένδυση, τα υλικά μέσα και τα εφόδια που απαιτούνται για το σχολείο.

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας καθώς και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί έχουν πλήρη άγνοια των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των Rom, οπότε αδυνατούν να τους παρέχουν ουσιαστική και χρήσιμη γι' αυτούς γνώση. Ακόμα δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη ο τρόπος ζωής κυρίως αυτών που μετακινούνται, ώστε να υπάρξει προσαρμογή του προγράμματος εκπαίδευσης. Όλα αυτά οδηγούν σε δυσκολία προσαρμογής, παρακολούθησης και αφομοίωσης των μαθημάτων, οπότε αναπόφευκτα επέρχεται διακοπή της, ή παρακολούθηση χωρίς μάθηση, ενώ η

συμμετοχή στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι μηδαμινή. Πρόβλημα επίσης δημιουργείται και από το φαινόμενο του αναλφαριθμητισμού των γονέων, που αδυνατούν να βοηθήσουν ή να επιβλέψουν την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους.

E.2.9. Περίθαλψη - Ασφάλιση.

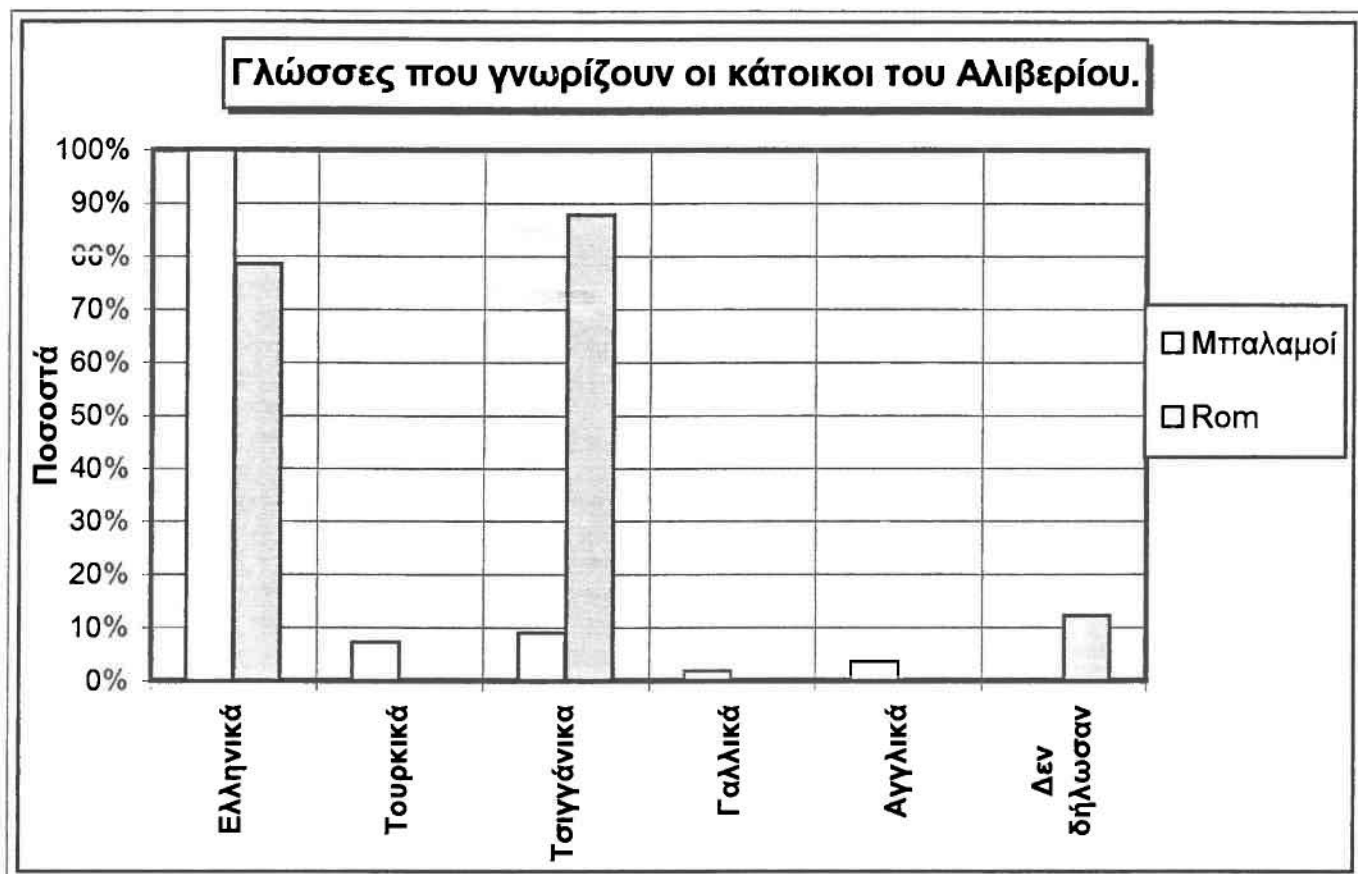
Οι κάτοικοι του Αλιβερίου, θεωρητικά έχουν πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές, όπως όλοι οι Έλληνες πολίτες. Ειδικότερα οι παροχές που δικαιούνται οι Rom είναι επιδόματα, κυρίως πολυτέκνων, χαρτιά απορίας για την ιατρική και νοσοκομειακή τους περίθαλψη, κοινωνική ασφάλιση και συντάξεις. Οι περισσότεροι όμως είναι ανασφάλιστοι, είτε γιατί αυτοαπασχολούνται, είτε γιατί αλλάζουν συχνά είδος εργασίας και εργοδότες. Στον τομέα της υγείας εξυπηρετούνται από γιατρούς, ιδιωτικούς κατά κύριο λόγο αλλά και του δημοσίου. Ένας μικρός αριθμός καταφεύγει ακόμα σε παραδοσιακές πρακτικές (βότανα, εντριβές, κ.α.), για να αντιμετωπίσει διάφορες ασθένειες.

E.2.10. Θρήσκευμα - Γλώσσα.

Το σύνολο των κατοίκων του Αλιβερίου (Μπαλαμοί και Rom) δήλωσαν Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

Οι γλώσσες που δήλωσαν ότι μιλούν οι ερωτώμενοι είναι κυρίως Ελληνικά και Τσιγγάνικα (Ρομανί) (Πίνακας 22). Οι Μπαλαμοί στο σύνολο τους γνωρίζουν Ελληνικά, λίγοι Ρομανί και Τούρκικα (9,1% και 7,3% αντίστοιχα) και ελάχιστοι ξέρουν Αγγλικά και Γαλλικά. Οι Rom γνωρίζουν αποκλειστικά μόνο δύο γλώσσες, Ελληνικά (78,5%) και Ρομανί (87,9%), ενώ αυτοί που δεν δήλωσαν είναι 12,1% (Διάγραμμα 17).

Φαίνεται περίεργο το ότι δεν μιλούν όλοι οι Rom την μητρική τους γλώσσα, αλλά αν προσθέσουμε τα 94 άτομα που την μιλούν με τα 13 που δεν δήλωσαν φτάνουμε το σύνολο του πληθυσμού τους, τα 107 νοικοκυριά. Υποθέτουμε ότι αυτοί που δεν δήλωσαν γλώσσα μιλούν Ρομανί, γιατί πολλές φορές οι Rom όταν έρχονται σε επαφή

Διάγραμμα 17

με Μπαλαμούς, (συνεντευκτές) δεν αποκαλύπτουν την πραγματικότητα. Έτσι στην συγκεκριμένη περίπτωση ήθελαν να δείξουν την πλήρη ενσωμάτωση τους και την αποστροφή τους στον μέχρι τότε τρόπο ζωής τους αλλά και σ' αυτούς που τον διατηρούν (πλανόδιοι Rom).

Πίνακας 22

Γλώσσες που γνωρίζει ο ερωτώμενος.

Γλώσσες που γνωρίζει ο ερωτώμενος						
Γλώσσες	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Ελληνικά	139	85,8%	55	100,0%	84	78,5%
Τουρκικά	4	2,5%	4	7,3%	0	0,0%
Τσιγγάνικα	99	61,1%	5	9,1%	94	87,9%
Γαλλικά	1	0,6%	1	1,8%	0	0,0%
Αγγλικά	2	1,2%	2	3,6%	0	0,0%
Δεν δήλωσαν	13	8,0%	0	0,0%	13	12,1%
Σύνολο	162		55		107	

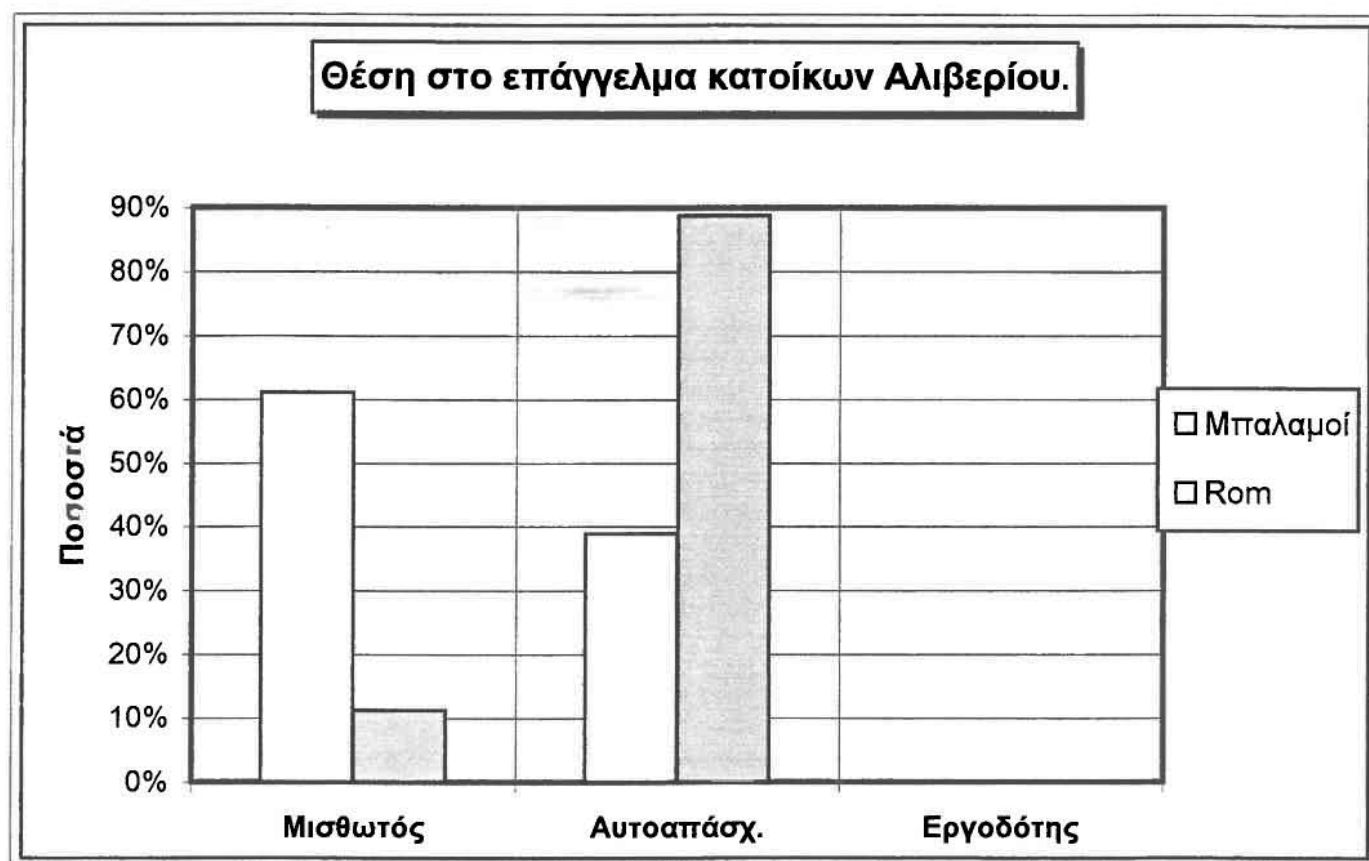
Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ε.3. Οικονομικά χαρακτηριστικά - Απασχόληση.

Η απασχόληση των κατοίκων της περιοχής έχει πολλές ιδιαιτερότητες ανάλογα την κοινωνική ομάδα που ανήκει ο κάθε εργαζόμενος. Οι Μπαλαμοί ακολουθούν τα επαγγελματικά πρότυπα της Ελληνικής κοινωνίας, ενώ οι Rom έχουν τα δικά τους, με έντονες διαφοροποιήσεις από αυτά των Μπαλαμών.

Η θέση στο επάγγελμα των κατοίκων του Αλιβερίου διαφοροποιείται ανάλογα την πληθυσμιακή ομάδα στην οποία ανήκουν οι εργαζόμενοι (Πίνακας 23), (Διάγραμμα 18). Οι περισσότεροι Μπαλαμοί της περιοχής είναι μισθωτοί (61,1%) και οι υπόλοιποι είναι αυτοαπασχολούμενοι, αφού δεν υπάρχει κανένας εργοδότης. Αντίθετα στους Rom είναι πάρα πολύ έντονη η αυτοαπασχόληση που καταλαμβάνει σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού τους (88,8%), ενώ ούτε εδώ υπάρχει κάποιος εργοδότης και έτσι οι υπόλοιποι είναι μισθωτοί. Η αυτοαπασχόληση των Rom εντοπίζεται στον κλάδο του εμπορίου, ενώ η μισθωτή εργασία στην γεωργία (θα εξεταστεί στην συνέχεια). Φαίνεται λοιπόν η κυριαρχία της αυτοαπασχόλησης στην

Διάγραμμα 18

εργασία των Rom, που μαζί με την έντονη κινητικότητα είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς τους.

Πίνακας 23

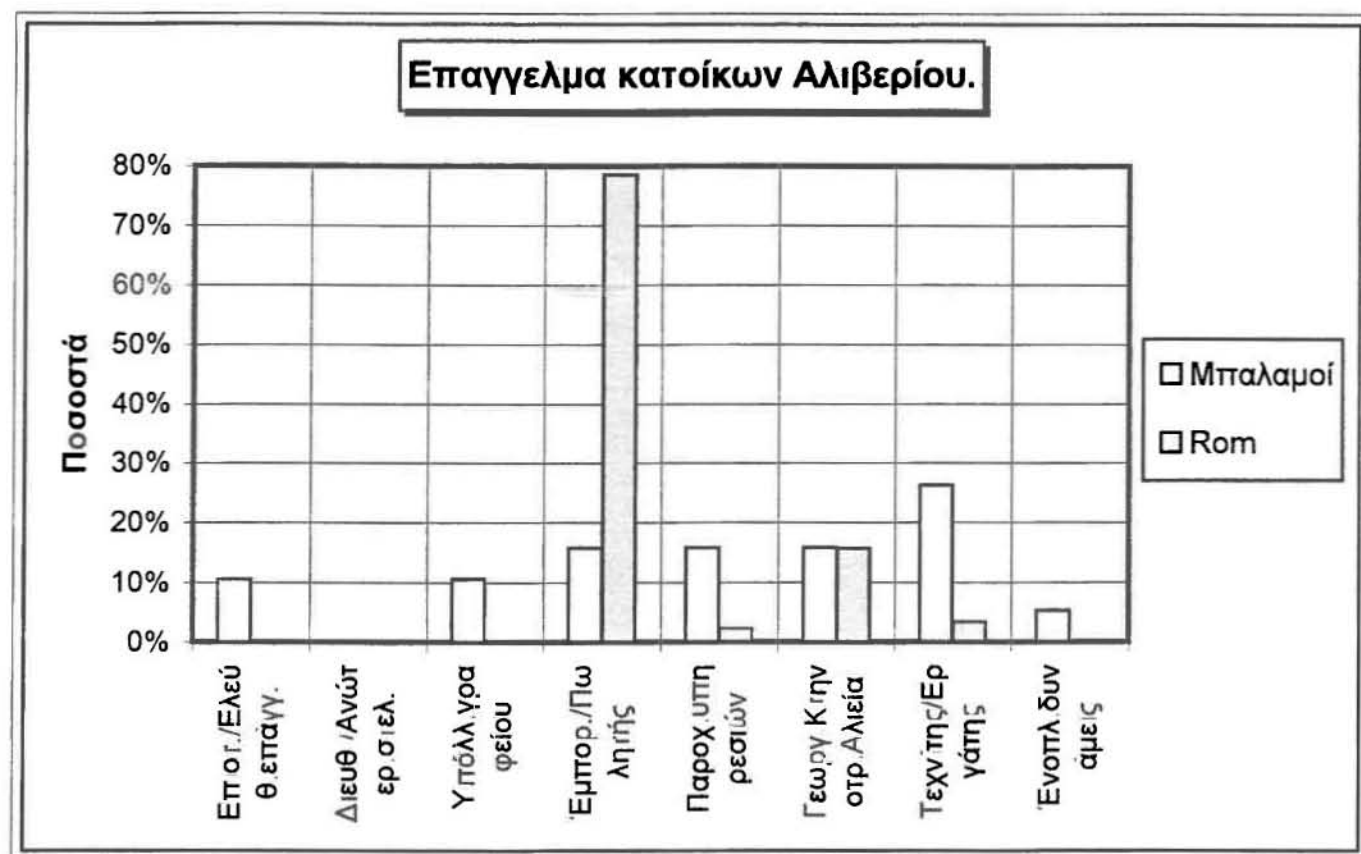
Θέση στο επάγγελμα του ερωτώμενου.

Θέση στο επάγγελμα						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Μισθωτός	21	19,6%	11	61,1%	10	11,2%
Αυτοαπάσχ.	86	80,4%	7	38,9%	79	88,8%
Εργοδότης	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Σύνολο	107	100,0%	18	100,0%	89	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Διαφοροποίηση παρατηρείται και στα επαγγέλματα των κατοίκων της περιοχής (Πίνακας 24), (Διάγραμμα 19). Οι Μπαλαμοί σχεδόν ισοκατανέμονται στις περισσότερες επαγγελματικές κατηγορίες, με τους τεχνίτες να ξεχωρίζουν κάπως (26,3%) και να ακολουθούν οι έμποροι-πωλητές, οι εργαζόμενοι στην παροχή υπηρεσιών και στον πρωτογενή τομέα με ποσοστό 15,8% η κάθε κατηγορία. Τέλος υπάρχουν από 2 άτομα που έχουν επιστημονικό ή ελεύθερο επάγγελμα (ποσοστό 10,5%) και 1 άτομο που είναι στις ένοπλες δυνάμεις.

Στους Rom παρατηρείται μία καθολική υπεροχή των εμπόρων και πωλητών με ποσοστό 78,7%, ενώ αμέσως επόμενη κατηγορία είναι οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα, κυρίως όμως στη γεωργία, με ποσοστό 15,7%. Επαληθεύεται η παραπάνω αναφορά για το που εντάσσονται οι αυτοαπασχολούμενοι και μισθωτοί Rom. Τα είδη που εμπορεύονται συνήθως είναι: χαλιά, είδη προικός, δερμάτινα, κουβέρτες, κάποιες ηλεκτρικές συσκευές, πλαστικά έπιπλα, φρούτα - λαχανικά, κ.α., που τα πωλούν, είτε στις λαϊκές αγορές, είτε είναι πλανόδιοι πωλητές γυρνώντας τις διάφορες περιοχές με τα αυτοκίνητά τους. Αυτοί που απασχολούνται στην γεωργία είναι συνήθως εποχιακοί εργάτες στην συγκομιδή των διάφορων προϊόντων (φρούτα, λαχανικά, βαμβάκι, ελιές, κ.α.) και ο χώρος μέσα στον οποίο κινούνται είναι, όπως δήλωσαν οι ίδιοι, περίπου τα όρια του Νομού Μαγνησίας.

Διάγραμμα 19

Πίνακας 24

Επάγγελμα ερωτώμενου.

Επάγγελμα						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Επιστ./Ελεύθ.επάγγ.	2	1,9%	2	10,5%	0	0,0%
Διευθ./Ανώτερ.στελ.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Υπάλλ.γραφείου	2	1,9%	2	10,5%	0	0,0%
Έμπορ./Πωλητής	73	67,6%	3	15,8%	70	78,7%
Παροχ.υπηρεσιών	5	4,6%	3	15,8%	2	2,2%
Γεωργ.Κτηνοτρ.Αλιεία	17	15,7%	3	15,8%	14	15,7%
Τεχνίτης/Εργάτης	8	7,4%	5	26,3%	3	3,4%
Ένοπλ.δυνάμεις	1	0,9%	1	5,3%	0	0,0%
Σύνολο	108	100,0%	19	100,0%	89	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Ο χαρακτήρας των επαγγελματιών των κατοίκων της περιοχής αντανακλά τα κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά των δύο ομάδων που εμφανίζονται στον συγκεκριμένο χώρο. Οι περισσότεροι Μπαλαμοί (89,5%) απασχολούνται σε επάγγελμα σταθερού χώρου, ενώ οι περισσότεροι Rom (88,8%) έχουν πλανόδιο επάγγελμα (Πίνακας 25), (Διάγραμμα 20).

Πίνακας 25

Χαρακτήρας επαγγέλματος.

Χαρακτήρας επαγγέλματος						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Πλανόδιο	81	75,0%	2	10,5%	79	88,8%
Σταθερό	27	25,0%	17	89,5%	10	11,2%
Σύνολο	108	100,0%	19	100,0%	89	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Εκτός από το κύριο επάγγελμα που ασκούν οι κάτοικοι της περιοχής εξετάζεται και η τυχόν ύπαρξη δεύτερης απασχόλησης τους. Σχεδόν στο σύνολο τους οι Μπαλαμοί (89,5%) και περίπου τα 3/4 των Rom ασκούν μόνο ένα επάγγελμα.

Σημαντικό είναι ότι το 1/4 των Rom ασκεί και δεύτερο επάγγελμα για να εξασφαλίσει τα προς το ζην (Πίνακας 26), (Διάγραμμα 21).

Πίνακας 26

Υπαρξη δεύτερης απασχόλησης.

Υπαρξη δεύτερης απασχόλησης						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Δευτ. απάσχ.	25	23,1%	2	10,5%	23	25,8%
Όχι	83	76,9%	17	89,5%	66	74,2%
Σύνολο	108	100,0%	19	100,0%	89	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Μόνο ο ένας από τους δύο Μπαλαμούς που ασκούν δεύτερο επάγγελμα δήλωσε ακριβώς το είδος του, που είναι γεωργική απασχόληση. Οι 23 Rom που έχουν δεύτερο επάγγελμα απασχολούνται κατά το πλείστο με την γεωργία (69,6%), το 13% είναι έμποροι ή πωλητές και μόνο το 4,3% τεχνίτες ή εργάτες (εκτός γεωργίας). Σημαντικό είναι ότι το 13% δήλωσε άλλο είδος δεύτερης απασχόλησης, που μάλλον είναι η επαιτεία, η χειρομαντεία, και άλλες παρόμοιες ασχολίες των Rom (Πίνακας 27), (Διάγραμμα 22).

Πίνακας 27

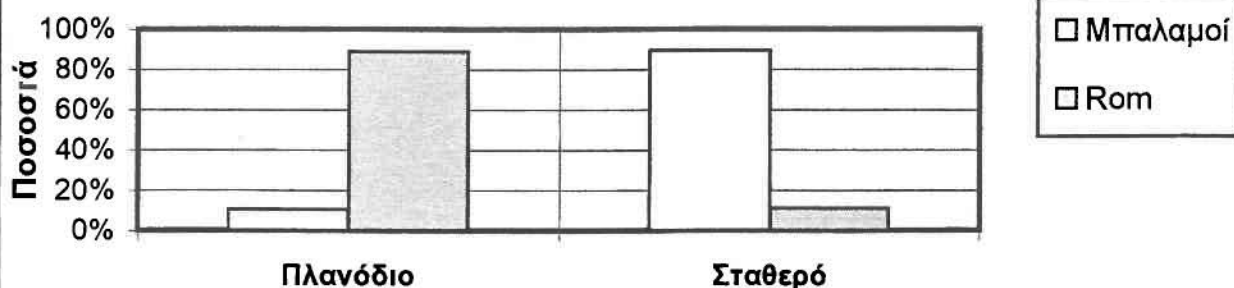
Είδος δεύτερης απασχόλησης.

Είδος δεύτερης απασχόλησης						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Έμπορ./Πωλητής	3	12,5%	0	0,0%	3	13,0%
Γεωργία	17	70,8%	1	100,0%	16	69,6%
Τεχνίτ./Εργάτ.	1	4,2%	0	0,0%	1	4,3%
Άλλο	3	12,5%	0	0,0%	3	13,0%
Σύνολο	24	100,0%	1	100,0%	23	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

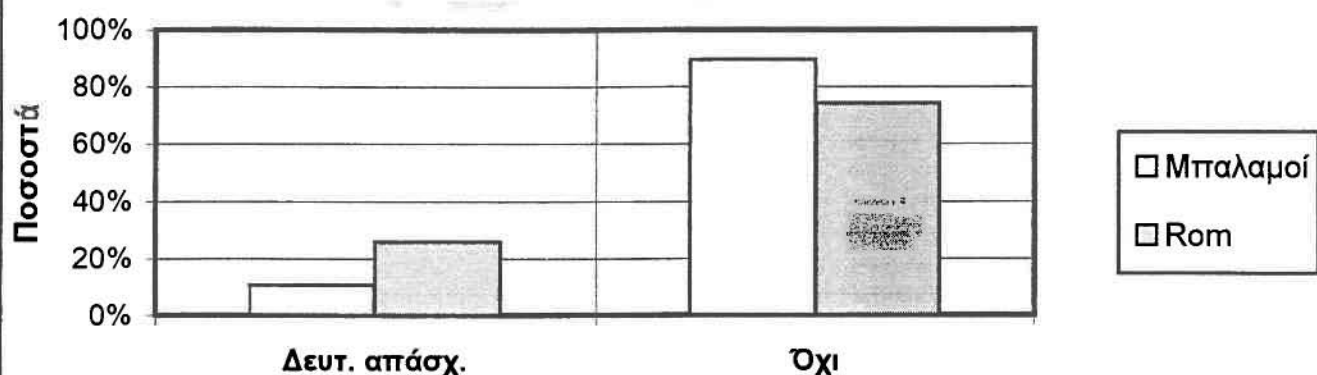
Παραδοσιακά οι Rom ασκούσαν κάποια επαγγέλματα που σχετίζονταν με τις συχνές μετακινήσεις τους. Μερικά από αυτά τα χαρακτηριστικά πλανόδια επαγγέλματα, εξετάζεται στη συνέχεια, αν τα γνωρίζουν οι Rom του Αλιβερίου χωρίς

Χαρακτήρας επαγγέλματος κατοίκων Αλιβερίου.

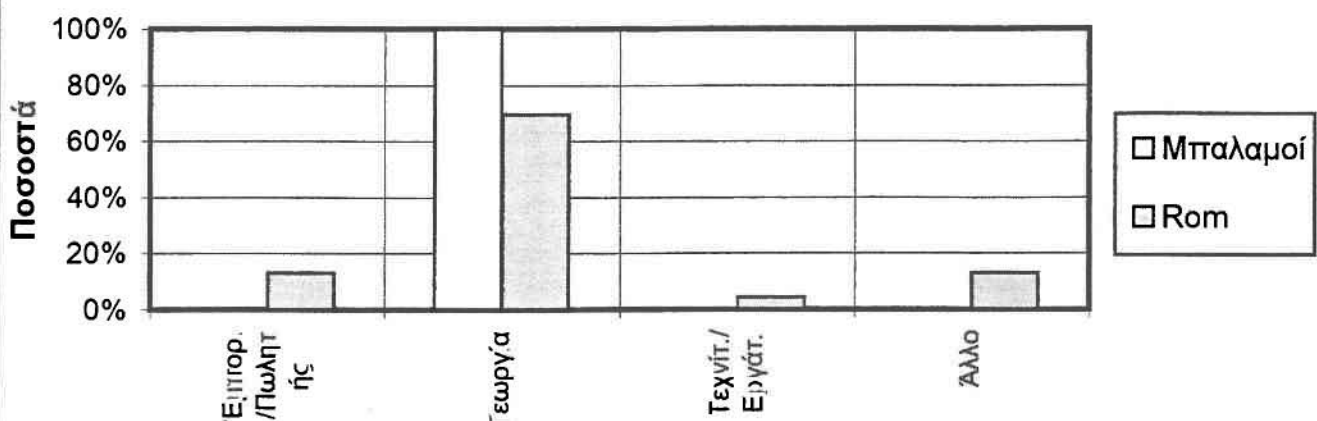
Διάγραμμα 20

Δεύτερη απασχόληση των κατοίκων του Αλιβερίου.

Διάγραμμα 21

Είδος δεύτερης απασχόλησης κατοίκων Αλιβερίου.

Διάγραμμα 22

όμως να τα ασκούν, κυρίως λόγω της μη ικανοποιητικής αποδοτικότητας τους προς τον ασκούντα (Πίνακας 28). Περισσότεροι από τους μισούς (52%) γνωρίζουν καλαθοπλεκτική, ενώ υπάρχουν άτομα που έχουν γνώσεις παπλωματοποιίας (4%), καρεκλοποιίας (4%), μουσικής (8%), κατασκευής κόσκινων (4%), μαναβικής (4%), μοδιστρικής (4%), επεξεργασίας μετάλλων (σιδεράδες, 4%), ενώ τέλος υπάρχουν άτομα που στο παρελθόν ήταν αγρότες (12%).

Πίνακας 28

Τυχόν άλλα επαγγέλματα που γνωρίζουν οι Rom.

Επαγγέλματα που γνωρίζει αλλά δεν ασκεί σήμερα (Οι απαντήσεις αφορούν μόνο τους Rom)		
	Άτομα	Ποσοστό
Αγρότης	3	12,0%
Παπλωματοποιός	1	4,0%
Καλαθοπλεκτική	13	52,0%
Καρεκλοποιία	1	4,0%
Μουσική	2	8,0%
Κατασκευή κόσκινων	1	4,0%
Μαναβική	1	4,0%
Μοδιστρική	1	4,0%
Σιδεράς	2	8,0%
Σύνολο	25	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Συμπερασματικά παρατηρούμε ότι μόνο η εργασία στην γεωργία (εποχιακή συγκομιδή προϊόντων) και το γυρολογικό εμπόριο μπορούν να τους αποφέρουν τα προς το ζην, αφού η σύγχρονη οργάνωση της παραγωγής και του εμπορίου έχουν εξαλείψει τα μέχρι τώρα χαρακτηριστικά επαγγέλματα των Rom. Στα νέα εργασιακά δεδομένα της εποχής, σε ελάχιστο βαθμό μπορούν να συναγωνισθούν τον υπόλοιπο πληθυσμό σε προσόντα. Σημαντικότερο ρόλο θα πρέπει να παίξει η εκπαίδευση και κυρίως στα παιδιά της σχολικής ηλικίας. Αυτό αρχίζουν να το κατανοούν και οι ίδιοι, αφού δύσκολα θα καταφέρουν να επιβιώσουν και στο μέλλον με τον ίδιο τρόπο που το κατόρθωναν μέχρι σήμερα.

Ε.4. Συμπεράσματα.

Από την παρουσίαση των παραπάνω στοιχείων, θα μπορούσαν να προκύψουν κάποιες παρατηρήσεις, οι οποίες θα αποδώσουν συνοπτικά την φυσιογνωμία των κατοίκων και της περιοχής μελέτης.

Οι Rom εντοπίζονται για πρώτη φορά στην περιοχή μελέτης στα τέλη της δεκαετίας του '50, ενώ εντονότερη γίνεται η παρουσία τους τις επόμενες δεκαετίες, γεγονός που λειτουργεί ως αποτρεπτικός παράγοντας για την περαιτέρω εγκατάσταση Μπαλαμών σ' αυτήν. Η αντίδραση αυτή αιτιολογείται από την αρνητική προδιάθεση των Μπαλαμών για τους Rom. Οι Rom του Αλιβερίου κατάγονται από πρόσφυγες της Μικράς Ασίας που ήρθαν στην Ελλάδα με την Μικρασιατική καταστροφή και είναι όλοι τους Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

Οι κοινωνικές δομές των Rom που θεωρούν ότι μία πολυμελής οικογένεια έχει δικαιώσει τον ρόλο ύπαρξης της για τη διατήρηση της φυλής και του πολιτισμού της, είναι ίσως ένας από τους σημαντικότερους λόγους που δικαιολογεί τα αυξημένα ποσοστά γονιμότητας και άρα την έντονη παρουσία νεανικού πληθυσμού, σε σχέση με τους Μπαλαμούς. Επίσης η παραδοσιακή αντίληψη για την ύπαρξη οικογενειακών δικτύων αλληλοϋποστήριξης, που ως ένα βαθμό είναι απόρροια της αντιμετώπισης της συγκεκριμένης φυλής από άλλες κοινωνικές ομάδες, ερμηνεύει την συνύπαρξη μέσα από διευρυμένα νοικοκυριά, στοιχείο που εντοπίζεται και στην περιοχή του Αλιβερίου.

Ενδιαφέρον στοιχείο για την φυσιογνωμία των Rom του Αλιβερίου αποτελεί η θετική αντιμετώπιση για μόνιμη εγκατάσταση στην περιοχή μελέτης, με παράλληλη επιθυμία απασχόλησης είτε στο Αλιβέρι είτε στην ευρύτερη περιοχή του.

Όσον αφορά το καθεστώς ενοίκησης ο κυρίαρχος τρόπος στέγασης είναι η ιδιοκατοίκηση και στις δύο κοινωνικές ομάδες. Ωστόσο οι προθέσεις των μη ιδιοκατοικούντων νοικοκυριών ανάμεσα στις δύο ομάδες διαφοροποιούνται αισθητά. Έτσι οι Μπαλαμοί δεν προτίθενται να αποκτήσουν ιδιόκτητη κατοικία στο Αλιβέρι κυρίως λόγω της γειννίας με Rom. Αντίθετα για τους Rom του Αλιβερίου η απόκτηση ιδιόκτητης κατοικίας στην συγκεκριμένη περιοχή αποτελεί πρώτης

προτεραιότητας επιλογή, γεγονός που έρχεται να καταδείξει τις θετικές προθέσεις τους για μόνιμη εγκατάσταση στην περιοχή μελέτης.

Το επίπεδο μόρφωσης των κατοίκων της περιοχής μελέτης είναι γενικά χαμηλό και ειδικότερα στην ομάδα των Rom η εκπαίδευση είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Αυτή η κατάσταση προβλέπεται να συνεχιστεί και στο μέλλον αφού τα περισσότερα από τα παιδιά της σχολικής ηλικίας δεν παρακολουθούν τα μαθήματα του σχολείου.

Διαφοροποίηση παρατηρείται όσον αφορά την απασχόληση των δύο πληθυσμιακών ομάδων. Οι Μπαλαμοί είναι κυρίως μισθωτοί και λιγότερο αυτοαπασχολούμενοι και απασχολούνται στις περισσότερες επαγγελματικές κατηγορίες. Αντίθετα οι Rom είναι σχεδόν αποκλειστικά αυτοαπασχολούμενοι, κυρίως έμποροι και πωλητές, ενώ οι ελάχιστοι που ασκούν μισθωτή εργασία απασχολούνται στην γεωργία ως εποχιακοί εργάτες. Τα επαγγέλματα των Rom είναι κυρίως πλανόδια, ενώ οι παραδοσιακές τέχνες της φυλής τους δεν ασκούνται καθόλου, παρόλο που πολλοί τις κατέχουν.

Οι συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών του Αλιβερίου είναι υποβαθμισμένες λόγω των σημαντικών ελλείψεων που παρατηρούνται στην περιοχή κυρίως σε βασικές υποδομές. Η κατάσταση είναι δυσμενέστερη στην φυλή των Rom, λόγω της αυθαίρετης δόμησης που παρατηρείται σε αρκετές κατοικίες τους, πράγμα που κάνει αδύνατη την πρόσβαση στα δημόσια δίκτυα υποδομών.

Οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των ατόμων των δύο πληθυσμιακών ομάδων φαίνεται να είναι αρκετά οξυμένες και γενικά υπάρχει ένα κλίμα έντασης. Εντονότερη είναι η αντίδραση από την πλευρά των Μπαλαμών αφού η γειτνίαση με τους Rom έχει άμεσες επιδράσεις στην διατήρηση του επιθυμητού τρόπου διαβίωσής τους. Αντίθετα φαίνεται οι Rom να μην είναι τόσο ενοχλημένοι από την συνύπαρξη στην περιοχή με τους Μπαλαμούς, στάση που μάλλον είναι λογική, αφού η δράση των συνοικιστών Μπαλαμών δεν αλλοιώνει και δεν τους προβληματίζει άμεσα για την διατήρηση ή μη, των βιοτικών και πολιτισμικών τους προτύπων.

ΣΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ.

Σε αυτή την ενότητα θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού και παράλληλα να δούμε πως αυτό το φαινόμενο επηρεάζει την κοινωνία των Rom.

ΣΤ.1. Ορισμός κοινωνικού αποκλεισμού.

Δεν θα είχε νόημα να ξεκινήσουμε την διερεύνηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού χωρίς πρώτα να έχει γίνει σαφές τι εννοούμε.

Η προσέγγιση αυτού του θέματος σίγουρα δεν είναι καθόλου απλή και σε αυτό συμβάλει ο περιορισμένος αριθμός μελετών και συγγραμμάτων, που αφορούν την Ελληνική πραγματικότητα.

Αν και δεν έχει υπάρξει κάποιος ορισμός που να προσδιορίζει ακριβώς τον κοινωνικό αποκλεισμό, ωστόσο θα μπορούσε μέσα από την παράθεση των κυριότερων εκφάνσεών του, να καταστεί ικανή η απόδοση μιας περιγραφικής ερμηνείας που θα έθετε την ελάχιστη απαιτούμενη βάση για την περαιτέρω προσέγγιση του φαινομένου και των επιδράσεων του στην κοινωνία των Rom.

Τα σημαντικότερα σημεία τα οποία θα μπορούσαν να εντοπισθούν ως στοιχεία που η αποστέρηση από αυτά συνθέτει την εικόνα του κοινωνικώς αποκλεισμένου ατόμου ή ομάδας είναι:

- η στέγη
- η επαγγελματική κατάρτιση
- η απασχόληση
- οι υπηρεσίες συλλογικής κατανάλωσης (εκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση, υγεία κ.λ.π.) .

Φυσικά ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, ώστε οι αποστερήσεις που υφίστανται τα άτομα ή η ομάδα είναι πολλαπλές και δεν επικεντρώνονται σε ένα μόνο από τα παραπάνω στοιχεία.

Ένα ακόμη στοιχείο που θα μας βοηθήσει στην κατανόηση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ετυμολογική σημασία των λέξεων του όρου. Έτσι η λέξη κοινωνικός υποδηλώνει την ύπαρξη ενός συνόλου. Ο όρος αποκλεισμός δηλώνει την αδυναμία πρόσβασης σε κάποιο χώρο, στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για τον κοινωνικό χώρο όπως αυτός γίνεται αντιληπτός με την ευρεία έννοια του.

Άρα αν θα επιχειρούσαμε να δώσουμε έναν ορισμό για τον κοινωνικό αποκλεισμό, διατηρώντας κάθε επιφύλαξη, θα λέγαμε πως:

Η αποστέρηση ή η αδυναμία πρόσβασης σε ένα σύνολο αγαθών, απαραίτητων για την εξασφάλιση του μέσου βιοτικού επιπέδου, που η πλειοψηφία των ατόμων ενός ευρύτερου συνόλου απολαμβάνει, καλείται κοινωνικός αποκλεισμός.

ΣΤ.2. Οι Rom και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Έχοντας λοιπόν αντιληφθεί την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού δεν είναι καθόλου δύσκολο να διακρίνουμε άτομα ή ομάδες που υφίστανται αυτό το φαινόμενο.

Μία από αυτές τις ομάδες που υπάρχουν στον Ελληνικό χώρο είναι οι Rom. Αναμφισβήτητα μεγάλο μέρος της κοινωνίας των Rom αντιμετωπίζει προβλήματα ανεργίας, έλλειψης στέγης, έλλειψης κοινωνικής ασφάλισης, αναλφαβητισμού, παροχής υγειονομικής περίθαλψης κ.λ.π..

Τα κύρια αίτια που έχουν δημιουργήσει φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού στην ομάδα αυτή είναι αρκετά και συχνά αλληλοτροφοδοτούμενα. Ας δούμε τα πιο σημαντικά:

- Σίγουρα ένα στοιχείο που έχει συμβάλει στη διαμόρφωση αυτής της κατάστασης είναι η αλλαγή στην δομή της Ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας που συνέβη τα τελευταία πενήντα χρόνια. Οι αλλαγές αυτές είχαν καθοριστική σημασία στον προσδιορισμό του ρόλου των Rom στη μεταπολεμική Ελληνική κοινωνία,

εφόσον μια σειρά από παραδοσιακά επαγγέλματα τέθηκαν σε κρίση και τελικώς εξαφανίστηκαν.

- Η ανάπτυξη προκαταλήψεων και η παγίωση στερεοτυπικών αντιλήψεων που παρουσιάζουν τους Rom ως προβληματικά στοιχεία που συμβάλουν στην δημιουργία φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, είναι άλλο ένα σημείο που δημιουργεί φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού.

- Τα έντονα φαινόμενα αστικοποίησης που έχουν παρατηρηθεί στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη έντονου ανταγωνισμού για την χρήση της αστικής γης, γεγονός που φέρνει συχνά την κοινωνία των Rom σε οξύτατη αντιπαράθεση με τους Μπαλαμούς. Αποτέλεσμα αυτού του φαινομένου είναι η ανάπτυξη ρατσιστικών συναισθημάτων που με τη σειρά τους έχουν συμβολή στην ενίσχυση του κοινωνικού αποκλεισμού των Rom.

- Οι αποσπασματικές προσπάθειες ένταξης των Rom στην σύγχρονη Ελληνική κοινωνία, συχνά συνέβαλαν στην κατάλυση των δικτύων αλληλοϋποστήριξης που διακρίνουν την κοινωνία τους με αποτέλεσμα την ανεπιτυχή ενσωμάτωσή τους και την δημιουργία φαινομένων εξάρτησης από αλκοόλ και ναρκωτικές ουσίες. Το γεγονός αυτό συμβάλει στη δημιουργία στρεβλών εντυπώσεων για αυτήν την ομάδα που έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των ρατσιστικών διαθέσεων των μελών του ευρύτερου συνόλου.

- Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο είναι η αδυναμία πρόσβασης στα κοινωνικά αγαθά και στην πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους, συχνά εξαιτίας της έλλειψης εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα την αδυναμία εκμετάλλευσης των ευκαιριών εκείνων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να συμβάλουν στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου τους. Εδώ συμβαίνει αυτό που συνηθίζεται να λέγεται πως "ο αποκλεισμός γεννά αποκλεισμό".

- Προκειμένου να αντιμετωπίσουν ένα μη φιλικό περιβάλλον οι ίδιοι οι Rom συνειδητά έχουν αναπτύξει αμυντικούς μηχανισμούς οι οποίοι εκφράζονται μέσα από την διατήρηση απόστασης από την ευρύτερη Ελληνική κοινωνία και με την μη αποδοχή των προτύπων της. Αποτέλεσμα είναι η παραπέρα περιθωριοποίησή τους και ο αποκλεισμός από τα κοινωνικά αγαθά.

Από την παρουσίαση των κυριότερων αιτιών του φαινομένου, γίνεται φανερός ο σύνθετος χαρακτήρας του και η αδυναμία αντιμετώπισής του με την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δράσεων προς μεμονωμένες κατευθύνσεις.

ΣΤ.3. Rom και μορφές εκδήλωσης του κοινωνικού αποκλεισμού.

Τα μέλη της κοινωνίας των Rom υφίστανται φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού τα οποία οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στις αιτίες που αναλύσαμε στην παραπάνω παράγραφο. Ενδιαφέρον όμως θα ήταν να δούμε πλέον, πως εκδηλώνεται στην πράξη ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Μία κλασσική περίπτωση είναι αυτή της άρνησης από τις δημοτικές αρχές να εγγράψουν στα δημοτολόγιά τους τα νεογέννητα παιδιά των Rom. Έτσι υπάρχουν πάρα πολλά άτομα που ενώ κατοικούν σε συγκεκριμένες περιοχές εντούτοις, δεν είναι δημότες κανενός Ελληνικού Δήμου.

Σίγουρα υπάρχουν Rom που έχουν κάποια μόνιμη εργασία και επιθυμούν να κατοικήσουν σε μία συγκεκριμένη περιοχή κοντά στο χώρο εργασίας τους. Όμως, πέραν των γνωστών προβλημάτων στέγασης που αντιμετωπίζει η ομάδα αυτή, έρχεται και ο αποκλεισμός από το καθεστώς ενοίκησης που οξύνει το πρόβλημα ανεύρεσης χώρου κατοικίας.

Είναι γνωστό πως ένα μεγάλο μέρος των ατόμων της κοινωνίας τους ασκούν το επάγγελμα του μικροπωλητή. Όμως αντιμετωπίζουν μεγάλη δυσκολία στην χορήγηση της άδειας μικροπωλητού με αποτέλεσμα σε πολλούς να μην δίνεται και να δέχονται διώξεις από την αστυνομία όταν ασκούν αυτό το επάγγελμα.

Μία ακόμη περίπτωση αποκλεισμού, πηγάζει από τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που απαιτούνται για την χορήγηση διαφόρων επιδομάτων. Έτσι ενώ πολλές φορές οι Rom έχουν δικαίωμα απόκτησης κάποιου επιδόματος δεν είναι σε θέση να το πάρουν διότι έχουν άγνοια των διαδικασιών, είτε γιατί η διαμονή τους σε

χώρους που δεν προσδιορίζονται από οδό και αριθμό λειτουργεί ως τροχοπέδη στη διαδικασία συμπλήρωσης των απαραίτητων δικαιολογητικών.

Πέρα από τις περιπτώσεις των ατόμων που συνειδητά επιλέγουν την αποχή τους από την διαδικασία εκπαίδευσης που προσφέρεται από τα Ελληνικά σχολεία, δεν πρέπει να αγνοηθεί η προσπάθεια που καταβάλλεται από πολλές οικογένειες των Rom να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο. Βέβαια δεν αρκεί μόνο η καλή πρόθεση διότι τα παιδιά έχουν να αντιμετωπίσουν ένα περιβάλλον που δεν δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ένταξη τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Κυριότερες αιτίες είναι η έλλειψη διάθεσης των δασκάλων να καταβάλλουν ενδεχομένως περισσότερες προσπάθειες για την υποστήριξη των μικρών Rom και οι αντιδράσεις των γονιών των άλλων παιδιών που δεν δέχονται τα παιδιά τους να πηγαίνουν σχολείο με παιδιά της άλλης κοινωνικής ομάδας.

Είναι εύκολο λοιπόν να αντιληφθεί κανείς πως ο κοινωνικός αποκλεισμός των Rom είναι αποτέλεσμα καθημερινής πρακτικής της πλειοψηφίας των ατόμων της υπόλοιπης Ελληνικής κοινωνίας.

Συμπερασματικά μπορούμε πούμε ότι η φυλή των Rom υφίσταται αποστερήσεις αγαθών που η πλειοψηφία των Ελλήνων απολαμβάνει, με αποτέλεσμα να περιθωριοποιούνται και να δημιουργείται ένα κλίμα αντιπάθειας για αυτή την ομάδα. Έτσι παροχές όπως αυτή της εκπαίδευσης, της κοινωνικής ασφάλισης, της εργασίας κ.α. δεν γίνονται κτήμα των Rom. Η αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων μπορεί να γίνει μόνο με ολοκληρωμένες και πολυδιάστατες παρεμβάσεις που θα λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τον ιδιαίτερο κοινωνικοπολιτισμικό χαρακτήρα αυτής της ομάδας.

ΣΤ.4. Συμπεράσματα.

Η αναζήτηση των κύριων αιτιών και των μορφών εκδήλωσης φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού στην ομάδα των Rom, οδήγησε στην παρουσίαση μιας σειράς εκδοχών που θα μπορούσαν επιγραμματικά να συνοψιστούν στις επόμενες παραγράφους.

Οι μεταβολές που επήλθαν στη δομή της Ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, είχαν σημαντικές επιπτώσεις στον προσδιορισμό του ρόλου των Rom, γεγονός που οφείλεται στον μαρασμό και την περιθωριοποίηση πολλών παραδοσιακών επαγγελμάτων τους.

Το φαινόμενο της αστικοποίησης των τελευταίων δεκαετιών, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης της αστικής γης, που οδηγεί σε αύξηση των τιμών της, αποκλείοντας την κύρια μερίδα των Rom από την δυνατότητα πρόσβασης σε αυτήν.

Μία άλλη παράμετρος δημιουργίας φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού στην ομάδα των Rom, αποτελούν οι ανεπιτυχείς προσπάθειες ένταξής τους στην Ελληνική κοινωνία. Συνέπεια αυτών είναι η κατάλυση των μηχανισμών συνεργασίας μεταξύ των μελών της κοινωνίας τους, γεγονός που έχει οδηγήσει σε φαινόμενα εξάρτησης που συχνά μετατρέπονται και σε εκδηλώσεις βίας και εγκληματικότητας. Όλα αυτά έχουν συντελέσει στην ανάπτυξη προκαταλήψεων και ρατσιστικών διαθέσεων από την λοιπή κοινωνία. Επίσης η αρνητική αυτή στάση απέναντι στην ομάδα τους συχνά τους οδηγεί σε ηθελημένη περιθωριοποίηση τους από την υπόλοιπη κοινωνία.

Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της ομάδας τους κάνει συχνά αδύνατη την πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες, με συνέπεια την υποβάθμιση ακόμα περισσότερο του επιπέδου ζωής τους.

Οι συνηθέστερες μορφές εκδήλωσης του κοινωνικού αποκλεισμού της ομάδας των Rom είναι, η άρνηση των Δημοτικών αρχών για εγγράψουν στα δημοτολόγια τους τα παιδιά των Rom, η συχνή άρνηση ιδιοκτητών κατοικιών να τους ενοικιάσουν τα σπίτια τους, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην χορήγηση αδειών μικροπωλητών, οι δυσκολίες που συναντούν στην χορήγηση κάποιων επιδομάτων λόγω άγνοιας των γραφειοκρατικών διαδικασιών που απαιτούνται και τέλος το αρνητικό περιβάλλον που συναντούν τα παιδιά τους στην παρακολούθηση των μαθημάτων του σχολείου.

Z. ROM ΤΟΥ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ.

Z.1. Εισαγωγή.

Για την ενότητα αυτή ερέθισμα αποτέλεσε το ενδιαφέρον αναζήτησης των σχέσεων που χαρακτηρίζουν τους Rom του Αλιβερίου με κάποιους διοικητικούς και κοινωνικούς φορείς, αλλά και η στάση και η αντιμετώπιση των συγκεκριμένων φορέων προς αυτήν την ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Έτσι μέσα από μια σειρά συνεντεύξεων με τους προϊσταμένους των υπηρεσιών αυτών, κατεγράφησαν οι θέσεις των φορέων που εκπροσωπούν και που θα παρουσιαστούν αναλυτικά παρακάτω.

Z.2. Ληξιαρχείο Νέας Ιωνίας.

Όπως έχει προαναφερθεί τα μέλη της φυλής των Rom παντρεύονται κατά την εφηβική ηλικία. Η τέλεση του γάμου τους ακολουθεί ένα ειδικό τελετουργικό (Τσιγγάνικος γάμος), που δεν είναι ούτε αυτό του θρησκευτικού ούτε του πολιτικού γάμου και άρα δεν αναγνωρίζεται επίσημα από το Ελληνικό κράτος. Στην συνέχεια ακολουθεί η τεκνογονία όπου το ζευγάρι κάνει συνήθως τέσσερα και πλέον παιδιά. Με την ενηλικίωση του πατέρα και με την προοπτική εκπλήρωσης των στρατιωτικών του υποχρεώσεων, τελείται θρησκευτικός γάμος με παράλληλη αναγνώριση των τέκνων και έπειτα ξεκινά η διαδικασία δημιουργίας "Οικογενειακής Μερίδας" στο Δήμο Ν. Ιωνίας, ασχέτως αν τα παιδιά έχουν γεννηθεί σε άλλες περιοχές της χώρας. Φυσικά εφόσον ολοκληρωθούν αυτές οι διαδικασίες, οι άνδρες αποφεύγουν την στράτευση τους ή υπηρετούν μειωμένη θητεία.

Φαίνεται λοιπόν πως στο Ληξιαρχείο Ν. Ιωνίας καταγράφονται κανονικά οι Rom, χωρίς να έχουν παρατηρηθεί φαινόμενα αντίρρησης εγγραφής τους, παρά τις όποιες καθυστερήσεις σημειώνονται στην έναρξη αυτής της διαδικασίας από την πλευρά των Rom.

Z.3. Στρατολογικό Γραφείο Μαγνησίας.

Όπως όλοι οι Rom έτσι και αυτοί του Αλιβερίου δεν αποτελούν ειδική κατηγορία και στρατεύονται κανονικά. Ωστόσο πολλοί από αυτούς αποφεύγουν την στράτευση διότι έχουν περισσότερα από τέσσερα παιδιά, είτε υπηρετούν έξι, εννέα, δώδεκα μήνες ανάλογα με το αριθμό των παιδιών τους. Βέβαια υπάρχουν και περιπτώσεις Rom που δεν υπηρετούν διότι έχουν διάφορες ψυχοσωματικές ασθένειες.

Μέσα στο στράτευμα η αντιμετώπιση τους είναι η ίδια με τους συναδέλφους τους. Φυσικά υπάρχουν εγγενείς αδυναμίες όπως ο αναλφαβητισμός τους που τους στερούν την δυνατότητα τοποθέτησής τους σε κάποια καλύτερη και πιο υπεύθυνη θέση. Υπάρχουν βέβαια είδη εργασιών τις οποίες υλοποιούν με απόλυτη επιτυχία, χωρίς να υστερούν από τους Μπαλαμούς συναδέλφους τους, π.χ. φύλαξη σκοπιάς, χειρονακτικές εργασίες κ.λπ.. Χαρακτηριστικό της προκατάληψης που επικρατεί για τους Rom από τα λοιπά μέλη της Ελληνικής κοινωνίας είναι η τακτική αποκλεισμού των στρατευμένων Rom από την ειδικότητα του μάγειρα προκειμένου να αποφευχθούν ενδεχόμενες αντιδράσεις και επεισόδια από τους Μπαλαμούς συναδέλφους τους μέσα στο στράτευμα.

Z.4. Πρόνοια.

Σε αδρές γραμμές ο ρόλος της Πρόνοιας είναι να δημιουργεί τις προϋποθέσεις στήριξης των ατόμων που αδυνατούν από μόνα τους να το επιτύχουν. Για το σκοπό αυτό χορηγεί επιδόματα σε όσους πληρούν τις προϋποθέσεις για τη λήψη τους, ανεξάρτητα από τη φυλή ή το θρήσκευμα.

Έτσι έχουμε την χορήγηση αναπηρικών επιδομάτων, βιβλιαρίων απορίας και επιδομάτων παιδικής προστασίας. Τα αναπηρικά επιδόματα χορηγούνται σε όσους κριθούν από επιτροπή ιατρών του Νοσοκομείου ότι είναι δικαιούχοι, τα βιβλιάρια απορίας κατόπιν υπεύθυνης δήλωσης για τα εισοδήματα των ενδιαφερομένων. Τα επιδόματα παιδικής προστασίας χορηγούνται σε περιπτώσεις διαζευγμένων γονέων ή σε περιπτώσεις στράτευσης του πατέρα, κατόπιν ελέγχου από κοινωνική λειτουργό η οποία συχνά έχει να αντιμετωπίσει παραπλανητικές συμπεριφορές προκειμένου να

χορηγηθεί το επίδομα, το ύψος του οποίου ανέρχεται στις 12 χιλιάδες δρχ. για κάθε παιδί μηνιαίως.

2.5. Ένωση Πολυτέκνων.

Κάθε πολύτεκνη οικογένεια, η οποία έχει τέσσερα και άνω παιδιά, δικαιούται τη λήψη πολυτεκνικού επιδόματος. Το επίδομα για κάθε παιδί είναι μηνιαίως ίσο με ενάμιση ημερομίσθιο ανειδίκευτου εργάτη (6500 δρχ.). Έτσι για μία οικογένεια με τέσσερα ανύπαντρα παιδιά κάτω των 25 ετών, το επίδομα αυτό ισούται με 26 χιλιάδες δρχ. το μήνα, παράλληλα δίδεται επίδομα τρίτου παιδιού ίσο με 35 χιλιάδες δρχ. το μήνα. Τα έσοδα λοιπόν μιας οικογένειας με τέσσερα παιδιά είναι 61 χιλιάδες δρχ. μηνιαίως. Κάθε επιπλέον παιδί προσauξάνει το ύψος των εσόδων της οικογένειας κατά 6500 δρχ.. Αυτά τα επιδόματα χορηγούνται σε όλους τους Rom του Αλιβερίου που πληρούν τις προϋποθέσεις.

2.6. Διεύθυνση Υγιεινής: Τμήμα Εμβολιασμού.

Οι Rom της περιοχής του Αλιβερίου έχουν παρουσιάσει δείγματα επιθυμίας εμβολιασμού των παιδιών τους, γεγονός που οφείλεται ως ένα βαθμό στην αναγνώριση της αναγκαιότητας εμβολιασμού τους και στις πιέσεις που δέχονται από την Διεύθυνση Υγιεινής και τους άλλους συναρμόδιους φορείς (π.χ. Π.Ι.Κ.Π.Α.). Παρόλα αυτά στην πλειοψηφία τους ενώ ξεκινούν το πρόγραμμα εμβολιασμών δεν το ολοκληρώνουν, είτε διότι δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν την διαδικασία που πρέπει να τηρηθεί, λόγω αδυναμίας ανάγνωσης των βιβλιαρίων εμβολιασμών, είτε γιατί δε δίνεται η δέουσα σημασία στο ρόλο του βιβλιαρίου, με αποτέλεσμα την φθορά του ή ακόμα και την απώλεια του, πράγμα που είναι συνδεδεμένο με τον πλάνητα βίο, που αποτελεί μία ακόμη πτυχή για την μη τήρηση και υλοποίηση των εμβολιασμών.

Η γνώμη του Τμήματος Εμβολιασμών της Διεύθυνσης Υγιεινής του Νομού Μαγνησίας είναι πως θα πρέπει πρώτα να υπάρξει καλύτερη ενημέρωση των Rom επί του συγκεκριμένου ζητήματος, καθώς και η ίδια η υπηρεσία θα πρέπει να

διοργανώνει εξορμήσεις των ιατρών στις περιοχές κατοικίας, ώστε αν δεν μπορεί να καλύψει τις ανάγκες των πλανόδιων Rom, να επιτυγχάνει τουλάχιστον τον εμβολιασμό των παιδιών των μόνιμως εγκατεστημένων Rom.

Z.7. Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε.).

Η Ν.Ε.Λ.Ε. Μαγνησίας κατά το παρελθόν (1985 έως 1988) είχε πραγματοποιήσει προσπάθειες επιμόρφωσης των Rom του Δήμου Ν. Ιωνίας, οι οποίες είχαν εστιαστεί αποκλειστικά στην εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας και πραγματοποιήθηκαν στο χώρο των πρώην σχολών του Ο.Α.Ε.Δ. που βρίσκονται επί της οδού Ελ. Βενιζέλου.

Από τότε έως σήμερα δεν έχει γίνει καμία προσπάθεια επιμόρφωσης των Rom κυρίως λόγω της ανυπαρξίας χρηματοδότησης των προγραμμάτων. Αποτελεί ωστόσο πρώτης προτεραιότητας στόχο η εκταμίευση χρημάτων για την δημιουργία επιμορφωτικών προγραμμάτων των Rom, με αντικείμενο την αντιμετώπιση του αναλφαριθμητισμού και την επαγγελματική τους κατάρτιση.

Z.8. Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.).

Στα πλαίσια λειτουργίας του Ο.Α.Ε.Δ. δεν υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες διατάξεις για την ομάδα των Rom.

Οι Rom του Αλιβερίου δεν προσφεύγουν στον Ο.Α.Ε.Δ. για εύρεση εργασίας, δεδομένου ότι οι επαγγελματικές τους ασχολίες στρέφονται κυρίως στο πλανόδιο εμπόριο. Από την πλευρά των εργοδοτών που καταφεύγουν στα γραφεία εργασίας του Ο.Α.Ε.Δ. για την αναζήτηση εργατικού δυναμικού, έως σήμερα δεν έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον για την απορρόφηση εργαζομένων της φυλής των Rom.

Παρόλα αυτά πρόσφατα υπήρξε μία περίπτωση εγγραφής Rom, που όμως δεν γνωρίζουμε αν ήταν από την περιοχή του Αλιβερίου, στα μητρώα εύρεσης εργασίας, ο οποίος μόλις είχε αποφυλακιστεί. Ο λόγος για τον οποίο εγγράφηκε στα μητρώα,

είναι ότι οι αποφυλακισθέντες δικαιούνται επίδομα 60 χιλιάδων δρχ. ανά τρίμηνο για διάρκεια εννέα μηνών, συνολικά δηλαδή 180 χιλιάδες δρχ..

Ζ.9. Διεύθυνση Εμπορίου Νομαρχίας Μαγνησίας.

Η αρμοδιότητα χορήγησης αδειών μικροπωλητού σε λαϊκές αγορές ανήκει στους Νομάρχες, έτσι κάθε Νομαρχία θέτει τις προϋποθέσεις για την χορήγηση των εν λόγω αδειών. Στην περίπτωση του Π.Σ.Β. έχει συσταθεί Νομαρχιακή Επιτροπή Οικονομικής Ανάπτυξης και Απασχόλησης, που αποτελείται από έναν Αντινομάρχη και δύο Νομαρχιακούς Συμβούλους, η οποία εξετάζει την τήρηση ή μη των προϋποθέσεων για την χορήγηση άδειας μικροπωλητού λαϊκών αγορών.

Τα δικαιολογητικά και οι διαδικασίες που απαιτούνται για τη χορήγηση τέτοιας άδειας είναι:

- Πιστοποιητικό ποινικού μητρώου.
- Πιστοποιητικό εισαγγελίας ότι δεν διώκεται ποινικά.
- Έναρξη επαγγέλματος στην εφορία.
- Εγγραφή στο Τ.Ε.Β.Ε..
- Δύο φωτογραφίες ταυτότητας.
- Φωτοαντίγραφο της ταυτότητας.
- Μία υπεύθυνη δήλωση.
- Φωτοαντίγραφο της πρώτης σελίδας και της σελίδας με την τελευταία ψηφοφορία του εκλογικού βιβλιαρίου.
- Δύο χαρτόσημα των 100 δρχ.
- Διπλότυπο είσπραξης φόρου λαϊκών αγορών ποσού 50 χιλιάδων δρχ..

Προτεραιότητα στην χορήγηση αδειών έχουν οι πολύτεκνοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι γονείς που προστατεύουν παιδιά με ψυχοσωματική αναπηρία, ενώ παράλληλα λαμβάνεται υπόψη και το εισόδημα των υποψηφίων μικροπωλητών.

Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός πως στην τελευταία σύγκληση της Νομαρχιακής Επιτροπής Οικονομικής Ανάπτυξης και Απασχόλησης χορηγήθηκαν πενήντα άδειες και όλες σε Rom εγγεγραμμένους στα δημοτολόγια Βόλου και Ν.

Ιωνίας. Εξαίρεση αποτέλεσαν δύο περιπτώσεις Rom που δεν έλαβαν άδεια μικροπωλητού διότι δεν ήταν μόνιμοι κάτοικοι του Νομού Μαγνησίας.

Z.10. Αστυνομική Διεύθυνση Μαγνησίας.

Οι επισημάνσεις της Αστυνομίας όσον αφορά παραβάσεις του Θεσμικού Πλαισίου, που εντοπίζονται στην περιοχή του Αλιβερίου εστιάζονται στην αυθαίρετη δόμηση, στις οχλήσεις των περιοίκων από ηχορύπανση και οδήγηση χωρίς Άδεια.

Οι Αστυνομικές Αρχές όταν διαπιστώσουν την ανέγερση αυθαίρετου κτίσματος συλλαμβάνουν τον παραβάτη, ο οποίος οδηγείται στο αυτόφωρο και συντάσσεται δικογραφία εναντίον του. Παράλληλα η Αστυνομία ενημερώνει την Πολεοδομία, η οποία είναι υπεύθυνη για την κατεδάφιση του αυθαίρετου. Η δυνατότητα επέμβασης της Πολεοδομίας είναι έως και το πέρας του 24ώρου της επομένης ημέρας από την διαπίστωση της παράβασης. Σε αντίθετη περίπτωση η διαδικασία λήψης απόφασης για την κατεδάφιση περιπλέκεται και γίνεται πιο χρονοβόρα.

Όσον αφορά την ηχορύπανση και την παράνομη οδήγηση οχημάτων, η αστυνομία κάνει συστάσεις και για όποιους δεν πειθαρχούν εφαρμόζεται το γράμμα του Νόμου άλλοτε με την επιβολή προστίμων και άλλοτε με συλλήψεις.

Η βαρύτητα της Αστυνομίας δίδεται στην πάταξη της αυθαίρετης δόμησης και πιστεύει πως, για την αντιμετώπιση τόσο αυτής όσο και των λοιπών προαναφερθέντων προβλημάτων, χρειάζεται συντονισμένη δράση και συνεργασία όλων των αρμοδίων κρατικών φορέων, με πρώτης προτεραιότητας ζήτημα την ενημέρωση των κατοίκων του Αλιβερίου και την επιδίωξη αναβάθμισης των κοινωνικών τους προτύπων, ώστε στην έσχατη περίπτωση να χρειάζεται η επέμβαση της και η χρήση κατασταλτικών μεθόδων.

Z.11. Συμπεράσματα.

Η εικόνα που σκιαγραφήθηκε όσον αφορά τις σχέσεις των Rom του Αλιβερίου με τους κοινωνικούς και διοικητικούς φορείς της ευρύτερης περιοχής, φάνηκε πως δεν διαφέρει από την στάση που έχουν αυτοί οι φορείς απέναντι στους υπόλοιπους Έλληνες. Έτσι αν λάβει κανείς υπόψη το σύνολο των επιδομάτων που χορηγούνται στις οικογένειες των Rom σε συνάρτηση με το γεγονός εισόδου των μικρών Rom από πολύ νωρίς σε μια διαδικασία απασχόλησης και οικονομικής προσφοράς στην οικογένειά τους, φαίνεται ότι παρά την δεινή εικόνα που δίνεται από τις συνθήκες διαβίωσης τους, τα γεγονότα όσον αφορά τους οικονομικούς πόρους τους μάλλον προτρέπουν στη διεξαγωγή αντίθετων συμπερασμάτων. Άρα οι κακές συνθήκες στέγασης και διαβίωσης στους χώρους εγκατάστασής τους δεν θα πρέπει να είναι ταυτισμένες με την κακή οικονομική τους κατάσταση, αλλά μάλλον με μια σειρά επιλογών που τους επιτρέπουν να συγκεντρώνουν την συμπάθεια μιας μερίδας του υπολοίπου Ελληνικού πληθυσμού, χωρίς να τους αποκλείουν από την δυνατότητα οικονομικής τους autárκειας.

Η. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.

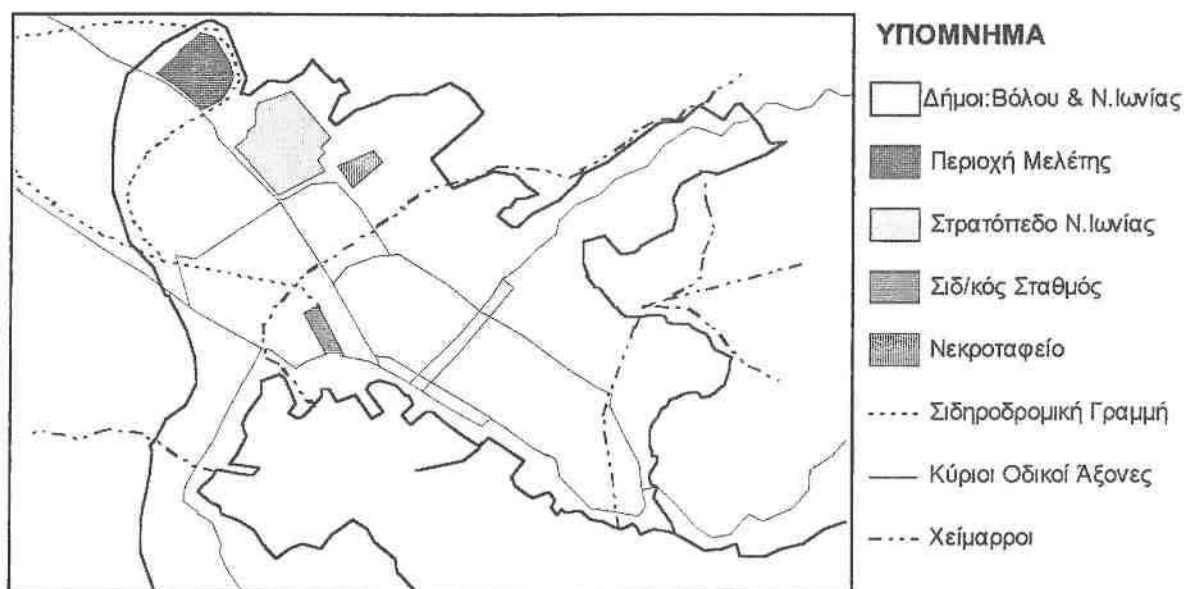
Η.1. Φυσικό περιβάλλον.

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα του Π.Σ.Β. και καταλαμβάνει έκταση εμβαδού 177630 m² (Χάρτης 4).

Πιο συγκεκριμένα η περιοχή απέχει από τη θάλασσα περίπου 3 χιλιόμετρα σε ευθεία. Είναι σε υψόμετρο περίπου 40 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας και δεν παρουσιάζει έντονες κλίσεις. Στην περιοχή το σημαντικότερο φυσικό χαρακτηριστικό είναι ο χείμαρρος Ξηριάς, που βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της.

Χάρτης 4

Ευρύτερη περιοχή δήμων Βόλου και Ν. Ιωνίας.

Η.2. Ανθρωπογενές περιβάλλον.

Ανθρωπογενές περιβάλλον θεωρούμε αυτό που έχει επηρεαστεί ή έχει δημιουργηθεί, άμεσα ή έμμεσα, από ενέργειες του ανθρώπου επί του φυσικού περιβάλλοντος.

Στις επόμενες παραγράφους θα εξετάσουμε την οικιστική και πολεοδομική δομή της περιοχής και τα χαρακτηριστικά που έχει επιφέρει η εφαρμογή της επέκτασης του πολεοδομικού σχεδίου του Δήμου Ν. Ιωνίας. Ακόμα θα δούμε τις τεχνικές και κοινωνικές υποδομές που υπάρχουν στο Αλιβέρι.

Στον Χάρτη 5 παρουσιάζεται το πολεοδομικό σχέδιο της περιοχής μελέτης, όπου σημειώνονται οι κωδικοί των οικοδομικών τετραγώνων και τα ονόματα των οδών της.

Αξίζει να σημειωθεί πώς ένα σημαντικό τμήμα της περιοχής στα βορειοανατολικά, το οποίο εκτείνεται βόρεια από το πέρας της οδού Ηλία Αποστόλου έως την όχθη του χειμάρρου Ξηριά, είναι εκτός πολεοδομικού σχεδίου, αλλά εμπεριέχεται στην έκταση που ορίζουμε ως περιοχή μελέτης, εξαιτίας της παρουσίας εκεί πολλών αυθαίρετων καταλυμάτων των Rom.

Η.2.1. Θεσμοθετημένες χρήσεις γης.

Γίνεται φανερό αν κανείς παρακολουθήσει τα ποσοστά του Πίνακα 29 (Διάγραμμα 23) πως η περιοχή μελέτης αποτελεί κυρίως χώρο κατοικίας (48%), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό των χώρων που προβλέπονται για την χωροθέτηση βιοτεχνίας (9,2%).

Συγκεκριμένα οι Ειδικές Χρήσεις που επιτρέπονται στους οικοδομήσιμους χώρους που χαρακτηρίζονται με το στοιχείο Ο.Τ. (Χάρτης 5), σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα (ΦΕΚ, αριθμός φύλλου 377, Αθήνα 21/4/1986), είναι οι κάτωθι:

- Κατοικίες και ξενώνες δυναμικού μικρότερου των 20 κλινών.
- Εμπορικά καταστήματα, προσωπικές υπηρεσίες.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Κωδικός Οικοδομικού Τετραγώνου

Ονομασία οδού

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

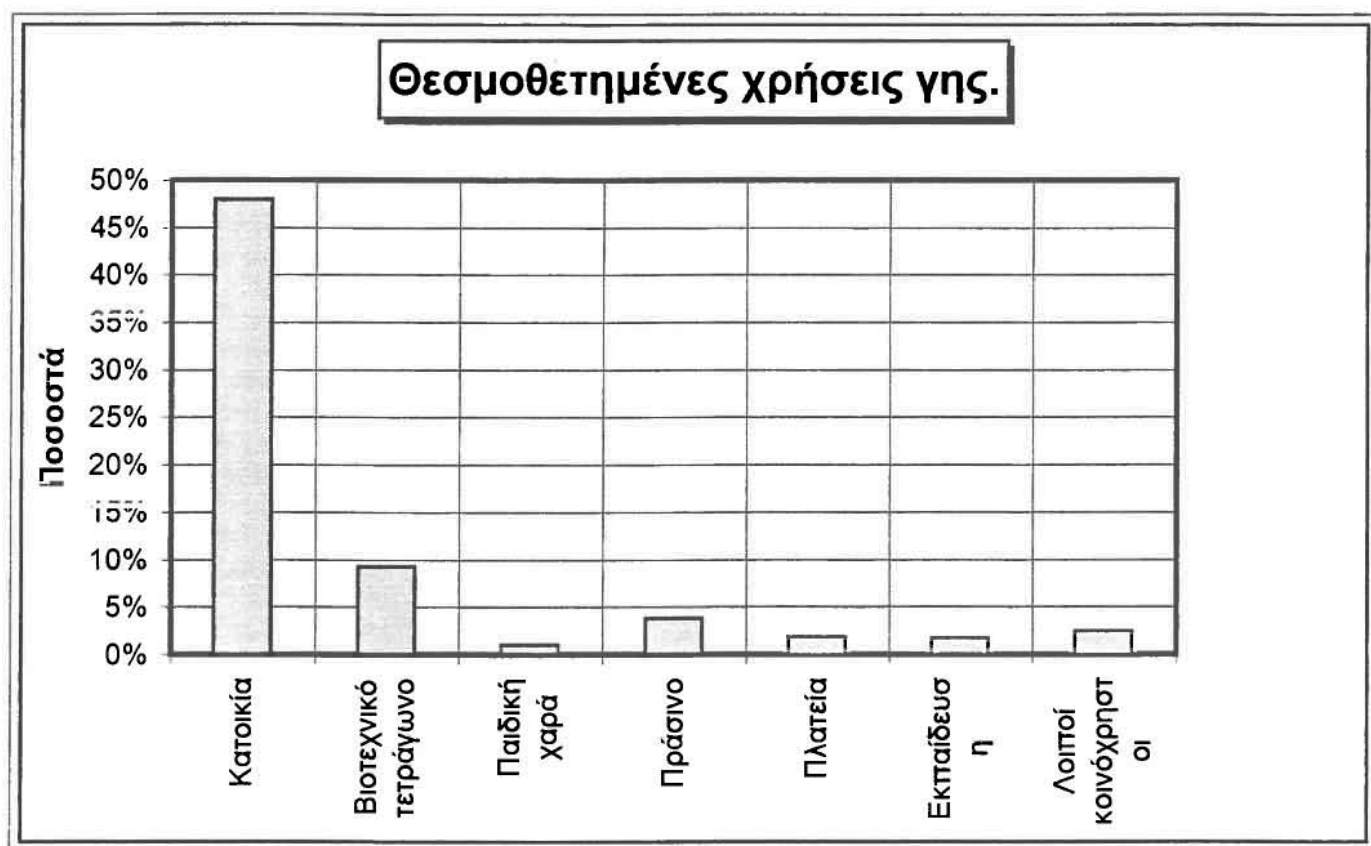
Χάρτης 5 :

"Κωδικοί Οικοδομικών Τετραγώνων &
Ονομασία των οδών της περιοχής"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Διάγραμμα 23

- Εσπιατόρια, αναψυκτήρια, ταβέρνες.
- Χώροι συνάθροισης του κοινού.
- Πολιτιστικά κέντρα.
- Κτίρια εκπαίδευσης.
- Θρησκευτικοί χώροι.
- Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
- Κτίρια στάθμευσης και γήπεδα στάθμευσης.
- Παιδικές χαρές.
- Μη οχλούντα επαγγελματικά εργαστήρια.
- Αθλητικές εγκαταστάσεις.

Στα Οικοδομικά Τετράγωνα που χαρακτηρίζονται ως Βιοτεχνικά (Ο.Τ.Β.), (Χάρτης 5), ορίζονται ως υποχρεωτικές χρήσεις οι εξής:

- Επαγγελματικά και βιοτεχνικά εργαστήρια που δεν οχλούν.
- Εσπιατόρια, αναψυκτήρια.

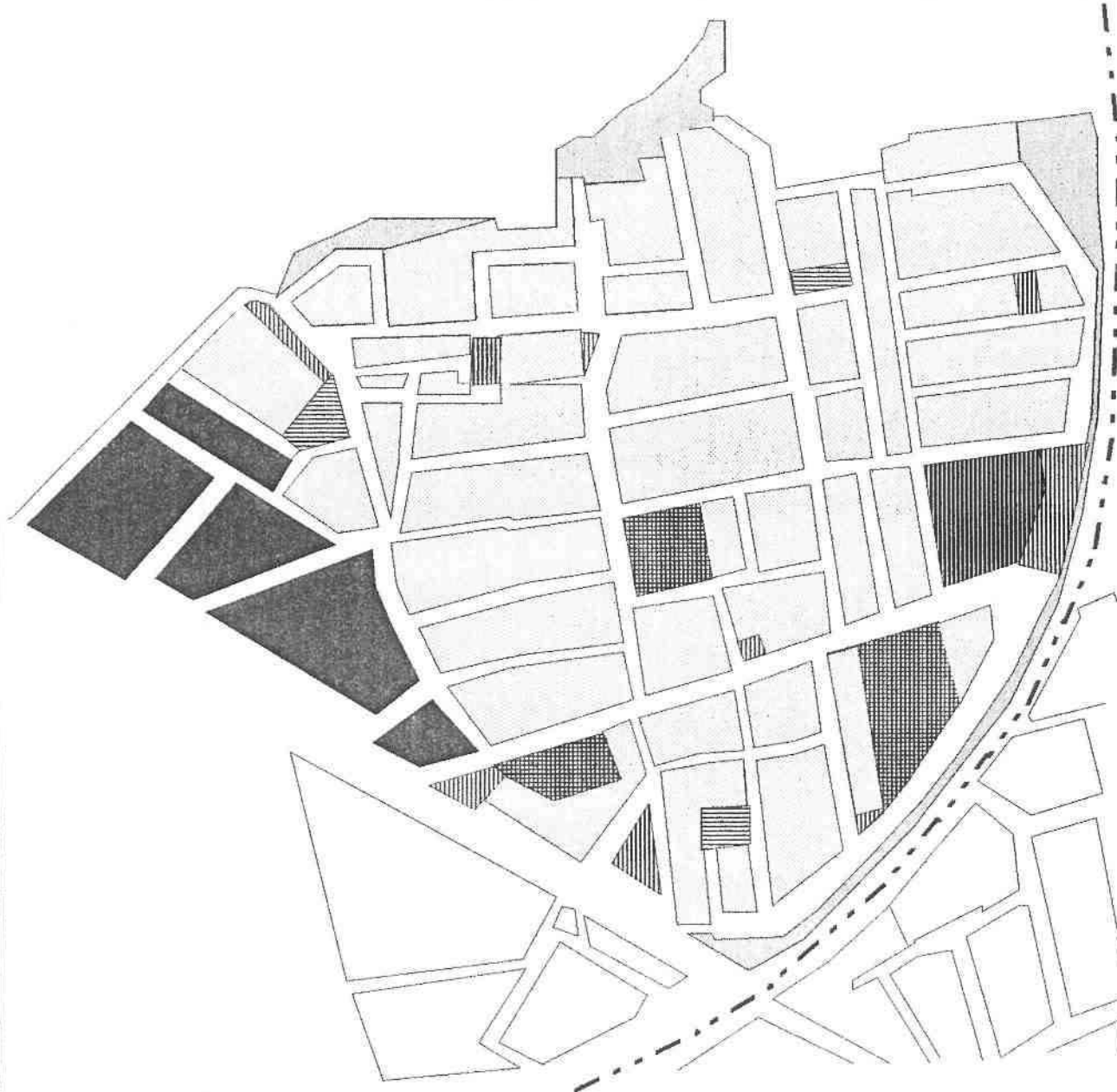
Από την παρατήρηση του χάρτη των θεσμοθετημένων χρήσεων γης (Χάρτης 6) φαίνεται μία συγκέντρωση των βιοτεχνικών τετραγώνων (Ο.Τ.Β.) στο δυτικό τμήμα της περιοχής.

Η περιοχή καλύπτεται από ικανοποιητικό ποσοστό εκτάσεων που διατίθενται για ελεύθερους χώρους (παιδική χαρά, πράσινο, πλατεία, λοιποί κοινόχρηστοι χώροι). Σημαντική συγκέντρωση παρατηρείται στο νότιο και στο βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης χωρίς ομοιογενή κατανομή τους στο χώρο. Επίσης δεν υπάρχει πρόβλεψη διαχωρισμού των χρήσεων αυτών από την κατοικία, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις χρήσεων γης λόγω της ανάπτυξης οχλουσών δραστηριοτήτων στους χώρους αυτούς.

Χάρτης θεσμοθετημένων χρήσεων γης

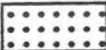
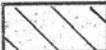

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Κατοικία
- Βιοτεχνία
- Παιδική χαρά
- Πράσινο
- Πλατεία
- Εκπαίδευση
- Κοινόχρ. χώρος

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Κατοικία
- Βιοτεχνικό τετράγωνο
- Παιδική χαρά
- Πράσινο
- Πλατεία
- Εκπαίδευση
- Κοινόχρηστος χώρος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 6 :
"Θεσμοθετημένες χρήσεις γης"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Όσον αφορά την επιφάνεια που προβλέπεται για την κάλυψη των αναγκών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι περίπου 3103 m². Σύμφωνα με τα Πολεοδομικά Πρότυπα της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Υ.Χ.Ο.Π., Αθήνα 1983), η παραπάνω επιφάνεια κρίνεται ως επαρκής, σε συνάρτηση με τα παιδιά σχολικής ηλικίας (6-11 ετών) και την αναγκαία επιφάνεια του σχολικού οικοπέδου ανά χρήστη. Αναλυτικά έχουμε ότι ο εκτιμώμενος πληθυσμός της περιοχής μελέτης είναι περίπου 2000 άτομα, λαμβανομένου υπόψη ότι τα παιδιά σχολικής ηλικίας είναι το 10% του πληθυσμού και η αναγκαία επιφάνεια του σχολικού γηπέδου ανά χρήστη είναι 9 m² - 15 m², προκύπτει ότι απαιτούνται: 200 παιδιά x (9 m² - 15 m²) = 1800 m² - 3000 m².

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των κατοίκων της περιοχής δεν αποτελεί εγγύηση για την επιβεβαίωση του παραπάνω υποδείγματος, άρα ενδέχεται ο χώρος που προβλέπεται για ανέγερση σχολικού κτιρίου, να καλύψει πλήρως τις ανάγκες της περιοχής μελέτης και ενδεχομένως να εξυπηρετεί παιδιά από γειτονικές περιοχές.

Πίνακας 29

Θεσμοθετημένες χρήσεις γης.

Θεσμοθετημένες χρήσεις γης		
Κατηγορίες	Εμβαδόν (m²)	Ποσοστό
Κατοικία	85251	48,0%
Βιοτεχνικό τετράγωνο	16415	9,2%
Παιδική χαρά	1865	1,0%
Πράσινο	6794	3,8%
Πλατεία	3317	1,9%
Εκπαίδευση	3103	1,7%
Λοιποί κοινόχρηστοι	4453	2,5%
Σύνολο περιοχής	177630	

Πηγή: Υπολογισμός από χάρτη πολεοδομικού σχεδίου.

Η.2.2. Πραγματοποιημένες χρήσεις γης - Συγκρούσεις χρήσεων γης.

Η ανάγνωση του χάρτη των πραγματοποιημένων χρήσεων γης (Χάρτης 7) δίνει εύγλωττη εικόνα της φυσιογνωμίας της περιοχής μελέτης.

Παρατηρείται, μία υπεροχή στο χώρο, της χρήσης της κατοικίας, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ την έκταση που προβλέπεται για την χρήση αυτή από το πολεοδομικό σχέδιο. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην έντονη παρουσία αυθαίρετων κατασκευών που χρησιμοποιούνται για κατοικία (τρώγλες, παραπήγματα), οι οποίες έχουν χωροθετηθεί κατά άναρχο τρόπο αγνοώντας τις προδιαγραφές του πολεοδομικού σχεδίου. Γίνεται σαφές πως η χωροθέτηση των παραπάνω κατασκευών, έχει γίνει και εντός εκτάσεων γης που δεν προβλέπονταν για κατοικία, αλλά για την κατασκευή ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων.

Ειδικότερα στα Ο.Τ. 449 και 462 ο προβλεπόμενος χώρος πλατείας και στο Ο.Τ. 488 ο χώρος παιδικής χαράς, έχει καταληφθεί από παράγκες των Rom. Αντίστοιχο φαινόμενο παρατηρείται και στους κοινόχρηστους χώρους των Ο.Τ. 449, 452, 459, 492 και 481. Στο βόρειο τμήμα της περιοχής οι χώροι που προβλέπονται για ζώνη προστασίας πρασίνου (Ο.Τ. 486 και βόρεια των Ο.Τ. 476 & 477) έχουν και αυτοί καταληφθεί από τρώγλες, ενώ σημαντική έκταση βόρεια του Ο.Τ. 488 και δυτικά του Ο.Τ. 490 έχει επίσης καταληφθεί από τρώγλες, αλλά και από κτίρια περισσότερο σταθερού χαρακτήρα. Βλέπε Χάρτη 8.

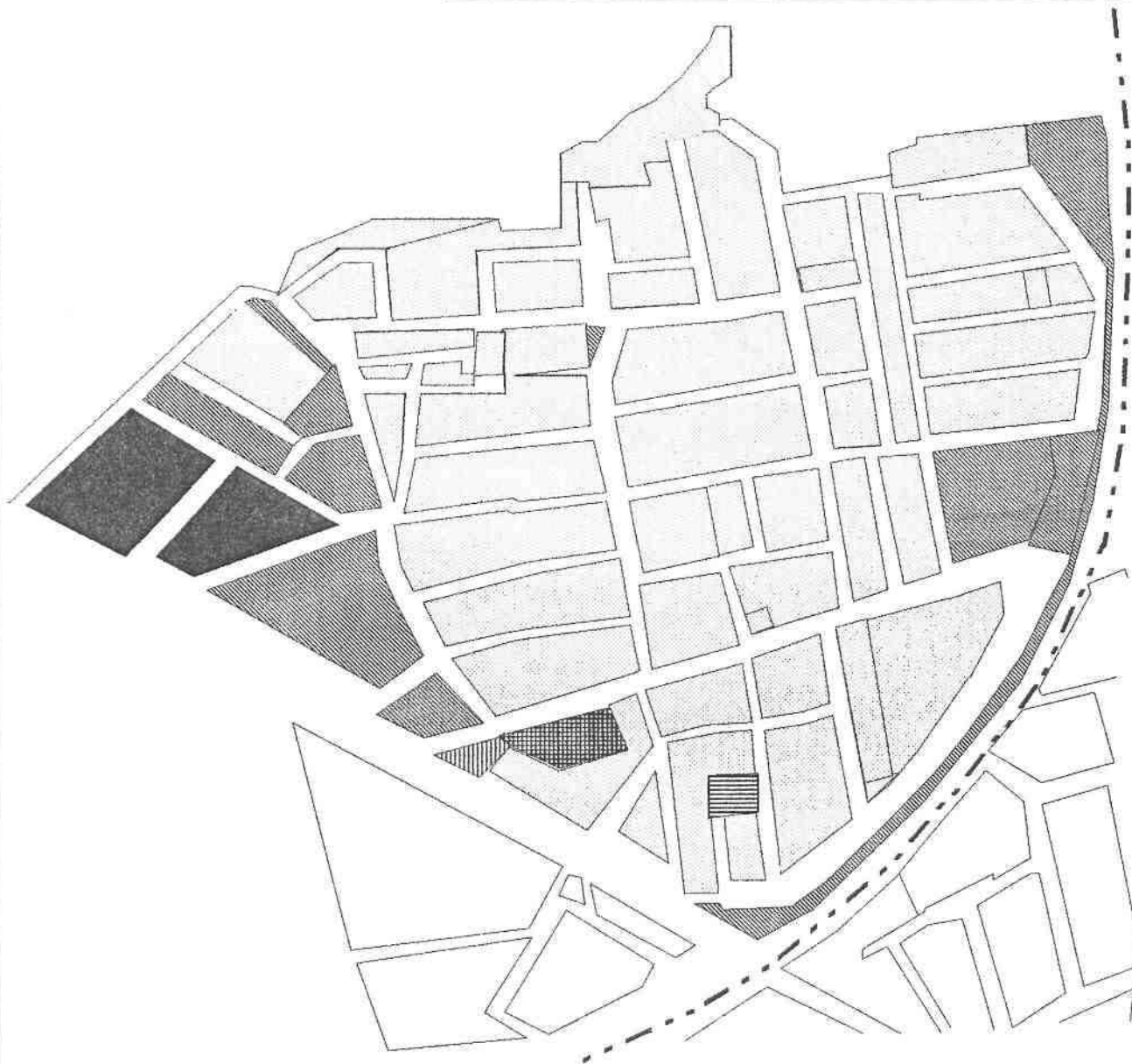
Καταλαβαίνουμε λοιπόν πόσο σημαντική είναι η επιβάρυνση του οικιστικού περιβάλλοντος από την κατάληψη των ελεύθερων χώρων (πλατείες, κοινόχρηστοι χώροι, παιδικές χαρές, χώροι πρασίνου), που τόσο μεγάλη αξία έχουν για την ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος. Παράλληλα γίνεται αντιληπτό πως αν και οι ελεύθεροι χώροι που προβλέπονται από το πολεοδομικό σχέδιο κρίνονται ως επαρκείς, ωστόσο η πραγματικότητα διαψεύδει κατηγορηματικά την παραπάνω διαπίστωση.

Το Ο.Τ. 447 που προβλέπεται για ανέγερση σχολικού κτιρίου δεν έχει καταληφθεί από καμιά μορφή κτιρίων, γεγονός που πιθανότατα δείχνει την έντονη επιθυμία τόσο των Μπαλαμών όσο και των Rom, για την ανέγερση σχολικού κτιρίου εντός της περιοχής μελέτης.

Χάρτης πραγματοποιημένων χρήσεων νης

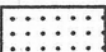

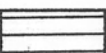
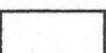
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Κατοικία
- Βιοτεχνία
- Παιδική χαρά
- Πλατεία
- Κοινόχρ. χώρος
- Αδόμητοι -
Αδιαμόρφωτοι
χώροι

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Κατοικία
- Βιοτεχνικό τετράγωνο
- Παιδική χαρά
- Πλατεία
- Κοινόχρηστος χώρος
- Αδόμητοι - Αδιαμόρφωτοι χώροι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 7 :
"Πραγματοποιημένες χρήσεις γης"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Χάρτης περιοχών σύγκρουσης θεσμοθετημένων & πραγματοποιημένων χρήσεων γης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Θεσμοθετημένοι χώροι
που καταλαμβάνονται
από κατοικία :

Παιδική Χαρά

Χώρος πρασίνου

Χώρος πλατείας

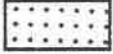
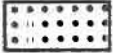

Κοινόχρηστος χώρος

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Θεσμοθετημένος χώρος παιδικής χαράς που καταλαμβάνεται από κατοικία
- Θεσμοθετημένος χώρος πρασίνου που καταλαμβάνεται από κατοικία
- Θεσμοθετημένος χώρος πλατείας που καταλαμβάνεται από κατοικία
- Θεσμοθετημένος κοινόχρηστος χώρος που καταλαμβάνεται από κατοικία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 8 :

"Περιοχές σύγκρουσης θεσμοθετημένων & πραγματοποιημένων χρήσεων γης"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Στο δυτικό τμήμα της περιοχής βρίσκονται τρία βιοτεχνικά οικοδομικά τετράγωνα (Ο.Τ.Β. 464, 467, 475) τα οποία έχουν μείνει εντελώς αναξιοποίητα, γεγονός που δείχνει πως η περιοχή δεν προσελκύει το επενδυτικό ενδιαφέρον, δεδομένης και της κρίσης που διέρχεται ο δευτερογενής τομέας.

Η.2.3. Θεσμοθετημένοι όροι δόμησης.

Οι όροι δόμησης που ισχύουν στην περιοχή σύμφωνα με τον πολεοδομικό κανονισμό είναι οι εξής:

- Συντελεστής δόμησης : 0,8.
- Μέγιστο ύψος κτιρίων : 7,5 m.
- Μέγιστο ποσοστό κάλυψης 60% της επιφάνειας των οικοπέδων.

Κατά παρέκκλιση των προηγούμενων όρων δόμησης, ορίζονται νέοι, για τα οικόπεδα που υφίσταντο πριν της 10/3/1982 και είναι οι εξής:

- Συντελεστής δόμησης : 1,40.
- Μέγιστο ποσοστό κάλυψης 70% για οικόπεδα που έχουν εμβαδόν μικρότερο από 150 m², αφού αφαιρεθεί το εμβαδόν της εισφοράς σε γη, ή εφόσον η συνολική επιφάνεια των ορόφων δεν υπερβαίνει τα 120 m².

Η.2.4. Μέγιστη χωρητικότητα-Πραγματοποιημένος συντελεστής δόμησης.

Δεδομένου ότι ο συντελεστής δόμησης της περιοχής είναι 0,8 και η συνολική επιφάνεια των οικοδομικών τετραγώνων που προβλέπονται για κατοικία είναι 85251m², προκύπτει πως η μέγιστη οροφοεπιφάνεια της περιοχής μελέτης θα ανέρχεται σε 68201 m². Αντ' αυτής, η έως σήμερα υλοποιημένη οροφοεπιφάνεια είναι 20861 m², δηλαδή το 30,5% της μέγιστης.

Χρησιμοποιώντας της συνολική υλοποιημένη οροφωεπιφάνεια και την συνολική επιφάνεια των οικοδομικών τετραγώνων που προβλέπονται για κατοικία, υπολογίζεται ο υλοποιημένος συντελεστής δόμησης, που είναι 0,245.

Όπως φαίνεται, έχει υλοποιηθεί σχεδόν το ένα τρίτο του θεσμοθετημένου συντελεστή δόμησης και της μέγιστης δυνατής οροφωεπιφάνειας, γεγονός που παραπέμπει σε οικιστική περιοχή με αραιή δόμηση. Η εικόνα όμως που λαμβάνεται από τα παραπάνω στοιχεία είναι πλασματική, διότι δεν έχουν ληφθεί υπόψη στους υπολογισμούς οι παράγκες, οι οποίες πέραν του γεγονότος ότι είναι αυθαίρετες δεν ήταν δυνατόν να προσδιοριστούν οι διαστάσεις τους.

H.2.5. Οικιστική - Πολεοδομική δομή.

H.2.5.1. Κτιριακό απόθεμα.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιασθούν κάποια χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης τα οποία προέκυψαν από επιτόπια έρευνα και εξετάζουν κατά κύριο λόγο τα κατασκευαστικά στοιχεία των κτιρίων (Χάρτης 9). Για την παρουσίαση των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών διαμορφώθηκαν οι ακόλουθες κατηγορίες κτιρίων:

- Κτίρια από μπετόν, είναι αυτά που ο σκελετός τους και η στέγη τους αποτελούνται από οπλισμένο σκυρόδεμα. Παράλληλα έχει καταγραφεί και ο αριθμός ορόφων της κατασκευής.

- Κτίρια από άλλα υλικά, είναι αυτά που τα κύρια δομικά υλικά τους είναι πέτρες, τσιμεντόλιθοι, πλήνθες κ.α. και είναι μονόροφα στο σύνολο τους.

- Τρώγλες είναι κατασκευάσματα που χρησιμοποιούνται για μόνιμη ή ημιμόνιμη στέγαση κυρίως από τους Rom και τα υλικά κατασκευής τους είναι: το ξύλο, ο τσίγκος, ο μουσαμάς, το χαρτί κ.α..

- Τέλος καταγράφηκαν κάποια βοηθητικά κτίρια της κατοικίας με χαμηλό ύψος που κυρίως αποτελούν στέγαστρα για τη στάθμευση των αυτοκινήτων, αποθήκες, w.c. κ.λπ..

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- 1.. Κτίριο από μπετόν και αριθμός ορόφων
- Κτίριο από άλλα υλικά (μονώροφο)
- Τρώγλη
- 0 Βοηθητικά κτίρια

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 9 :
"Κτιριακό απόθεμα"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Στην περιοχή μελέτης υπάρχουν 203 μονοόροφα κτίρια από μπετόν, 42 διώροφα κτίρια από μπετόν, 10 κτίρια από άλλα υλικά, 135 τρώγλες και 5 βοηθητικά κτίρια.

Γίνεται φανερό από την παραπάνω κατανομή πως το Αλιβέρι έχει σαφώς ένα διαφοροποιημένο χαρακτήρα από την ευρύτερη περιοχή του Δήμου Ν. Ιωνίας. Αν δει κανείς τον αριθμό στον οποίο ανέρχονται οι τρώγλες, είναι εύκολο να κατανοήσει την κρισιμότητα της κατάστασης για το οικιστικό περιβάλλον. Βέβαια υπάρχουν και σύγχρονες κατασκευές, που πολλές φορές είναι εντυπωσιακές. Αυτό και μόνο το γεγονός είναι άλλη μια έκφανση της κρισιμότητας της κατάστασης του οικιστικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών σχέσεων των κατοίκων, με την ύπαρξη έντονων αντιθέσεων στο χώρο, που είναι διαομαδική (Μπαλαμοί - Rom) και πολλές φορές ενδοομαδική (μεταξύ των Rom).

Ευνόητο είναι ότι οι τρώγλες στο σύνολο τους είναι αυθαίρετες, αφενός, διότι συχνά δεν έχουν δομηθεί σε ιδιόκτητα οικοπέδα, αφετέρου, όπως είναι εύλογο, δεν έχουν άδεια οικοδόμησης. Αποτέλεσμα είναι η αδυναμία σύνδεσής τους με τα δίκτυα υποδομών.

H.2.5.2. Κατάσταση κτιριακού αποθέματος.

Για την καλύτερη προσέγγιση των στεγαστικών συνθηκών στην περιοχή μελέτης, παράλληλα με την καταγραφή του κτιριακού αποθέματος, όπως παρουσιάστηκε στην προηγούμενη παράγραφο, προβήκαμε στην αποτύπωση της κατάστασης των κτιρίων (Χάρτης 10). Σύμφωνα με αυτή έχουμε:

- Καλή κατάσταση, έχουν τα κτίρια που είναι νέες ή καλοδιατηρημένες κατασκευές από μπετόν.

- Μέτρια κατάσταση, έχουν τα κτίρια που είναι φτηνές κατασκευές, αν και είναι κτίρια από μπετόν ή κτίρια από άλλα κατασκευαστικά υλικά μέτριας ποιότητας, ή δεν έχουν διατηρηθεί ικανοποιητικά.

- Κακή κατάσταση, έχουν τα υπόλοιπα κτίρια και οι τρώγλες.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Καλή κατάσταση
- Μέτρια κατάσταση
- Κακή κατάσταση

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".**

Χάρτης 10 :

"Κατάσταση κτιριακού αποθέματος"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Η περιοχή μελέτης έχει χαμηλού επιπέδου κτιριακό απόθεμα γεγονός που οφείλεται στην έντονη παρουσία κτιρίων μέτριας και κακής κατάστασης.

Από τις επιτόπιες επισκέψεις, αλλά και από την εξέταση του Πίνακα 30 που έχει προκύψει από την επεξεργασία του ερωτηματολογίου, μπορούμε να δούμε ποιοι αποτελούν τον κύριο όγκο των κατοικούντων σε αυτά.

Συγκεκριμένα, ένα σημαντικό ποσοστό των κτιρίων, περίπου το ένα πέμπτο, έχουν κτισθεί πριν από τον πόλεμο. Επίσης το ένα τρίτο των καταλυμάτων είναι παραπήγματα ή σκηνές, στα οποία σχεδόν αποκλειστικά διαμένουν Rom. Τα κτίρια που έχουν κτισθεί μετά τον πόλεμο, καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των κτιρίων της περιοχής. Σε αυτά διαμένει το μεγαλύτερο ποσοστό των Μπαλαμών και το ένα τρίτο περίπου των Rom της περιοχής (Διάγραμμα 24).

Από την ανάγνωση λοιπόν των παραπάνω παρατηρήσεων επιβεβαιώνεται η υποβαθμισμένη κατάσταση του κτιριακού αποθέματος της περιοχής, λόγω της αυξημένης παρουσίας παραπηγμάτων, σκηνών και προπολεμικών κτιρίων, που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των στεγαστικών αναγκών των κατοίκων.

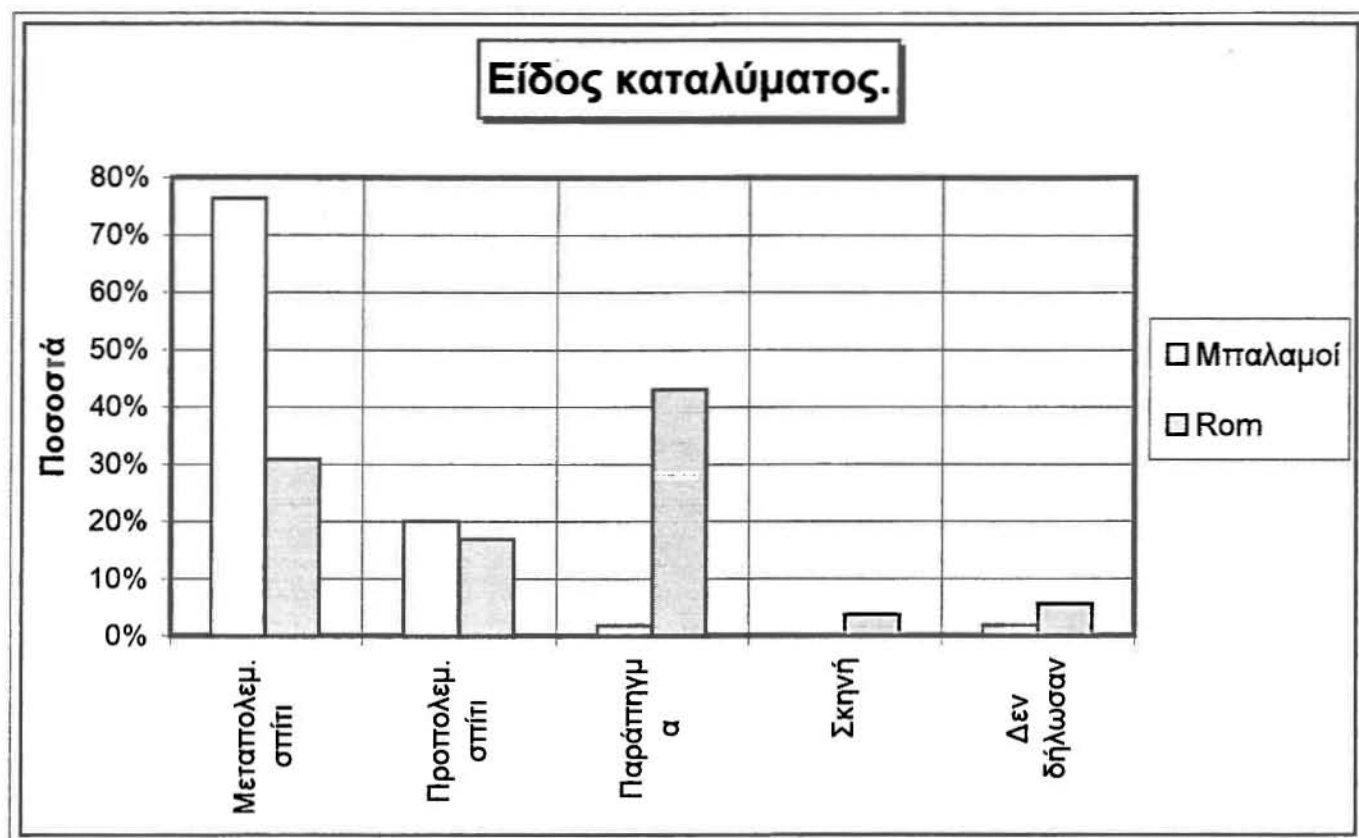
Πίνακας 30

Είδος καταλύματος.

Είδος καταλύματος						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
Μεταπολεμ. σπίτι	75	46,3%	42	76,4%	33	30,8%
Προπολεμ. σπίτι	29	17,9%	11	20,0%	18	16,8%
Παράπηγμα	47	29,0%	1	1,8%	46	43,0%
Σκηνή	4	2,5%	0	0,0%	4	3,7%
Δεν δήλωσαν	7	4,3%	1	1,8%	6	5,6%
Σύνολο	162	100,0%	55	100,0%	107	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Όσον αφορά το μέγεθος των καταλυμάτων του συνόλου της περιοχής, βλέπουμε από τον Πίνακα 31 μία υπεροχή αυτών που το εμβαδόν τους κυμαίνεται

Διάγραμμα 24

από 50 m² - 120 m², ενώ σημαντικό είναι και το ποσοστό των μικρών καταλυμάτων (μικρότερα των 50 m²).

Παρατηρείται έντονη διαφοροποίηση στην κατανομή του μεγέθους των καταλυμάτων, στις δύο κοινωνικές ομάδες. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό των Μπαλαμών (80%) κατοικεί σε κατοικίες 50 m² - 120 m². Από την άλλη πλευρά οι Rom διαμένουν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους σε καταλύματα μεγέθους μικρότερου των 50 m² (49,5%), γεγονός που σε συνάρτηση με το μέγεθος των νοικοκυριών τους, δίνει μια σαφή εικόνα για τις συνθήκες στέγασης τους (Διάγραμμα 25).

Αξίζει να σημειωθεί πως το ένα πέμπτο περίπου των Rom διαμένει σε κατοικίες μεγέθους άνω των 120 m², γεγονός που καταδεικνύει τις έντονες διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στην ομάδα τους. Οι διαφοροποιήσεις αυτές εκτείνονται από το οικονομικό επίπεδο, έως και την προσπάθεια υιοθέτησης σύγχρονων καταναλωτικών και κοινωνικών προτύπων.

Πίνακας 31

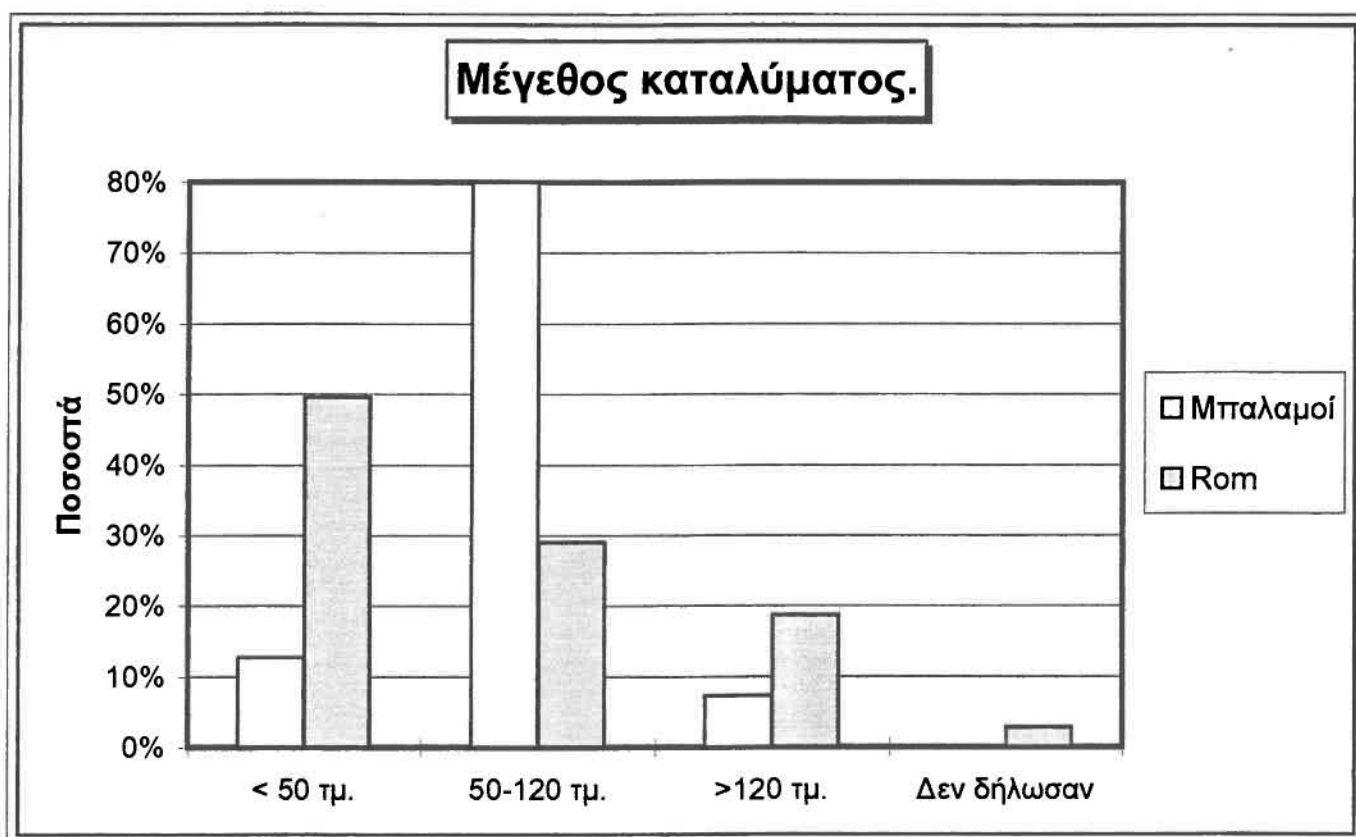
Μέγεθος καταλύματος.

Μέγεθος καταλύματος						
	Σύνολο		Μπαλαμοί		Rom	
	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό	Άτομα	Ποσοστό
< 50 m ²	60	37,0%	7	12,7%	53	49,5%
50-120 m ²	75	46,3%	44	80,0%	31	29,0%
>120 m ²	24	14,8%	4	7,3%	20	18,7%
Δεν δήλωσαν	3	1,9%	0	0,0%	3	2,8%
Σύνολο	162	100,0%	55	100,0%	107	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Η.2.5.3. Πυκνότητες.

Σ' αυτήν την παράγραφο θα παρουσιαστούν οι πυκνότητες της περιοχής μελέτης (μικτή-bruto, καθαρή-netto).

Διάγραμμα 25

Μικτή πυκνότητα είναι ο λόγος του πληθυσμού της περιοχής προς την συνολική της έκταση, αναγόμενος σε ένα εκτάριο, ενώ καθαρή πυκνότητα είναι ο λόγος του πληθυσμού της περιοχής προς το σύνολο του εμβαδού των οικοπέδων κατοικίας, αναγόμενος σε ένα εκτάριο.

Ο πληθυσμός της περιοχής που χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό των παραπάνω μεγεθών, είναι ο μέγιστος που παρατηρείται στην περιοχή κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες, δηλαδή 2000 άτομα (§Ε.1.1.).

Η μικτή πυκνότητα της περιοχής μελέτης είναι 113 άτομα/ha, ενώ η καθαρή πυκνότητα είναι 235 άτομα/ha. Τα μεγέθη αυτά δείχνουν πως ο χαρακτήρας της περιοχής είναι αστικός με πυκνότητες που κυμαίνονται σε αποδεκτά όρια (Αθ. Αραβαντινός, Πολεοδομικός σχεδιασμός, §15.4.2.). Παρόλα αυτά όμως δεν σημαίνει πως η πυκνότητα κατανέμεται με ομοιογενή τρόπο στο χώρο, διότι υπάρχουν οικοδομικά τετράγωνα με πολύ χαμηλή πυκνότητα και άλλα αντιθέτως με αρκετά υψηλή.

Η.2.6. Υποδομές (τεχνικές & κοινωνικές).

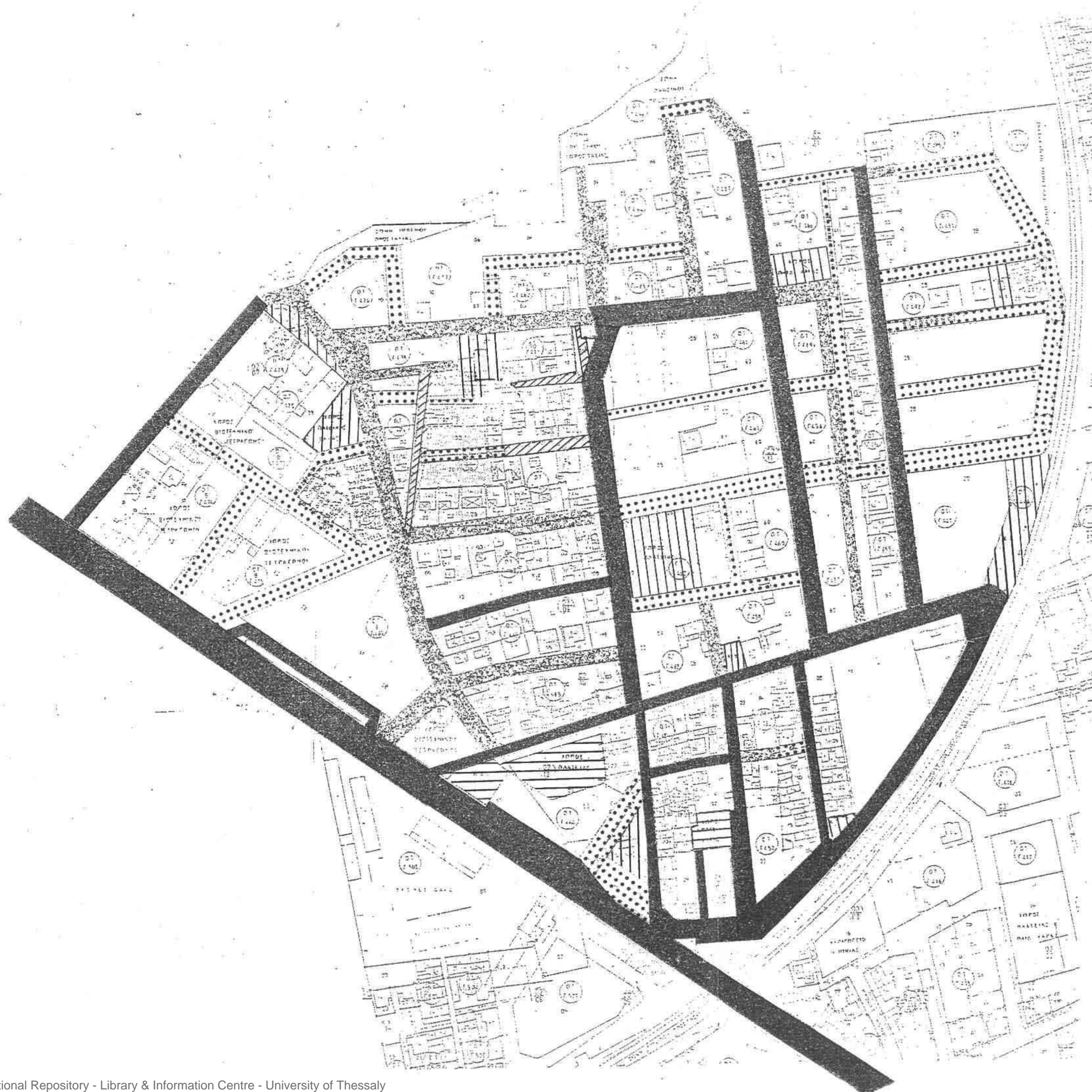
Η.2.6.1. Οδικό δίκτυο - Κοινόχρηστοι & Κοινωφελείς χώροι.

Η καταγραφή των οδών και των χαρακτηριστικών τους, καθώς και των κοινόχρηστων και των κοινωφελών χώρων είναι αποτέλεσμα επιτόπιας επίσκεψης στην περιοχή μελέτης (Χάρτης 11).

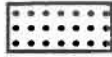

Το οδικό δίκτυο διαπιστώθηκε ότι παρουσιάζει διαφοροποιήσεις που μας οδήγησαν στην δημιουργία των τεσσάρων ακόλουθων κατηγοριών:

- Αδιάνοικτος δρόμος, είναι αυτός που ενώ ορίζεται από το πολεοδομικό σχέδιο, στην πραγματικότητα δεν υφίσταται.

- Χωματόδρομος, είναι αυτός που είτε ανταποκρίνεται σε δρόμο του πολεοδομικού σχεδίου, είτε όχι, αλλά έχει προκύψει από τις κινήσεις των κατοίκων στο χώρο. Και στις δύο περιπτώσεις δεν υπάρχει υλικό επικάλυψης της επιφάνειας της οδού.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Αδιάνοικτος δρόμος
- Χωματόδρομος
- Τσιμεντοστρωμένος δρόμος
- Ασφαλτοστρωμένος δρόμος
- Αδιαμόρφωτος κοινόχρηστος χώρος
- Διαμορφωμένος κοινόχρηστος χώρος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 11 :
"Κατάσταση οδικού δικτύου &
Κοινόχρηστων χώρων"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

- Τσιμεντοστρωμένος δρόμος, είναι αυτός που επικαλύπτεται με τσιμέντο ή μπετόν.

- Ασφαλτοστρωμένος δρόμος, είναι αυτός που το υλικό επικάλυψης του είναι άσφαλτος και ακολουθεί τη χάραξη του πολεοδομικού σχεδίου.

Το συνολικό μήκος του οδικού δικτύου στην περιοχή μελέτης είναι 5585 m. Το μήκος κάθε κατηγορίας καθώς και το ποσοστό της στο συνολικό μήκος φαίνεται στον Πίνακα 32 (Διάγραμμα 26).

Παρατηρούμε ότι το ποσοστό των αδιάνοικτων δρόμων είναι 37%, γεγονός που δηλώνει πως μεγάλο μέρος των δρόμων του πολεοδομικού σχεδίου δεν έχει υλοποιηθεί, εξαιτίας αδράνειας της τοπικής αυτοδιοίκησης και κωλυμάτων που προκύπτουν από αντιδράσεις των κατοίκων. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι να παρατηρούνται φαινόμενα αδυναμίας ομαλής διεξαγωγής της κυκλοφορίας, στην περιοχή.

Επίσης, σημαντικό είναι το ποσοστό των χωματόδρομων (23%), που έχει σαν αποτέλεσμα την δυσχέρεια της κυκλοφορίας και την επιβάρυνση του χώρου με σκόνη. Το χειμώνα η κατάσταση δυσχεραίνεται περισσότερο με τη βροχή η οποία δημιουργεί λασπόλακκους.

Το διανοιγμένο οδικό δίκτυο καλύπτεται από άσφαλτο στο μεγαλύτερο μήκος του και από τσιμέντο στο υπόλοιπο. Το ποσοστό αυτό χαρακτηρίζεται ως ανεπαρκές αφού δεν καλύπτεται ούτε το ήμισυ του συνολικού μήκους του οδικού δικτύου.

Πίνακας 32

Κατηγορίες οδικού δικτύου.

Κατηγορίες οδικού δικτύου		
Είδος	Μήκος (m)	Ποσοστό
Ασφαλτοστρωμένος	2066	37%
Τσιμεντοστρωμένος	188	3%
Χωματόδρομος	1262	23%
Αδιάνοικτος	2069	37%
Σύνολο	5585	100%

Πηγή: Υπολογισμός από χάρτη πολεοδομικού σχεδίου.

Το οδικό δίκτυο πέραν των χαρακτηριστικών που προκύπτουν από τα υλικά επικάλυψης, θα μπορούσε κανείς να πει ότι είναι ασαφές, δεν το διακρίνουν κάποιοι κύριοι οδικοί άξονες με μόνη ίσως εξαίρεση την οδό Έβρου και Ανδρομάχης. Οι οδοί αυτοί αποτελούν τους άξονες που διατρέχουν την περιοχή από δυτικά προς ανατολικά και από νότο προς βορά αντίστοιχα.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό του οδικού δικτύου είναι η δαιδαλώδης μορφή που έχει, με αποτέλεσμα την δυσκολία στην κίνηση και την αντιμετώπιση προβλημάτων προσανατολισμού στο χώρο.

Πρόβλημα τέλος αποτελούν τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του οδικού δικτύου που δεν ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στις απαιτήσεις κίνησης των οχημάτων. Αυτό συχνά οφείλεται στην υπάρχουσα δόμηση, που εμποδίζει την πλήρη διάνοιξη του δρόμου.

Όσον αφορά τους κοινόχρηστους και τους κοινωφελείς χώρους της περιοχής μελέτης (Χάρτης 11), εξετάσαμε αυτούς που ορίζονται από το πολεοδομικό σχέδιο, για να διαπιστώσουμε εάν έχουν διαμορφωθεί ή όχι. Διαμορφωμένο χώρο θεωρούμε αυτόν που έχει υποστεί τεχνική κατεργασία ώστε να ανταποκριθεί στη χρήση που το πολεοδομικό σχέδιο καθορίζει.

Οι εξεταζόμενες χρήσεις είναι οι εξής:

- Χώρος προστασίας πρασίνου.
- Χώρος πλατείας.
- Χώρος παιδικής χαράς.
- Λοιποί κοινόχρηστοι χώροι.
- Χώρος σχολείου (εκπαίδευσης).

Η μεγαλύτερη επιφάνεια των θεσμοθετημένων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων της περιοχής του Αλιβερίου (88%), είναι αδιαμόρφωτη (Πίνακας 33). Ειδικότερα το σύνολο του χώρου που θα καλύπτεται από πράσινο, ο συνολικός χώρος που θα φιλοξενήσει το σχολείο, το 60% των χώρων πλατείας, το 74% των

χώρων παιδικής χαράς, καθώς και το 88% των λοιπών κοινόχρηστων χώρων, είναι πλήρως αδιαμόρφωτοι.

Σε γενικές γραμμές οι ελεύθεροι χώροι ενώ καλύπτουν σημαντικό μέρος της συνολικής έκτασης της περιοχής μελέτης (11%), μεγάλο μέρος τους παραμένει αδιαμόρφωτο. Γεγονός που ενισχύει την εικόνα υποβάθμισης του οικιστικού περιβάλλοντος.

Πίνακας 33

Κατάσταση κοινόχρηστων & κοινωφελών χώρων.

Κατάσταση κοινόχρηστων & κοινωφελών χώρων						
	Σύνολο		Διαμορφωμένοι		Αδιαμόρφωτοι	
	Εμβαδόν (m²)	Ποσοστό	Εμβαδόν (m²)	Ποσοστό	Εμβαδόν (m²)	Ποσοστό
Πράσινο	6794	3,8%	0	0,0%	6794	100,0%
Πλατεία	3317	1,9%	1317	39,7%	2000	60,3%
Παιδική χαρά	1865	1,0%	482	25,8%	1383	74,2%
Λοιποί κοινόχρηστοι	4453	2,5%	503	11,3%	3950	88,7%
Εκπαίδευση	3103	1,7%	0	0,0%	3103	100,0%
Σύνολο κοινόχρηστων	19532	11,0%	2302	11,8%	17230	88,2%
Σύνολο περιοχής	177630					

Πηγή: Υπολογισμός από χάρτη πολεοδομικού σχεδίου.

Η.2.6.2. Ηλεκτρικό ρεύμα - Τηλεπικοινωνίες.

Όσον αφορά τις τηλεπικοινωνίες και την ηλεκτροδότηση της περιοχής, τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο Χάρτη 12, συλλέχθηκαν από επιτόπια έρευνα και από υλικό που μας δόθηκε στις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες (Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η.).

Η περιοχή μελέτης καλύπτεται σε όλο το εύρος της από το δίκτυο ηλεκτρικού ρεύματος και από το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο.

Υπάρχουν, δύο μετασχηματιστές τάσεως στη διασταύρωση των οδών Έβρου με Ανδρομάχης και επί της Ελ. Βενιζέλου λίγο πριν τη γέφυρα του Ξηριά, ενώ, στην διασταύρωση των οδών Έβρου με Ευαγγ. Σχολής υπάρχει ένας τηλεφωνικός

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Στύλος του δικτύου ηλεκτρικού ρεύματος
- ☒ Μετασχηματιστής ηλεκτρικού ρεύματος
- Στύλος του τηλεπικοινωνιακού δικτύου
- Τηλεφωνικός θάλαμος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".**

Χάρτης 12 :

**"Δίκτυο ηλεκτρικού ρεύματος &
Τηλεπικοινωνιακό δίκτυο"**

**Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης**

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

θάλαμος με καρτοτηλέφωνο. Θα μπορούσε βέβαια για την καλλίτερη εξυπηρέτηση των κατοίκων να υπήρχε άλλος ένας θάλαμος στο βόρειο τμήμα της περιοχής.

Παρόλο που το σύνολο της περιοχής καλύπτεται από τα παραπάνω δίκτυα υποδομών, δεν μπορούμε να πούμε ότι ισχύει το ίδιο για τις κατοικίες. Αυτό οφείλεται στο ότι πολλές κατοικίες, κυρίως των Ρομ, είναι τρώγλες (άρα αυθαίρετες) ή έχει παρατηρηθεί υπέρβαση του σχεδίου της οικοδομικής άδειας κατά τη δόμηση του κτιρίου, γεγονός που καθιστά αδύνατη τη σύνδεσή τους με τα δίκτυα των προαναφερθέντων υποδομών.

Η.2.6.3. Ύδρευση - Αποχέτευση.

Εξετάζοντας την εξυπηρέτηση της περιοχής από τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, στηριχθήκαμε σε στοιχεία που πήραμε από την Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Μείζονος Βόλου (Δ.Ε.Υ.Α.Μ.Β.). Τα τμήματα που καλύπτονται καθώς και το υλικό κατασκευής των αγωγών φαίνονται στο Χάρτη 13.

Όσον αφορά το δίκτυο ύδρευσης του Αλιβερίου, αποτελεί προέκταση του αντίστοιχου δικτύου του Δήμου Ν. Ιωνίας. Ο αγωγός που διοχετεύει νερό στην περιοχή μελέτης ξεκινά από το νοτιοανατολικό τμήμα της (διασταύρωση Ελ. Βενιζέλου με σιδηροδρομικές γραμμές) και διακλαδίζεται σ' αυτήν.

Στο βόρειο τμήμα της οδού Ανδρομάχης και στο κοινόχρηστο χώρο που βρίσκεται βορειοδυτικά του σημείου εκτροπής της οδού, υπάρχει αντλιοστάσιο το οποίο τροφοδοτεί μέσω καταθλιπτικού αγωγού τον οικισμό των Μελισσιάτικων.

Το δίκτυο ύδρευσης παρουσιάζει ελλείψεις όσον αφορά την εξυπηρέτηση της περιοχής. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αποσπασματικό διότι καλύπτει μεμονωμένα τμήματα αφήνοντας άλλα δίχως τη δυνατότητα ύδρευσης. Καλλίτερη εξυπηρέτηση προσφέρεται κάτω από την οδό Έβρου και εκατέρωθεν των οδών Ανδρομάχης και Ηλία Αποστόλου, ενώ σημαντικό τμήμα του βορειοδυτικού μέρους της περιοχής μένει χωρίς εξυπηρέτηση.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Αγωγός ύδρευσης από σίδηρο ή μαντέμι 1"
- - - Αγωγός ύδρευσης από σίδηρο ή μαντέμι 1 1/2"
- · · · Αγωγός ύδρευσης από σίδηρο ή μαντέμι 2"
- · · · Αγωγός ύδρευσης από σίδηρο ή μαντέμι 3 1/2"
- Αγωγός ύδρευσης από πλαστικό (PVC) 57/63
- - - Αγωγός ύδρευσης από πλαστικό (PVC) Φ90
- Αγωγός ύδρευσης από αμίαντο Φ60
- - - Αγωγός ύδρευσης από αμίαντο Φ80
- · · · Αγωγός ύδρευσης από αμίαντο Φ150
- Αγωγός αποχέτευσης (όμβριων υδάτων)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 13 :
"Δίκτυο ύδρευσης & αποχέτευσης"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Ωστόσο η διέλευση αγωγού ύδρευσης από κάποιο τμήμα της περιοχής, συχνά δεν σημαίνει και την ταυτόχρονη εξυπηρέτηση των κατοικιών αυτού, διότι η ύπαρξη κατοικίας (συνήθως παράγκα - τρώγλη) δεν συνεπάγεται και ιδιοκτησία του αντίστοιχού τμήματος γης και άρα αδυναμία χορήγησης ρολογιού ύδρευσης.

Στον Πίνακα 34 φαίνεται αναλυτικά το συνολικό μήκος του δικτύου ύδρευσης καθώς και η κατανομή ανά υλικό και διατομή αγωγού.

Αξίζει να σημειωθεί πως η περιοχή δεν εξυπηρετείται από αγωγό αποχέτευσης ακαθάρτων υδάτων και πως οι κατοικίες εξυπηρετούνται κυρίως από βόθρους, ενώ υπάρχουν και κατοικίες (τρώγλες) που δεν έχουν ούτε αυτό. Υπάρχει ωστόσο αγωγός αποχέτευσης ομβρίων υδάτων κατά μήκος της Ελ. Βενιζέλου και σε ένα μέρος της οδού Έβρου (από την Ελ. Βενιζέλου έως την Ανδρομάχης), συνολικού μήκους 633 m (Πίνακας 34). Συνέπεια του μικρού ποσοστού κάλυψης της περιοχής από τον αγωγό ομβρίων υδάτων είναι η αδυναμία αποφόρτισης της περιοχής από τα νερά των βροχοπτώσεων κατά τους χειμερινούς μήνες γεγονός που επιδεινώνει την εικόνα υποβάθμισης του οικιστικού περιβάλλοντος.

Πίνακας 34

Δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης.

Δίκτυο ύδρευσης - αποχέτευσης		
Είδος και διατομή αγωγού	Μήκος (m)	Ποσοστό
Αγωγός από σίδηρο ή μαντέμι 1"	232	7,5%
Αγωγός από σίδηρο ή μαντέμι 1 1/2"	55	1,8%
Αγωγός από σίδηρο ή μαντέμι 2"	69	2,2%
Αγωγός από σίδηρο ή μαντέμι 3 1/2"	48	1,5%
Αγωγός από πλαστικό (PVC) 57/63	923	29,7%
Αγωγός από πλαστικό (PVC) Φ90	90	2,9%
Αγωγός από αμίαντο Φ60	83	2,7%
Αγωγός από αμίαντο Φ80	1612	51,8%
Συνολικό μήκος αγωγού ύδρευσης	3112	100,0%
Αγωγός αποχέτευσης (ομβρίων υδάτων)	633	

Πηγή: Υπολογισμός από χάρτες ύδρευσης-αποχέτευσης, ΔΕΥΑΜΒ, 1995.

H.2.6.4. Απορρίμματα.

Από την περιοχή μελέτης διέρχεται το απορριμματοφόρο του Δήμου, σαρώνοντας το μεγαλύτερο ποσοστό των διανοιγμένων όδρων όπως φαίνεται στον Χάρτη 14. Βέβαια η κίνηση του απορριμματοφόρου αντιμετωπίζει δυσκολίες που προκύπτουν από τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του οδικού δικτύου που παρουσιάστηκαν αναλυτικότερα σε προηγούμενη παράγραφο.

Στο νότιο τμήμα της περιοχής έχουν τοποθετηθεί από το Δήμο 5 κάδοι απορριμμάτων, σε θέσεις που φαίνονται στο Χάρτη 14. Η απόθεση των απορριμμάτων στην υπόλοιπη περιοχή γίνεται εις χύδην μορφή. Είναι ευνόητο πως το δίκτυο των κάδων είναι ανεπαρκές, ενώ συγχρόνως δημιουργείται επιπλέον όχληση στην περιοχή από την διέλευση τριών ξεχωριστών τύπων απορριμματοφόρων, δύο για την αποκομιδή των απορριμμάτων των κάδων και τον καθαρισμό τους και ένα που σαρώνει την υπόλοιπη περιοχή και συλλέγει τα χύδην απορρίμματα.

H.2.6.5. Κοινωνική υποδομή.

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της περιοχής θα προϊδέαζε για την ύπαρξη κοινωνικών υποδομών, δηλαδή κάποιων χώρων παροχής υπηρεσιών όπως εκπαίδευση, υγεία, περίθαλψη, πρόνοια, κάποια συμβουλευτικά κέντρα κ.α.. Παρόλα αυτά καμία μορφή κοινωνικής υποδομής από τις παραπάνω δεν υπάρχει στην περιοχή. Εξαίρεση αποτελεί η έκταση στα ανατολικά της περιοχής μελέτης που προορίζεται για ανέγερση δημοτικού σχολείου.

H.2.7. Προγραμματισμένα έργα - Προγραμματικό πλαίσιο.

Στα πλαίσια του 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.), από το σύνολο των προγραμματισμένων έργων που αφορούν τον νομό Μαγνησίας επελέγησαν αυτά που θεωρούμε πως η υλοποίησή τους θα επιδράσει άμεσα ή έμμεσα στη «φυσιογνωμία» της περιοχής μελέτης. Τα έργα αυτά φαίνονται στον Πίνακα 35.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Κάδοι απορριμμάτων
- Πορεία απορριμματοφόρου εντός της περιοχής μελέτης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 14 :
"Δίκτυο αποκομιδής απορριμμάτων"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
 Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Η υλοποίηση του ΤΑΠ Αλιβερίου θα επιφέρει αλλαγές στη μορφή του οικιστικού περιβάλλοντος καθώς και στο ανθρώπινο δυναμικό από απόψεως εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Στη διαμόρφωση του οικιστικού περιβάλλοντος ενδέχεται να επιδράσουν τα έργα πολεοδομικών εφαρμογών και αναπλάσεων συνοικιών της Ν. Ιωνίας.

Η διευθέτηση των όχθων του χειμάρρου Ξηριά θα συμβάλει στην αναβάθμιση του βορείου τμήματος της περιοχής μελέτης, με την σταθεροποίηση των πλευρικών τοιχωμάτων του χειμάρρου. Επίσης η οριοθέτηση του θα σημάνει την διακοπή της απόθεσης σκουπιδιών και μπαζών.

Τα έργα ολοκλήρωσης του αποχετευτικού δικτύου στην μείζονα περιοχή Βόλου θα επιλύσουν το σημαντικό αποχετευτικό πρόβλημα και της περιοχής μελέτης.

Η κατασκευή υπέργειων ή υπόγειων σιδηροδρομικών διαβάσεων για τους πεζούς, θα λύσει το πρόβλημα προσπελασιμότητας από και προς την περιοχή. Παράλληλα θα εξαλείψει τον κίνδυνο που σήμερα παρατηρείται από την διάσχιση των σιδηροδρομικών γραμμών.

Το έργο της βελτίωσης της οδού Ν.Ιωνίας - Μελισσιάτικων - Καναλίων - Καλαμακίου θα κάνει ταχύτερη και ασφαλέστερη την μετακίνηση από την περιοχή μελέτης προς τις αντίστοιχες περιοχές, γεγονός που θα διευκολύνει το πλανόδιο εμπόριο και την μετακίνηση για απασχόληση στον πρωτογενή τομέα.

Πίνακας 35

Προγραμματισμένα έργα.

Προγραμματισμένα έργα στα πλαίσια του 2ου Κ.Π.Σ.	Προϋπολογισμός (σε εκατομ. δρχ.)
Νομαρχιακό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων (ΣΑΝΤ / 2)	
Υποπρόγραμμα 1: Αγροτική ανάπτυξη	
Μέτρο 1.10. Οδικά δίκτυα	
Οδός Νέα Ιωνία-Μελισσιάτικα-Κανάλια-Καλαμάκι	80
Μέτρο 3.2. Μικρά οδικά δίκτυα	
ΤΑΠ Αλιβερίου (αναπλάσεις-οδοποιία) Ν. Ιωνίας	100
Διαβάσεις Ο.Σ.Ε. Ν. Ιωνίας	20
Υποπρόγραμμα 4: Προστασία περιβάλλοντος - Ποιότητα ζωής	
Μέτρο 4.1. Πολεοδομικές εφαρμογές - Χωροταξικός & Πολεοδομικός σχεδιασμός	
Πολεοδομικές εφαρμογές Ν. Ιωνίας	350
Μέτρο 4.5. Πολιτισμός - Τουρισμός	
Αναπλάσεις συνοικιών Ν. Ιωνίας	400
Διευθέτηση αναβάθμιση χειμάρρου Ξηριά, Ν. Ιωνίας	200
Εθνικό πρόγραμμα Νομού Μαγνησίας στα πλαίσια του 2ου Κ.Π.Σ.	
Έργα που εντάχθηκαν στο Ταμείο Συνοχής	
Αποχέτευση και εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων, μείζονος περιοχής Βόλου	6400

Πηγή: Διεύθυνση προγραμματισμού και ανάπτυξης, Νομαρχία Μαγνησίας, 1995.

Η Νομαρχία Μαγνησίας όσο και ο Δήμος Ν. Ιωνίας δεν έχουν αναλάβει πρωτοβουλία για την υλοποίηση κάποιων έργων που θα επηρέαζαν το οικιστικό περιβάλλον και την κοινωνική φυσιογνωμία της περιοχής του Αλιβερίου, αλλά αρκούνται στην πραγματοποίηση των έργων που έχουν ενταχθεί και χρηματοδοτούνται από το 2ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ετήσια απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων είναι πολύ υψηλή έως καθολική, γεγονός που αποτελεί ενθαρρυντικό μήνυμα για το μέλλον της περιοχής μελέτης.

Η.3. Συμπεράσματα.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να διακρίνουμε κάποιους άξονες που αποδίδουν την εικόνα του οικιστικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης.

Το πολεοδομικό σχέδιο της περιοχής μελέτης προβλέπει στο μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας της την χωροθέτηση κατοικιών. Παράλληλα υψηλό είναι το ποσοστό που προβλέπεται για χωροθέτηση βιοτεχνικών λειτουργιών, ενώ ικανοποιητικό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το ποσοστό των προβλεπόμενων ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων, που όμως δεν έχουν ομοιογενή κατανομή στο χώρο. Βέβαια το σχετικώς υψηλό ποσοστό των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων δεν θα πρέπει να μας παραπλανά, αφού στην πραγματικότητα οι περισσότεροι από αυτούς είναι αδιαμόρφωτοι και κατειλημμένοι από αυθαίρετες κατασκευές, γεγονός που συντελεί στην υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος.

Η εικόνα του οικιστικού περιβάλλοντος της περιοχής επηρεάζεται άμεσα από την ποιότητα του κτιριακού αποθέματος, η οποία λόγω της ύπαρξης μεγάλου αριθμού παραπηγμάτων και προπολεμικών κτιρίων είναι υποβαθμισμένη. Παράλληλα στην περιοχή παρουσιάζονται έντονες διαφοροποιήσεις όσον αφορά τα μεγέθη και την ποιότητα των κατοικιών, τόσο μεταξύ των δύο διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, όσο και μεταξύ των μελών της κοινωνίας των Rom.

Αν εξετάσει κανείς τον πραγματοποιημένο συντελεστή δόμησης καθώς και τις πυκνότητες της περιοχής, η πρώτη εντύπωση που θα πάρει είναι πως πρόκειται για μια αραιοδομημένη αστική περιοχή, που παράλληλα δεν έχει ιδιαίτερα υψηλές πυκνότητες, (μικτή-bruto, καθαρή-netto). Ωστόσο η εικόνα που δίδεται είναι πλασματική, διότι κατά τον υπολογισμό του πραγματοποιημένου συντελεστή δόμησης δεν λαμβάνονται υπόψη οι τρώγλες, επειδή είναι αυθαίρετες και το μέγεθος τους είναι άγνωστο. Επίσης χαρακτηριστική είναι η σημαντική διαφοροποίηση των πυκνοτήτων ανά οικοδομικό τετράγωνο.

Το οδικό δίκτυο της περιοχής μελέτης παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα που οφείλονται στο ότι μεγάλο ποσοστό των οδών του δεν έχουν διανοιχτεί και δεν έχουν επιστρωθεί με κάποιο σταθερό υλικό. Επίσης τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του είναι φτωχά και γενικά η μορφή του είναι δαιδαλώδης και ασαφής.

Ελλείψεις επίσης παρουσιάζονται στο αποχετευτικό και υδροδοτικό δίκτυο της περιοχής, που εν μέρει οφείλονται στον αρμόδιο φορέα, αλλά σε μεγάλο ποσοστό στο γεγονός ότι οι χώροι στους οποίους διαμένουν οι Rom δεν είναι ιδιόκτητοι. Επίσης την υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων εντείνει και η αδυναμία σύνδεσης των αυθαιρέτων κατοικιών των Rom με το ηλεκτροδοτικό και τηλεπικοινωνιακό δίκτυο. Προς την ίδια κατεύθυνση επιδρά και η μη ύπαρξη κάδων για την εναπόθεση των απορριμμάτων των κατοίκων.

Η κοινωνική υποδομή είναι ανύπαρκτη στη περιοχή μελέτης. Μοναδική εξαίρεση φαίνεται να αποτελεί η πρόθεση για ανέγερση δημοτικού σχολείου εντός αυτής, ενώ παράλληλα διαφαίνεται η προοπτική βελτίωσης του περιβάλλοντος και των συνθηκών διαβίωσης στην περιοχή με την υλοποίηση κάποιων έργων που έχουν ενταχθεί στο 2ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Θ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ ΤΟΥ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ.

Θ.1. Εισαγωγή.

Στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί να διαπιστωθεί κατά πόσο η εικόνα του οικιστικού περιβάλλοντος επηρεάζεται από τον παράγοντα της φυλής και του κοινωνικού επιπέδου των κατοίκων που ζουν σε αυτό. Παράλληλα θα διερευνηθεί ύπαρξη, ή μη, περιοχών μέσα στο χώρο όπου θα διακρίνονται από ομοιογένεια όσον αφορά τις παραμέτρους του φυλετικού στοιχείου, της κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων και της ποιότητας του οικιστικού χώρου στο οποίο διαμένουν.

Η υλοποίηση των στόχων που αναπτύχθηκαν, γίνεται με την προσπάθεια κατάρτισης δεικτών που θα αποδίδουν τις παραπάνω παραμέτρους. Η χωρική μονάδα που θα χαρακτηρίζεται από τους παραπάνω δείκτες θα είναι το οικοδομικό τετράγωνο (ΟΤ), το οποίο κρίνεται ότι αποτελεί μια συνεκτική χωρική οντότητα ικανή να επιτρέψει την ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας η οποία θα αποδώσει κάποια ουσιαστικά συμπεράσματα.

Η απόδοση της εικόνας του οικιστικού περιβάλλοντος και της κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων ανά ΟΤ, έγινε με την σύνθεση επιμέρους χαρακτηριστικών τα οποία επιλέχθηκαν βάση των δυνατοτήτων εύρεσης των απαιτούμενων στοιχείων και κατόπιν γνωμοδότησης αρμόδιων φορέων και διδασκόντων για την επιλογή τους. Αφού καταλήξαμε στο ποιες θα έπρεπε να είναι εκείνες οι επιμέρους μεταβλητές που θα χαρακτήριζαν το οικιστικό περιβάλλον και την κοινωνική φυσιογνωμία των κατοίκων, ζητήθηκε η γνώμη αρμόδιων φορέων, που κρίθηκε ότι είχαν σημαντική γνώση και εμπειρία ως προς τα εξεταζόμενα ζητήματα, για την κατά προσέγγιση αξιολόγηση και απόδοση βαρύτητας σε κάθε μια από τις επιμέρους μεταβλητές, προκειμένου να σχηματιστεί ένας συνθετικός δείκτης για κάθε ένα από τα δύο παραπάνω χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης.

Παρακάτω ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση της σύνθεσης και διαμόρφωσης των δεικτών κοινωνικής φυσιογνωμίας και φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος.

Θ.2. Επιλογή κοινωνικών & τεχνικών παραμέτρων.

Όπως έχει προαναφερθεί η περιοχή κατοικείται από δύο πληθυσμιακές ομάδες (Μπαλαμοί και Rom). Ενδιαφέρον λοιπόν θα αποτελούσε η διερεύνηση της διασποράς των νοικοκυριών των δύο φυλών στην περιοχή μελέτης, ώστε να διαφανεί αν υπάρχουν τάσεις κοινωνικού διαχωρισμού.

Στη συνέχεια θα επιχειρηθεί να προσδιορισθεί η κοινωνική φυσιογνωμία των κατοίκων κάθε ΟΤ με την βοήθεια των ακόλουθων παραμέτρων :

- Εκπαίδευση, η οποία επελέγη διότι προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική συμπεριφορά, την αποδοχή και την διαγραφόμενη πορεία κάθε ατόμου σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

- Επάγγελμα, το οποίο είναι δείκτης της ενσωμάτωσης των ατόμων, της κοινωνικής τους θέσης και της οικονομικής τους κατάστασης.

- Χαρακτήρας επαγγέλματος, αν δηλαδή το επάγγελμα ασκείται σε σταθερό χώρο ή είναι πλανόδιο, συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση του γενικότερου τρόπου ζωής.

Από την επεξεργασία των τριών παραπάνω παραμέτρων θα δημιουργηθεί ένας συνθετικός δείκτης που θα προσδιορίζει την «ταυτότητα» της κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων κάθε ΟΤ της περιοχής.

Επόμενο βήμα είναι η ανάλυση τεχνικών παραμέτρων που θα καταδείξουν την ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος, εικόνα που θα προκύψει από τον χαρακτήρα των υποδομών και του στεγαστικού αποθέματος κάθε ΟΤ. Οι παράμετροι που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι εξής :

- Κατάσταση κτιριακού αποθέματος, που δείχνει τις στεγαστικές συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμένουν τα νοικοκυριά και επιδρά στην εικόνα του οικιστικού περιβάλλοντος.

- Μέσο εμβαδόν κατοικίας ανά άτομο, ο οποίος είναι ένας ακόμη δείκτης των στεγαστικών συνθηκών των νοικοκυριών, αλλά αποτελεί και έκφραση των γενικότερων συνθηκών διαβίωσης των μελών τους.

- Οδικό δίκτυο, το οποίο επελέγη λόγω της σημαντικότητας του αφενός, ως υποδομή, αλλά και αφετέρου, ως καθοριστικός παράγοντας που επηρεάζει τα επαγγελματικά δρώμενα πολλών κατοίκων της περιοχής (πλανόδια επαγγέλματα).

- Δίκτυο ύδρευσης, το οποίο αποτελεί ένα από τα βασικότερα στοιχεία εξοπλισμού των νοικοκυριών στις μέρες μας, πράγμα που κάνει την ύπαρξη του απαραίτητη σε όλα τα ΟΤ έτσι ώστε να εξυπηρετείται το σύνολο των νοικοκυριών.

Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι στις βασικές υποδομές εκτός από τις προαναφερθείσες είναι το δίκτυο του ηλεκτρικού ρεύματος, το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο αλλά και το δίκτυο αποχέτευσης. Οι λόγοι όμως που δεν επιλέχθηκαν ως παράμετροι στην προσπάθεια προσδιορισμού της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος, είναι ότι, για μεν τις δυο πρώτες υποδομές (ρεύμα - τηλέφωνο), κρίνουμε πως υπάρχει ικανοποιητική εξυπηρέτηση όλων των ΟΤ της περιοχής μελέτης (§Η.2.6.2.), για δε την αποχέτευση ακαθάρτων υδάτων, δεν υπάρχει εξυπηρέτηση σε κανένα ΟΤ, ενώ για τα όμβρια ύδατα υπάρχει σε ελάχιστα ΟΤ (§Η.2.6.3.).

Η επεξεργασία των τεσσάρων παραπάνω παραμέτρων θα μας οδηγήσει στην δημιουργία ενός συνθετικού δείκτη, που θα προσδιορίζει την «ταυτότητα» του οικιστικού περιβάλλοντος των ΟΤ της περιοχής.

Ας σημειωθεί πως για την αξιολόγηση κάθε μιας παραμέτρου χρησιμοποιήθηκε η δεκαβάθμια κλίμακα (άριστα : 10) για την βαθμολογία κάθε μιας από τις επιμέρους συνιστώσες που συνθέτουν την παράμετρο.

Θ.3. Αναλυτική παρουσίαση παραμέτρων και συγκεντρωτικοί δείκτες.

Θ.3.1. Φυλή (Πίνακας 36).

Η κατανομή των δύο φυλών στην περιοχή μελέτης έγινε με βάση την ποσοστιαία αναλογία Μπαλαμών - Rom ανά ΟΤ. Η συγκεκριμένη αναλογία υπολογίσθηκε βάσει του πλήθους των νοικοκυριών κάθε φυλής ανά ΟΤ. Από τα αποτελέσματα φάνηκε πως υπάρχουν ΟΤ με την αποκλειστική παρουσία μιας από τις δύο φυλές και άλλα με την ύπαρξη και των δύο πληθυσμιακών στοιχείων, είτε με υπεροχή ενός εκ των δύο, είτε με ίδια αναλογία.

Τα ΟΤ ταξινομήθηκαν σε ομάδες ανάλογα με την συμμετοχή κάθε φυλής στο σύνολο των νοικοκυριών του. Οι ομάδες που δημιουργήθηκαν έχουν ως εξής :

- Αυτές που η μία φυλή υπερέχει σχεδόν αποκλειστικά έναντι της άλλης (ποσοστά 80% - 100%).
- Εκείνες που παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό πρόσμιξης των δύο φυλετικών στοιχείων (ποσοστά 50% - 80%).

Πίνακας 36

Ποσοστιαία αναλογία κάθε φυλής ανά ΟΤ		
Ο.Τ.	Μπαλαμοί	Rom
448	100,00%	0,00%
449	55,56%	44,44%
450	88,89%	11,11%
452	33,33%	66,67%
453	100,00%	0,00%
454	0,00%	100,00%
455	100,00%	0,00%
456	57,14%	42,86%
459	66,67%	33,33%
460	0,00%	100,00%
461	0,00%	100,00%
461α	0,00%	100,00%
462	50,00%	50,00%
464	20,00%	80,00%
465	33,33%	66,67%
466	0,00%	100,00%
468	0,00%	100,00%
469	0,00%	100,00%
470	16,67%	83,33%
471	0,00%	100,00%
475	0,00%	100,00%
476	0,00%	100,00%
477	0,00%	100,00%
478	0,00%	100,00%
479	0,00%	100,00%
481	0,00%	100,00%
482	0,00%	100,00%
484	0,00%	100,00%
485	0,00%	100,00%
486	0,00%	100,00%
487	0,00%	100,00%
488	0,00%	100,00%
489	0,00%	100,00%
490	100,00%	0,00%
491	100,00%	0,00%
Μ. Ο.	26,85%	73,15%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Θ.3.2. Παράμετροι κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων.

Θ.3.2.1. Εκπαίδευση (Πίνακας 37).

Το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής αποτελεί έναν πρώτο δείκτη προσέγγισης της κοινωνικής φυσιογνωμίας τους. Για την ταξινόμηση των ατόμων χρησιμοποιήθηκαν ομάδες οι οποίες ως κριτήριο δημιουργίας τους έχουν τις βαθμίδες του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, ενώ παράλληλα λαμβάνονται υπόψη και τα άτομα που δεν έχουν παρακολουθήσει καμιά βαθμίδα εκπαίδευσης. Έτσι δημιουργήθηκαν οι ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες :

- Άτομα που δεν έχουν παρακολουθήσει καμιά τάξη σχολείου (καθόλου).
- Άτομα που είτε έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις του δημοτικού σχολείου, είτε έχουν τελειώσει και τις έξι τάξεις (πρωτοβάθμια).
- Άτομα που είτε έχουν τελειώσει εξατάξιο γυμνάσιο ή γυμνάσιο - λύκειο, είτε έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις τους (δευτεροβάθμια).
- Άτομα που έχουν φοιτήσει σε ανώτερες ή ανώτατες σχολές (τριτοβάθμια).

Για κάθε ΟΤ επιχειρήθηκε η απόδοση της «εκπαιδευτικής φυσιογνωμίας» του, η οποία προέκυψε ως συνάρτηση του επιπέδου εκπαίδευσης των ατόμων που κατοικούν σ' αυτό. Οι βαθμολογίες που δώσαμε για κάθε επίπεδο είναι οι εξής :

- *Καθόλου*, η τιμή που δόθηκε στα άτομα αυτής της κατηγορίας είναι η χαμηλότερη της δεκαβάθμιας κλίμακας, δηλαδή μονάδα (1), διότι είναι αδιανόητο στις μέρες μας να υπάρχουν άνθρωποι που δεν γνωρίζουν τουλάχιστον γραφή και ανάγνωση.

- *Πρωτοβάθμια*, τα άτομα μ' αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης βαθμολογήθηκαν με τρεις μονάδες (3), κάτω δηλαδή από τη βάση της κλίμακας που είναι η τιμή 5, διότι είναι η ελάχιστη μόρφωση που μπορεί κάποιος να έχει και σαφώς δεν του αφήνει πολλά περιθώρια εξέλιξης στην κοινωνία.

- *Δευτεροβάθμια*, η τιμή που αποδίδεται σ' αυτή την κατηγορία είναι έξι μονάδες (6) και βρίσκεται μόλις μία μονάδα πάνω από την βάση, επειδή είναι επίπεδο

εκπαίδευσης που μπορεί να δημιουργήσει κάποιες ικανοποιητικές προοπτικές κοινωνικής εξέλιξης αλλά απέχει σαφώς από τις δυνατότητες που παρέχει η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και πολύ περισσότερο από τις αντίστοιχες της ανώτερης και ανώτατης μόρφωσης.

- *Τριτοβάθμια*, παίρνει την τιμή άριστα (10), διότι μπορούσε να αποτελέσει το κύριο μέσο κοινωνικής ανέλιξης, των ατόμων που προέρχονταν ακόμη και από τις πιο χαμηλές κοινωνικές τάξεις.

Όπως παρατηρείται, κριτήριο για την συγκεκριμένη αξιολόγηση κάθε κατηγορίας αποτελεί και η βαθμολογική απόσταση μεταξύ των κατηγοριών, που όσο προχωρούν οι εκπαιδευτικές βαθμίδες, αυτή αυξάνεται. Αναλυτικότερα η διαφορά μεταξύ των δύο πρώτων κατηγοριών είναι δύο μονάδες, μεταξύ της δεύτερης και της τρίτης τρεις μονάδες και μεταξύ της τρίτης και της τέταρτης 4 μονάδες. Ο λόγος για αυτήν την κλιμάκωση είναι ότι η παρακολούθηση όλο και υψηλότερης εκπαιδευτικής βαθμίδας, αφενός προϋποθέτει την καταβολή προσαυξημένων προσπαθειών, αφετέρου δημιουργεί διαρκώς μεγαλύτερες πιθανότητες εξέλιξης και κοινωνικής ανάδειξης του ατόμου.

Έτσι η συνάρτηση προσδιορισμού της «εκπαιδευτικής ταυτότητας» κάθε ΟΤ διαμορφώνεται ως εξής:

$$EK = \{1*(N1) + 3*(N2) + 6*(N3) + 10*(N4)\} / \Sigma N .$$

Όπου :

EK = η τιμή της εκπαιδευτικής ταυτότητας κάθε ΟΤ,

N1, N2, N3, N4 = το πλήθος των ατόμων της πρώτης, δεύτερης, τρίτης, τέταρτης κατηγορίας αντίστοιχα,

ΣN = το σύνολο των ατόμων κάθε ΟΤ.

Θ.3.2.2. Επάγγελμα (Πίνακας 37).

Η δεύτερη παράμετρος προσδιορισμού της κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων της περιοχής είναι το επάγγελμα που ασκούν. Από το ερωτηματολόγιο καταγράφηκαν τα επαγγέλματα που ασκούν οι κάτοικοι του Αλιβερίου και ομαδοποιήθηκαν με βάση την υφή του κάθε ενός, την κοινωνική θέση που προσδίδει και την εισοδηματική στάθμη που συνεπάγεται για τα άτομα που το ασκούν. Οι κατηγορίες που δημιουργήθηκαν από ομαδοποίηση των συναφών επαγγελμάτων είναι :

- Επιστημονικό ή ελεύθερο επάγγελμα ή τεχνικός βοηθός σε τέτοιο επάγγελμα - διευθύνων ή ανώτερο διοικητικό στέλεχος.
- Υπάλληλος γραφείου - απασχολούμενος στην παροχή υπηρεσιών - ένοπλες δυνάμεις.
- Έμπορος ή πωλητής.
- Απασχολούμενος στην γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία - τεχνίτης ή εργάτης (εκτός γεωργίας).

Η «επαγγελματική ταυτότητα» κάθε ΟΤ θα προκύψει ως συνάρτηση των ατόμων που κατοικούν σ' αυτά και ασκούν επαγγέλματα κάποιας από τις παραπάνω κατηγορίες. Κάθε κατηγορία αξιολογήθηκε ως εξής :

- Η πρώτη κατηγορία βαθμολογείται με άριστα (10), διότι περιλαμβάνει επαγγέλματα που απαιτούν τις περισσότερες φορές υψηλό μορφωτικό επίπεδο από τα άτομα που τα ασκούν και συγχρόνως τους αποφέρουν αρκετά υψηλά εισοδήματα κατατάσσοντας τους έτσι στις υψηλότερες θέσεις της κοινωνικής διαστρωμάτωσης.
- Η δεύτερη κατηγορία βαθμολογείται με δύο μονάδες χαμηλότερα από την προηγούμενη (8), διότι τα επαγγέλματα αυτής αποδίδουν στους εργαζομένους χαμηλότερα εισοδήματα και ενώ η κοινωνική θέση τους είναι αρκετά υψηλή ωστόσο είναι χαμηλότερη από αυτή των ατόμων της πρώτης κατηγορίας.
- Η τρίτη κατηγορία βρίσκεται στη βάση της βαθμολογικής κλίμακας (5), διότι η υφή του επαγγέλματος είναι τέτοια που δεν απαιτεί υψηλό μορφωτικό επίπεδο, η

άσκηση του συχνά είναι επίπονη και ενέχει το στοιχείο της αβεβαιότητας, παρόλο που μερικές φορές οι αποδοχές των ασκούντων αυτά τα επαγγέλματα ενδέχεται να είναι αρκετά υψηλές.

- Η τέταρτη κατηγορία βρίσκεται μόλις μία μονάδα κάτω από την προηγούμενη και κάτω από τη βάση της βαθμολογικής κλίμακας λαμβάνοντας την τιμή 4, διότι η άσκηση των επαγγελμάτων της κατηγορίας αυτής διακρίνεται από στοιχεία αβεβαιότητας και είναι ιδιαίτερα επίπονη. Το απαιτούμενο μορφωτικό επίπεδο είναι χαμηλό έως μέτριο και οι αποδοχές κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα.

Έτσι η συνάρτηση απόδοσης της «επαγγελματικής ταυτότητας» κάθε ΟΤ είναι :

$$ΕΠ = \{10*(N1) + 8*(N2) + 5*(N3) + 4*(N4)\} / \Sigma N .$$

Όπου :

ΕΠ = η τιμή της επαγγελματικής ταυτότητας κάθε ΟΤ,

N1, N2, N3, N4 = το πλήθος των ατόμων της πρώτης, δεύτερης, τρίτης, τέταρτης κατηγορίας αντίστοιχα,

ΣN = το σύνολο των ατόμων κάθε ΟΤ.

Θ.3.2.3. Χαρακτήρας επαγγέλματος (Πίνακας 37).

Η τρίτη παράμετρος που χρησιμοποιήθηκε για την απόδοση της κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων των ΟΤ είναι ο χαρακτήρας του επαγγέλματος. Η αιτία που επιλέχθηκε η συγκεκριμένη παράμετρος είναι πως επιδρά άμεσα στις συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών, εφόσον η διάκριση τους γίνεται σε αυτά που ο αρχηγός του νοικοκυριού ασκεί πλανόδιο ή σε σταθερό χώρο επάγγελμα.

Οι δύο κατηγορίες χαρακτήρα επαγγέλματος (πλανόδιο - σταθερού χώρου), αξιολογήθηκαν ως εξής :

- Σταθερού χώρου επάγγελμα, βαθμολογείται με άριστα (10), διότι επιτρέπει την πρόσδεση με την περιοχή κατοικίας των ατόμων που το ασκούν και άρα την ταύτιση τους με το χώρο, επιτρέπει την ευαισθητοποίηση τους για τα προβλήματα της

περιοχής τους και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος, που αντανακλά την διαμονή σ' αυτό ατόμων αντίστοιχου κοινωνικού επιπέδου.

- Πλανόδιο επάγγελμα, βρίσκεται στη βάση της δεκαβάθμιας βαθμολογικής κλίμακας (5). Πριν αιτιολογήσουμε αυτή την τιμή θα πρέπει να διακρίνουμε τους κατοίκους που ασκούν πλανόδιο επάγγελμα σε αυτούς που είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής και σε αυτούς που την επισκέπτονται σε διάφορες περιόδους του χρόνου.

Οι μόνιμοι κάτοικοι διακρίνονται από όλα τα παραπάνω στοιχεία που χαρακτηρίζουν αυτούς που το επάγγελμά τους ασκείται σε σταθερό χώρο και άρα δεν τους εμποδίζει τίποτα να έχουν αντίστοιχη συμπεριφορά όσον αφορά την ευαισθητοποίησή τους για τα προβλήματα της περιοχής τους. Ωστόσο η άσκηση πλανόδιου επαγγέλματος αντανακλά χαμηλότερη κοινωνική στάθμη.

Από την άλλη πλευρά η παρουσία σε διάφορες χρονικές περιόδους νοικοκυριών στην περιοχή μελέτης που εξαιτίας του επαγγέλματος του αρχηγού τους δεν διαμένουν μόνιμα σε αυτή, συνεπάγεται την ύπαρξη πρόχειρων κατοικιών για την εγκατάστασή τους και παράλληλα την έλλειψη ενδιαφέροντος για την κοινωνική εικόνα που η περιοχή που τους φιλοξενεί προσωρινά, μπορεί να έχει.

Άρα φαίνεται πως η άσκηση πλανόδιου επαγγέλματος αν και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν υποβιβάζει σημαντικά την κοινωνική φυσιογνωμία της περιοχής, σε άλλες δρα καταλυτικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Έτσι η συνάρτηση απόδοσης του «επαγγελματικού χαρακτήρα» κάθε ΟΤ είναι :

$$EX = \{10*(N1) + 5*(N2)\} / \Sigma N .$$

Όπου :

EX = η τιμή του επαγγελματικού χαρακτήρα κάθε ΟΤ,

N1, N2 = το πλήθος των ατόμων της πρώτης και δεύτερης κατηγορίας αντίστοιχα,

ΣN = το σύνολο των ατόμων κάθε ΟΤ.

Πίνακας 37

Ο.Τ.	Εκπαίδευση					Επάγγελμα					Χαρακτήρας επαγγέλμ.		
	N1	N2	N3	N4	ΕΚ	N1	N2	N3	N4	ΕΠ	N1	N2	ΕΧ
448	0	1	0	0	3,000	0	1	0	0	8,000	1	0	10,000
449	4	3	2	0	2,778	0	2	3	4	5,222	6	3	8,333
450	2	7	0	0	2,556	0	2	2	5	5,111	8	1	9,444
452	2	0	1	0	2,667	0	1	2	0	6,000	1	2	6,667
453	1	4	1	0	3,167	0	3	1	2	6,167	6	0	10,000
454	1	0	0	0	1,000	0	0	1	0	5,000	0	1	5,000
455	0	3	0	1	4,750	1	2	1	0	7,750	0	4	5,000
456	4	2	0	1	2,857	0	3	3	1	6,143	4	3	7,857
459	1	2	0	0	2,333	0	2	0	1	6,667	2	1	8,333
460	2	0	0	0	1,000	0	0	1	1	4,500	1	1	7,500
461	3	0	0	0	1,000	0	0	0	3	4,000	1	2	6,667
461α	5	0	0	0	1,000	0	0	2	3	4,400	3	2	8,000
462	2	0	0	0	1,000	0	0	2	0	5,000	0	2	5,000
464	3	2	0	0	1,800	0	1	3	1	5,400	3	2	8,000
465	4	2	0	0	1,667	0	1	4	1	5,333	2	4	6,667
466	4	0	0	0	1,000	0	0	4	0	5,000	0	4	5,000
468	6	1	0	0	1,286	0	0	7	0	5,000	0	7	5,000
469	10	3	0	0	1,462	0	0	11	2	4,846	2	11	5,769
470	6	0	0	0	1,000	0	1	4	1	5,333	1	5	5,833
471	2	0	0	0	1,000	0	0	2	0	5,000	0	2	5,000
475	2	0	0	0	1,000	0	0	2	0	5,000	0	2	5,000
476	2	0	0	0	1,000	0	0	2	0	5,000	0	2	5,000
477	4	0	0	0	1,000	0	0	2	2	4,500	1	3	6,250
478	2	1	0	0	1,667	0	0	3	0	5,000	0	3	5,000
479	0	1	0	0	3,000	0	0	1	0	5,000	0	1	5,000
481	4	2	0	0	1,667	0	0	4	2	4,667	2	4	6,667
482	1	0	0	0	1,000	0	0	1	0	5,000	0	1	5,000
484	3	1	0	0	1,500	0	1	3	0	5,750	1	3	6,250
485	3	1	0	0	1,500	0	0	4	0	5,000	0	4	5,000
486	9	1	0	0	1,200	0	0	7	3	4,700	0	10	5,000
487	4	0	0	0	1,000	0	0	4	0	5,000	0	4	5,000
488	4	0	0	0	1,000	0	0	4	0	5,000	0	4	5,000
489	2	0	0	0	1,000	0	0	1	1	4,500	0	2	5,000
490	0	0	1	0	6,000	0	0	0	1	4,000	1	0	10,000
491	0	3	0	0	3,000	0	0	3	0	5,000	3	0	10,000
Μ. Ο.					1,826					5,208			6,644

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Θ.3.3. Δείκτης κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων (Πίνακας 38).

Προκειμένου να προσδιορισθεί η κοινωνική φυσιογνωμία των κατοίκων κάθε ΟΤ και γενικότερα της περιοχής μελέτης, έγινε μία σύνθεση των τριών παραπάνω παραμέτρων (εκπαίδευση, επάγγελμα και χαρακτήρας επαγγέλματος) με τη βοήθεια μαθηματικής συνάρτησης που προσδίδει ένα συγκεκριμένο βάρος σε κάθε μία παράμετρο. Τα βάρη που δόθηκαν είναι αποτέλεσμα της επιμέρους επίδρασης - επιρροής, που αξιολογήθηκε πως κάθε παράμετρος έχει, στην διαμόρφωση της κοινωνικής φυσιογνωμίας.

Συγκεκριμένα, η εκπαίδευση κρίθηκε ότι επιδρά κατά 50%, το επάγγελμα κατά 30% και ο χαρακτήρας του επαγγέλματος κατά 20%. Η παραπάνω κατανομή έγινε διότι, η εκπαίδευση είναι το κύριο στοιχείο προσδιορισμού της κοινωνικής συμπεριφοράς των ατόμων, της αποδοχής και της δυνητικής διαγραφόμενης πορείας τους, σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Το επάγγελμα αντανakλά την κοινωνική θέση και την οικονομική κατάσταση του ατόμου. Τέλος ο χαρακτήρας του επαγγέλματος προσδιορίζει την πρόσδεση με τον τόπο κατοικίας, την ευαισθητοποίηση για τα προβλήματα της και τον βαθμό ενσωμάτωσης των ατόμων.

Η συνάρτησης προσδιορισμού της κοινωνικής φυσιογνωμίας των ΟΤ της περιοχής είναι :

$$ΚΦ = 0,5*ΕΚ + 0,3*ΕΠ + 0,2*ΧΕ .$$

Όπου :

ΚΦ = η τιμή της κοινωνικής φυσιογνωσίας κάθε ΟΤ,

ΕΚ = η τιμή της εκπαιδευτικής ταυτότητας κάθε ΟΤ,

ΕΠ = η τιμή της επαγγελματικής ταυτότητας κάθε ΟΤ,

ΕΧ = η τιμή του επαγγελματικού χαρακτήρα κάθε ΟΤ.

Πίνακας 38

Δείκτης κοινωνικής φυσιογνωμίας				
Ο.Τ.	ΕΚ	ΕΠ	ΕΧ	ΚΦ
448	3,000	8,000	10,000	5,900
449	2,778	5,222	8,333	4,622
450	2,556	5,111	9,444	4,700
452	2,667	6,000	6,667	4,467
453	3,167	6,167	10,000	5,433
454	1,000	5,000	5,000	3,000
455	4,750	7,750	5,000	5,700
456	2,857	6,143	7,857	4,843
459	2,333	6,667	8,333	4,833
460	1,000	4,500	7,500	3,350
461	1,000	4,000	6,667	3,033
461α	1,000	4,400	8,000	3,420
462	1,000	5,000	5,000	3,000
464	1,800	5,400	8,000	4,120
465	1,667	5,333	6,667	3,767
466	1,000	5,000	5,000	3,000
468	1,286	5,000	5,000	3,143
469	1,462	4,846	5,769	3,338
470	1,000	5,333	5,833	3,267
471	1,000	5,000	5,000	3,000
475	1,000	5,000	5,000	3,000
476	1,000	5,000	5,000	3,000
477	1,000	4,500	6,250	3,100
478	1,667	5,000	5,000	3,333
479	3,000	5,000	5,000	4,000
481	1,667	4,667	6,667	3,567
482	1,000	5,000	5,000	3,000
484	1,500	5,750	6,250	3,725
485	1,500	5,000	5,000	3,250
486	1,200	4,700	5,000	3,010
487	1,000	5,000	5,000	3,000
488	1,000	5,000	5,000	3,000
489	1,000	4,500	5,000	2,850
490	6,000	4,000	10,000	6,200
491	3,000	5,000	10,000	5,000
Μ.Ο.	1,826	5,208	6,644	3,804

Θ.3.4. Παράμετροι φυσιогνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος.

Θ.3.4.1. Κατάσταση κτιριακού αποθέματος (Πίνακας 39).

Η πρώτη παράμετρος προσέγγισης της φυσιогνωμίας του οικιστικού περιβάλλοντος είναι η κατάσταση του κτιριακού αποθέματος. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο (§Η.2.5.2.), η διάκριση της κατάστασης των κτιρίων κατοικίας έχει γίνει σε καλή, μέτρια και κακή.

Η αξιολόγηση των παραπάνω κατηγοριών της κατάστασης των κτιρίων της περιοχής μελέτης έγινε βάση, την ποιότητα των κατασκευαστικών υλικών τους, της επίδρασης τους στην ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος και τέλος βάση των στεγαστικών συνθηκών που εξασφαλίζουν στα νοικοκυριά.

- Τα κτίρια καλής κατάστασης αξιολογούνται με άριστα (10), διότι είναι κοινή επιδίωξη κάθε νοικοκυριού η εξασφάλιση ιδανικών στεγαστικών συνθηκών. Επίσης η συμβολή τους στην υψηλή ποιότητα οικιστικού περιβάλλοντος είναι η μέγιστη δυνατή.

- Τα κτίρια μέτριας κατάστασης αξιολογούνται με μία μονάδα πάνω από την βάση (6), επειδή η συμβολή τους στην ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος δεν είναι η καλύτερη αλλά ούτε και χειρότερη και επειδή καλύπτουν ικανοποιητικά ένα ελάχιστο επίπεδο στεγαστικών αναγκών των νοικοκυριών.

- Τα κτίρια κακής κατάστασης παίρνουν την χαμηλότερη τιμή της δεκαβάθμιας βαθμολογικής κλίμακας (1), διότι η επίπτωση τους στην ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος είναι αρνητική, ενώ οι στεγαστικές συνθήκες που εξασφαλίζουν στους κατοίκους τους είναι κατά πολύ χαμηλότερες από τις σύγχρονες συνθήκες στέγασης.

Έτσι η συνάρτηση αξιολόγησης της κατάστασης του κτιριακού αποθέματος (ΚΚΑ) κάθε ΟΤ είναι η εξής :

$$ΚΚΑ = \{10*(N1) + 6*(N2) + 1*(N3)\} / \Sigma N.$$

Όπου : N1, N2, N3 = το πλήθος των κατοικιών καλής, μέτριας και κακής κατάστασης αντίστοιχα,

ΣN = το σύνολο των κατοικιών κάθε ΟΤ.

Πίνακας 39

Κατάσταση κτιριακού αποθέματος				
Ο.Τ.	N1	N2	N3	ΚΚΑ
448	0	0	2	10,000
449	11	0	10	5,286
450	0	4	7	8,545
452	1	2	10	8,692
453	0	0	6	10,000
454	0	0	6	10,000
455	2	0	5	7,429
456	5	0	13	7,500
459	3	0	3	5,500
460	4	0	1	2,800
461	5	0	1	2,500
461α	7	1	0	1,625
462	3	1	1	3,800
464	0	0	6	10,000
465	1	5	5	7,364
466	6	2	5	5,231
468	4	5	7	6,500
469	2	7	5	6,714
470	2	2	5	7,111
471	1	1	0	3,500
475	2	2	4	6,750
476	5	1	1	3,000
477	6	1	2	3,556
478	2	0	1	4,000
479	1	1	0	3,500
481	1	1	4	7,833
482	6	0	2	3,250
484	4	0	2	4,000
485	0	1	1	8,000
486	14	0	0	1,000
487	9	2	3	3,643
488	3	0	1	3,250
489	2	0	1	4,000
490	0	0	1	10,000
491	0	1	3	9,000
M.O.				5,673

Θ.3.4.2. Μέσο εμβαδόν κατοικίας ανά άτομο (Πίνακα 40).

Η επόμενη παράμετρος που χρησιμοποιήθηκε στην προσέγγιση της φυσιογνωμίας του οικιστικού περιβάλλοντος είναι το μέσο εμβαδόν κατοικίας ανά άτομο.

Αυτή η παράμετρος είναι ίση με το λόγο, της επιφάνειας κατοικίας προς το πλήθος των κατοίκων κάθε ΟΤ, όπως υπολογίστηκαν από την σύνθεση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου.

Η επιφάνεια κατοικίας κάθε ΟΤ υπολογίστηκε με τον ακόλουθο τρόπο :

Από την χρήση των κατηγοριών του μεγέθους κατοικίας του ερωτηματολογίου ($< 50 \text{ m}^2$, $50 \text{ m}^2 - 120 \text{ m}^2$, $> 120 \text{ m}^2$), θεωρήθηκε μια τιμή μεγέθους κατοικίας για κάθε κατηγορία. Έτσι για την 1η κατηγορία η τιμή που χρησιμοποιήθηκε είναι τα 25 m^2 , για την 2η τα 85 m^2 και για την 3η τα 145 m^2 . Στην τρίτη κατηγορία θεωρήθηκε ένα άνω όριο της κλάσης, ίσο με 170 m^2 , αριθμός που γενικά ανταποκρίνεται στο μέγεθος των μεγάλων κατοικιών της περιοχής μελέτης και παράλληλα συντελεί στην διατήρηση μιας σταθερής απόστασης 60 m^2 ανάμεσα στις μεσαίες τιμές των τριών κατηγοριών. Αφού παρατηρήθηκε πόσα νοικοκυριά διαμένουν σε κατοικίες των παραπάνω κατηγοριών, πολλαπλασιάστηκε ο αριθμός τους με το αντίστοιχο μέγεθος κατοικίας της κατηγορίας στην οποία ανήκουν για να βρεθεί η συνολική επιφάνεια κατοικίας για κάθε ΟΤ.

Αναλυτικά η συνολική οικοδομική επιφάνεια (ΣΟΕ) του ΟΤ προέκυψε από τη σχέση :

$$\text{ΣΟΕ} = 25 \text{ m}^2 * \text{N1} + 85 \text{ m}^2 * \text{N2} + 145 \text{ m}^2 * \text{N3} .$$

Όπου :

N1 , N2 , N3 = το πλήθος των νοικοκυριών κάθε κατηγορίας.

Στην συνέχεια με την βοήθεια του πλήθους των ατόμων που κατοικούν σε κάθε ΟΤ υπολογίστηκε το μέσο εμβαδόν κατοικίας ανά άτομο για κάθε ΟΤ (ΜΕΚΑΟΤ), από την σχέση :

$$ΜΕΚΑΟΤ = ΣΟΕ / ΣΝ .$$

Όπου :

ΣΝ = το πλήθος των ατόμων που κατοικούν σε κάθε ΟΤ.

Η ελάχιστη απαιτούμενη επιφάνεια κατοικίας ανά άτομο ανάλογα με το αριθμό μελών του νοικοκυριού είναι :

Αριθμός μελών νοικοκυριού	Ελάχιστη απαιτούμενη επιφάνεια κατοικίας ανά άτομο (m ²) : Emin
1	28
2	21
3	19
4	19
5 και άνω	17

Πηγή: Πολεοδομικός σχεδιασμός, Αθ. Αραβαντινός, 1986.

Αξιολογήθηκαν με άριστα (10) τα ΟΤ των οποίων η τιμή του μέσου εμβαδού κατοικίας ανά άτομο ήταν ίση ή υπερέβαινε την τιμή που δίνεται από τον παραπάνω πίνακα, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη και το μέσο μέγεθος νοικοκυριού του κάθε ΟΤ. Η βαθμολογία των υπολοίπων ΟΤ υπολογίστηκε αναλογικά προς αυτά που λαμβάνουν την τιμή άριστα.

Έτσι η σχέση αξιολόγησης της παραμέτρου του μέσου εμβαδού κατοικίας ανά άτομο (ΒΜΕΚΑ) για κάθε ΟΤ είναι η εξής :

$$ΒΜΕΚΑ = 10 * ΜΕΚΑΟΤ / Emin .$$

Όπου :

ΒΜΕΚΑ = ο βαθμός της παραμέτρου του μέσου εμβαδού κατοικίας ανά άτομο για κάθε ΟΤ,

ΜΕΚΑΟΤ = το μέσο εμβαδόν κατοικίας ανά άτομο για κάθε ΟΤ,

Emin = η τιμή της ελάχιστης απαιτούμενης επιφάνειας κατοικίας ανά άτομο ανάλογα με τον αριθμό των μελών του νοικοκυριού (28, 21, 19, 17).

Πίνακας 40

Μέσο εμβαδόν κατοικίας ανά άτομο								
Ο.Τ.	Νοικοκυρια / Μέγεθος			ΣΟΕ	ΣΝ	Μέσο Μέγεθος		
	N1	N2	N3			Νοικοκυριού	ΜΕΚΑΟΤ	ΒΜΕΚΑ
448	0	1	0	85	6	6,00	14,167	8,333
449	4	5	0	525	48	5,33	10,938	6,434
450	3	6	0	585	37	4,11	15,811	8,321
452	1	2	0	195	31	10,33	6,290	3,700
453	1	5	0	450	24	4,00	18,750	9,868
454	0	1	0	85	5	5,00	17,000	10,000
455	0	2	2	460	18	4,50	25,556	10,000
456	3	4	0	415	26	3,71	15,962	8,401
459	1	2	0	195	26	8,67	7,500	4,412
460	2	0	0	50	8	4,00	6,250	3,289
461	3	0	0	75	13	4,33	5,769	3,036
461α	2	3	0	305	35	7,00	8,714	5,126
462	2	0	0	50	9	4,50	5,556	2,924
464	2	3	0	305	38	7,60	8,026	4,721
465	0	5	1	570	50	8,33	11,400	6,706
466	2	0	2	340	34	8,50	10,000	5,882
468	0	4	3	775	70	10,00	11,071	6,513
469	2	7	4	1225	129	9,92	9,496	5,586
470	2	2	2	510	62	10,33	8,226	4,839
471	0	1	1	230	13	6,50	17,692	10,000
475	0	0	2	290	13	6,50	22,308	10,000
476	2	0	0	50	11	5,50	4,545	2,674
477	4	0	0	100	22	5,50	4,545	2,674
478	3	0	0	75	17	5,67	4,412	2,595
479	1	0	0	25	7	7,00	3,571	2,101
481	2	2	2	510	55	9,17	9,273	5,455
482	0	1	0	85	8	8,00	10,625	6,250
484	1	3	0	280	30	7,50	9,333	5,490
485	2	0	2	340	45	11,25	7,556	4,444
486	10	0	0	250	67	6,70	3,731	2,195
487	1	1	2	400	26	6,50	15,385	9,050
488	4	0	0	100	33	8,25	3,030	1,783
489	2	0	0	50	9	4,50	5,556	2,924
490	0	1	0	85	5	5,00	17,000	10,000
491	2	1	0	135	9	3,00	15,000	7,895
M.O.						6,97	9,822	5,778

ΒΜΕΚΑ = η τιμή του μέσου εμβαδού κατοικίας ανά άτομο κάθε ΟΤ,

ΚΟΔ = η τιμή που χαρακτηρίζει την κατάσταση του οδικού δικτύου κάθε ΟΤ,

ΒΥ = η τιμή που χαρακτηρίζει τον βαθμό υδροδότησης κάθε ΟΤ.

Πίνακας 42

Δείκτης φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος					
Ο.Τ.	ΚΚΑ	ΒΜΕΚΑ	ΚΟΔ	ΒΥ	ΦΟΠ
448	10,000	8,333	10,000	0,000	7,667
449	5,286	6,434	10,000	6,667	7,206
450	8,545	8,321	8,250	5,000	7,703
452	8,692	3,700	7,000	3,333	6,114
453	10,000	9,868	8,250	7,500	8,949
454	10,000	10,000	10,000	7,500	9,500
455	7,429	10,000	6,500	5,000	7,179
456	7,500	8,401	3,250	5,000	5,905
459	5,500	4,412	6,500	5,000	5,482
460	2,800	3,289	3,250	0,000	2,473
461	2,500	3,036	5,500	2,500	3,507
461α	1,625	5,126	7,750	6,250	5,088
462	3,800	2,924	3,250	5,000	3,700
464	10,000	4,721	6,833	5,000	6,994
465	7,364	6,706	7,500	7,500	7,300
466	5,231	5,882	7,500	7,500	6,496
468	6,500	6,513	7,500	10,000	7,503
469	6,714	5,586	7,625	5,000	6,419
470	7,111	4,839	7,750	0,000	5,426
471	3,500	10,000	5,333	1,667	4,983
475	6,750	10,000	3,833	0,000	5,175
476	3,000	2,674	2,600	0,000	2,215
477	3,556	2,674	2,600	4,000	3,181
478	4,000	2,595	5,000	0,000	3,219
479	3,500	2,101	5,250	0,000	3,045
481	7,833	5,455	8,333	0,000	5,941
482	3,250	6,250	3,000	5,000	4,125
484	4,000	5,490	3,667	6,667	4,731
485	8,000	4,444	5,250	2,500	5,364
486	1,000	2,195	3,000	10,000	3,639
487	3,643	9,050	6,200	5,000	5,763
488	3,250	1,783	4,250	7,500	4,107
489	4,000	2,924	4,250	5,000	4,060
490	10,000	10,000	1,800	0,000	5,540
491	9,000	7,895	3,600	4,000	6,159
Μ.Ο.	5,673	5,778	5,685	3,851	5,333

I. ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ.

Σε αυτήν την ενότητα θα επιχειρηθεί η αποτύπωση των δεικτών της φυλής, της κοινωνικής φυσιογνωμίας και της φυσιογνωμίας του οικιστικού περιβάλλοντος στο χώρο, ενώ θα αναζητηθεί η ύπαρξη συσχετίσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ τους. Επίσης θα διερευνηθεί η ύπαρξη ομάδων με συναφή τα παραπάνω χαρακτηριστικά και η διαίρεση, ή μη, του χώρου από αυτές τις ομάδες.

I.1. Φυλή.

(Πίνακας 43) (Χάρτης 15).

Η παράμετρος αυτή δείχνει την εγκατάσταση των ατόμων των δύο φυλών σε κάθε ΟΤ. Όπως έχει προαναφερθεί (§Θ.3.1.) η κατάταξη των ΟΤ έγινε σε τέσσερις κατηγορίες βάση του ποσοστού συμμετοχής των δύο φυλών :

- Μπαλαμοί, ποσοστό 81% - 100%,
- Μπαλαμοί, ποσοστό 50% - 80%,
- Rom, ποσοστό 50% - 80%,
- Rom, ποσοστό 81% - 100%.
- Τα ΟΤ στα οποία το ποσοστό συμμετοχής των Μπαλαμών είναι 81% - 100% είναι: 448, 453, 455, 490, 491, 450.
- Τα ΟΤ που το ποσοστό συμμετοχής των Μπαλαμών είναι 50% - 80% είναι: 459, 456, 449.
- Το ΟΤ 462 κατοικείται με το ίδιο ποσοστό από τις δύο φυλές, 50% - 50%.
- Τα ΟΤ που το ποσοστό συμμετοχής των Rom είναι 50% - 80% είναι: 452, 465, 464.

Χάρτης κατανομής Rom - Μπαλαμών ανά Ο.Τ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Rom 81-100%
- Rom 50-80%
- Μπαλαμοί 50-80%
- Μπαλαμοί 81-100%

Χάρτης 15

- Τα ΟΤ που το ποσοστό συμμετοχής των Rom είναι 81% - 100% είναι: 470, 454, 460, 461, 461α, 466, 468, 469, 471, 475, 476, 477, 478, 479, 481, 482, 484, 485, 486, 487, 488, 489.

Από την χαρτογραφική αποτύπωση του ποσοστού συμμετοχής της κάθε φυλής ανά ΟΤ, φαίνεται πως υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός της περιοχής σε ΟΤ που κατοικούνται στην πλειοψηφία τους ή και αποκλειστικά από την μία ή την άλλη φυλή.

Έτσι φαίνεται μία συγκέντρωση των Μπαλαμών ανατολικά της οδού Κωνσταντοπούλου και νότια της οδού Έβρου, επίσης στο ΟΤ 459, καθώς και κατά μήκος της οδού Ηλία Αποστόλου. Το υπόλοιπο μέρος της περιοχής μελέτης κατοικείται από Rom με καθολική υπεροχή τους στα ΟΤ που βρίσκονται βόρεια της πρώτης παράλληλου προς την οδό Έβρου.

1.2. Δείκτης κοινωνικής φυσιογνωμίας των κατοίκων.

(Πίνακας 43) (Χάρτης 16).

Η κατανομή των τιμών των ΟΤ για τον συγκεκριμένο δείκτη κυμαίνεται από 2,85 - 6,2, ενώ ο μέσος όρος της (ΜΟ) είναι 3,804. Το εύρος των τιμών κάτω του ΜΟ είναι περίπου μία μονάδα (0,954) και απετέλεσε μία κατηγορία ΟΤ, η οποία έχει το χαμηλότερο κοινωνικό προφίλ. Οι τιμές άνω του ΜΟ έχουν εύρος 2,396 μονάδων, οπότε δημιουργήθηκαν δύο κατηγορίες ΟΤ, που το εύρος τους είναι περίπου το ήμισυ (1,198) της απόστασης της μέγιστης τιμής και του ΜΟ της κατανομής. Παράλληλα για τον σχηματισμό αυτών των κλάσεων ελήφθη υπόψη η βάση της δεκαβάθμιας βαθμολογική κλίμακας (5). Έτσι δημιουργήθηκαν οι ακόλουθες κλάσεις :

- 1η κλάση: 6,2 - 5,
- 2η κλάση: 4,999 - 3,804,
- 3η κλάση: 3,803 - 2,85.

Φαίνεται ότι ο ΜΟ του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας της περιοχής είναι κατά πολύ μικρότερος της βάσης της βαθμολογίας, πράγμα που δείχνει το πολύ χαμηλό

κοινωνικό επίπεδο που διακρίνει τους κατοίκους του Αλιβερίου. Λίγα είναι τα ΟΤ που βρίσκονται πάνω από τη βάση, ενώ τιμές τους δεν απέχουν πολύ απ' αυτήν. Ευνόητο είναι πως δεν υπάρχουν ΟΤ υψηλό κοινωνικό επίπεδο.

- Τα ΟΤ που ανήκουν στην 1η κλάση είναι: 490, 448, 455, 453, 491.
- Τα ΟΤ που ανήκουν στην 2η κλάση είναι: 456, 459, 450, 449, 452, 464, 479.
- Τα ΟΤ που ανήκουν στην 3η κλάση είναι: 465, 484, 481, 461α, 460, 469, 478, 470, 485, 468, 477, 461, 486, 454, 462, 466, 471, 475, 476, 482, 487, 488, 489.

Από την χαρτογραφική απεικόνιση των τιμών του δείκτη για κάθε ΟΤ, φαίνεται ότι τα πέντε ΟΤ που ανήκουν στην 1η κλάση συγκεντρώνονται στο βορειοανατολικό και νοτιοανατολικό τμήμα της περιοχής και αποτελούν αποκλειστικά χώρο κατοικίας Μπαλαμών (βλέπε Χάρτη Φυλής).

Τα ΟΤ που ανήκουν στην 2η κλάση παρουσιάζουν μια συγκέντρωση νότια της οδού Έβρου και ανατολικά της οδού Ηλία Αποστόλου. Τα περισσότερα από αυτά αποτελούν περιοχή κατοικίας Μπαλαμών χωρίς όμως η παρουσία τους να είναι αποκλειστική, ενώ υπάρχουν και μερικά ΟΤ στα οποία κατοικούν κατά το πλείστον Rom. Επίσης το ΟΤ 479 είναι του ιδίου χαρακτήρα και βρίσκεται εντός της ζώνης που κατοικείται αποκλειστικά από Rom. Η κάπως υψηλή τιμή που παρουσιάζει για τα δεδομένα της περιοχής, οφείλεται στην παρακολούθηση Δημοτικού σχολείου από τον ερωτώμενο.

Όλα τα ΟΤ της 3ης κλάσης συγκεντρώνονται βόρεια της οδού Έβρου, ενώ εξαίρεση αποτελεί το ΟΤ 454 που όμως έχει χωρική συνέχεια με τα προηγούμενα. Όλα τα ΟΤ αυτής της κλάσης κατοικούνται αποκλειστικά από Rom.

Μπορεί λοιπόν κανείς να παρατηρήσει ότι στον κύριο όγκο των ΟΤ που κατοικούνται αποκλειστικά από Rom το κοινωνικό προφίλ είναι πάρα πολύ χαμηλό. Αντίθετα τα ΟΤ που έχουν τις υψηλότερες τιμές για τον δείκτη της κοινωνικής φυσιογνωμίας, κατοικούνται αποκλειστικά από Μπαλαμούς.

Χάρτης κατανομής κοινωνικής φυσιογνωμίας κατοίκων ανά Ο.Τ.

Χάρτης 16

Στα περισσότερα ΟΤ που υπάρχει πρόσμιξη των δύο φυλών, με προβάδισμα της μιας ή της άλλης ομάδας, ο δείκτης της κοινωνικής φυσιογνωμίας βρίσκεται άνω του ΜΟ άλλα κάτω από τη βάση της βαθμολογικής κλίμακας. Το φαινόμενο αυτό ερμηνεύεται από την παρουσία πληθυσμού Rom στα συγκεκριμένα ΟΤ, των οποίων το μορφωτικό επίπεδο, το επάγγελμα και ο χαρακτήρας του, συνθέτουν την χαμηλή εικόνα της κοινωνικής φυσιογνωμίας του χώρου στο οποίο βιώνουν.

1.3. Δείκτης φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος.

(Πίνακας 43) (Χάρτης 17).

Η κατανομή των τιμών του δείκτη φυσιογνωμίας του οικιστικού περιβάλλοντος κυμαίνεται από 2,215 - 9,5. Ο ΜΟ της κατανομής είναι το 5,333. Η ομαδοποίηση των ΟΤ έγινε σε τέσσερις κλάσεις, δύο κάτω και δύο άνω του ΜΟ. Τα όρια της κάθε κλάσης προέκυψαν, για τις μεν κάτω του ΜΟ, με την διαίρεση, δια δύο, της αριθμητικής απόστασης της ελάχιστης τιμής και του ΜΟ της κατανομής, για τις δε άνω αντίστοιχα, με την διαίρεση, δια δύο, της αριθμητικής απόστασης της μέγιστης τιμής και του ΜΟ της κατανομής. Οι κλάσεις που προέκυψαν είναι οι εξής :

- 1η κλάση: 9,5 - 7,417,
- 2η κλάση: 7,416 - 5,334,
- 3η κλάση: 5,333 - 3,775,
- 4η κλάση: 3,774 - 2,215.

Παρατηρείται, όσον αφορά τη φυσιογνωμία του οικιστικού περιβάλλοντος, ότι παρόλο που ο ΜΟ της κατανομής του δείκτη είναι μεγαλύτερος από τη βάση της δεκαβάθμιας βαθμολογικής κλίμακας ($ΜΟ = 5,333$), υπάρχουν ΟΤ με οικιστικό περιβάλλον αρκετά καλής ποιότητας έως και άριστης, ενώ συγχρόνως υπάρχει μεγάλος αριθμός ΟΤ με υποβαθμισμένο οικιστικό περιβάλλον.

- Στην 1η κλάση ανήκουν τα ΟΤ: 454, 453, 450, 448, 468,

- Στην 2η κλάση ανήκουν τα ΟΤ: 465, 449, 455, 464, 466, 469, 491, 452, 481, 456, 487, 490, 459, 470, 485.
- Στην 3η κλάση ανήκουν τα ΟΤ: 475, 461α, 471, 484, 482, 488, 489.
- Στην 4η κλάση ανήκουν τα ΟΤ: 462, 486, 461, 478, 477, 479, 460, 476.

Τα ΟΤ που κατατάσσονται στην 1η κλάση συγκεντρώνονται στο νότιο-νοτιοανατολικό τμήμα της περιοχής μελέτης και κάτω από την οδό Έβρου. Εξαίρεση αποτελεί το ΟΤ 468. Τα δύο από τα πέντε ΟΤ (448, 453) αποτελούν αποκλειστικό χώρο κατοικίας Μπαλαμών, το ΟΤ 450 κατοικείται σχεδόν καθολικά από Μπαλαμούς, ενώ τα ΟΤ 454 και 468 κατοικούνται αποκλειστικά από Rom.

Όσον αφορά τα ΟΤ της 2ης κλάσης παρατηρείται μία διάχυση στο σύνολο της περιοχής μελέτης, ανεξαρτήτως της φυλής που κατοικεί σ' αυτά.

Παρατηρείται μία διάχυση των ΟΤ της 3ης κλάσης από την οδό Πατούχα, προς το βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης, χώροι που αποτελούν αποκλειστικά περιοχές κατοικίας των Rom.

Στο βόρειο και στο κεντρικό τμήμα της περιοχής συγκεντρώνονται τα ΟΤ της 4ης κλάσης. Αξίζει να σημειωθεί πως και τα ΟΤ αυτής της κλάσης κατοικούνται αποκλειστικά από Rom.

Παρατηρείται λοιπόν πως τα ΟΤ που κατοικούνται αποκλειστικά ή κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους από Μπαλαμούς έχουν την καλύτερη ποιότητα οικιστικού περιβάλλοντος, όμως σημαντικό ποσοστό των ΟΤ που κατοικούνται αποκλειστικά ή κατά την πλειονότητα τους από Rom έχει επίσης αντίστοιχη εικόνα. Τα ΟΤ που έχουν χαμηλή ποιότητα οικιστικού περιβάλλοντος κατοικούνται αποκλειστικά από Rom.

Φαίνεται λοιπόν πως όσον αφορά τους Μπαλαμούς η ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος τους είναι καλή έως άριστη, ενώ οι Rom κατοικούν σε περιοχές όπου το οικιστικό περιβάλλον κυμαίνεται από πολύ κακό έως άριστο.

Χάρτης κατανομής φυσιогνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος ανά Ο.Τ.

Χάρτης 17

Πίνακας 43

Ποσοστιαία αναλογία κάθε φυλής ανά ΟΤ			Δείκτης κοινωνικής φυσιογνωμίας		Δείκτης φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος	
Ο.Τ.	Μπαλαμοί	Rom	Ο.Τ.	ΚΦ	Ο.Τ.	ΦΟΠ
448	100,00%	0,00%	490	6,200	454	9,500
453	100,00%	0,00%	448	5,900	453	8,949
455	100,00%	0,00%	455	5,700	450	7,703
490	100,00%	0,00%	453	5,433	448	7,667
491	100,00%	0,00%	491	5,000	468	7,503
450	88,89%	11,11%	456	4,843	465	7,300
459	66,67%	33,33%	459	4,833	449	7,206
456	57,14%	42,86%	450	4,700	455	7,179
449	55,56%	44,44%	449	4,622	464	6,994
462	50,00%	50,00%	452	4,467	466	6,496
452	33,33%	66,67%	464	4,120	469	6,419
465	33,33%	66,67%	479	4,000	491	6,159
464	20,00%	80,00%	465	3,767	452	6,114
470	16,67%	83,33%	484	3,725	481	5,941
454	0,00%	100,00%	481	3,567	456	5,905
460	0,00%	100,00%	461α	3,420	487	5,763
461	0,00%	100,00%	460	3,350	490	5,540
461α	0,00%	100,00%	469	3,338	459	5,482
466	0,00%	100,00%	478	3,333	470	5,426
468	0,00%	100,00%	470	3,267	485	5,364
469	0,00%	100,00%	485	3,250	475	5,175
471	0,00%	100,00%	468	3,143	461α	5,088
475	0,00%	100,00%	477	3,100	471	4,983
476	0,00%	100,00%	461	3,033	484	4,731
477	0,00%	100,00%	486	3,010	482	4,125
478	0,00%	100,00%	454	3,000	488	4,107
479	0,00%	100,00%	462	3,000	489	4,060
481	0,00%	100,00%	466	3,000	462	3,700
482	0,00%	100,00%	471	3,000	486	3,639
484	0,00%	100,00%	475	3,000	461	3,507
485	0,00%	100,00%	476	3,000	478	3,219
486	0,00%	100,00%	482	3,000	477	3,181
487	0,00%	100,00%	487	3,000	479	3,045
488	0,00%	100,00%	488	3,000	460	2,473
489	0,00%	100,00%	489	2,850	476	2,215
M.O.	26,85%	73,15%	M.O.	3,804	M.O.	5,333

Ι.4. Σχέσεις μεταξύ: κοινωνικής φυσιογνωμίας και φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος.

(Χάρτες 16 - 17).

Από την σύγκριση των χαρτών, που απεικονίζουν την φυσιογνωμία του οικιστικού περιβάλλοντος και το κοινωνικό προφίλ των κατοίκων της περιοχής, παρατηρείται ότι τα ΟΤ με τις υψηλότερες τιμές για τον δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας δεν έχουν απαραίτητα την καλύτερη δυνατή ποιότητα οικιστικού περιβάλλοντος, βρίσκονται όμως άνω του μέσου όρου (ΜΟ) και η ποιότητα του σ' αυτά είναι καλή. Βέβαια υπάρχουν ΟΤ (ΟΤ 448, 453) που και για τους δύο δείκτες έχουν τις υψηλότερες τιμές των κατανομών τους.

Γίνεται επίσης αντιληπτό ότι, τα ΟΤ που ανήκουν στη 2η κλάση όσον αφορά το δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας, βρίσκονται δηλαδή κάτω από τη βάση της βαθμολογικής κλίμακας (5) και άνω του ΜΟ της κατανομής (3,804), ανήκουν στη 1η και 2η κλάση του δείκτη της φυσιογνωμίας του οικιστικού περιβάλλοντος, έχουν δηλαδή οικιστικό περιβάλλον καλής και άριστης ποιότητας, δεδομένου του χαρακτήρα της περιοχής..

Στην περιοχή των ΟΤ χαμηλού κοινωνικού προφίλ διακρίνονται χωρικές ενότητες (ΟΤ) από όλες τις κλάσεις του δείκτη φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος. Υπάρχει σημαντικό ποσοστό ΟΤ με οικιστικό περιβάλλον καλής ποιότητας (2η κλάση), ενώ παρατηρείται και ένα (ΟΤ 454) με άριστη ποιότητα (1η κλάση). Ωστόσο ο κύριος όγκος των ΟΤ αυτής της κλάσης κοινωνικού προφίλ, χαρακτηρίζεται από κακής και μέτριας ποιότητας οικιστικό περιβάλλον (3η και 2η κλάση).

Ι.5. Cluster Analysis των δεικτών φυλής, κοινωνικής φυσιογνωμίας και φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος.

(Χάρτες 18 - 19).

Με την συγκεκριμένη μέθοδο επιχειρείτε η δημιουργία ομάδων οικοδομικών τετραγώνων (ΟΤ), με όσο το δυνατόν πιο ομοιογενή χαρακτήρα, όπως αυτός προσδιορίζεται από τους δείκτες της φυλής, της κοινωνικής φυσιογνωμίας και της φυσιογνωμίας του οικιστικού περιβάλλοντος.

Η εικόνα των Clusters προσδιορίζεται κυρίως από τους μέσους όρους των τριών δεικτών των ΟΤ του κάθε Cluster. Αυτοί αποτελούν το κύριο στοιχείο για τις συγκρίσεις μεταξύ των ομάδων και για την αξιολόγηση κάθε ομάδας σε σχέση με τη συνολική φυσιογνωμία της περιοχής.

Ανάλυση σε 5 Clusters.

Σε ένα πρώτο επίπεδο ανάλυσης με 5 Clusters (Πίνακας 44) έχουμε τις ακόλουθες ομάδες:

1ο Cluster: αποτελείται από τα ΟΤ 448, 449, 450, 453, 455 και 491. Τα χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας ΟΤ είναι η υπεροχή των Μπαλαμών, με υψηλό για την περιοχή δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας και πολύ καλό οικιστικό περιβάλλον. Αυτή η ομάδα ΟΤ παρουσιάζει συνολικά την καλύτερη εικόνα από άποψη κοινωνικής φυσιογνωμίας και οικιστικού περιβάλλοντος σε σχέση με τα υπόλοιπα ΟΤ της περιοχής μελέτης.

2ο Cluster: αποτελείται ένα μόνο ΟΤ (ΟΤ 454), το οποίο κατοικείται αποκλειστικά από Rom, έχει τη μέγιστη τιμή και πολύ κοντά στο άριστα του δείκτη φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος, αλλά όσον αφορά την κοινωνική φυσιογνωμία του συγκεκριμένου ΟΤ και άρα και του 3ου Cluster, αυτή βρίσκεται κάτω από το μέσο όρο του

αντίστοιχου δείκτη για την περιοχή μελέτης (Μ.Ο. κοινωνικής φυσιογνωμίας = 3,804).

3ο Cluster: και εδώ έχουμε μόνο ένα ΟΤ (ΟΤ 490), το οποίο κατοικείται αποκλειστικά από Μπαλαμούς, έχει την μέγιστη τιμή του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας για την περιοχή μελέτης και το οικιστικό περιβάλλον βρίσκεται ελαφρώς πάνω από τον μέσο όρο του συγκεκριμένου δείκτη (Μ.Ο. οικιστικής φυσιογνωμίας = 5,333).

4ο Cluster: αποτελείται από τα ΟΤ 452, 456, 459, 461α, 464, 465, 466, 468, 469, 470, 471, 475, 481, 484, 485, 487. Σε αυτήν την ομάδα υπερέχει κατά πολύ το στοιχείο των Rom, η τιμή του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας βρίσκεται κάτω του μέσου όρου, ενώ ο δείκτης φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος είναι λίγο πιο πάνω από τον μέσο όρο της περιοχής.

5ο Cluster: αποτελείται από τα ΟΤ 460, 461, 462, 476, 477, 478, 479, 482, 486, 488, 489. Τα ΟΤ αυτής της ομάδας κατοικούνται στην πλειοψηφία τους από Rom, η μέση τιμή του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας γι' αυτήν την ομάδα είναι κάτω του μέσου όρου της περιοχής μελέτης, ενώ αντίστοιχη εικόνα να παρατηρείται και για το δείκτη φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος. Φαίνεται πως τα ΟΤ αυτής της ομάδας βρίσκονται στο χαμηλότερο σημείο κατάταξης σε σχέση με τα υπόλοιπα ΟΤ της περιοχής, με κριτήριο αξιολόγησης του δείκτες κοινωνικής φυσιογνωμίας και οικιστικού περιβάλλοντος.

Πίνακας 44

Συνολικά στατιστικά για 5 Clusters						
VARIABLE	BETWEEN SS	DF	WITHIN SS	DF	F-RATIO	PROB
ROM	3,86	4	1,12	30	25,76	0
Κοιν.Φυσιογν.	23,80	4	8,54	30	20,90	0
Οικιστ.Περιβ.	91,29	4	18,73	30	36,55	0
Cluster 1						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT448	0,41	ROM	0,00	0,09	0,44	0,16
OT449	0,43	Κοιν.Φυσιογν.	4,62	5,23	5,90	0,49
OT450	0,33	Οικιστ.Περιβ.	6,16	7,48	8,95	0,83
OT453	0,86					
OT455	0,33					
OT491	0,77					
Cluster 2						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT454	0,00	ROM	1,00	1,00	1,00	0,00
		Κοιν.Φυσιογν.	3,00	3,00	3,00	0,00
		Οικιστ.Περιβ.	9,50	9,50	9,50	0,00
Cluster 3						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT490	0,00	ROM	0,00	0,00	0,00	0,00
		Κοιν.Φυσιογν.	6,20	6,20	6,20	0,00
		Οικιστ.Περιβ.	5,54	5,54	5,54	0,00
Cluster 4						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT452	0,52	ROM	0,33	0,86	1,00	0,21
OT456	0,75	Κοιν.Φυσιογν.	3,00	3,61	4,84	0,62
OT459	0,81	Οικιστ.Περιβ.	4,73	5,92	7,50	0,81
OT464	0,69					
OT465	0,81					
OT466	0,49					
OT468	0,96					
OT469	0,34					
OT470	0,35					
OT471	0,65					
OT475	0,56					
OT481	0,09					
OT484	0,69					
OT485	0,39					
OT487	0,37					
OT461a	0,50					

Cluster 5						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT460	0,54	ROM	0,50	0,95	1,00	0,14
OT461	0,10	Κοιν.Φυσιογν.	2,85	3,15	4,00	0,30
OT462	0,33	Οικιστ.Περιβ.	2,21	3,39	4,13	0,61
OT476	0,68					
OT477	0,13					
OT478	0,15					
OT479	0,53					
OT482	0,44					
OT486	0,17					
OT488	0,42					
OT489	0,43					

Η αποτύπωση στο χάρτη των 5 ομάδων (Clusters) των OT (Χάρτης 18), απεικονίζει την χωρική κατανομή τους, σύμφωνα με τις τιμές των δεικτών κοινωνικής φυσιογνωμίας και φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος.

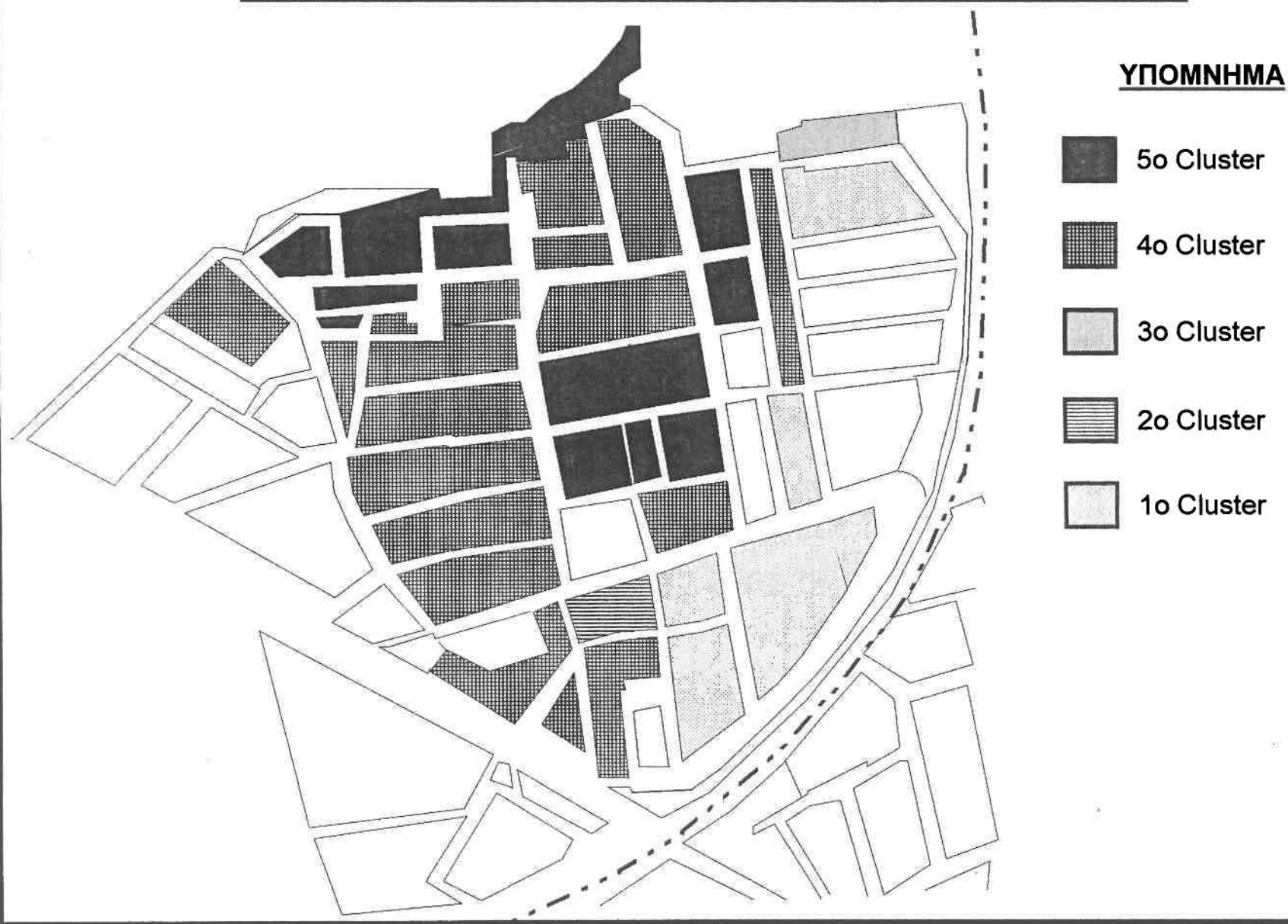
Τα OT του 1ου Cluster συγκεντρώνονται στο νότιο και ανατολικό τμήμα της περιοχής μελέτης. Σ' αυτά τα OT κατοικούν κυρίως Μπαλαμοί, το κοινωνικό προφίλ βρίσκεται αρκετά υψηλά, καθώς και το οικιστικό περιβάλλον, τηρουμένων πάντα των αναλογιών.

Το 2ο και το 3ο Cluster αποτελούνται έκαστο από ένα OT, γεγονός που οφείλεται στην αδυναμία ομαδοποίησης τους με άλλα OT, για το μεν 2ο (OT 454) εξαιτίας της πολύ υψηλής τιμής του δείκτη οικιστικού περιβάλλοντος και της πολύ χαμηλής τιμής του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας που επηρεάζεται από την αποκλειστική παρουσία σε αυτό Rom, για το δε 3ο (OT 490) λόγω της πολύ υψηλής κοινωνικής φυσιογνωμίας του και της μέτριας εικόνας του οικιστικού περιβάλλοντος. Στο σημείο αυτό λαμβάνεται μια πρώτη ένδειξη για την κατάρριψη της υπόθεσης ότι το χαμηλού επιπέδου οικιστικό περιβάλλον είναι άμεσα συνδεδεμένο με την παρουσία στο περιβάλλοντα χώρο, Rom.

Στο 4ο Cluster η τιμή του δείκτη οικιστικού περιβάλλοντος βρίσκεται πάνω από μέσο όρο της περιοχής, ενώ η θέση αυτής της ομάδας σε σχέση με τις υπόλοιπες βρίσκεται αρκετά χαμηλά, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στη χαμηλή τιμή του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας που είναι αποτέλεσμα της υπεροχής των Rom

Χάρτης κατανομής των Ο.Τ. της περιοχής μελέτης σε 5 Clusters

Χάρτης 18

σε αυτό. Τα ΟΤ αυτού του Cluster βρίσκονται κυρίως εκατέρωθεν της οδού Ανδρομάχης και εκτείνονται από το νότιο έως το βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης.

Στο 5ο Cluster οι τιμές των δύο δεικτών βρίσκονται κάτω από τους μέσους όρους της περιοχής, γεγονός που φέρνει αυτήν την ομάδα στην τελευταία θέση της κατάταξης. Χαρακτηριστικό αποτελεί ότι τα ΟΤ αυτής της ομάδας καταλαμβάνονται σε πολύ μεγάλο ποσοστό από Rom. Ο εντοπισμός των ΟΤ αυτού του Cluster γίνεται στο κεντρικό και βόρειο τμήμα της περιοχή μελέτης.

Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχει μια φθίνουσα τάση της «ποιότητας» των Clusters που έχουν δημιουργηθεί, καθώς παρατηρούμε το χάρτη από νοτιοανατολικά προς βορειοδυτικά (Χάρτης 18).

Ανάλυση σε 7 Clusters.

Στην προσπάθεια μας για μια αναλυτικότερη προσέγγιση του χαρακτήρα της περιοχής μελέτης, που θα απέδιδε πιο εύγλωττα την φυσιογνωμία του κοινωνικού και του οικιστικού περιβάλλοντος, χωρίς όμως η αύξηση της ανάλυσης να οδηγήσει σε κατακερματισμό των χωρικών ομάδων κοινών χαρακτηριστικών που επιδιώκουμε να διακρίνουμε, προβήκαμε σε μία νέα κατά ομάδες ανάλυση (Cluster Analysis) με 7 Clusters (Πίνακας 45).

1ο Cluster: αποτελείται από ένα ΟΤ το 453, με υψηλού επιπέδου κοινωνική φυσιογνωμία και πολύ υψηλού επιπέδου οικιστικό περιβάλλον, ενώ κατοικείται αποκλειστικά από Μπαλαμούς.

2ο Cluster: αποτελείται από το ΟΤ 454, με την μέγιστη τιμή του δείκτη οικιστικού περιβάλλοντος και κοινωνική φυσιογνωμία πολύ χαμηλή που οφείλεται στην αποκλειστική κατοίκησή του από Rom.

3ο Cluster: αποτελείται από τα ΟΤ 448, 449, 450, 455, 491. Τα ΟΤ αυτής της ομάδας κατοικούνται σχεδόν στο σύνολο τους από Μπαλαμούς, χαρακτηρίζονται από πολύ καλό οικιστικό περιβάλλον ενώ η

κοινωνική φυσιογνωμία των κατοίκων τους είναι λίγο κάτω από το μέσο όρο της περιοχής μελέτης.

4ο Cluster: το OT 490 συνθέτει αυτό το Cluster, το οποίο χαρακτηρίζεται από την αποκλειστική παρουσία Μπαλαμών, γεγονός που δικαιολογεί την υψηλή τιμή του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας, ενώ το οικιστικό περιβάλλον είναι μάλλον μέτριο.

5ο Cluster: περιλαμβάνει τα OT 464, 465, 466, 468, 469, κατοικείται στην πλειοψηφία του από Rom, έχει χαμηλό δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας, ενώ το οικιστικό περιβάλλον είναι αρκετά καλό.

6ο Cluster: αποτελείται από τα OT 452, 456, 459, 461α, 470, 471, 475, 481, 484, 485, 487, τα οποία κατοικούνται κυρίως από Rom, έχουν χαμηλή κοινωνική φυσιογνωμία και το οικιστικό περιβάλλον βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο της περιοχής.

7ο Cluster: περιλαμβάνει τα OT 460, 461, 462, 476, 477, 478, 479, 482, 486, 488, 489, τα οποία καταλαμβάνουν από τις πιο χαμηλές τιμές της κατανομής των δεικτών κοινωνικής φυσιογνωμίας και οικιστικού περιβάλλοντος και κατοικούνται σχεδόν αποκλειστικά από Rom.

Στην νέα Cluster Analysis των 7 ομάδων παρατηρείται πως στην ουσία δεν έχουν αλλάξει ριζικά υφή οι ομάδες που είχαν παρατηρηθεί στην ανάλυση με 5 Clusters. Αυτό το οποίο συμβαίνει είναι μια διάσπαση κάποιων Clusters σε δυο. Ειδικότερα το 1ο Cluster της πενταμελούς Cluster Analysis έχει δώσει το 1ο και 3ο Cluster της επταμελούς Cluster Analysis. Αντίστοιχα το 4ο Cluster της πενταμελούς ανάλυσης έχει δώσει το 6ο και 5ο Cluster της επταμελούς. Βλέπουμε λοιπόν πως εκ των πραγμάτων στην νέα Cluster Analysis αποδίδεται με μεγαλύτερη ευκρίνεια η ύπαρξη ομάδων OT που ο κοινωνικός χαρακτήρας και το οικιστικό περιβάλλον τους έχουν μεγαλύτερη συνοχή.

Πίνακας 45

Συνολικά στατιστικά για 7 Clusters						
VARIABLE	BETWEEN SS	DF	WITHIN SS	DF	F-RATIO	PROB
ROM	3,88	6	1,10	28	16,39	0
Κοιν.Φυσιογν.	23,98	6	8,36	28	13,39	0
Οικιστ.Περιβ.	101,53	6	8,50	28	55,75	0
Cluster 1						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT453	0,00	ROM	0,00	0,00	0,00	0,00
		Κοιν.Φυσιογν.	5,43	5,43	5,43	0,00
		Οικιστ.Περιβ.	8,95	8,95	8,95	0,00
Cluster 2						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT454	0,00	ROM	1,00	1,00	1,00	0,00
		Κοιν.Φυσιογν.	3,00	3,00	3,00	0,00
		Οικιστ.Περιβ.	9,50	9,50	9,50	0,00
Cluster 3						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT448	0,50	ROM	0,00	0,11	0,44	0,17
OT449	0,38	Κοιν.Φυσιογν.	4,62	5,18	5,90	0,52
OT450	0,41	Οικιστ.Περιβ.	6,16	7,18	7,70	0,56
OT455	0,30					
OT491	0,60					
Cluster 4						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT490	0,00	ROM	0,00	0,00	0,00	0,00
		Κοιν.Φυσιογν.	6,20	6,20	6,20	0,00
		Οικιστ.Περιβ.	5,54	5,54	5,54	0,00
Cluster 5						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT464	0,38	ROM	0,67	0,89	1,00	0,14
OT465	0,30	Κοιν.Φυσιογν.	3,00	3,47	4,12	0,41
OT466	0,38	Οικιστ.Περιβ.	6,42	6,94	7,50	0,43
OT468	0,38					
OT469	0,32					

Cluster 6						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT452	0,61	ROM	0,33	0,84	1,00	0,24
OT456	0,76	Κοιν.Φυσιογν.	3,00	3,67	4,84	0,68
OT459	0,73	Οικιστ.Περιβ.	4,73	5,45	6,11	0,42
OT470	0,23					
OT471	0,48					
OT475	0,43					
OT481	0,30					
OT484	0,43					
OT485	0,26					
OT487	0,44					
OT461a	0,27					
Cluster 7						
CASE	DISTANCE	VARIABLE	MINIMUM	MEAN	MAXIMUM	ST.DEV.
OT460	0,54	ROM	0,50	0,95	1,00	0,14
OT461	0,10	Κοιν.Φυσιογν.	2,85	3,15	4,00	0,30
OT462	0,33	Οικιστ.Περιβ.	2,21	3,39	4,13	0,61
OT476	0,68					
OT477	0,13					
OT478	0,15					
OT479	0,53					
OT482	0,44					
OT486	0,17					
OT488	0,42					
OT489	0,43					

Η χωρική κατανομή των 7 Clusters ακολουθεί αντίστοιχη εικόνα με αυτή των 5 Clusters της προηγούμενης ανάλυσης (Χάρτης 19).

Το 1ο και το 2ο Cluster βρίσκονται στο νότιο τμήμα της περιοχής μελέτης και γειτνιάζουν. Έχουν πολύ υψηλής ποιότητας οικιστικό περιβάλλον, αλλά διαφοροποιούνται όσον αφορά τον δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας. Το 1ο έχει ικανοποιητικό για τα δεδομένα της περιοχής κοινωνικό προφίλ, γεγονός που δικαιολογείται από την καθολική παρουσία σε αυτό Μπαλαμών, ενώ το 2ο έχει χαμηλή τιμή στο δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας λόγω της αποκλειστικής παρουσίας σε αυτό Rom. Βλέπουμε λοιπόν πως η φυλή και η κοινωνική φυσιογνωμία των ατόμων που κατοικούν στα δύο OT των συγκεκριμένων Clusters, ενώ διαφέρουν σημαντικά, ωστόσο δεν αποτελούν παράγοντα αποτροπής από την διαβίωση σε καλής ποιότητας οικιστικό περιβάλλον.

Τα ΟΤ που ανήκουν στο 3ο Cluster εντοπίζονται στο ανατολικό τμήμα της περιοχής, με μεγαλύτερη συγκέντρωση στο νοτιοανατολικό, έχουν αρκετά καλό οικιστικό περιβάλλον και κοινωνική φυσιογνωμία, ενώ παράλληλα υπερέχουν σε αυτά οι Μπαλαμοί.

Το 4ο Cluster αποτελείται από το ΟΤ 490 το οποίο βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της περιοχής μελέτης, έχει την υψηλότερη τιμή του δείκτη κοινωνικής φυσιογνωμίας, λόγω της καθολικής παρουσίας σε αυτό Μπαλαμών, ενώ το οικιστικό περιβάλλον είναι μετρίου επιπέδου.

Τα ΟΤ του 5ου Cluster βρίσκονται δυτικά και κατά μήκος της οδού Ανδρομάχης, κατοικούνται κυρίως από Rom, έχουν χαμηλή κοινωνική φυσιογνωμία, ενώ το οικιστικό περιβάλλον είναι πολύ καλής ποιότητας, γεγονός που επαληθεύει για μια ακόμη φορά την ανεξαρτησία της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος από την φυλή και το κοινωνικό επίπεδο των κατοίκων της συγκεκριμένης περιοχής.

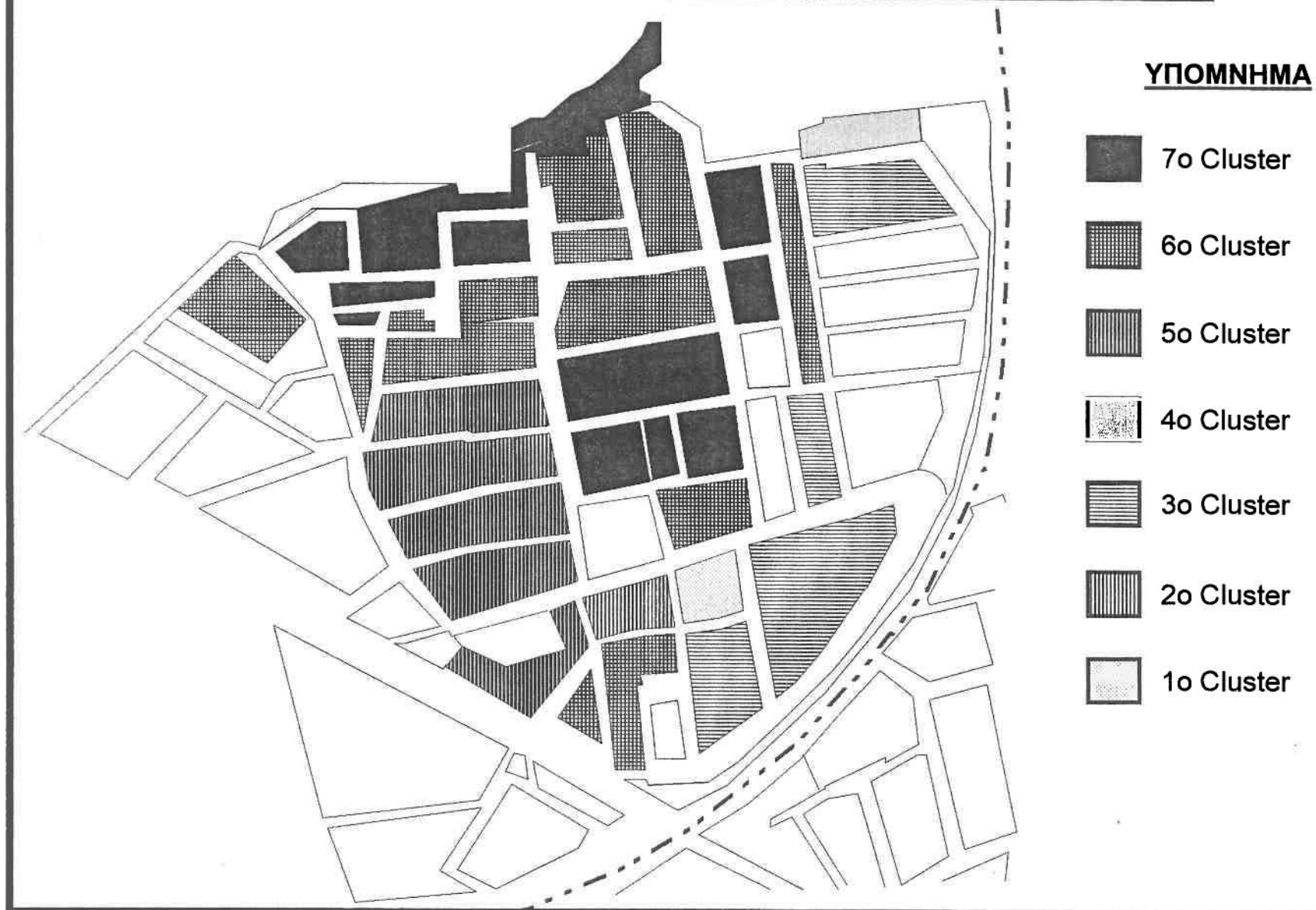
Τα ΟΤ του 6ου Cluster εντοπίζονται σε διάφορα σημεία της περιοχής μελέτης, ενώ παρατηρείται συγκέντρωση στο βόρειο τμήμα της. Βρίσκονται στο μέσο της κατανομής τόσο του κοινωνικού δείκτη όσο και του οικιστικού, ενώ κυριαρχεί το στοιχείο των Rom.

Το 7ο Cluster ταυτίζεται με το 5ο Cluster της προηγούμενης ανάλυσης. Τα ΟΤ του εντοπίζονται στο κεντρικό και στο βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης και έχουν το χειρότερο οικιστικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με πολύ χαμηλή κοινωνική φυσιογνωμία των κατοίκων τους, που είναι στην πλειοψηφία τους Rom.

Αυτή η πιο αναλυτική προσπάθεια ομαδοποίησης των ΟΤ της περιοχής μελέτης, οδήγησε στην ανάπτυξη μιας πιο εύγλωπτης εικόνας του διαχωρισμού που υφίσταται στην περιοχή, όσον αφορά την κοινωνική φυσιογνωμία και το οικιστικό περιβάλλον, σε συνάρτηση με την φυλή των κατοίκων. Φάνηκε πως υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ των δύο φυλών όσον αφορά κυρίως την κοινωνική φυσιογνωμία των μελών τους, καθώς και διαχωρισμοί ανάμεσα στα μέλη της ίδιας πληθυσμιακής ομάδας, αναφορικά με την ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος στο οποίο αυτά βιώνουν.

Χάρτης κατανομής των Ο.Τ. της περιοχής μελέτης σε 7 Clusters

1.6. Συμπεράσματα.

Από την σύνθεση των στοιχείων που διεξήχθησαν από την σύγκριση των χαρτών των δεικτών κοινωνικής φυσιογνωμίας και φυσιογνωμίας οικιστικού περιβάλλοντος και από τις Cluster Analysis σε 5 και 7 ομάδες καταλήγουμε σε ορισμένα συμπεράσματα τα οποία συνοπτικά σκιαγραφούν την φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης.

Έγινε λοιπόν αντιληπτό ότι οι Μπαλαμοί έχουν καλύτερο κοινωνικό προφίλ από τους Rom, πράγμα που ήταν αναμενόμενο, ενώ παράλληλα ζουν σε περιοχές όπου το οικιστικό περιβάλλον είναι αρκετά καλό έως άριστο. Γίνεται λοιπόν φανερό η τάση των Μπαλαμών για εγκατάσταση σε σχετικά υψηλού επιπέδου οικιστικές περιοχές, που η παρουσία τους σε αυτές, συμβάλει στην αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος, λόγω των προτύπων διαβίωσης, στέγασης και κοινωνικής συμπεριφοράς τους.

Οι Rom αν και έχουν το χαμηλότερο κοινωνικό προφίλ των κατοίκων της περιοχής μελέτης, κατοικούν σε περιοχές όπου η ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος ποικίλει. Ωστόσο ο κύριος όγκος του πληθυσμού τους ζει σε περιοχές υποβαθμισμένου οικιστικού περιβάλλοντος. Φαίνεται λοιπόν πως οι Rom, ανεξάρτητα από την κοινωνική φυσιογνωμία τους, επιδιώκουν την διαμονή τους σε χώρους καλού οικιστικού περιβάλλοντος και δεν είναι λίγες οι φορές που με τη δράση τους (δόμηση καλής ποιότητας κατοικιών, άσκηση πίεσης σε αρμόδιους φορείς για ανάπτυξη υποδομών στους χώρους κατοικίας, κ.λπ.) συμβάλλουν προς την αναβάθμιση του, φαινόμενο το οποίο δεν είναι άμεσα αντιληπτό. Δεν πρέπει ωστόσο να θεωρηθεί πως όλοι οι Rom συμπεριφέρονται κατά τον ίδιο τρόπο. Το μεγαλύτερο ποσοστό τους επιβαρύνει με την ευρύτερη συμπεριφορά του την ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος. Αυτό οφείλεται κυρίως στην δόμηση πρόχειρων καταλυμάτων (τρώγλες - παραπήγματα), που είναι αποτέλεσμα είτε του πλάνητα βίου, είτε της δεινής οικονομικής τους κατάστασης, που τους αποτρέπει από την απόκτηση σταθερής και καλής ποιότητας κατοικίας.

Παρατηρείται γενικά, ότι το οικιστικό περιβάλλον δεν θέτει περιορισμούς ως προς την φυλή, αλλά επηρεάζεται σημαντικά από αυτήν, αφού η συμπεριφορά και τα πρότυπα των κατοίκων αντανακλώνται στις στεγαστικές τους συνθήκες, που

διαμορφώνουν σε υψηλό βαθμό την ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα στην περιοχή του Αλιβερίου η ομάδα των Rom έχει εγκατασταθεί σε περιοχές όπου το οικιστικό περιβάλλον, για τα δεδομένα του Αλιβερίου και της Ν. Ιωνίας, κυμαίνεται από χείριστο έως πολύ καλό. Παράλληλα οι Μπαλαμοί της περιοχής μελέτης έχουν καταλάβει περιοχές κατοικίας όπου το οικιστικό περιβάλλον είναι ικανοποιητικό και συχνά άριστο.

Μπορούμε να διακρίνουμε στην περιοχή μελέτης ένα φαινόμενο διαχωρισμού του χώρου σε καλής και κακής ποιότητας οικιστικό περιβάλλον όπου η μετάβαση από την μία ως την άλλη κατάσταση γίνεται μάλλον με προοδευτικό τρόπο. Έτσι το ενδιαφέρον αυτό φαινόμενο που παρατηρείται σε τόσο μικρή χωρική κλίμακα, μόλις λίγων δεκάδων οικοδομικών τετραγώνων, συμβαδίζει με μία κοινωνική διαφοροποίηση των κατοίκων, όσον αφορά την υιοθέτηση προτύπων διαβίωσης και την κατάκτηση μίας συγκεκριμένης θέσης στην ευρύτερη κοινωνική διαστρωμάτωση. Ειδικά η πραγματοποίηση του συγκεκριμένου φαινομένου γίνεται από ανατολικά και νότια προς το βορειοδυτικό τμήμα της περιοχής μελέτης, με κύριους διαχωριστικούς άξονες την οδό Έβρου και Ηλ. Αποστόλου.

Ενδιαφέρον επίσης αποτελεί η ομοιογένεια που υπάρχει μεταξύ των Μπαλαμών όσον αφορά το οικιστικό περιβάλλον, στο οποίο διαμένουν και την κοινωνική φυσιογνωμία που τους διακρίνει. Αντίθετα οι Rom ενώ διακρίνονται από ομοιογένεια όσον αφορά την κοινωνική τους φυσιογνωμία, κατοικούν σε περιοχές όπου το εύρος της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος είναι αρκετά υψηλό. Ως εκ τούτου θα μπορούσαμε να πούμε πως παρατηρείται μια έντονη διαφοροποίηση μεταξύ των μελών αυτής της φυλής που κατοικούν στο Αλιβέρι και η οποία εκδηλώνεται πέραν της διαφορετικής ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος, με ποικίλους τρόπους στη ευρύτερη συμπεριφορά τους, στα πλαίσια του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου της περιοχής μελέτης και του Δήμου Ν. Ιωνίας.

ΙΑ. ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης συνετέλεσε στην ανάδειξη των προβλημάτων που διακρίνουν το οικιστικό περιβάλλον και απασχολούν το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής μελέτης. Στη συνέχεια, προκειμένου να φανεί συγκεντρωτικά η κρίσιμη κατάσταση στην οποία βρίσκεται η περιοχή, θα γίνει αναλυτική παρουσίαση των προβλημάτων που εντοπίστηκαν.

ΙΑ.1. Προβλήματα οικιστικού περιβάλλοντος και υποδομών.

Το σημαντικότερο ίσως πρόβλημα που παρατηρείται στην περιοχή μελέτης, είναι η έντονη παρουσία πρόχειρων κατασκευών (τρώγλες - παραπήγματα), οι οποίες είναι αυθαίρετες, δεν πληρούν ούτε τις ελάχιστες προϋποθέσεις στέγασης των κατοίκων τους και συχνά η κατασκευή τους γίνεται με καταπάτηση χώρων που προβλέπονται για άλλη χρήση εκτός της κατοικίας. Τα κατασκευάσματα αυτά στεγάζουν σχεδόν αποκλειστικά οικογένειες Rom, που σε ορισμένες περιπτώσεις διάγουν πλάνητα βίο, ενώ τις περισσότερες φορές είναι μόνιμοι κάτοικοι Αλιβερίου. Το πρόβλημα είναι οξύτατο όσον αφορά την ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος, αφενός λόγω του πλήθους αυτών των κατασκευών και αφετέρου εξαιτίας των πολλών ατόμων που καλούνται να στεγαστούν σ' αυτές. Η κατάσταση επιδεινώνεται από την αδυναμία των αυθαίρετων αυτών κατασκευών να συνδεθούν με τα δημόσια δίκτυα υποδομών (ύδρευση, ηλεκτρικό ρεύμα, τηλέφωνο κ.α.), με αποτέλεσμα την περαιτέρω υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών.

Το κτιριακό απόθεμα της περιοχής είναι χαμηλής ποιότητας, γεγονός που κατά κύριο λόγο οφείλεται στην παρουσία σ' αυτήν παραπηγμάτων και μεγάλης ηλικίας κτιρίων, αλλά και στο γεγονός ότι η περιοχή δεν έλκει νέους κατοίκους, με εξαίρεση τους Rom και άρα δεν υπάρχει ανανέωση του κτιριακού αποθέματος.

Το οδικό δίκτυο της περιοχής, παρουσιάζει υψηλό ποσοστό αδιάνοικτων οδών και χωματόδρομων, πέραν του γεγονότος αυτού, είναι ασαφές, δαιδαλώδες με φτωχά γεωμετρικά χαρακτηριστικά και δίχως την ύπαρξη κάποιων κύριων αξόνων, που θα διατρέχουν την περιοχή σ' όλο της το εύρος. Επίσης σε πολλά σημεία του οδικού

δικτύου δεν έχουν διαμορφωθεί τα πεζοδρόμια, η σηματοδότηση, οι διαβάσεις για τους πεζούς, κάποιες απαραίτητες διαγραμμίσεις και διάφορα άλλα στοιχεία των οδών που βοηθούν την κυκλοφορία. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω η δυσχέρεια ή πολλές φορές η αδυναμία της κίνησης των πεζών και των οχημάτων.

Αντίστοιχη εικόνα με αυτή του οδικού δικτύου παρατηρείται για τους κοινόχρηστους χώρους που προβλέπει το πολεοδομικό σχέδιο, οι οποίοι σχεδόν στο σύνολο τους είναι αδιαμόρφωτοι, ενώ παράλληλα έχουν καταπατηθεί από αυθαίρετες κατοικίες.

Πρόβλημα εντοπίζεται στο βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης, από την μη διευθέτηση των όχθων του χειμάρρου Ξηριά, με αποτέλεσμα την διαρκή απόθεση μπαζών, την κατασκευή αυθαίρετων κτισμάτων και τον προοδευτικό περιορισμό του εύρους της κοίτης του. Έτσι αν οι αρμόδιοι φορείς δεν αντιμετωπίσουν εγκαίρως το πρόβλημα, διαγράφεται άμεσος κίνδυνος πλημμύρων και παράσυρσης χωμάτων ογκου που αποτελούν το υπόβαθρο φιλοξενίας της κατοικίας ολόκληρων νοικοκυριών.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται μια άναρχη ανάπτυξη του οικιστικού χώρου, που δεν ακολουθεί τις προδιαγραφές του πολεοδομικού σχεδίου της περιοχής, αλλά προσαρμόζεται στις διαθέσεις των μόνιμων ή των εποχιακών κατοίκων. Έτσι ο χώρος δεν προσεγγίζει την προγραμματισμένη από το πολεοδομικό σχέδιο μορφή του, με αποτέλεσμα την δημιουργία και την συντήρηση αλληλένδετων προβληματικών καταστάσεων, που υποβαθμίζουν ακόμα περισσότερο, την εικόνα του οικιστικού περιβάλλοντος.

Η μη ένταξη στο σχέδιο πόλης του βορειοανατολικού τμήματος της περιοχής μελέτης, παρά την χωρική συνέχεια που έχει με την υπόλοιπη ρυμοτομημένη περιοχή και τον κοινό χαρακτήρα, το αφήνει ανεκμετάλλετο, ενώ θα μπορούσε να αποτελέσει και αυτό χώρο φιλοξενίας οικιστικών χρήσεων που θα αποφόρτιζαν το υπόλοιπο οικιστικό περιβάλλον.

Το δίκτυο ηλεκτρικού ρεύματος αν και καλύπτει σχεδόν το σύνολο της περιοχής και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως επαρκές, ωστόσο η εξυπηρέτηση που προσφέρεται στις κατοικίες δεν είναι καθολική εξαιτίας του μεγάλου αριθμού

αυθαιρέτων. Προβληματικός είναι επίσης ο ηλεκτροφωτισμός των οδών και των κοινόχρηστων χώρων, με συνέπεια την δυσχέρεια της κίνησης κυρίως των πεζών τις νυκτερινές ώρες.

Το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο δύναται να καλύψει το σύνολο των αναγκών της περιοχής, σ' όλο το εύρος της. Κατά ανάλογο όμως τρόπο με το δίκτυο του ηλεκτρικού ρεύματος, δεν είναι δυνατή η σύνδεση με αυτό όλων των κατοικιών της περιοχής. Ελλιπής είναι επίσης η εξυπηρέτηση του Αλιβερίου από τηλέφωνα δημόσιας χρήσεως (τηλεφωνικούς θαλάμους), αφού υπάρχει μόνο ένας και αυτός στο νότιο τμήμα της περιοχής. Έτσι καθίσταται δύσκολη η επικοινωνία των κατοίκων με πρόσωπα που κατοικούν εκτός αυτής.

Η περιοχή μελέτης δεν καλύπτεται επαρκώς από το δίκτυο ύδρευσης, ενώ συχνά όπου αυτό έχει διαμορφωθεί, η ύπαρξη αυθαίρετων κατοικιών κάνει αδύνατη την σύνδεσή τους με αυτό. Έτσι επιδεινώνονται τα προβλήματα καθαριότητας και υγιεινής, τα οποία σε ορισμένες περιοχές του οικιστικού χώρου είναι οξύτατα.

Παντελής είναι και η έλλειψη αποχετευτικού δικτύου ακαθάρτων υδάτων, που σίγουρα θα συνέβαλε στην αναβάθμιση των στεγαστικών συνθηκών όσων τουλάχιστον κατοίκων διαμένουν σε νόμιμη κατοικία. Το γεγονός αυτό παραπέμπει στο πρόβλημα καθαριότητας και υγιεινής. Η κατάσταση είναι χειρότερη σε αρκετές αυθαίρετες κατοικίες, οι οποίες δεν έχουν ούτε βόθρο.

Ανεπαρκές είναι επίσης το αποχετευτικό δίκτυο όμβριων υδάτων, με συνέπεια την αδυναμία αποστράγγισης κατά τους χειμερινούς μήνες του νερού της βροχής από τους δρόμους.

Η αποκομιδή των απορριμμάτων στην περιοχή μελέτης γίνεται με δύο διαφορετικές μεθόδους, απόθεση τους σε κάδους από τους οποίους τα συλλέγουν τα κατάλληλα οχήματα του Δήμου και απόθεση τους εις χύδην μορφή από όπου τα περισυλλέγουν οι υπάλληλοι του Δήμου με τα χέρια. Ο πρώτος τρόπος αποκομιδής δεν επεκτείνεται στο σύνολο της περιοχής παρά σε ελάχιστα ΟΤ στο νότιο τμήμα της. Πρόβλημα παρουσιάζεται λοιπόν από το γεγονός, ότι δεν υπάρχει ενιαίος τρόπος αποκομιδής των απορριμμάτων με συνέπεια την επανειλημμένη διέλευση πολλών τύπων απορριμματοφόρων και από την αναχρονιστική μέθοδο αποκομιδής τους που

κυριαρχεί στο μεγαλύτερο κομμάτι της περιοχής. Πρόβλημα επίσης δημιουργείται στην κίνηση των απορριμματοφόρων που οφείλεται στην κατάσταση του οδικού δικτύου.

Στο βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης αλλά και σε μερικά αδόμητα ΟΤ παρατηρείται το φαινόμενο της ρίψης σκουπιδιών και μπαζών από τους κατοίκους, τα οποία δεν συλλέγονται από κανένα και αποτελούν εστίες μόλυνσης και ακόμη χώρους συγκέντρωσης φιδιών και ποντικών με άμεσο κίνδυνο για την δημόσια υγεία και την σωματική ακεραιότητα των κατοίκων.

Η διασύνδεση της περιοχής μελέτης με το υπόλοιπο Π.Σ.Β. μέσω αστικών συγκοινωνιών είναι ανύπαρκτη αφού κανένα αστικό λεωφορείο δεν περνάει πλησίον αυτής.

ΙΑ.2. Προβλήματα ανθρώπινου δυναμικού.

Στην περιοχή του Αλιβερίου παρατηρείται υψηλό μέσο μέγεθος νοικοκυριού, 6,6 άτομα. Στη διαμόρφωση αυτής της υψηλής τιμής συμβάλλει η παρουσία στην περιοχή των Rom, των οποίων τα περισσότερα νοικοκυριά είναι διευρυμένα, με το μέσο μέγεθος τους να ανέρχεται σε 7,9 άτομα. Αποτέλεσμα αυτής της συνύπαρξης πολλών ατόμων ανά νοικοκυριό είναι ο περιορισμός της αυτόνομης και ανεξάρτητης συμπεριφοράς των ατόμων, καθώς και η αδυναμία ανάπτυξης πρωτοβουλιών που θα έρχονται σε αντίθεση με τα πρότυπα της φυλής. Επίσης πρόβλημα δημιουργείται όσον αφορά τις στεγαστικές συνθήκες και τις συνθήκες διαβίωσης των μελών των νοικοκυριών αυτών.

Το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής μελέτης είναι πολύ χαμηλό, ενώ η πλειονότητα των Rom διακρίνεται από αναλφαριθμητισμό. Τα κοινωνικά πρότυπα που αποτελούν χαρακτηριστικό στοιχείο της φυλής των Rom θέλουν όλα τα μέλη του νοικοκυριού να εργάζονται για την εξασφάλιση των αναγκών προς το ζην, αδιαφορώντας για την «καλλιέργεια» των μελών της οικογένειας. Στα πλαίσια αυτής της πρακτικής τα μικρά παιδιά συμμετέχουν ενεργά στην οικονομική ζωή της οικογένειας απέχοντας από την εκπαιδευτική διαδικασία. Στην αποχή των μικρών Rom από την παρακολούθηση των μαθημάτων συντελούν συχνά οι προκαταλήψεις

της οικογένειας όσον αφορά την εκπαίδευση, αλλά και η δομή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των σχολείων που αδυνατούν να τους ενσωματώσουν. Επίσης η στάση των Μπαλαμών (παιδιών και κηδεμόνων τους) συμβάλλει στην αποστροφή των Rom για το εκπαιδευτικό σύστημα.

Αν και όπως παρουσιάσθηκε, η τάση που διακρίνει τους Rom, είναι η αποχή από τα εκπαιδευτικά προγράμματα, ωστόσο η ανυπαρξία σχολείου στην περιοχή μελέτης θα μπορούσε να ληφθεί ως παράγων που λειτουργεί σαν αντικίνητρο στην όποια ύπαρξη διάθεσης παρακολούθησης μαθημάτων από τους Rom.

Ένα ακόμη στοιχείο που διακρίνει την πλειονότητα των κατοίκων της περιοχής είναι τα χαμηλά ποσοστά κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης. Το πρόβλημα αυτό συνίσταται στον άτυπο και εποχιακό χαρακτήρα των επαγγελμάτων που ασκούνται από τους κατοίκους και αγγίζει όλο το φάσμα των ηλικιών. Έτσι πέρα των προβλημάτων που αφορούν άμεσα τους ενήλικες, σημαντικό είναι το πρόβλημα έλλειψης ιατρικής παρακολούθησης και εμβολιασμού των μικρών Rom που σε συνάρτηση με τις γενικότερες συνθήκες διαβίωσης, γίνεται οξύτατο.

Η απασχόληση των Rom διακρίνεται από εποχικότητα και αβεβαιότητα. Τα επαγγέλματα τα οποία ασκούν οι περισσότεροι είναι το εμπόριο και η μισθωτή εργασία στον πρωτογενή τομέα. Τα επαγγέλματα αυτά δεν έχουν ικανοποιητική απόδοση, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εξασφαλίσουν τους αναγκαίους πόρους για την συντήρηση των πολυμελών οικογενειών τους.

Τα διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά πρότυπα των δύο φυλών που διαμένουν στην περιοχή του Αλιβερίου, σε συνδυασμό με τις έντονες στεγαστικές διαφοροποιήσεις, που συχνά υφίστανται και μεταξύ ομοφύλων, συντελούν στην ανάπτυξη εντάσεων και συγκρουσιακών σχέσεων που ως συνέπεια έχουν την καλλιέργεια αισθημάτων αντιπάθειας μεταξύ των κατοίκων. Οι κυριότεροι λόγοι δημιουργίας αυτών των συνθηκών συνύπαρξης, είναι η υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος από τις τρώγλες και τα παραπήγματα, η μη τήρηση ορισμένων βασικών κανόνων υγιεινής και η δημιουργία οχλήσεων από τους Rom (παραδοσιακός Τσιγγάνικος γάμος που διαρκεί τρία εικοσιτετράωρα).

Κίνδυνο για την δημόσια ασφάλεια και την ακεραιότητα των κατοίκων της περιοχής ενέχει το γεγονός της οδήγησης των οχημάτων των Rom, από άτομα μικρής ηλικίας (κάτω των 18 ετών), αλλά και από μεγαλύτερους χωρίς δίπλωμα οδήγησης. Η κατάσταση γίνεται πιο επικίνδυνη, λόγω του ότι συχνά, τα αυτοκίνητα τους είναι μεγάλα φορτηγά και άρα δύσκολα στο χειρισμό και το ότι πολλοί δρόμοι της περιοχής του Αλιβερίου είναι στενοί ή χωματόδρομοι.

ΙΑ.3. Προβλήματα που εντοπίζουν οι κάτοικοι του Αλιβερίου.

Όσον αφορά τον χαρακτηρισμό (ικανοποιητικές, μέτριες, κακές), που δίνεται από τους κατοίκους της περιοχής μελέτης, για κάποιες εξυπηρετήσεις που προσφέρονται στην περιοχή και θίγονται από το ερωτηματολόγιο, η συχνότητα των απαντήσεων φαίνεται στον Πίνακα 44.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που απασχολούν τους κατοίκους είναι οι έλλειψη δημοσίων υπηρεσιών (σχολείο, ιατρείο κλπ), η ανεπαρκής συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση, η καθαριότητα του χώρου, η κατάσταση των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων (αδιαμόρφωτοι) και το κόστος των οικοπέδων και των σπιτιών.

Αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχει διάσταση των απόψεων όσον αφορά, την εξυπηρέτηση της περιοχής από σχολείο και τον χαρακτηρισμό της κατάστασης των κτιρίων κατοικίας. Παρατηρείται λοιπόν πως η κακή ποιότητα κατοικιών (τρώγλες-παραπήγματα), όπως φαίνεται από τις απαντήσεις των κατοίκων, δεν τους απασχολεί σε τέτοιο βαθμό, όσο θα αναμένετο. Πιστεύουμε ότι η εικόνα που λαμβάνει κανείς από τις απαντήσεις για το συγκεκριμένο θέμα είναι πλασματική και οφείλεται στην προσπάθεια των κατοίκων να εξαλείψουν κάθε ενδεχόμενο εκτόπισης τους από αυτές τις αυθαίρετες κατασκευές, που είναι βέβαιο πως και γι' αυτούς τους ίδιους οι συνθήκες στέγασης που προσφέρουν δεν είναι ικανοποιητικές.

Πίνακας 45

Ποιότητα εξυπηρετήσεων περιοχής Αλιβερίου							
	Ικανοπ.	Μέτρια	Κακή	Σύνολο	% Ικαν.	% Μέτρια	% Κακή
Σχολεία	26	49	85	160	16,3%	30,6%	53,1%
Αγορά	9	25	125	159	5,7%	15,7%	78,6%
Δημόσ. Υπήρ.	2	2	154	158	1,3%	1,3%	97,5%
Συγκοινωνία	2	3	161	166	1,2%	1,8%	97,0%
Καθαριότητα	6	0	162	168	3,6%	0,0%	96,4%
Κατάστ.ελεύθ.χωρ.	1	10	154	165	0,6%	6,1%	93,3%
Αποχέτευση	0	18	139	157	0,0%	11,5%	88,5%
Κατάστ. σπιτιών	34	44	80	158	21,5%	27,8%	50,6%
Κόστ.οικοπ.&σπιτ.	0	14	159	173	0,0%	8,1%	91,9%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Τα κυριότερα προβλήματα που επισημαίνουν οι κάτοικοι του Αλιβερίου και δεν προδιαγράφονται από τις παραπάνω κατηγορίες του ερωτηματολογίου είναι η κατάσταση των δρόμων και η ύπαρξη στην περιοχή ατόμων της φυλής των Rom (Πίνακας 45). Διαφαίνεται πως πέραν του σημαντικού προβλήματος της κακής κατάστασης του οδικού δικτύου, εμφανίζονται σημαντικά δείγματα ρατσισμού και αντιπάθειας για τους Rom.

Πίνακας 46

Άλλα σημαντικά προβλήματα	Άτομα	Ποσοστό
Δρόμοι	28	37,3%
Οι τσιγγάνοι	19	25,3%
Ποιότητα νερού	8	10,7%
Γραμμές τρένου	5	6,7%
Γιατρός	3	4,0%
Ηχορύπανση	3	4,0%
Αθλητισμός	2	2,7%
Δοχεία σκουπιδιών	2	2,7%
Οικονομικά	2	2,7%
Γέφυρα	1	1,3%
Εκκλησία	1	1,3%
Να φύγουν οι Έλληνες	1	1,3%
Σύνολο	75	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

ΙΒ. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ Ν. ΙΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ.

ΙΒ.1. Επιχείρηση κατεδάφισης αυθαιρέτων.

(Χάρτης 20).

Τον τελευταίο μήνα του καλοκαιριού και συγκεκριμένα την Πέμπτη 10 Αυγούστου 1995 στην περιοχή του Αλιβερίου πραγματοποιήθηκε σειρά κατεδαφίσεων αυθαιρέτων κατοικιών. Οι κατεδαφίσεις έγιναν με πρωτοβουλία του Δήμου Νέας Ιωνίας, έχοντας και την πολιτική στήριξη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας. Η κίνηση αυτή αποτελεί έκφραση της πολιτικής των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης για αποτροπή δημιουργίας νέων αυθαιρέτων και υπάγεται στην προσπάθεια ανάπτυξης της συνοικίας, με στόχο την εξυγίανση του οικιστικού περιβάλλοντος και την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

Ο Δήμος Ν. Ιωνίας γνωστοποίησε τις προθέσεις του για κατεδάφιση των αυθαιρέτων κατοικιών στους κατοίκους τους, δέκα ημέρες πριν την έναρξη της επιχείρησης, με την διανομή περίπου 150 πρωτοκόλλων κατεδάφισης, χωρίς όμως να υπάρξει καμία ανταπόκριση.

Την πρώτη ημέρα της επιχείρησης κατεδαφίστηκαν περίπου 30 αυθαίρετες κατοικίες, οι οποίες ήταν κατά το πλείστο τρώγλες. Αυτές οι αυθαίρετες κατασκευές βρίσκονταν είτε σε χώρους όπου το πολεοδομικό σχέδιο προβλέπει άλλη χρήση από αυτή της κατοικίας (παιδικές χαρές, πλατείες κ.λπ.), είτε σε ιδιόκτητα οικοπέδα. Παρατηρήθηκε δε το φαινόμενο της συγκέντρωσης περισσότερου του ενός παραπηγμάτων εντός των ορίων ενός ιδιόκτητου οικοπέδου, γεγονός που ερμηνεύεται από την ύπαρξη δικτύων αλληλοβοήθειας μεταξύ των μελών της κοινωνίας των Rom (Χάρτης 20).

Η επιχείρηση κατεδάφισης άρχισε από το νότιο τμήμα της οδού Ανδρομάχης (διασταύρωση με οδό Ελ. Βενιζέλου), στο οικοδομικό τετράγωνο (ΟΤ) 452 όπου κατεδαφίστηκαν δύο τρώγλες, συνεχίστηκε κατά μήκος της οδού και επεκτάθηκε στην υπόλοιπη περιοχή. Επεισόδια από τους κατοίκους την πρώτη μέρα δεν δημιουργήθηκαν εκτός από κάποιες αντεγκλήσεις που συνέβησαν στο βόρειο τμήμα της περιοχής κοντά στο χείμαρρο Ξηριά.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Κτίριο από μπετόν και αριθμός ορόφων
- Κτίριο από άλλα υλικά (μονώροφο)
- Τρώγλη
- Βοηθητικά κτίρια
- Περιοχές όπου πραγματοποιήθηκαν κατεδαφίσεις αυθαιρέτων κατοικιών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Ολοκληρωμένη πολεοδομική
παρέμβαση στην περιοχή Αλιβερίου
Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας".

Χάρτης 20:
"Περιοχές επιχείρησης κατεδάφισης
αυθαιρέτων κατοικιών"

Φοιτητές: Καλαμαράς Δημήτρης
Ξυδιανός Χρυσοβαλάντης

Κλίμακα: 1:2000

Σεπτέμβριος 1995

Αξιοσημείωτο ήταν το γεγονός ότι σχεδόν στο σύνολο τους οι κατοικίες που κατεδαφίστηκαν ήταν άδειες και μόνο σε τρεις περιπτώσεις παρενέβησαν υπάλληλοι του Δήμου και περίοικοι για να τις εκκενώσουν από τα υπάρχοντα των κατοίκων τους. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί είτε στο ότι τα συγκεκριμένα αυθαίρετα ήταν ακατοίκητα την δεδομένη περίοδο γιατί αποτελούσαν προσωρινές κατοικίες πλανόδιων νοικοκυριών που βρίσκονταν μακριά από το Αλιβέρι, είτε λόγω της εναρμόνισης των κατοίκων τους με τις επιταγές της δημοτικής αρχής.

Η συνέχιση της επιχείρησης κατεδάφισης των υπολοίπων αυθαιρέτων της περιοχής του Αλιβερίου, την επομένη της 10ης Αυγούστου δεν υλοποιήθηκε, αφού κατά την κατεδάφιση του πρώτου αυθαιρέτου στο ΟΤ 449, τα συνεργεία του Δήμου και οι Αστυνομικές αρχές δέχθηκαν αντιμετωπίσθηκαν δυναμικά από τους παραπηγματούχων Rom, που εξελίχθηκε σε σειρά σοβαρών επεισοδίων, όπου προκειμένου να αποφευχθούν μεγαλύτερης έκτασης επεισόδια, οι Αστυνομικές δυνάμεις καθώς και οι υπάλληλοι του Δήμου προέβησαν σε αναστολή των κατεδαφίσεων.

Η αναστολή των κατεδαφίσεων είναι προσωρινή αφού σκοπός της τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι μόλις κατευναστούν τα πνεύματα να ολοκληρωθεί η κατεδάφιση όλων των αυθαιρέτων κατοικιών της περιοχής του Αλιβερίου.

ΙΒ.2. Θέσεις και απόψεις για την επιχείρηση κατεδάφισης.

Η Δημοτική Αρχή καθώς και η Νομαρχία Μαγνησίας συμπλέουν όσον αφορά την εξάλειψη του φαινομένου της αυθαίρετης δόμησης στην περιοχή του Αλιβερίου. Αποτελεί λοιπόν πεποίθηση και των δύο φορέων πως οποιαδήποτε προσπάθεια αναβάθμισης του οικιστικού περιβάλλοντος της περιοχής, που σκοπό θα έχει τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, συνίσταται στην εκτόπιση των οποιονδήποτε αυθαιρέτων κατασκευών. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του δημάρχου Ν. Ιωνίας κ. Στ. Φούσκη στην περιοχή του Αλιβερίου με την χρήση της έκφρασης «απέραντη παραγκούπολη», γεγονός που με εύγλωττο τρόπο αποδίδει τις συνθήκες στέγασης μεγάλης μερίδας των κατοίκων.

Οι κάτοικοι των αυθαιρέτων, που στη πλειοψηφία τους είναι Rom, μετά την παύση των ενεργειών κατεδάφισης παραπηγμάτων, διетύπωσαν έντονα παράπονα για την απουσία μέριμνας για το θέμα της στέγασής τους. Εξέφρασαν επίσης την δυσαρέσκεια τους για την συμπεριφορά της Δημοτικής Αρχής, η οποία από καιρό έχει υποσχεθεί την εξεύρεση χώρου και την ανάπτυξη σ' αυτόν υποδομών, ικανών να φιλοξενήσουν τους πλανόδιους και παραπηγματούχους Rom. Κατήγγειλαν δε πως οι υποσχέσεις αυτές αποτελούν τμήμα της διαδικασίας εκμείωσης πολιτικής υποστήριξης. Ενδιαφέρουσα είναι ακόμη η άποψη που διατύπωσαν για τις κατεδαφίσεις οι κάτοικοι των αυθαιρέτων, σύμφωνα με την οποία πρότειναν στις Δημοτικές Αρχές και στα συνεργεία κατεδάφισης για κάθε πέντε αυθαίρετα που θα κατεδαφίζονταν να παρέμενε μία κατοικία ανέπαφη, ώστε προσωρινά να τακτοποιούσαν σ' αυτήν τα υπάρχοντα τους και να κάλυπταν κάποιες βασικές βιοτικές ανάγκες τους, έως ότου οι ίδιοι βρουν κάποιον άλλο χώρο εγκατάστασης. Η στάση των Αρχών ήταν αδιαπραγμάτευτη, γεγονός που συνέτεινε στην όξυνση του κλίματος.

Κάθε προσπάθεια αναβάθμισης της περιοχής μελέτης είναι σαφές πως πρέπει να έχει ως πρώτη προτεραιότητα στόχο την αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης, διότι αυτή είναι η κυριότερη αιτία, αφενός μεν για την έλλειψη μίας σειράς βασικών υποδομών, αφετέρου δε για την άναρχη και την χαμηλής ποιότητας διάρθρωση του οικιστικού χώρου, που με τη σειρά τους οδηγούν στην υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων. Από την άποψη αυτή, θα μπορούσε να κριθεί θετική η δραστηριοποίηση, της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για την εξάλειψη του φαινομένου.

Η αντιμετώπιση των αυθαιρέτων, πρέπει να αποτελεί πρακτική πρόληψης και τακτικών ελέγχων εντός των οικιστικών περιοχών. Ωστόσο η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου όταν έχουν κατασκευαστεί τέτοιου είδους κτίρια, θα πρέπει να γίνεται μέσα από διαδικασίες διαλόγου και συναίνεσης. Βέβαια για να είναι αποδοτικός ο διάλογος θα πρέπει να λαμβάνονται αμοιβαίες δεσμεύσεις, παράλληλα με τις οποίες θα πρέπει να καταρτίζεται χρονοδιάγραμμα το οποίο θα αποτελεί προσδιοριστικό παράγοντα για την δράση των ενδιαφερομένων πλευρών.

Στα πλαίσια λοιπόν αυτής της τακτικής μπορεί να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα των αυθαιρέτων στην περιοχή Αλιβερίου, αφού όμως πρώτα υπάρξει σοβαρός σχεδιασμός βάσει του οποίου θα λαμβάνεται μέριμνα για την στέγαση των σημερινών κατοίκων. Κάθε είδους προσπάθεια που δεν θα είναι προϊόν διαλόγου και δεν θα συγκεντρώνει την αποδοχή της πλειοψηφίας των εμπλεκόμενων μερών θα συνοδεύεται από βία, που ως συνέπεια θα έχει την ανάπτυξη κλίματος αντιπαλότητας, αντιπάθειας και έλλειψης εμπιστοσύνης, περιορίζοντας στο ελάχιστο κάθε ενδεχόμενο μελλοντικής συνεργασίας. Μπορούμε λοιπόν να πούμε πως τα τελευταία γεγονότα στην περιοχή του Αλιβερίου ίσως να έχουν εντελώς αντίθετα αποτελέσματα από τα επιθυμητά, οξύνοντας έτσι το πρόβλημα και του οικιστικού περιβάλλοντος αλλά και των σχέσεων κατοίκων και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν από τις Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν πρόκειται να επιλύσουν τα προβλήματα του οικιστικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης, εάν παράλληλα δεν συνοδεύονται από ενέργειες διαμόρφωσης των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων και υλοποίησης του εγκεκριμένου πολεοδομικού σχεδίου. Κρίνεται όμως ότι με το κλίμα που έχει αναπτυχθεί, οποιαδήποτε ενέργεια συνεργειών του Δήμου στο χώρο του Αλιβερίου είναι εκ των προτέρων καταδικασμένη σε αποτυχία. Συνέπεια λοιπόν της εκ των πραγμάτων αδυναμίας άμεσης υλοποίησης του πολεοδομικού σχεδίου είναι η δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για την εκ νέου ανέγερση αυθαιρέτων κατασκευών.

ΙΒ.3. Συμπεράσματα.

Οι ενέργειες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δείχνουν μία ουσιαστική πρόθεση αναβάθμισης της περιοχής Αλιβερίου, οι οποίες χαρακτηρίζονται από διάθεση δυναμικών επεμβάσεων. Η στάση αυτή φαίνεται να εμπεριέχει στοιχεία αξιολόγησης της δράσης των κατοίκων της περιοχής, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαιτερότητα της κοινωνικής ομάδας που διαμένει εκεί. Αποτέλεσμα των ενεργειών της ήταν να μην κατεδάφισαν μερικών αυθαιρέτων, αλλά και η εξαγρίωση των Rom. Έτσι διαφαίνονται οι δυσκολίες που έχει να αντιμετωπίσει ο Δήμος και η Νομαρχία Μαγνησίας σε οποιαδήποτε μελλοντική τους επέμβαση στο χώρο της περιοχής μελέτης. Παράλληλα δεν προβλέπεται ανατροπή της ήδη βεβαρημένης κατάστασης του οικιστικού περιβάλλοντος αφού το στεγαστικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι όχι μόνο δεν επιλύθηκε, αντιθέτως μάλιστα οξύνθηκε.

ΙΓ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

Η προσπάθεια μας σε αυτό το κεφάλαιο θα επικεντρωθεί στην διατύπωση προτάσεων που θα αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των επισημασμένων προβλημάτων που χαρακτηρίζουν το οικιστικό περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής μελέτης, αφού πρώτα παρουσιαστούν κάποιες προτάσεις που κάνουν οι ίδιοι οι κάτοικοι για την αναβάθμιση της περιοχής τους. Θα ήταν σκόπιμο να σημειωθεί ότι το ενδιαφέρον των τοπικών φορέων και οργανισμών έχει τον τελευταίο καιρό ενταθεί και ενδεχομένως κάποιες από τις ακόλουθες προτάσεις να βρίσκονται ήδη υπό σκέψη για την μελλοντική υλοποίησή τους.

ΙΓ.1. Επιθυμίες - Επισημάνσεις των κατοίκων του Αλιβερίου.

Σχεδόν το σύνολο των κατοίκων της περιοχής μελέτης (Μπαλαμοί και Rom) θεωρεί ως πρώτη προτεραιότητα ζητήματα που χρήζουν επίλυση και διευθέτηση, για την αναβάθμιση της περιοχής και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τα εξής: ύπαρξη τοπικού σχολείου, δημιουργία καταστημάτων και δημοσίων υπηρεσιών, βελτίωση της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης, ύπαρξη καθαριότητας και βελτίωση της συλλογής των σκουπιδιών, διαμόρφωση ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων, δημιουργία συστήματος αποχέτευσης, ύπαρξη δυνατότητας απόκτησης φθηνού σπιτιού και δημιουργία θέσεων απασχόλησης στην περιοχή (Ερωτηματολόγιο: Ερώτηση 17), (Πίνακας 46).

Βλέπουμε λοιπόν ότι οι επισημάνσεις των κατοίκων της περιοχής μελέτης αφορούν τόσο τις τεχνικές όσο και τις κοινωνικές υποδομές, γεγονός που δείχνει για μια ακόμη φορά την χαμηλή ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος και τις ελλείψεις που υπάρχουν όσον αφορά τις παροχές υπηρεσιών στους κατοίκους.

Πίνακας 47

Προτάσεις των κατοίκων για ανάπτυξη του Αλιβερίου			
	Σύνολο	Μπαλαμοί	Rom
Τοπικό σχολείο	69,1%	72,7%	67,3%
Καταστήματα, Δημόσ. υπήρ.	84,6%	92,7%	80,4%
Βελτίωση συγκοινωνιών	90,1%	96,4%	86,9%
Καθαριότητα	93,8%	98,2%	91,6%
Ελεύθεροι χώροι, δρόμοι	94,4%	98,2%	92,5%
Αποχέτευση	85,2%	89,1%	83,2%
Δυνατότ. φθηνού σπιτιού	84,6%	69,1%	92,5%
Θέσεις απασχόλησης	70,4%	63,6%	73,8%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

ΙΓ.2. Προτάσεις

ΙΓ.2.1. Δράσεις αντιμετώπισης αυθαίρετης δόμησης.

Το πιο σημαντικό ίσως πρόβλημα που επισημάνθηκε και το οποίο έχει άμεσες επιπτώσεις, τόσο στο οικιστικό περιβάλλον, όσο και στην διαβίωση του ανθρώπινου δυναμικού, είναι το φαινόμενο της διαμονής νοικοκυριών σε αυθαίρετες κατασκευές από ευτελή υλικά (παράγκες - τρώγλες). Στις αυθαίρετες αυτές κατασκευές, όπως έχει προαναφερθεί, ζουν Rom, των οποίων ο χρόνος διαμονής στην περιοχή μελέτης κυμαίνεται από ένα έως δώδεκα μήνες.

Συγκεκριμένα από τους ερωτηθέντες αρχηγούς νοικοκυριών που απάντησαν στην ερώτηση 10.2 (Πόσους μήνες το χρόνο κατοικεί και εργάζεται στην περιοχή;), οι οποίοι είναι στο σύνολο τους 42, φαίνεται ο αριθμός και ο χρόνος διαμονής των νοικοκυριών τους στην περιοχή Αλιβερίου. Για την εκτίμηση του χρόνου διαμονής όλων των νοικοκυριών της περιοχής μελέτης που διαμένουν σε παράγκες, έγινε αναγωγή της κατανομής των 42 νοικοκυριών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, στα 135, που είναι το συνολικό πλήθος των νοικοκυριών που ζουν σε τρώγλες (Πίνακας 47).

Πίνακας 48

Νοικοκυριά που διαμένουν σε τρώγλες & Χρόνος παραμονής τους στο Αλιβέρι			
Μήνες	Δείγμα	Ποσοστό	Συν. Νοικοκ.
1	3	7,14%	10
2	1	2,38%	3
3	2	4,76%	6
4	1	2,38%	3
5	2	4,76%	6
6	7	16,67%	23
7	1	2,38%	3
8	2	4,76%	6
9	1	2,38%	3
10	4	9,52%	13
11	2	4,76%	6
12	16	38,10%	51
1 - 7	17	40,48%	55
8 - 12	25	59,52%	80
Σύνολο	42	100,00%	135

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίου μελέτης αναβάθμισης Αλιβερίου, 1991.

Η οξύτητα του προβλήματος της αυθαίρετης δόμησης είναι δεδομένη. Εναπόκειται λοιπόν στους τοπικούς φορείς να επιλέξουν την συγκεκριμένη στρατηγική δράσης για την ουσιαστική ή μη, προσέγγιση αυτού του φαινομένου. Είναι λοιπόν ζήτημα βούλησης και συνδυασμού ενεργειών η αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης, η οποία έχει την τάση να αυξάνεται και να επεκτείνεται χωρικά, όταν δεν αντιμετωπίζεται από μέτρα αποθάρρυνσης και εκδίωξης των επίδοξων οικιστών.

Για την περιοχή του Αλιβερίου η αυθαίρετη δόμηση αποτελεί φαινόμενο καθημερινής πρακτικής. Οι όποιες αντιδράσεις των τοπικών αρχών έως πρόσφατα, δεν ήταν τόσο σθεναρές όσο θα έπρεπε, για να αντιμετωπισθεί το κλίμα αλληλεγγύης και αλληλοκάλυψης που διακρίνει τους κατοίκους αυτής της μορφής κατοικιών.

Διακρίνονται τρία σενάρια όσον αφορά την προσέγγιση του θέματος της αυθαίρετης δόμησης εντός της περιοχής μελέτης.

1ο Σενάριο.

Η αδράνεια και η αδιαφορία των τοπικών αρχών όσον αφορά το θέμα της επίλυσης του προβλήματος των αυθαιρέτων, αποβλέποντας στην αποφυγή εντάσεων και αντιδράσεων από τους Rom, των οποίων το ύψος διαμαρτυρίας όταν θίγονται τα συμφέροντα τους είναι πολύ πιο έντονο από αυτό των λίγων Μπαλαμών που ενοχλούνται από την αυθαίρετη δόμηση. Έτσι η δυσφορία που δημιουργείται από τους κατοίκους της περιοχής για την δράση των αρχών είναι λιγότερο οξεία και το κόστος που αυτή μπορεί να συνεπάγεται, ελαχιστοποιείται.

Βέβαια μια τέτοια μορφή αντιμετώπισης στο θέμα των αυθαιρέτων δεν επιλύει κανένα πρόβλημα κοινωνικού ή οικιστικού χαρακτήρα, αντίθετα συμβάλει στην συντήρηση των ήδη υπαρχόντων αρνητικών καταστάσεων, ενώ παράλληλα επιτρέπει την όξυνση και εντατικοποίηση του φαινομένου.

2ο Σενάριο.

Η δεύτερη δυνατότητα δράσης για την αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης, εναρμονίζεται με τις επιταγές της «Υγειονομικής διάταξης για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανόδιων νομάδων» (Φ.Ε.Κ., αριθμός φύλλου 243, 11/5/1983, αριθμός διάταξης Α5/696), (Παράρτημα). Σύμφωνα με αυτήν (άρθρο 5), από την στιγμή που θα διαπιστωθεί πως η συγκέντρωση σκηνιτών Αθίγγανων, εγκατεστημένων σε πρόχειρες κατασκευές, δημιουργεί άμεσα υγειονομικά προβλήματα, αυτοί απομακρύνονται υποχρεωτικά με Νομαρχιακή απόφαση, σε χώρους που υποδεικνύονται προσωρινά από την αρμόδια επιτροπή (άρθρο 2, παράγραφος 2 της Διάταξης), έως ότου οργανωθούν κανονικές εγκαταστάσεις όπως ορίζονται από την συγκεκριμένη διάταξη.

Πρέπει λοιπόν να δημιουργηθούν χώροι υποδοχής των Rom που κατοικούν σε τρώγλες και λοιπά αυθαίρετα κατασκευάσματα, όπου η οργάνωση και η εποπτεία της

λειτουργίας τους θα γίνεται είτε από την Νομαρχία, είτε κατόπιν μεταβίβασης της σχετικής αρμοδιότητας και ευθύνης, από τον ενδιαφερόμενο Ο.Τ.Α. ή νομικό πρόσωπο (άρθρο 4, παράγραφος 1).

Οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρεί αυτός ο χώρος φιλοξενίας είναι, η ύπαρξη των απαραίτητων έργων υποδομής για την υγιεινή διαβίωση, δηλαδή, πόσιμο νερό, υγιεινά αποχωρητήρια, δοχεία συλλογής και αποκομιδής των απορριμμάτων και κατά προτίμηση δυνατότητες ατομικής καθαριότητας σε κοινόχρηστα λουτρά και πλύσεως ιματισμού (άρθρο 3, παράγραφος 4).

Όσον αφορά την χωροθέτηση αυτού του χώρου φιλοξενίας, πέραν της απαγόρευσης εύρεσής του, εντός κατοικημένης περιοχής και της απαίτησης για ικανή απόσταση από το εγκεκριμένο σχέδιο ή από τις τελευταίες συνεχόμενες κατοικίες, (άρθρο 3, παράγραφος 1), δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση του κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους, παραλίες, τοπία φυσικής ομορφιάς, εμφανή σημεία από κύριους δρόμους ή σε περιοχές που μπορεί να επηρεαστεί η δημόσια υγεία, όπως π.χ. πηγές υδροληψίας πόσιμου νερού κ.λπ. (άρθρο 3, παράγραφος 3).

Η έκταση που θα επιλεγεί για την δημιουργία χώρων εγκατάστασης των Rom, θα πρέπει να εναρμονίζεται με τις προδιαγραφές που θέτει η προαναφερθείσα υγειονομική διάταξη, ενώ παράλληλα θα πρέπει να ικανοποιεί τις αυξημένες ανάγκες μετακίνησής τους προς το ΠΣΒ και εκτός του Νομού Μαγνησίας.

Σύμφωνα με αυτό το σενάριο τα άτομα που διαμένουν σε πρόχειρες κατασκευές στην περιοχή του Αλιβερίου, θα μετακινηθούν σε οργανωμένο χώρο φιλοξενίας τους, που θα ευρεθεί και θα διαμορφωθεί από τους αρμόδιους φορείς. Ο αριθμός των ατόμων αυτών υπολογίζεται βάσει του πλήθους των νοικοκυριών που διαμένουν σε τρώγλες (135 νοικοκυριά) και του μέσου μεγέθους των νοικοκυριών των Rom που είναι 7,9 άτομα. Έτσι το πλήθος αυτών των ατόμων είναι 1067 άτομα. Τα άτομα αυτά είτε θα φιλοξενοούνται στο χώρο που προτείνεται να δημιουργηθεί εντός του Νομού Μαγνησίας, είτε θα επιδιώξουν την απόκτηση νόμιμης κατοικίας σε χώρο επιλογής τους, είτε θα αναζητήσουν χώρους εγκατάστασης εκτός του Νομού.

3ο Σενάριο.

Η τρίτη προοπτική αντιμετώπισης του θέματος της αυθαίρετης δόμησης θα βασισθεί στην διάκριση των Rom που κατοικούν σε τρώγλες, σε μόνιμους και πλανόδιους. Έτσι, όσοι κατοικούν στην περιοχή μελέτης από οκτώ μήνες και άνω, θεωρήθηκε ότι είναι μόνιμοι κάτοικοι, διότι, τουλάχιστον κατά τα δύο τρίτα του έτους ζουν στο Αλιβέρι, χρόνος που είναι ικανός για να υπάρξει ταύτισή τους με τα προβλήματα της περιοχής και για την εμφύσηση του συναισθήματος της μόνιμης κατοίκησης στον συγκεκριμένο χώρο. Όσοι διαμένουν λιγότερο από οκτώ μήνες δεν μπορούν να θεωρηθούν μόνιμοι κάτοικοι Αλιβερίου, διότι δεν βρίσκονται συνεχώς στην συγκεκριμένη περιοχή, αλλά κινούνται μέσα στον Ελληνικό χώρο, γεγονός που αποτρέπει την δημιουργία ενός συναισθήματος πρόσδεσης με τον εκάστοτε χώρο κατοικίας.

Έτσι σύμφωνα με τον παραπάνω διαχωρισμό, προτείνεται οι Rom που στεγάζονται σε τρώγλες και διαμένουν λιγότερο από οκτώ μήνες στην περιοχή μελέτης, να μετεγκατασταθούν σε χώρο που θα δημιουργηθεί για τη διαμονή τους, όπως αναλύθηκε στο 2ο σενάριο. Βέβαια το μέγεθος των εγκαταστάσεων φιλοξενίας τους θα είναι μικρότερο από αυτό που προβλέπονταν για τη στέγαση όλων των Rom που διαμένουν σε τρώγλες. Οι εγκαταστάσεις που θα δημιουργηθούν πρέπει να έχουν δυνατότητα φιλοξενίας τουλάχιστον 435 ατόμων, μέγεθος που προκύπτει από το γινόμενο των 55 νοικοκυριών που έχουν πλανόδιο χαρακτήρα και διαμένουν στην περιοχή μελέτης (Πίνακας 47), με το μέσο μέγεθος νοικοκυριού των Rom (7,9 άτομα).

Για την στέγαση των μόνιμων Rom, αυτών δηλαδή που διαμένουν περισσότερο από οκτώ μήνες στην περιοχή μελέτης, προτείνεται η εγκατάστασή τους εντός της περιοχής του Αλιβερίου, ώστε να μην διαταραχθούν, από μια ενδεχόμενη απομάκρυνσή τους, οι κοινωνικές σχέσεις και οι συγγενικοί δεσμοί που τους συνδέουν με τους υπόλοιπους Rom που κατοικούν σε σταθερού χαρακτήρα κατοικίες. Σε 80 ανέρχονται τα νοικοκυριά που πρέπει να στεγασθούν στην περιοχή μελέτης και ο αριθμός των μελών τους είναι 632 άτομα (Πίνακας 47).

Αξιολόγηση σεναρίων.

Είναι ευνόητο ότι το 1ο σενάριο, παρόλο που δεν απαιτεί καμία δράση και είναι το λιγότερο ανώδυνο για τις τοπικές αρχές αλλά και για τους κατοίκους των παραπηγμάτων, ωστόσο δεν αποτελεί μία υγιή και ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος της αυθαίρετης δόμησης.

Το 2ο σενάριο, το οποίο επιδιώκει την μετεγκατάσταση των κατοίκων των αυθαιρέτων σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο υποδοχής τους, δεν προδιαγράφει την επιτυχή έκβαση της προσπάθειας, αφενός λόγω δυσκολιών εποπτείας και λειτουργίας ενός τέτοιου χώρου και αφετέρου λόγω ενδεχόμενης μη αποδοχής ενός τέτοιου συστήματος από τους μόνιμους και επί χρόνια κατοίκους αυθαιρέτων της περιοχής του Αλιβερίου. Οι πιθανότητες επιτυχούς έκβασης της προσπάθειας φιλοξενίας των κατοίκων των αυθαιρέτων σε ένα ενιαίο χώρο, εκ' των προτέρων διαμορφωμένο για αυτό το σκοπό, ελαχιστοποιούνται λόγω του μεγάλου αριθμού των ατόμων που προβλέπεται να φιλοξενηθούν και όλων των πιθανών αδυναμιών συνύπαρξης και συνεννόησης των Rom.

Το 3ο σενάριο κρίνεται ως το πλέον αποδεκτό, με τις λιγότερο αρνητικές επιπτώσεις, όσον αφορά την διατήρηση των κοινωνικών σχέσεων των κατοίκων και την ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος της περιοχής. Σύμφωνα με αυτό 435 άτομα πρέπει να μετεγκατασταθούν σε χώρο εκτός της περιοχής Αλιβερίου που θα διαμορφωθεί για την φιλοξενία τους και 632 άτομα θα πρέπει να στεγαστούν σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους εντός της περιοχής μελέτης.

Η εγκατάσταση των 632 ατόμων εντός της περιοχής μελέτης δεν θα γίνει σε χώρο που θα έχει διαμορφωθεί από στεγαστικό φορέα. Η χρηματοδότηση ενός τέτοιου έργου μπορεί να γίνει είτε από Κοινοτικά ταμεία, είτε από την Νομαρχία ή τον Δήμο, είτε από κάποιο τραπεζικό οργανισμό, είτε από οποιονδήποτε άλλο φορέα ιδιωτικό ή δημόσιο, ή ακόμη και από χρηματοδότηση των ιδίων των κατοίκων, άμεση ή έμμεση (χρήμα ή γη ή εργασία), είτε και με συνδυασμό των παραπάνω. Αυτός ο πληθυσμός θα στεγαστεί στο Habitat που θα διαμορφωθεί με την ενεργή συμμετοχή των Rom για την υλοποίησή του, υπό την επίβλεψη κάποιου επιστημονικού προσωπικού των παραπάνω φορέων. Έτσι ο οικιστικός χώρος (Habitat) θα είναι προϊόν των ενεργειών των Rom και θα εναρμονίζεται με τα κοινωνικά τους πρότυπα,

ενώ παράλληλα θα πληρεί τις απαραίτητες συνθήκες στέγασης και υγιεινής διαβίωσης, χωρίς να είναι ένα δημιούργημα ανθρώπων με άλλα πρότυπα, επιθυμίες και βιοτικές συνήθειες. Ο νέος λοιπόν αυτός χώρος θα υπακούει στην αρχή του Habitat αφού θα είναι δημιούργημα των μελλοντικών οικιστών του, που θα αισθάνονται τον οικισμένο χώρο ως τμήμα της προσωπικής τους ζωής και των ιδιοκτητών αγαθών τους.

Για να υπολογίσουμε το εμβαδόν της έκτασης που απαιτείται για να φιλοξενήσει τα 632 άτομα εντός της περιοχής μελέτης θεωρούμε βάση των οικιστικών προδιαγραφών για νοικοκυριά άνω των 5 μελών η ωφέλιμη επιφάνεια κατοικίας ανά άτομο είναι 17 m^2 (βλέπε §Θ.3.4.2.). Άρα το συνολικό εμβαδόν οροφω επιφάνειας που απαιτείται για την στέγαση των 80 νοικοκυριών είναι :

$$(80 \text{ νοικοκυριά}) \times (7,9 \text{ άτομα/νοικοκυριό}) \times (17 \text{ m}^2/\text{άτομο}) = 10744 \text{ m}^2.$$

Η καθαρή συνολική οικοπεδική επιφάνεια για συντελεστή δόμησης 0,8 είναι :

$$10744 \text{ m}^2 / 0,8 = 13430 \text{ m}^2.$$

Η έκταση αυτή μπορεί να αναζητηθεί στο προτεινόμενο για ένταξη στο πολεοδομικό σχέδιο βορειοανατολικό τμήμα της περιοχής μελέτης (βλέπε § 1.2.2), καθώς και στα αδόμητα ΟΤ και σ' αυτά που θα απελευθερωθούν από την απομάκρυνση των παραπηγμάτων.

ΙΓ.2.2. Αντιμετώπιση προβλημάτων οικιστικού περιβάλλοντος.

Αναγκαία κρίνεται η ακριβής οριοθέτηση και διευθέτηση των όχθων του χειμάρρου Ξηριά, που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης. Οι λόγοι που καθιστούν αυτό το έργο ως πρώτης προτεραιότητας είναι, η διαμόρφωση των χώρων μέχρι τους οποίους μπορούν να εκταθούν οι οικιστικές χρήσεις και η ανακοπή της αυθαίρετης ρίψης σκουπιδιών και μπαζών σ' αυτόν. Παράλληλα με τις ενέργειες οριοθέτησης του χειμάρρου, απαιτείται η διαμόρφωση των πλευρικών τοιχωμάτων, είτε με λιθόστρωση, είτε με δενδροφύτευση, η ακόμη και με συνδυασμό των δύο μεθόδων, για την συγκράτηση των χωμάτινων όγκων που παρασύρουν τα νερά του χειμάρρου και οι βροχοπτώσεις.

Συμπληρωματικό έργο αυτού της οριοθέτησης και διευθέτησης του χειμάρρου πρέπει να αποτελέσει η διάνοιξη παρόχθιας οδού στο βόρειο τμήμα της περιοχής. Το έργο αυτό θα αποτελέσει όριο των οικιστικών χρήσεων, καθώς και κυκλοφοριακό άξονα που θα συγκεντρώνει και θα διαχέει κυκλοφοριακούς φόρτους από και προς την περιοχή μελέτης, αποφορτίζοντας το υπόλοιπο οδικό δίκτυο. Ένα τμήμα της προτεινόμενης παρόχθιας οδού έχει ήδη διαμορφωθεί καθώς προβλέπεται από το πολεοδομικό σχέδιο. Ο δρόμος αυτός εξυπηρετεί τα οικοδομικά τετράγωνα ΟΤΒ 474, 475, ΟΤ 475 και φτάνει έως το δυτικό άκρο του ΟΤ 476.

Επόμενη ενέργεια για την αξιοποίηση της περιοχής μελέτης θα πρέπει να αποτελέσει η ένταξη στο σχέδιο πόλης του βορειοανατολικού τμήματος της, που βρίσκεται βόρεια των ΟΤ 488, 490 και 446 και εκτείνεται έως τις όχθες του χειμάρρου και τις γραμμές του σιδηροδρομικού δικτύου. Η επέκταση του πολεοδομικού σχεδίου σ' αυτό το τμήμα του Αλιβερίου αποσκοπεί στην διαμόρφωση και αναβάθμιση του οικιστικού χώρου, από τις ενέργειες που ακολουθούν την ένταξη στο σχέδιο μιας περιοχής, δηλαδή διάνοιξη δρόμων, θεσμοθέτηση χρήσεων γης και ανάπτυξη υποδομών.

Ουσιαστικής σημασίας έργο για την ανάπτυξη του οικιστικού περιβάλλοντος και την βελτίωση των μετακινήσεων εντός της περιοχής μελέτης, αποτελεί η διάνοιξη και η ασφαλιτοστρωση του συνόλου του οδικού δικτύου, όπου αυτό δεν έχει υλοποιηθεί και προβλέπεται από το πολεοδομικό σχέδιο. Όμως δεν αρκεί απλά η διάνοιξη και η επιστρωση των οδών, αλλά και η συμπλήρωση τους με όλα αυτά τα απαραίτητα στοιχεία που καθιστούν την κίνηση των οχημάτων και των πεζών όσον το δυνατόν ευκολότερη και ακίνδυνη (πεζοδρόμια, σηματοδότηση, διαβάσεις, διαγραμμίσεις κ.α.).

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων κυκλοφορίας των οχημάτων και των πεζών που δημιουργούνται από την διαιδαλώδη μορφή του οδικού δικτύου και τα φτωχά, κατά τόπους γεωμετρικά χαρακτηριστικά του, θα μπορούσε να επιτευχθεί με την εκπόνηση κυκλοφοριακής μελέτης, όπου, λαμβάνοντας υπόψη και τους κυκλοφοριακούς φόρτους θα υπάρξει πρόταση διευθέτησης της κυκλοφορίας (μονοδρομήσεις, σηματοδοτήσεις, διαβάσεις πεζών, θέσεις στάθμευσης κ.α.).

Για την αναμόρφωση του οικιστικού περιβάλλοντος απαραίτητη είναι η διαμόρφωση των κοινόχρηστων χώρων (ελεύθεροι χώροι, παιδικές χαρές, πλατείες,

χώροι πρασίνου), ώστε να υπάρξουν εκείνες οι χρήσεις που θα συμβάλλουν στην οπτική αναβάθμιση του αστικού χώρου και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων.

Η ολοκλήρωση του δικτύου ηλεκτροφωτισμού στην περιοχή μελέτης πρέπει να πραγματοποιηθεί όσον το δυνατόν συντομότερα στους ασφαλτοστρωμένους δρόμους και τους διαμορφωμένους κοινόχρηστους χώρους, ενώ πρέπει να επεκτείνεται συγχρόνως με την διάνοιξη και την διαμόρφωση των υπολοίπων οδών και κοινόχρηστων χώρων.

Το μικρό ποσοστό σύνδεσης των κατοίκων με το δίκτυο τηλεπικοινωνιών, παράλληλα με τις αυξημένες ανάγκες επικοινωνίας, καθιστούν αναγκαία την τοποθέτηση ενός δεύτερου κοινόχρηστου καρτοτηλεφώνου στο βορειοδυτικό τμήμα της περιοχής μελέτης και συγκεκριμένα στον κοινόχρηστο χώρο που βρίσκεται μεταξύ των ΟΤ 478 και 481.

Όπως έχει επισημανθεί στην ενότητα εντοπισμού προβλημάτων οικιστικού περιβάλλοντος, σημαντικότερη θα είναι για την ποιότητα του, καθώς και για την διαβίωση των κατοίκων, η ολοκλήρωση του δικτύου ύδρευσης, που θα πρέπει να καλύπτει όλες τις πλευρές των οικοδομικών τετραγώνων.

Στην κατεύθυνση βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και της διατήρησης των απαραίτητων κανόνων υγιεινής και καθαριότητας, βρίσκεται το έργο της επέκτασης του αποχετευτικού δικτύου ακαθάρτων υδάτων του Π.Σ.Β., προς την περιοχή του Αλιβερίου.

Παράλληλα με την ανάπτυξη του αποχετευτικού δικτύου ακαθάρτων υδάτων, πρέπει να ολοκληρωθεί το δίκτυο αποχέτευσης όμβριων υδάτων, ούτως ώστε σε συνδυασμό με την διάνοιξη και την ασφαλτόστρωση των οδών της περιοχής, να αποστραγγίζονται τα νερά των βροχοπτώσεων, που πλέον δεν θα απορροφούνται από τους χωμάτινους δρόμους, ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα πλημμύρων.

Για την αποκομιδή των απορριμμάτων πρέπει να υιοθετηθεί μία ενιαία μέθοδος, πιο σύγχρονη από την συλλογή τους εις χύδην μορφή. Έτσι τα σκουπίδια προτείνεται να συγκεντρώνονται σε κάδους, από τους οποίους θα συλλέγονται από τα ειδικά οχήματα του Δήμου. Πρέπει λοιπόν να καλυφθεί η περιοχή μελέτης στο σύνολο της

από κάδους απορριμμάτων, ώστε να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που ο διττός τρόπος αποκομιδής σημαίνει.

Προτείνεται η αλλαγή της πορείας του αστικού λεωφορείου της γραμμής Άναυρος - Ν. Ιωνία (νούμερο 1), ώστε να διέρχεται από την οδό Ελευθερίου Βενιζέλου και να φτάνει έως το ύψος των σιδηροδρομικών γραμμών.

ΙΓ.2.3. Αντιμετώπιση προβλημάτων ανθρώπινου δυναμικού.

Το μείζον πρόβλημα του χαμηλού έως ανύπαρκτου μορφωτικού επιπέδου που παρατηρείται στους κατοίκους του Αλιβερίου και αφορά κυρίως την φυλή των Rom χρήζει άμεσης επίλυσης. Για αυτό το λόγω προτείνεται η δημιουργία ειδικού τύπου σχολείου, εντός της περιοχής μελέτης, που θα αφορά αποκλειστικά την ομάδα των Rom. Θα απασχολούνται σε αυτό ειδικά καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι θα διδάσκουν βάση προγράμματος που θα διαμορφωθεί από την Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΓΓΛΕ) και την Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ).

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα απευθύνεται τόσο στους μικρούς Rom και η διδασκαλία τους θα γίνεται κατά τις πρωινές ώρες, όσο και στους ενήλικες Rom που η διδασκαλία τους θα πραγματοποιείται τις απογευματινές ώρες. Το πρόγραμμα εκπαίδευσης των μικρών Rom θα περιλαμβάνει βασικές γνώσεις γραφής, ανάγνωσης και μαθηματικών καθώς και μαθήματα απόκτησης ευρύτερων γνώσεων (ιστορία, γεωγραφία κλπ). Θα διαρκεί ένα ακαδημαϊκό έτος ή ίσως λίγο λιγότερο και θα έχει ως σκοπό την προετοιμασία τους και τον εγκλιματισμό στο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε την επόμενη χρονιά να μπορούν να παρακολουθήσουν όσον το δυνατόν ομαλότερα τα μαθήματα του δημοτικού σχολείου. Το πρόγραμμα διδασκαλίας των ενήλικων Rom, δεν κρίνεται αναγκαίο σε πρώτη φάση ίσως, να έχει τόσο ευρύ φάσμα γνωστικών αντικειμένων και μαθημάτων, αλλά πρέπει να εστιαστεί στον αλφαριθμητισμό τους (γραφή και ανάγνωση), ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν σε κάποιες ελάχιστες, πλην όμως αναγκαίες απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Η χωροθέτηση του κτιρίου του ειδικού σχολείου για τους Rom θα πρέπει να γίνει σε χώρο κεντρικό προς τις περιοχές κατοικίας τους (ΟΤ 461 ή 461Α), ώστε η θέση να

λειτουργεί ως πόλος έλξης των μαθητών, μικρών και μεγάλων. Παράλληλα οι εγκαταστάσεις του ειδικού σχολείου δεν πρέπει απαραίτητα να αποτελούν μεγάλης έκτασης οικοδομικό έργο, αφού θα δομηθεί σχολείο κανονικού χαρακτήρα στο ΟΤ 447 και αφού το ειδικό σχολείο θα έχει προκαταρκτικής μορφής εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα λειτουργεί ως προθάλαμος για την εισαγωγή των μικρών Rom στο Δημοτικό σχολείο.

Προτείνεται η δημιουργία και λειτουργία συμβουλευτικού κέντρου στο χώρο του ειδικού σχολείου, στο οποίο θα απασχολείται κοινωνική λειτουργός και θα παρέχει συμβουλές πολλαπλού χαρακτήρα στις οικογένειες του Αλιβερίου.

Στον ίδιο χώρο και ίσως συστεγασμένο με το συμβουλευτικό κέντρο, θα πρέπει να υπάρξει ένα κέντρο ιατρικής παρακολούθησης, όπου θα παρέχονται κάποιες βασικές ιατρικές εξετάσεις από παθολόγο ιατρό, καθώς και ο συστηματικός εμβολιασμός των παιδιών, όπου έχει διαπιστωθεί σημαντικό πρόβλημα.

Για την αντιμετώπιση των οχλήσεων που δημιουργούνται από τις συναθροίσεις των Rom, είτε για τον εορτασμό κάποιων εθίμων, είτε ειδικότερα για την τέλεση του Τσιγγάνικου γάμου και γενικά για το σκοπό της ψυχαγωγίας τους, προτείνεται η ανάπτυξη δημοτικής ή ιδιωτικής πρωτοβουλίας για την δημιουργία ενός στεγασμένου χώρου που θα φιλοξενεί τις εκδηλώσεις τους και θα αποτελεί χώρο συγκέντρωσης για τις καθημερινές ανάγκες επικοινωνίας τους. Ο χώρος ο οποίος θα φιλοξενήσει το παραπάνω κέντρο εκδηλώσεων πρέπει να βρίσκεται σε απόσταση από τις κατοικίες των Μπαλαμών ώστε να αποφευχθούν νέα φαινόμενα όχλησης τους. Παράλληλα δε θα πρέπει ο χώρος αυτός να βρίσκεται μακριά από τις κατοικίες των Rom ώστε τελικά η απόσταση να δράσει ως παράγοντας αποτροπής της επίτευξης του σκοπού για τον οποίο δημιουργείται.

Η απασχόληση των Rom αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους, αν όχι τον σημαντικότερο παράγοντα προσδιορισμού του τρόπου διαβίωσης τους. Η ιδιορρυθμία των επαγγελματικών τους ενασχολήσεων (πλανόδιο εμπόριο, εποχιακή απασχόληση στη γεωργία), δρα τις περισσότερες φορές καταλυτικά στη διαμόρφωση της δεινής εικόνας που έχουν και στην αδυναμία επίτευξης συνθηκών διαβίωσης ανάλογων με αυτές που η πλειοψηφία των υπόλοιπων Ελλήνων

απολαμβάνει. Δεν θα μπορούσε λοιπόν οι Rom του Αλιβερίου να έχουν ξεχωριστής υφής προβλήματα όσον αφορά την απασχόληση τους.

Μια πρώτη προσπάθεια για την αντιμετώπιση των επαγγελματικών προβλημάτων των Rom της περιοχής μελέτης, θα μπορούσε να αποτελέσει η δημιουργία μιας δημοτικής επιχείρησης εκμετάλλευσης και διατήρησης των παραδοσιακών τεχνών των Rom, δηλαδή επεξεργασίας μετάλλου, καλαθοπλεκτικής, υφαντικής, κ.α., αφού πολλοί Rom του Αλιβερίου γνωρίζουν αυτές τις τέχνες. Συγχρόνως, ο προσανατολισμός της παραγωγής θα πρέπει να είναι προς την κατεύθυνση της κατασκευής έργων λαϊκής τέχνης, εργόχειρων και άλλων κατασκευών που η αξία τους στην σημερινή εποχή της τυποποίησης είναι πολύ μεγάλη.

Η χωροθέτηση αυτής της επιχείρησης προτείνεται να γίνει στα ΟΤ που χαρακτηρίζονται ως βιοτεχνικά και βρίσκονται στο δυτικό τμήμα της περιοχής μελέτης και κατά μήκος της οδού Ελ. Βενιζέλου. Η χωροθέτηση σε αυτή την περιοχή κρίνεται ως ιδανική αφού θα βρίσκεται κοντά στους χώρους κατοικίας των εργαζόμενων σε αυτή, Rom, καθώς και επειδή οι δραστηριότητες που θα λαμβάνουν χώρα εκεί δεν θα είναι οχλούσες ώστε να παρατηρείται το φαινόμενο σύγκρουσης χρήσεων γης με την υπόλοιπη περιοχή κατοικίας.

Μία άλλη προοπτική απασχόλησης και παράλληλα επαγγελματικής κατάρτισης αποτελεί η υλοποίηση της πρότασης για δημιουργία Habitat στην περιοχή μελέτης, όπου η ενεργή συμμετοχή των Rom στην κατασκευή των κατοικιών, υπό την επίβλεψη και την καθοδήγηση έμπειρων τεχνητών, θα συντελέσει στην εκμάθηση των οικοδομικών τεχνών, τις οποίες αργότερα θα μπορούν να ασκήσουν επαγγελματικά.

Βλέπουμε λοιπόν τη δυνατότητα καλλιέργειας και ανάπτυξης επαγγελματικών ενασχολήσεων μόνιμου και χωρικά σταθερού χαρακτήρα, που σε συνδυασμό με την σταδιακή βελτίωση του μορφωτικού τους επιπέδου, θα συμβάλλει στην ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Rom, αλλά και στην κοινωνική τους ανέλιξη.

ΙΔ. ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ.

Ανεξάρτητα από το αν επιτύχαμε τους στόχους της διπλωματικής μας εργασίας, πιστεύουμε πως οι εμπειρίες που αποκτήσαμε από την προσπάθεια υλοποίησης της, ήταν μοναδικές. Η επαφή με τους Rom του Αλιβερίου και η προσπάθεια προσέγγισης τους, αποτέλεσαν διδασκαλία για την ανθρώπινη διάσταση, πρώτα από όλα πρέπει να διακρίνει το μελετητή. Η προσπάθεια διερεύνησης του κάθε ζητήματος, λαμβάνοντας υπόψη τις θέσεις όλων των εμπλεκομένων φορέων και η δημιουργία τελικής άποψης, αποστασιοποιημένα και δίχως επηρεασμούς από αυτά που πολλές φορές μπορούν να φαίνονται ως προφανή, ήταν ένα στοιχείο μεθοδολογικής προσέγγισης, που η επίτευξη του ήταν αρκετά δύσκολη και πιστεύουμε πως ήταν ένα σημαντικό απόκτημα, όσον αφορά την εμπειρία που αποκομίστηκε από την υλοποίηση αυτής της εργασίας.

Μια ακόμη πτυχή που καλό θα ήταν να επισημανθεί, όταν έχει διαβάσει ο αναγνώστης το περιεχόμενο αυτής της μελέτης, είναι πως η κριτική που θα ασκήσει θα πρέπει να λαμβάνει υπόψην τη δυσκολία με την οποία υλοποιήθηκε αυτή η δουλειά, η οποία είχε πολύ μικρό συγγραφικό έργο αντίστοιχου περιεχομένου να συμβουλευτεί και σε καίρια σημεία της πορείας της, χρειάστηκε να επιστρατευτεί η ευρηματικότητα και η επιμονή των μελετητών, για την εκμείευση πληροφορίας, συμβουλών, κατευθύνσεων και τεχνικών, που τελικά θα καθιστούσαν την υπέρβαση των οποιονδήποτε εμποδίων εφικτή, με αξιοπρεπή κατά το δυνατόν τρόπο. Η ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων, οι οποίες συχνά δεν είχαν το απαιτούμενο θεωρητικό υπόβαθρο υποστήριξης, κρίνουμε ότι ήταν από τα πλέον ωφέλιμα σημεία του εκπαιδευτικού ρόλου, που η διπλωματική εργασία έχει.

Η υλοποίηση αυτής της δουλειάς συνοδεύτηκε τόσο από προσωπικό ενδιαφέρον των μελετητών, όσο και από επιδοκimasία ανθρώπων που έχουν αναλώσει ερευνητικό έργο για την φυλή των Rom. Πιστεύουμε πως το αποτέλεσμα που επετεύχθη δεν θα τους απογοητεύσει. Επιθυμούμε η εργασία αυτή να αποτελέσει ερέθισμα για τους φοιτητές και τους διδάσκοντες του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, ώστε να εντείνουν τις

προσπάθειες τους για την λήψη δράσεων, στα πλαίσια του ακαδημαϊκού χαρακτήρα των σπουδών σε αυτό το τμήμα, που θα αποδώσουν μια ιδιαίτερη βαρύτητα στη σχέση που έχουν τα χωρικά ζητήματα με το ανθρώπινο στοιχείο και ειδικά αν πρόκειται για κοινωνικές ομάδες που διακρίνονται από ουσιαστικές ιδιαιτερότητες. Ευχόμαστε τα κενά που λόγω εγγενών αδυναμιών υπάρχουν σε αυτήν την εργασία, να αποτελέσουν ερέθισμα για την εκπόνηση φοιτητικών ή επαγγελματικών εργασιών, που στόχο θα έχουν την κάλυψη τους και την καλύτερη δυνατή προσέγγιση των θεμάτων που θίχθηκαν στην παρούσα διπλωματική εργασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Αραβαντινός Αθανάσιος.

«Πολεοδομικός σχεδιασμός», Ε.Μ.Π., Αθήνα 1986.

Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.

«Μελέτη: Για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων των Τσιγγάνων».

Coulter B. Philip.

«A Methodological Handbook», 1989.

Διεύθυνση Προγραμματισμού & Ανάπτυξης (Νομαρχία Μαγνησίας).

«Παρουσίαση προγραμμάτων έργων που υλοποιούνται στο νομό», Βόλος, Φεβρουάριος 1995.

Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας. (Σοιν. Κοιν. Κέντρο Ν. Ιωνίας).

«Υπομνήματα: Προγραμμάτων εκπαίδευσης Τσιγγάνων», 1985 - 1991.

Έξαρχος Γιώργος.

Ελευθεροτυπία: «Τσιγγάνοι: ποιοι είναι και από που μας ήρθαν», 26 Απριλίου 1994, σελ.24.

Έξαρχος Γιώργος.

Ελευθεροτυπία: «Ο μύθος των "γύφτων"», 27 Απριλίου 1994, σελ.50,

«Αυτοί που επέζησαν από την Ατλαντίδα», 27 Απριλίου 1994, σελ.51.

Έξαρχος Γιώργος.

Ελευθεροτυπία: «Τσιγγάνοι, Καλέ, Καλντεράς, Σίντοι...», 28 Απριλίου 1994, σελ.23.

Έξαρχος Γιώργος.

Ελευθεροτυπία: «Οι μεγάλες μετακινήσεις των Τσιγγάνων», 29 Απριλίου 1994, σελ.22.

Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση.

«Πολεοδομικά πρότυπα», Υ.Χ.Ο.Π., Αθήνα 1983.

Ιωαννίδου Αργυρώ.

«Οι Rom (Τσιγγάνοι) του Δενδροποτάμου», Θεσσαλονίκη τόμος 2ος, 1990.

Καβουνίδου Τζένη.

«Κοινωνικός αποκλεισμός: Έννοια, Κοινοτικές πρωτοβουλίες, Ελληνική εμπειρία και διλήμματα πολιτικής», Συλλογικός Τόμος ΕΚΚΕ 1994, σελ.6-29.

Καραθανάση Έφη.

«Χωροταξική μελέτη και μελέτη διαμόρφωσης Habitat Τσιγγάνων στη Θήβα», 1988.

Κοκκινάκη Σταματίνα.

«Έρευνα: Κοινωνικά χαρακτηριστικά των Τσιγγάνων της περιοχής Άνω Λιοσίων Αττικής», Άνοιξη 1980.

Κουτσόπουλος Κωστής.

«Γεωγραφία: Μεθοδολογία και μέθοδοι ανάλυσης χώρου», Αθήνα 1990.

Λεπενιώτης Γ.

Δελτίο των συνεργαζόμενων οικολογικών και εναλλακτικών οργανώσεων τεύχος 6, τόμος Β. Πανελλήνιο διήμερο διαλόγου και προβληματισμού. Θέματα: «Μειονότητες και κοινωνικά κινήματα - Πολιτικοί και κοινωνικοί θεσμοί», "Τσιγγάνοι και Ρατσιστικές ιδεολογίες στον Ελληνικό χώρο", σελ.39-43, Θεσσαλονίκη, 26,27 Νοέμβρη 1988.

Μαλούτας Θωμάς.

«Κοινωνικός διαχωρισμός και οικογενειακές σχέσεις στις Ελληνικές πόλεις», ΕΚΚΕ, Αθήνα, Πανεπιστήμια Θεσσαλίας, Βόλος.

Mingione Enzo.

«New urban poverty and the crisis in the citizenship / welfare system: The Italian experience», 1993.

Mingione Enzo.

«Life strategies and the social economies in the postfordist age», 1994.

Μουχελή Αδαμαντία.

«Τσιγγάνοι και κοινωνικός αποκλεισμός», Συλλογικός Τόμος ΕΚΚΕ 1994, σελ.355-381

Μουχελή Αδαμαντία.

Καθημερινή, ένθετο: Επτά ημέρες-Ταξιδεύοντας με τους Τσιγγάνους, σελ.10.
«Η κοινωνική οργάνωση», 8 Ιανουαρίου 1995.

Νέα Ιωνία, (Ενημερωτική έκδοση Δήμου Ν. Ιωνίας Μαγνησίας).

Υπόμνημα Δήμου Ν. Ιωνίας στο Νομάρχη: «Τεράστιο πρόβλημα της αυθαίρετης δόμησης από Αθιγγάνους στο Αλιβέρι», Δεκέμβριος 1990, σελ. 26-28.

Νέα Ιωνία, (Ενημερωτική έκδοση Δήμου Ν. Ιωνίας Μαγνησίας).

«Αναγκαία η ένταξη Αλιβερίου και κέντρου της Ν. Ιωνίας στα προγράμματα της ΕΟΚ», Σεπτέμβριος 1992, σελ. 7.

«Καθημερινό φαινόμενο η ρύπανση στον Ξηριά», Σεπτέμβριος 1992, σελ. 19.

Νέα Ιωνία, (Ενημερωτική έκδοση Δήμου Ν. Ιωνίας Μαγνησίας).

«Χρηματοδοτείστε επιτέλους τα έργα Αλιβερίου», Δεκέμβριος 1992, σελ. 14-15.

Νέα Ιωνία, (Ενημερωτική έκδοση Δήμου Ν. Ιωνίας Μαγνησίας).

«Υπόγεια διάβαση στην οδό Έρβου», Δεκέμβριος 1994, σελ. 23.

«Προσπάθειες αναβάθμισης του Αλιβερίου», Δεκέμβριος 1994, σελ. 24.

«Ξηριάς: "Πράσινο ουράνιο τόξο" στην βόρεια πλευρά της πόλης», Δεκέμβριος 1994, σελ. 29.

Νέα Ιωνία, (Ενημερωτική έκδοση Δήμου Ν. Ιωνίας Μαγνησίας).

Σημαντικά στοιχεία ημερίδας: «Τα Τσιγγανόπαιδα στο Ελληνικό σχολείο», Μάιος 1995, σελ. 30-31.

Οικονόμου Δ., Πετράκος Γ., Τρίμης Ν..

«Μελέτη αναβάθμισης της περιοχής Αλιβερίου Δήμου Νέας Ιωνίας, Ν.Μαγνησίας», Β' φάση, Ιούνιος 1994.

Okely Judith.

«The traveller - Gypsies», Cambridge 1983.

Παυλή Μαρία, Σιδέρη Αθηνά.

«Οι Τσιγγάνοι της Αγίας Βαρβάρας και της Κάτω Αχαΐας», Υπουργείο Πολιτισμού - Γ.Γ.Λ.Ε., Αθήνα 1990.

Σαπουνάκης Άρης.

Εισήγηση στο Συνέδριο : «Στεγαστική πολιτική για τις λιγότερο ευνοημένες ομάδες», Πέραμα, 29-30 / 4 / 1993.

Σπανούλη Ρίτα.

Καθημερινή, ένθετο: Επτά ημέρες-Ταξιδεύοντας με τους Τσιγγάνους, σελ.18.

«Ο ρόλος της Τσιγγάνας», 8 Ιανουαρίου 1995.

Ταχυδρόμος (τοπική εφημερίδα Ν. Μαγνησίας).

Άρθρο: «Αυθαίρετα τέλος, Άρχισε η επειχόμενη κατεδάφισης τους, Αποσοβήθηκαν επεισόδια, Έργα στο Αλιβέρι», Βόλος, 11 Αυγούστου 1995, σελ. 1 και 7.

Ταχυδρόμος (τοπική εφημερίδα Ν. Μαγνησίας).

Άρθρο: «Σοβαρά επεισόδια, Συμπλοκή Αθιγγάνων με αστυνομικούς χθες στο Αλιβέρι, Προσωρινή αναστολή των κατεδαφίσεων», Βόλος, 12 Αυγούστου 1995, σελ. 1 και 8.

Φύλλο Εφημερίδος της Κυβέρνησης (Φ.Ε.Κ.).

Αριθμός φύλλου 243, «Υγειονομική διάταξη για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανόδιων νομάδων», Αθήνα, 11/5/1983.

Αριθμός φύλλου 377, «Έγκριση πολεοδομικής μελέτης της συνοικίας Αγίου Σπυρίδωνα του Δήμου Ν. Ιωνίας», Αθήνα, 21/4/1986.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.

Ερωτηματολόγιο που καταρτίστηκε για την μελέτη αναβάθμισης της περιοχής Αλιβερίου, του Δήμου Ν. Ιωνίας, Νομού Μαγνησίας.

Περιοχή Αλιβερίου Νέας Ιωνίας Βόλου
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1 Πίνακας μελών νοικοκυριού (ατόμων που κατοικούν κάτω από την ίδια στέγη).
(Αν πρόκειται για δύο ή περισσότερες τελείως διαφορετικές οικογένειες, χωρίς καμία συγγενική σχέση, τότε να συμπληρωθούν δύο πίνακες. Αν πρόκειται για διαφορετικές οικογένειες αλλά με συγγενική σχέση προς τον ερωτώμενο, συμπληρώνεται μόνο ένας πίνακας)
(Η στήλη 4 θα παραμείνει ασυμπλήρωτη)

α/α   Σχέση με ερωτώμενο   .. Ηλικία   ... Κωδικός
(1)   (2)   .....   (3)   .....   (4)

						Φύλλο: Ανδρας ☐ 1 Γυναίκα ☐ 2	
1	(ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΣ)			00			
	Πατέρας			01			
	Μητέρα			02			
	Πατριός			03			
	Πεθερά			04			
	Σύζυγος (ο)			05			
	Σύζυγος (η)			06			
	Κουνιάδος			07			
	Κουνιάδος			07			
	Κουνιάδος			07			
	Κουνιάδα			08			
	Κουνιάδα			08			
	Κουνιάδα			08			
	Αδελφός			09			
	Αδελφός			09			
	Αδελφός			09			
	Αδελφή			10			
	Αδελφή			10			
	Αδελφή			10			
	Γαμπρός			11			
	Γαμπρός			11			
	Γαμπρός			11			
	Νύφη			12			
	Νύφη			12			
	Νύφη			12			
	Παιδί (γυιός)			13			
	Παιδί (γυιός)			13			
	Παιδί (γυιός)			13			
	Παιδί (γυιός)			13			
	Παιδί (κόρη)			14			
	Παιδί (κόρη)			14			
	Παιδί (κόρη)			14			
	Παιδί (κόρη)			14			
	Ανεψιός			15			
	Ανεψιός			15			
	Ανεψιός			15			
	Ανεψιά			16			
	Ανεψιά			16			
	Ανεψιά			16			
	Εγγονός			17			
	Εγγονός			17			
	Εγγονός			17			
	Εγγονή			18			
	Εγγονή			18			
	Εγγονή			18			

2 Μήπως σε κάποιες περιόδους του χρόνου φιλοξενούνται και άλλα άτομα στο σπίτι; Αν αυτό γίνεται συχνά, να προστεθούν αυτά τα άτομα στον παρακάτω πίνακα, συμπληρώνοντας στη στήλη 2 την ένδειξη "Ξένος" (αν πρόκειται για άτομο χωρίς συγγενική σχέση με τον ερωτώμενο) ή την αντίστοιχη ένδειξη συγγένειας, αν πρόκειται για συγγενή.

(Η στήλη 4 θα παραμείνει ασυμπλήρωτη)

α/α Σχέση με ερωτώμενο .. Ηλικία ... Κωδικός
(1) (2) ..... (3) ..... (4)

1	.....	1	.....	1
2	.....	2	.....	2
3	.....	3	.....	3
4	.....	4	.....	4
5	.....	5	.....	5
6	.....	6	.....	6
7	.....	7	.....	7
8	.....	8	.....	8
9	.....	9	.....	9
10	.....	10	.....	10

9.1 Υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών που γεννήθηκαν από το 1985 και μετά και δεν ζούν σήμερα; Αν ναι, πόσα;

Όχι ..... ☐ 1

Ναι, |_|_| ..... ☐ 2

9.2 Πόσα από τα μέλη του νοικοκυριού μεταξύ 5 και 18 χρονών πάνε σχολείο;

|_|_|

4 Περιοχή στην οποία έχει γεννηθεί ο ερωτώμενος:

Στη Νέα Ιωνία/Βύλυ ..... ☐ 1

Σε άλλο μέρος του νομού Μαγνησίας ..... ☐ 2

Σε άλλη περιοχή της Θεσσαλίας ..... ☐ 3

Σε άλλη περιοχή της Ελλάδας, δηλαδή: ..... ☐ 4

Στο εξωτερικό, δηλαδή: ..... ☐ 5

5 Οικογενειακή κατάσταση του ερωτώμενου:

Αγαμος/η ..... ☐ 1

Χήρος/α ..... ☐ 2

Διαζευγμένος/η ή σε διάσταση ..... ☐ 3

Εγγαμος/η ..... ☐ 4

6 Επίπεδο εκπαίδευσης του ερωτώμενου:

- Δεν πήγε σχολείο ..... ☐ 1
- Μερικές τάξεις του Δημοτικού ..... ☐ 2
- Τελείωσε το Δημοτικό ..... ☐ 3
- Μερικές τάξεις στη μέση εκπαίδευση ..... ☐ 4
- Απολυτήριο εξατάξιας μέσης εκπαίδευσης ..... ☐ 5
- Απολυτήριο μέσης τεχνικής εκπαίδευσης ..... ☐ 6
- Πτυχίο ανώτερης εκπαίδευσης
(Παιδαγωγική Ακαδημία, Μικρό Πολυτεχνείο κλπ.) ..... ☐ 7
- Πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης ..... ☐ 8

7.1 Θέση στο επάγγελμα του ερωτώμενου

(Σημ. Οι ερωτήσεις 7.1, 7.2, 7.3 και 7.4 αφορούν το κύριο επάγγελμα σε περίπτωση διπλής απασχόλησης):

- Μισθωτός ..... ☐ 1
- Δική του δουλειά χωρίς μισθωτούς (αυτοαπασχολούμενος) ..... ☐ 2
- Δική του δουλειά με μισθωτούς (εργοδότης) ..... ☐ 3
- Άλλο ..... ☐ 4

7.2 Επάγγελμα του ερωτώμενου:

- Επιστημονικό ή ελεύθερο επάγγελμα ή τεχνικός βοηθός σε τέτοιο επάγγελμα .. ☐ 1
- Διευθύνων ή ανώτερο διοικητικό στέλεχος ..... ☐ 2
- Υπάλληλος γραφείου ..... ☐ 3
- Εμπορός ή πωλητής ..... ☐ 4
- Απασχολούμενος στην παροχή υπηρεσιών ..... ☐ 5
- Απασχολούμενος στη γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία κλπ. .... ☐ 6
- Τεχνίτης ή εργάτης (εκτός γεωργίας) ..... ☐ 7
- Ενοπλες Δυνάμεις ..... ☐ 8
- Άλλο ..... ☐ 9

7.3 Χαρακτήρας του επαγγέλματος:

- Είναι πλανόδιο επάγγελμα ..... ☐ 1
Γίνεται πρ σταθερό τόπο ..... ☐ 2

7.4 Ποιός είναι ο τόπος ή οι τόποι (σε περίπτωση πλανόδιας απασχόλησης) εξάσκησης του επαγγέλματος; (Δυνατότητα πολλαπλής απάντησης)

- Νέα Ιωνία/Βόλος ..... ☐ 1
Άλλο μέρος του νομού Μαγνησίας ..... ☐ 2
Άλλη περιοχή της Θεσσαλίας ..... ☐ 3
Άλλε περιοχή της χώρας ..... ☐ 4

8.1 Υπάρχει και δεύτερη απασχόληση του ερωτώμενου;

- Όχι ..... ☐ 1
Ναι ..... ☐ 2

8.2 Αν ναι, ποιο είναι το δεύτερο επάγγελμα;

- Επιστημονικό ή ελεύθερο επάγγελμα ή τεχνικός βοηθός σε τέτοιο επάγγελμα .. ☐ 1
Διευθύνων ή ανώτερο διοικητικό στέλεχος ..... ☐ 2
Υπάλληλος γραφείου ..... ☐ 3
Εμπορός ή πωλητής ..... ☐ 4
Απασχολούμενος στην παροχή υπηρεσιών ..... ☐ 5
Απασχολούμενος στη γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία κλπ. .... ☐ 6
Τεχνίτης ή εργάτης (εκτός γεωργίας) ..... ☐ 7
Ενοπλες Δυνάμεις ..... ☐ 8
Άλλω ..... ☐ 9

9 Ποια είναι τα προηγούμενα επαγγέλματα ή οι τέχνες που ξέρει ο ερωτώμενος; (Ανοιχτή απάντηση. Να σημειωθεί ότι δηλωθεί).

10.1 Πότε εγκαταστάθηκε για πρώτη φορά στη Νέα Ιωνία ο ερωτώμενος;

Γεννήθηκε εδώ ..... ☐1

Εγκαταστάθηκε το έτος 19|_|_| ..... ☐2

10.2 Πόσους μήνες το χρόνο κατοικεί και εργάζεται στην περιοχή;

|_|_|

11 Ποιες είναι οι προθέσεις του ερωτώμενου σχετικά με την παραμονή του στην Νέα Ιωνία;

Θα παραμείνει και θα εργάζεται μόνιμως στην περιοχή Αλιβερίου ..... ☐1

Θα είναι μόνιμος κάτοικος της περιοχής αλλά με πλανόδιο επάγγελμα ..... ☐2

Είναι προσωρινός κάτοικος, αλλά μάλλον θα ήθελε να εγκατασταθεί ..... ☐3

Είναι προσωρινός κάτοικος, δεν έχει αποφασίσει για το μέλλον ..... ☐4

Είναι σίγουρο ή σχεδόν σίγουρο ότι θα φύγει από την Νέα Ιωνία ..... ☐5

Θα φύγει από το Αλιβέρι αλλά μάλλον θα μείνει σε άλλο μέρος της Νέας Ιωνίας ..... ☐6

12.1 Το σπίτι στο οποίο μένει ο ερωτώμενός είναι:

Ιδιόκτητο από κάποιο μέλος του νοικοκυριού ..... ☐1

Ενοικιασμένο ..... ☐2

Δεν είναι ιδιόκτητο ούτε πληρώνεται ενοίκιο ..... ☐3

12.2 Αν το σπίτι δεν είναι ιδιόκτητο:

Θα εξακολουθήσει η σημερινή κατάσταση ..... ☐1

Υπάρχει οικοπέδο ιδιόκτητο στην περιοχή όπου θα κτισθεί σπίτι ..... ☐2

Υπάρχει πρόθεση να αγορασθεί σπίτι στην περιοχή ..... ☐3

Θα αγορασθεί οικοπέδο για μελλοντικό κτίσιμο σπιτιού ..... ☐4

Μάλλον θα φύγει από την περιοχή ..... ☐5

12.3 Ποιές είναι περίπου οι τιμές των οικοπέδων στο Αλιβέρι;

|_|_|_| χιλιάδες δραχμές για οικοπέδο των |_|_|_| τετραγωνικών μέτρων.

12.4 Αν υπάρχει πρόθεση να αποκτηθεί σπίτι (ή οικόπεδο για οικοδόμηση σπιτιού) θα είναι:

- Κατά προτίμηση στην περιοχή Αλιβερίου ..... ☐ 1
Μάλλον σε άλλη περιοχή της Νέας Ιωνίας/Βόλου ..... ☐ 2

13 Υπάρχουν στο νοικοκυριό τα παρακάτω αγαθά:

- Αυτοκίνητο ..... ☐ 1
Ηλεκτρικό ρεύμα ..... ☐ 2
Τρεχούμενο νερό (δίκτυο) ..... ☐ 3
Αποχέτευση (σύνδεση με υπόνομο) ..... ☐ 4.1
Αποχέτευση (βόθρος) ..... ☐ 4.2
Θέρμανση (καλοριφέρ) ..... ☐ 5.1
Θέρμανση (ηλεκτρικές σόμπες ή άλλο είδος με ηλεκτρικό) ..... ☐ 5.2
Άλλου είδους θέρμανση, θέρμανση: ..... ☐ 5.3
Τουαλέτα (WC) μέσα στο σπίτι ..... ☐ 6
Κουζίνα μέσα στο σπίτι που χρησιμοποιείται ..... ☐ 7
Τηλεόραση ..... ☐ 8
Τηλέφωνο ..... ☐ 9

14 Σε τι ύψος φθάνει κατά την εκτίμηση του ερωτώμενου ο τσιγγάνικος πληθυσμός της περιοχής Αλιβερίου;

- Τσιγγάνοι-μόνιμοι κάτοικοι (ανεξαρτήτως πλανόδιας ή σταθερής απασχόλησης) | _ | _ | _ | _ | 1
Τσιγγάνοι-εποχικοί (περιστασιακοί) κάτοικοι ..... | _ | _ | _ | _ | 2

15 Πως χαρακτηρίζεται την περιοχή Αλιβερίου από τις παρακάτω απόψεις:

15.1 Υπαρξη σχολείων

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.2 Υπαρξη αγοράς (καταστημάτων):

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.3 Υπαρξη δημόσιων υπηρεσιών (πχ. ταχυδρομείου, αστυνομίας, τραπεζών)

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.4 Συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση:

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.5 Καθαριότητα:

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.6 Κατάσταση των ελεύθερων χώρων, πλατειών και δρόμων:

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.7 Υπαρξη αποχέτευσης

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.8 Κατάσταση των σπιτιών στην περιοχή:

Ικανοποιητική ..... ☐ 1

Μέτρια ..... ☐ 2

Κακή ..... ☐ 3

15.9 Κόστος των οικοπέδων και των σπιτιών:

- Προσιτό ..... ☐ 1
- Ετσι κι έτσι ..... ☐ 2
- Πολύ υψηλό, απρόσιτο ..... ☐ 3

15.10 Υπαρξη κάποιων άλλων σημαντικών προβλημάτων, δηλαδή:

---

16 Σε ποια περιοχή πηγαίνει ο ερωτώμενος για τις εξής δραστηριότητες:

(Να μπαίνει κύκλος στην αντίστοιχη περιοχή - Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

1 Καθημερινά ψώνια (τρόφιμα)

Πουθενά | Αλιβέρι | Υπολ. Νέας Ιωνίας | Βόλο | Υπόλοιπο Ν. Μαγνησίας | Εξω από τη Μαγνησία

2 Σπάνια ψώνια (πχ. ηλεκτρ. είδη)

Πουθενά | Αλιβέρι | Υπολ. Νέας Ιωνίας | Βόλο | Υπόλοιπο Ν. Μαγνησίας | Εξω από τη Μαγνησία

3 Δημοτικό σχολείο

Πουθενά | Αλιβέρι | Υπολ. Νέας Ιωνίας | Βόλο | Υπόλοιπο Ν. Μαγνησίας | Εξω από τη Μαγνησία

4 Γυμνάσιο

Πουθενά | Αλιβέρι | Υπολ. Νέας Ιωνίας | Βόλο | Υπόλοιπο Ν. Μαγνησίας | Εξω από τη Μαγνησία

5 Τράπεζα

Πουθενά | Αλιβέρι | Υπολ. Νέας Ιωνίας | Βόλο | Υπόλοιπο Ν. Μαγνησίας | Εξω από τη Μαγνησία,
δηλαδή: _____

6 Διασκέδαση

Πουθενά | Αλιβέρι | Υπολ. Νέας Ιωνίας | Βόλο | Υπόλοιπο Ν. Μαγνησίας | Εξω από τη Μαγνησία

7 Για να ψηφισει στις εκλογές

Πουθενά | Αλιβέρι | Υπολ. Νέας Ιωνίας | Βόλο | Υπόλοιπο Ν. Μαγνησίας | Εξω από τη Μαγνησία,
δηλαδή: _____

17 Τι νομίζει ο ερωτώμενος ότι πρέπει να γίνει για να αναπτυχθεί η περιοχή Αλιβερίου:

Να υπάρξει τοπικό σχολείο ..... ☐ 1

Να γίνουν καταστήματα και δημόσιες υπηρεσίες ..... ☐ 2/3

Να βελτιωθεί η συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση ..... ☐ 4

Να υπάρξει καθαριότητα, να βελτιωθεί η συλλογή των σκουπιδιών κλπ. .... ☐ 5

Να κατασκευαστούν ελεύθεροι χώροι, δρόμοι, πλατείες ..... ☐ 6

Να γίνει σύστημα αποχέτευσης ..... ☐ 7

Να υπάρξει δυνατότητα απόκτησης φθηνού σπιτιού ..... ☐ 8

Να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης στην περιοχή ..... ☐ 9

Άλλο, δηλαδή: _____

_____ ☐ 10

18 Πως χαρακτηρίζει ο ερωτώμενος τις σχέσεις και επαφές μεταξύ των παρακάτω πληθυσμιακών ομάδων:

1 Παλαιότεροι κάτοικοι-μόνιμα εγκατεστημένοι τσιγγάνοι:

Καλές ☐ 1 Μέτριες που βελτιώνονται ☐ 2 Μέτριες που χειροτερεύουν ☐ 3 Κακές ☐ 4 Δεν ξέρω ☐ 5

2 Παλαιότεροι κάτοικοι-πλανόδιοι τσιγγάνοι:

Καλές ☐ 1 Μέτριες που βελτιώνονται ☐ 2 Μέτριες που χειροτερεύουν ☐ 3 Κακές ☐ 4 Δεν ξέρω ☐ 5

3 Μόνιμα εγκατεστημένοι τσιγγάνοι-Πλανόδιοι τσιγγάνοι

Καλές ☐ 1 Μέτριες που βελτιώνονται ☐ 2 Μέτριες που χειροτερεύουν ☐ 3 Κακές ☐ 4 Δεν ξέρω ☐ 5

19 Γλώσσες που μιλάει ο ερωτώμενος:

_____	☐ 1
_____	☐ 2
_____	☐ 3
_____	☐ 4

20 Ενδεικτικό λεξιλόγιο

(Σημ. Συμπληρώνεται στην περίπτωση τσιγγάνων)

άσπρο	_____	μαύρο	_____	ψωμί	_____
νερό	_____	άλογο	_____	άνθρωπος	_____
ο σύζυγος	_____	η σύζυγος	_____	μητέρα	_____
πατέρας	_____	αδελφός	_____	αδελφή	_____
καλός	_____	κακός	_____	σίδηρο	_____
χαλκός	_____	θάνατος	_____	χιόνι	_____
νύχτα	_____	ημέρα	_____	αίμα	_____
ψυχή	_____	θεός	_____	διάβολος	_____
βασιλιάς	_____	βροχή	_____	μαχαίρι	_____
νύφη	_____	γαμπρός	_____	γάμος	_____
1	_____	2	_____	3	_____
4	_____	5	_____	10	_____

21 Ονοματεπώνυμο ερευνητή: _____

22 Θέση σημείου συμπλήρωσης ερωτηματολογίου πάνω στο χάρτη:

23 Ημερομηνία συμπλήρωσης: |_|_|/|_|_|/1991

24 Είδος καταλύματος

- Μεταπολεμικό σπίτι (συνήθως από μπετόν) ..... ☐ 1
- Προπολεμικό σπίτι (συνήθως από τούβλο ή πέτρα) ..... ☐ 2
- Παράπηγμα (συνήθως από ξύλο ή με πρόχειρα υλικά) ..... ☐ 3
- Σκηνή ..... ☐ 4

25 Μέγεθος καταλύματος (κατ'εκτίμηση):

- Μικρή (κάτω των 40 τμ.) ..... ☐ 1
- Μεσαία (από 50 τμ. μέχρι 120 τμ.) ..... ☐ 2
- Μεγάλο (πάνω από 120 τμ.) ..... ☐ 3

26 Καταγωγή μελών νοικοκυριοί:

- Παλιοί κάτοικοι Νέας Ιωνίας ..... ☐ 1
- Τσιγγάνοι ..... ☐ 2
- Άλλο, δηλαδή: _____ ..... ☐ 3

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.

Φ.Ε.Κ., Αριθμός φύλλου 243, «Υγειονομική διάταξη για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανόδιων νομάδων», Αθήνα, 11/5/1983.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
11 ΜΑΪΟΥ 1983

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
243

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Καταβολή δεδουλευμένων αποδοχών σε 122 μισθωτούς της επιχείρησης ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ Α.Ε. που βρίσκονται σε επίσημη εργασία.	1
Χορήγηση έκτακτης επιδότησης στους άνεργους σμυριδεργάτες Νάξου.	2
Χορήγηση έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης στους άνεργους ηθοποιούς θεάτρου, κινηματογράφου και τηλεόρασης. ...	3
Οικονομική διάταξη για την οργανωμένη εγκλιμάτωση πλανόδιων νομάδων.	4
Σύσταση θέσεων ειδικευμένων γιατρών.	5
Κύρωση Συλλογικής Σύμβασης Πλοιάρχων Μετοχειακών—Τουριστικών Επιβατηγών πλοίων.	6
Εγκριση του Ειδικού Κανονισμού του Λιμένα Καβάλας αριθ. 17.	7
Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας μικροβιολογικού εοχαιτηρίου στην ιατρό Τζαβέλα Παναγιώτα του Χρήστου, στο Νομό Θεσσαλονίκης.	8
Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας οδοντιατρείου στον οδοντίατρο Παναγιωτίδη Ιωάννη του Κων/τίνου, στο Νομό Θεσσαλονίκης.	9
Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας οδοντιατρείου στον οδοντίατρο Σανίδη Κων/νο, στο Νομό Θεσσαλονίκης.	10
Χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος ιατρού στην Παιμπακούδου Μαρία του Ελευθερίου, για τον Ιατρικό Σύλλογο Ν. Θεσ/νίκης.	11
Χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος ιατρού στη Μηχανήδου Άννα του Δημητρίου για τον Ιατρικό Σύλλογο Ν. Θεσσαλονίκης.	12
Χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος μαίης στην Αικατερίνη Γιάννη Παπαγιάννη.	13
Ανάκληση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας φαρμακαποθήκης Ασπίδα Χρήστου στην Καβάλα, Μητροπόλεως 6, με την επωνυμία «Χ. ΛΕΠΙΔΑΣ — Σ. ΚΟΤΣΑΜΠΑ—ΣΑΚΟΣ Φαρμακαποθήκη Καβάλας Ο.Ε.».	14
Χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος μαίης στην Ασπανάτου Χρυσούλα του Μιχαήλ, για όλη την Επικράτεια.	15

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ

Διόρθωση σφάλματος στην 5756/15.3.83 απόφαση του Νομάρχου Διαμερίσματος Αθηνών.	16
--	----

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ & ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Αριθ. 31352

(1)

Καταβολή δεδουλευμένων αποδοχών σε 122 μισθωτούς της επιχείρησης ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ Α.Ε. που βρίσκονται σε επίσημη εργασία.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1) Τις διατάξεις του παρ. 1 του άρθρου μόνου του Νόμου 1172/81 «περί κυρώσεως, συμπληρώσεως και ερμηνείας της υπό χρονολογίαν 2-3-81 Πράξεως Νομοθετικού Περιεχομένου «περί καταβολής υπό του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού, δεδουλευμένων αποδοχών και αποζημιώσεων εις μισθωτούς κ.λ.π.»

2) Το 76537/20-4-83 έγγραφο του ΟΑΕΔ, με το οποίο μας υπέβαλε απόσπασμα πρακτικού της 51/19-4-83 συνεδρίασης του Δ.Σ. του όπου αποφασίσθηκε να υποβληθεί πρόταση, για την καταβολή μέρους των δεδουλευμένων αποδοχών σε 122 μισθωτούς της επιχείρησης ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ Α.Ε. που συνεχίζουν την επίσημη εργασία που άρχισαν την 31-1-1983.

3) Τη γνωμοδότηση της 25-4-83 της Τριμελούς Επιτροπής του άρθρου τρίτου του Ν. 1172/81, που συγκροτήθηκε με την 31934/14-5-82 κοινή απόφαση των Υπουργών Συντονισμού, Οικονομικών και Εργασίας, ότι συντρέχει έκδηλη οικονομική αδυναμία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 1172/1981.

4) Κρίνοντας, ότι στην περίπτωση αυτή, συντρέχει γενικότερο κοινωνικό συμφέρον, αποφασίζουμε :

Εγκρίνουμε την καταβολή από τον ΟΑΕΔ σε 122 μισθωτούς της επιχείρησης «ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ Α.Ε. μέρους και μέχρι δέκα πέντε χιλιάδες (15.000) δρχ. στον καθένα των δεδουλευμένων αποδοχών τους για το μήνα Μάρτη 1983 συνολικού ποσού ενός εκατομμυρίου οκτακοσίων μιας χιλιάδων εννιακοσίων ενενήκοντα (1.801.990) δρχ. Η απόφαση αυτή, που κοινοποιείται για εκτέλεση, να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 25 Απριλίου 1983

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Αριθ. 31396

(2)

Χορήγηση έκτακτης επιδότησης στους άνεργους σμυριδεργάτες Νάξου.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1. Τις διατάξεις του παρ. 3 του άρθρου 17 του Ν.Δ/τος 2961/54 «περί συστάσεως Οργανισμού Απασχολήσεως και Ασφαλίσεως Ανεργίας», όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 6 παρ. 1 του Νόμου 74/75.

2. Τις διατάξεις του Ν.Δ/τος 212/69 «περί Οργανώσεως και Διοικήσεως του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού».

3. Το 76721/22-4-1983 έγγραφο του ΟΑΕΔ με το οποίο μας υπέβαλε απόσπασμα πρακτικού της 51/19-4-1983 συνεδρίασης του Δ.Σ. του, κατά την οποία αποφασίσθηκε η υποβολή πρότασης για παροχή έκτακτης επιδότησης στους άνεργους σμυριδεργάτες Νάξου επειδή συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι, αποφασίζουμε :

Εγκρίνουμε την εφάπαξ καταβολή έκτακτης επιδότησης από είκοσι τέσσερες χιλιάδες (24.000) δρχ. στον καθένα από τους άνεργους σμυριδεργάτες Νάξου, με τις εξής προϋποθέσεις :

α) Να είναι κατά κύριο επάγγελμα σμυριδουρύντες και να έχουν πραγματοποιήσει το 1982 τα περισσότερα ημερομίσθια με την ιδιότητα αυτή.

β) Να έχουν πραγματοποιήσει με την ως άνω ιδιότητα εβδομήντα πέντε (75) τουλάχιστον ημερομίσθια συνολικά κατά τα έτη 1980-1982 από τα οποία είκοσι πέντε (25) τουλάχιστον το 1982.

γ) Να μην έχουν πραγματοποιήσει περισσότερα από καταβολής της, το έτος 1982 σε οποιαδήποτε ασφαλιστέα απασχόληση εκτός του σμυριδουρύντου.

δ) Να μη δικαιούνται τακτική επιδότηση και να παραμένουν άνεργοι κατά το χρόνο καταβολής της σχετικής έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης αυτό δε να αποδεικνύεται με υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ/τος 105/69, που θα υπογράφεται από τους δικαιούχους στην αρμόδια για επιδότηση υπηρεσία.

2. Για την καταβολή της παραπάνω έκτακτης επιδότησης, ισχύουν οι περί παραγραφής και επιμίσθωσης διατάξεις του Ν. Δ/τος 2961/54.

3. Η έκτακτη επιδότηση που παρέχεται με την απόφαση αυτή, συμψηφίζεται με εκείνη που χορηγείται στους επιδοτούμενους άνεργους της χώρας, λόγω των εορτών Πάσχα, 1983, καθώς και με οποιαδήποτε αξίωση από αχρεώστητη καταβολή παροχών του ΟΑΕΔ.

Η απόφαση αυτή που κοινοποιείται για εκτέλεση, να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 25 Απριλίου 1983

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Αριθ. 31394

(3)

Χορήγηση έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης στους άνεργους ηθοποιούς θεάτρου, κινηματογράφου και τηλεόρασης.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1. Τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 17 του Ν. Δ/τος 2961/54 «περί συστάσεως Οργανισμού Απασχολήσεως και Ασφαλίσεως Ανεργίας», όπως τροποποιήθηκε αργότερα.

2. Τις διατάξεις του Ν.Δ. 212/1969 «περί Οργανώσεως και Διοικήσεως του ΟΑΕΔ».

3. Το 76721/22-4-83 έγγραφο του ΟΑΕΔ, με το οποίο μας υπέβαλε απόσπασμα πρακτικού της 51/19-4-83 συνεδρίασης του Δ.Σ. του, όπου αποφασίσθηκε η υποβολή πρό-

τασης για παροχή έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης στους άνεργους ηθοποιούς θεάτρου, κινηματογράφου και τηλεόρασης, επειδή συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι, αποφασίζουμε :

1) Εγκρίνουμε την καταβολή έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης από δώδεκα χιλιάδες (12.000) δρχ. στον καθένα από τους άνεργους ηθοποιούς θεάτρου, κινηματογράφου και τηλεόρασης όλης της Χώρας, με τις εξής προϋποθέσεις :

α) Να παραμένουν άνεργοι κατά το χρόνο καταβολής της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης και να μη δικαιούνται τακτικής επιδότησης.

β) Να έχουν πραγματοποιήσει από 1-1-1980 και εφεξής εκατόν πενήντα (150) τουλάχιστον ημερομίσθια στην ασφάλιση του κλάδου ανεργίας.

γ) Να μην επιδοτούνται λόγω ανεργίας από 1-4-1983 και εφεξής.

2) Η καταβολή της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης θα πραγματοποιηθεί με την προσκόμιση των κατωτέρω δικαιολογητικών :

α) Ασφαλιστικά βιβλιάρια ΙΚΑ και βεβαίωση του Ταμείου Συντάξεως Ηθοποιών περί της πραγματοποίησης ή μη των ανωτέρω ημερομισθίων, αν τα ημερομίσθια τους δεν έχουν ακόμα μεταφερθεί.

β) Κατάσταση της οικείας οργάνωσης μισθωτών, που να περιλαμβάνει τους άνεργους ηθοποιούς και στην οποία θα βεβαιώνεται υπεύθυνα, ότι δεν έχουν εργασθεί σε οποιαδήποτε απασχόληση από 1-1-83 μέχρι 31-3-83 και ότι παραμένουν άνεργοι. Όσοι δεν είναι γραμμένοι σε σωματείο Ηθοποιών θα υποβάλλουν υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69, ότι δεν είχαν οποιαδήποτε απασχόληση από 1-1-83 μέχρι 31-3-83 και ότι παραμένουν άνεργοι, αυτό δε θα αποδεικνύεται και από το ασφαλιστικό τους βιβλιário.

3) Η έκτακτη αυτή οικονομική ενίσχυση θα συμψηφισθεί με εκείνη που χορηγείται λόγω του Πάσχα 1983 (σχετική η 31309/18-4-83 απόφασή μας) στους μη επιδοτούμενους άνεργους, καθώς και με κάθε αχρεώστητη παροχή του ΟΑΕΔ.

4) Για την καταβολή της ανωτέρω έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης ισχύουν οι περί παραγραφής διατάξεις του άρθρου 27 του Ν.Δ. 2961/54.

5) Η απόφαση αυτή, που κοινοποιείται για εκτέλεση, να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 25 Απριλίου 1983.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Αριθ. Α5/696

(4)

Υγειονομική Διάταξη
για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανοδίων νομάδων.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

α) Τον Α.Ν. 2520/40 «περί υγειονομικών διατάξεων».

β) Την ανάγκη λήψεως μέτρων, για την προστασία της δημόσιας υγείας, από την ανεξέλεγκτη εγκατάσταση νομάδων (αθίγγανων ή άλλοι πλανόδιοι με σκηνές κ.λπ.), αποφασίζουμε :

Άρθρο 1.

1. Απαγορεύεται η ανεξέλεγκτη εγκατάσταση πλανοδίων νομάδων (αθίγγανων κ.λπ.), χωρίς σχετική άδεια σε οποιαδήποτε περιοχή.

2. Επιτρέπεται η προσωρινή εγκατάσταση των πιο πάνω με πρόχειρα στεγάσματα (Σκηνές κ.λπ.), σε ειδικά καθορισμένες περιοχές, ύστερα από ειδική απόφαση του Νομάρχου και σχετική άδεια, που χορηγεί σ' εκτέλεση της αποφάσεως η αστυνομική αρχή, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 3.

Άρθρο 2.

1. Για τον καθορισμό των καταλλήλων χώρων, οι αρμόδιες Νομαρχιακές υπηρεσίες (Υγειονομική, Τμήμα Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών, ΤΥΔΚ), σε συνεργασία με οποιαδήποτε άλλη υπηρεσία ή αρχή ορίσει ο Νομάρχης, επιλέγουν και προτείνουν την περιοχή ή τις περιοχές εγκαταστάσεως.

2. Η τελική έγκριση καθορισμού των χώρων εγκαταστάσεως γίνεται με απόφαση του Νομάρχη, ύστερα από γνωμοδότηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου επί σχετικής εισήγησης Επιτροπής, που συγκροτείται με απόφαση του Νομάρχη για το σκοπό αυτό και αποτελείται από εκπροσώπους της Υγειονομικής Υπηρεσίας, της ΤΥΔΚ, του Τμήματος Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών, της Υπηρεσίας Γεωργίας, των Αστυνομικών Αρχών, της Τοπικής Ενώσεως Δήμων και Κοινοτήτων, του Δήμου ή Κοινότητας στην περιοχή των οποίων πρόκειται να γίνει η εγκατάσταση και κατά περίπτωση, εφόσον συντρέχει λόγος, του Τουρισμού ή άλλης υπηρεσίας και αρχής.

Άρθρο 3.

1. Οι χώροι οργανωμένης εγκαταστάσεως των πλανόδιων νομάδων, που θα καθορισθούν, σύμφωνα με το άρθρο 2 της παρούσας, πρέπει να βρίσκονται έξω από κατοικημένες περιοχές και σε ικανή απόσταση από το εγκεκριμένο σχέδιο ή από τις τελευταίες συνεχόμενες κατοικίες.

2. Η χωρητικότητα κάθε χώρου, σε αριθμό πρόχειρων στεγασμάτων και ατόμων, καθορίζεται με τη Νομαρχιακή απόφαση, με γνώμονα την υγιεινή και αποδεκτή ανθρώπινη διαβίωση.

3. Δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους, παραλίες, τοπία φυσικής ομορφιάς, εμφανή σημεία από κυρίους δρόμους ή σε περιοχές που μπορεί να επηρεάσουν τη δημόσια υγεία. (πηγές υδροληψίας πόσιμου νερού, κ.λπ.).

4. Οι χώροι οργανωμένης εγκαταστάσεως πρέπει να διαθέτουν τα απαραίτητα έργα υποδομής για την υγιεινή διαβίωση, όπως πόσιμο νερό, υγιεινά αποχωρητήρια, δοχεία συλλογής και μέσα αποκομιδής των απορριμμάτων και κατά προτίμηση δυνατότητες ατομικής καθαριότητας σε κοινόχρηστα λουτρά και πλύσεως ιματισμού.

Οι λεπτομέρειες για τα έργα υγιεινής καθορίζονται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση από την υγειονομική υπηρεσία, με βάση τις ισχύουσες υγειονομικές διατάξεις και με γνώμονα την προστασία της υγείας των κατασκηνωτών και της δημόσιας υγείας γενικότερα.

5. Τα αποχωρητήρια, λουτρά, εγκαταστάσεις πλύσεως ιματισμού, τυχόν αναψυκτήρια και άλλα πρόχειρα κατασκευάσματα, θα πληρούν τις ισχύουσες διατάξεις του Γ.Ο.Κ.

Άρθρο 4.

1. Η οργάνωση και εποπτεία της λειτουργίας των εγκεκριμένων χώρων εγκαταστάσεως, γίνεται από τη Νομαρχία, που μπορεί να μεταβιβάζει τη σχετική αρμοδιότητα και ευθύνη στον ενδιαφερόμενο ΟΤΑ ή νομικό πρόσωπο.

2. Για την κάλυψη των εξόδων εγκαταστάσεως λειτουργίας, μπορεί να επιβληθούν, με νομαρχιακή απόφαση, ανταποδοτικά τέλη.

3. Τα απαραίτητα έργα υποδομής στους χώρους εγκαταστάσεως πλανόδιων νομάδων (ύδρευση, αποχωρητήρια κ.λπ.), εντάσσονται, έπειτα από πρόταση της Υγειονομικής Υπηρεσίας, σε ένα από τα προγράμματα του Νομαρχιακού Ταμείου και ειδικότερα στο πρόγραμμα «Μικρά Εξυγιαντικά Έργα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας».

Άρθρο 5.

1. Οι υπάρχουσες κατά τη δημοσίευση της διατάξεως πρόχειρες εγκαταστάσεις σκηνητών αδιγάνων κ.λπ. σε διάφορα σημεία, εφόσον δημιουργούν άμεσα υγειονομικά προβλήματα, απομακρύνονται υποχρεωτικά με νομαρχιακή απόφαση σε χώρους, που υποδεικνύονται προσωρινά, από την Επιτροπή του άρθρου 2, παρ. 2 της παρούσας, μέχρις ότου οργανωθούν κανονικές εγκαταστάσεις, σύμφωνα με τους όρους της παρούσας διατάξεως.

Άρθρο 6.

1. Η παρούσα διάταξη ισχύει μετά 15 ημέρες από τη δημοσίευσή στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η εκτέλεση ανατίθεται στα Υγειονομικά και Αστυνομικά όργανα και οι παραβάτες της παρούσας διώκονται και τιμωρούνται, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Α.Ν. 2520/40, όπως έχει αντικατασταθεί με το άρθρο μόνο του Ν. 290/43, που κυρώθηκε με την 303/46 Π.Υ.Α.Σ. αν από άλλες διατάξεις Νόμων ή Διαταγμάτων δεν προβλέπεται βαρύτερη ποινή.

3. Η παρούσα διάταξη δεν αναφέρεται στους οργανωμένους χώρους κατασκηνώσεως (ΚΑΜΠΙΝΓΚ), που εποπτεύει ο ΕΟΤ, ούτε στα Λαϊκά Θέρτρα και τις Θερινές κατασκηνώσεις, που καθορίζονται από άλλες διατάξεις.

Δεν ισχύουν οι περιορισμοί της διατάξεως για εγκαταστάσεις καλλιεργητών σε αγροτικές περιοχές ή κτηνοτροφίες σε θερικά ή χειμερινά βοσκότοπα ή γενικά περιηγητών.

Αθήνα, 25 Απριλίου 1983

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΠΑΡ. ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΜΙΛΤ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
ΥΦΥΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
Μ. ΚΥΠΡΙΩΤΑΚΗ - ΠΕΡΡΑΚΗ

Αρ.Δ. Α32/12138/82

(5)

Σύσταση Θέσεων Ειδικευμένων Γιατρών

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1. Τις διατάξεις : α) Της παραγρ. 2 του άρθρου 10 του Ν. 1278/82 «Για τη σύσταση Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας (ΦΕΚ 105/82 Α), β) του άρθρου 15 του Π.Δ. 770/75 «περί διαρθρώσεως του Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως και Οργανισμού Υπηρεσιών τινών αυτού (ΦΕΚ. 248/75 Α').

2. Την 11355/12.7.82 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομικών» Ανάθεση αρμοδιοτήτων Υφυπουργούς Οικονομικών (ΦΕΚ 474/Β/82).

3. Την 28/6.10.82 απόφαση του Δ.Σ. του Ιπποκράτειου Γεν. Νοσ/μείου Αθηνών, την 1/19/27.10.82 απόφαση του Δ.Σ. του Γεν. Νοσ/μείου Αλεξανδρουπόλεως, την 33/21.10.1982 απόφαση του Δ.Σ. του Γεν. Νοσοκομείου Πατρών» «Ο ΛΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ» και την 44/29.10.82 απόφαση του Δ.Σ. Γενικού Νοσ/μείου Ιωαννίνων «Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ» αποφασίζουμε :

Στους Οργανισμούς των Νοσοκομείων : α) ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ ΓΕΝ. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ, β) ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ «Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ», γ) ΓΕΝΙΚΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ, δ) ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ «Ο ΛΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ» συνιστώνται αντίστοιχα οι παρακάτω θέσεις ειδικευμένων γιατρών.

Α'. ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ :

Θέσεις δύο (2) στην Κρατική ενδοκρινολογική Κλινική.

Β'. ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ «Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ» :

Θέσεις εξήντα δύο (62) που κατανέμονται :

1. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΚΛΙΝΙΚΕΣ :

- α) Παθολογική θέσεις έξι (6)
- β) Χειρουργική θέσεις τέσσερις (4)
- γ) Μαιευτική - Γυναικολογική έξι (3)
- δ) Ουρολογική θέσεις τρεις (3)
- ε) Παιδιατρική θέσεις έξη (6)
- στ) Οφθαλμολογική θέσεις τέσσερις (4)
- ζ) Ω.Ρ.Α. θέσεις τρεις (3)